

วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

นาง ญาณิศำ คำภีระ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-1832-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DISCOURSE ON DEVELOPMENT : CABLE CAR CONSTRUCTION PROJECT FOR
TOURIST ATTRACTION IN CHIANGMAI

Mrs. Yanisa Khampera

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Speech Communication
Department of Speech Communication and Performing Arts
Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-1832-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่

โดย

นาง ญาณิศ คำภีระ

สาขาวิชา

วาทวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิลาธนิโอวาท

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบ
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรวรรณ ปิลาธนิโอวาท)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิรันนธ์ อนวัชศิริวงศ์)

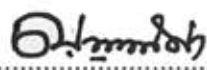
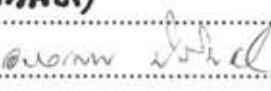
สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ญาณิศา คำภีระ : วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่.
(DISCOURSE ON DEVELOPMENT: CABLE CAR CONSTRUCTION PROJECT FOR TOURIST
ATTRACTION IN CHIANGMAI) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ ปิลาสนธิโอวาท, 206 หน้า.
ISBN 974-14-1832-9.

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวาทกรรมการพัฒนาและปฏิบัติการทางวาทกรรม ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนาที่มีต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาว่าทั้งสองฝ่ายได้ให้นิยามความหมายต่อวาทกรรมการพัฒนากระแสนักอย่างไร ประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนาและบริเวณใกล้เคียงมีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์และมีปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของตนเพื่อปะทะกับวาทกรรมการพัฒนากระแสนักอย่างไร เพราะเหตุใด และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีทัศนคติความคิดเห็นอย่างไรต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การให้นิยามความหมายการพัฒนาการก่อสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น ได้กลายเป็นภาพของความขัดแย้ง และเป็นกระบวนการต่อรองในการพัฒนาระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รัฐได้พยายามสร้างความหมายที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น และการเพิ่มพูนรายได้อย่างมหาศาลจากการบริการนักท่องเที่ยว โดยผูกโยงเข้ากับอุดมการณ์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น "นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง" (City of Life and Prosperity) เชียงใหม่ถูกวางให้เป็นเมืองที่เป็นประตูสู่เมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน จากรากฐานทางความคิดและความเชื่อนี้ได้ถูกถ่ายทอดสู่การปฏิบัติการทางสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรมกระแสนัก โดยอาศัยกลไกและอำนาจของรัฐที่มุ่งผูกขาดอำนาจในการกำหนดหรือสร้างความหมายให้กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว แต่อำนาจแห่งการพัฒนาดังกล่าวกลับไม่สามารถที่จะครอบงำ ปิดกั้น หรือคัดความรู้ว่าด้วยการพัฒนาในแบบฉบับของชุมชนท้องถิ่นได้ทั้งหมด การพัฒนาจากรัฐได้ถูกท้าทายด้วยการปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่นในหลายรูปแบบ ซึ่งได้สร้างวาทกรรมทวนกระแสเพื่อตอบโต้ ด้านทาน คัดค้านการพัฒนา โดยให้ความหมายการพัฒนาว่าเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องเหมาะสมกับระบบความเชื่อ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็นำเสนอภาพความไม่โปร่งใส ความมีเงื่อนไขของโครงการ และการขาดกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชน และยังได้นำเสนอภาพ "การพัฒนาอย่างยั่งยืน" และ "การพัฒนาที่เน้นมิติทางวัฒนธรรม" ดังนั้น ภาพการพัฒนาที่ถูกนำเสนอจึงเป็นการให้ความสำคัญกับความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ ความมีคุณค่าต่อชีวิตและจิตใจของชาวบ้าน เป็นการเน้นระบบคุณค่ามากกว่าระบบมูลค่าทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่สร้างเงินรายได้อย่างมหาศาล แต่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำลายระบบวัฒนธรรมความเชื่อที่ดั้งเดิมของชุมชน และไม่ต้องการให้ความสำคัญทางการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น กระเช้าไฟฟ้า เข้ามาเบียดขับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ที่จะทำให้ภาพแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิม กลายเป็นเมืองที่มีแต่ความทันสมัยหรือเมืองแห่งสังคมนิยมและต้องลดทอนชีวิต วัฒนธรรม ให้กลายเป็นสินค้าที่ขายได้ด้วยการจัดให้เป็นชุดการแสดงต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม การปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่นดำเนินไปโดยใช้กลยุทธ์ในการรณรงค์เคลื่อนไหวด้านอุดมการณ์ ผลสมผสานกับการสื่อสารโน้มน้าวใจโดยอาศัยความน่าเชื่อถือของแหล่งสารและกลยุทธ์การสร้างสารเพื่อโน้มน้าวใจหลากหลายรูปแบบ แสดงถึงพลังอำนาจที่ถูกสร้างผ่านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของความเป็นชุมชน ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลากว่า 700 ปี เมื่อความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อปลุกระดมพลังแห่งชุมชน จึงกลายเป็นวาทกรรมทวนกระแสที่มีพลังอำนาจในการต้านทานวาทกรรมพัฒนากระแสนักได้ จะเห็นได้ว่าแม้วาทกรรมพัฒนาจากรัฐจะดีเพียงใด แต่หากการพัฒนาไม่เหมาะสมต่อความเป็นชุมชนท้องถิ่น หรือขาดการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาด้วยตนเองส่วนหนึ่ง การพัฒนานั้นก็ไม่อาจมีอำนาจเหนือพื้นที่การพัฒนานั้น ๆ ได้

ภาควิชา วาทยุติยาและสื่อสารการแสดง
สาขาวิชา วาทยุติยา
ปีการศึกษา 2548

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4785061028 : MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD: DISCOURSE ON DEVELOPMENT / DISCOURSE ANALYSIS / CHIANG-MAI /
CABLE CAR

YANISA KHAMPERA : DISCOURSE ON DEVELOPMENT : CABLE CAR
CONSTRUCTION PROJECT FOR TOURIST ATTRACTION IN CHIANGMAI.

THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. ORAWAN PILUNOWAD, Ph.D. 206 pp.
ISBN 974-14-1832-9

The objective of this research is to study discourse on development and discursive practice of government officers who respond to the project and people who lived in the area studied that would be affected by the cable car construction project for tourist attraction in Chiang Mai. This research examines

- 1) How the government officers and people gave the definition of "development" in dominant discourse
- 2) How people in development area and vicinity constructed their identity and signification took place
- 3) How and why crashing and counterattacking between alternative discursive practice and dominant discourse.
- 4) What were the opinions of people in development area of the cable car construction project for developing sightseeing places in Chiang Mai.

The results are as follows :

Giving the definition of "development" on cable car construction in Chiang Mai become the conflict and meaning negotiation process between government officers who were responsible for the project and people in this community. Although the governments tried to illustrate the progress of tourism economics, the benefits in community and the increase of income from tourists by linking those concepts with the developing ideal of Chiang Mai to be "City of Life and Prosperity". Chiang Mai was set as the role model for other cities in the same region. The base of this thinking and belief were passed on to the discursive practices in the same status with dominant discourse. But the power of development could not dominates, block or press the knowledge of community development. The government development plans were challenged by several local communities' actions. These actions made the counter discourse against the development because they provided the definition of development which contrasted with the belief, culture, way of life and the environment of local community. At the same time these actions shows the untransparency of project and lack of community participation and the ideal of "Permanently development" and no emphasis on the cultural dimension. So the ideal of development preferred to present belief, holy values of life and mind. There was emphasis on value system than economic values which could make a lot of benefit but destroyed natural resources and culture of community. People in community were against the progress of technology such as cable car because they were afraid of change in their community especially culture, customs and history which could become commercialized such as a great show for tourists. The community's actions contained the efficiency campaigns and source credibility to persuade. These showed the power of history, belief, customs and culture of Chiang Mai since 700 years ago until nowadays as counter discourse on development.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature..... *O. Hammitob*
 Field of study Speech Communication. Advisor's signature..... *Orawan P.*
 Academic year 2005 Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รศ.ดร. อรวรรณ ปิลาพันธ์โอภาท อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนการแก้ไขวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ รศ. อวยพร พานิช และ รศ. ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันมีค่าและเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย

ผู้เขียนได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือด้านข้อมูล จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 1 สมาคมหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน กลุ่มศิลปิน และชาวบ้านในชุมชนพื้นที่บนดอยสุเทพ บริเวณรอบเชิงดอยสุเทพ และชาวบ้านในชุมชนอำเภอเชียงดาวทุกคน ที่กรุณาเอื้อเฟื้อข้อมูลจนเสร็จสิ้นงานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาชาวาทวิทยาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการความรู้ อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน ขอขอบคุณพี่สมใจ วิเชียรชม สำหรับข้อชี้แนะและความปรารถนาดีทุกอย่างตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบคุณทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณพ่อ ยุกต์ และคุณแม่ ทองคำ คำภีระ ผู้มีพระคุณต่อชีวิตลูกอย่างใหญ่หลวง เป็นผู้เสียสละอย่างสูงสุด เป็นแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจให้ลูกมีความอดทนและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง ขอขอบคุณครอบครัวที่น่ารักของ อาจารย์ โยธิน คำภีระ ผู้เป็นพี่ชายที่แสนดีเสมอ และขอขอบคุณ เว็บบอก กานต์ จันทรเส็ง ที่คอยส่งเสริมสนับสนุนอยู่เคียงข้างและเป็นผู้ให้กำลังใจที่ดีตลอดเวลาของการผลิตผลงานทางวิชาการเล่มนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวาทกรรมการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ของประเทศไทยต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 คำถามนำวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย.....	9
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	9
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
1.8 วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนา.....	15
2.2 แนวคิดที่ว่าด้วยการสื่อสารทางการเมือง.....	20
2.3 แนวคิดเรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม.....	24
2.4 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมือง.....	34
2.5 แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์.....	36
2.6 แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ อำนาจ และภาวะความเป็นใหญ่.....	41
2.7 แนวคิดเรื่องการสื่อสารโน้มน้าวใจ.....	49

สารบัญ (ต่อ)

ณ

หน้า

2.8 แนวคิดเรื่อง The Magic of Symbols.....	55
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา.....	64
3.2 ประชากร.....	65
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
3.6 เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็น.....	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
4.1 การนิยามความหมายต่อวาทกรรมการพัฒนากระแสหลัก.....	71
4.2 กระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของทั้งสองฝ่าย.....	72
4.3 ทศนคติและความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า.....	84
4.4 บทวิเคราะห์วาทกรรมกับการเมืองและวาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์.....	99
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	121
5.2 บูรณาการด้วยกรอบวิเคราะห์แมทริกซ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ.....	127
5.3 อภิปรายผลการวิจัย.....	129
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	139
รายการอ้างอิง.....	140
ภาคผนวก.....	149
ภาคผนวก ก เหตุผลการคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า.....	150
ภาคผนวก ข วาทกรรมการพัฒนา: การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่.....	153

สารบัญ (ต่อ)

ณ

หน้า

ภาคผนวก ค จดหมายนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์.....	170
ภาคผนวก ง แบบสอบถามสำหรับประชาชนในเขตพื้นที่โครงการพัฒนา.....	176
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มต่าง ๆ.....	182
ภาคผนวก ฉ ประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น :	
รากเหง้าแห่งจิตวิญญาณล้านนา.....	190
ภาคผนวก ช บทวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่.....	194
ภาคผนวก ซ กระแสการพัฒนาที่ค้ำประกันถึงวัฒนธรรมชุมชน.....	201
ภาคผนวก ฌ การท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) และเจตนารมณ์	
เชียงใหม่ “เมืองยั่งยืน”.....	203
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	206

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
2	ค่าเฉลี่ยอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	85
3	ค่าเฉลี่ยระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถาม	86
4	จำนวนและร้อยละวุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม	87
5	จำนวนและร้อยละอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถาม	88
6	จำนวนและร้อยละของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่	89
7	จำนวนและร้อยละของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจากแหล่งต่าง ๆ	90
8	จำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถาม	91
9	จำนวนและร้อยละของการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชนของหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการ	92
10	จำนวนและร้อยละของความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถาม	93

11	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น	94
12	จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ พลต.ช. นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่	95
13	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และความงดงามของประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในเขตเมือง และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ยาวนานมากกว่า 700 ปี ด้วยเหตุนี้จังหวัดเชียงใหม่จึงถูกกำหนด และพัฒนาให้เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนือ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของเมืองเชียงใหม่ บรรดาสาธารณูปโภคพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ถูกสร้างและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยภาครัฐ (พลอยศรี ไพรถนันทน์, 2546) จากความเร่งรีบในการพัฒนาจนขาดความตระหนัก ขาดการวางแผน และอาจเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้จังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาขยะ สภาพเสื่อมโทรมของวัดจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยว อาคารสูง การบุกรุกพื้นที่ป่า ปัญหาทรัพยากรน้ำและไฟฟ้าถูกนำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยวจำนวนมาก ปัญหาด้านการจราจรและมลภาวะทางอากาศและเสียง และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย (ดวงจันทร์ อภาวิชรุตม์, 2542)

แม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยด้านผลกระทบที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาการท่องเที่ยวมากมาย แต่การพัฒนายังคงดำเนินต่อไป จังหวัดเชียงใหม่มีแนวนโยบายและแผนการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดให้เชียงใหม่เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) เป็นศูนย์กลางการพัฒนาตามที่รัฐบาลมุ่งหมาย พัฒนาจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการพักผ่อน มีการสนับสนุนการอนุรักษ์ และฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ล้านนา แหล่งอารยธรรม โบราณสถาน เมืองเก่าในประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ เพื่อสืบสาน

ภูมิปัญญาของบรรพชนไว้เป็นมรดกอารยธรรมของล้านนาสืบไป นอกจากนี้ ยังมีการสนับสนุนการฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม และเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยสนับสนุนให้หน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการ สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การพักอาศัยอยู่กับครอบครัวในชุมชน และการพักผ่อนระยะยาว (Home Stay and Long Stay) สนับสนุนการวางผังเมือง การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ น่าอาศัย สวยงาม เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวและการพักผ่อน รวมถึงการอยู่อาศัยของคนเชียงใหม่ ปรับปรุงเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีสภาพดี ปลอดภัย สะดวกสบาย สำหรับประชาชนและนักท่องเที่ยว นอกจากนี้เชียงใหม่ถูกวางตัวให้เป็นเมืองที่เป็นประตูสู่เมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกันอีกด้วย จนมีการคาดการณ์กันว่าภายในปี 2551 เชียงใหม่จะมีทุกอย่างครบวงจร (เจนจิรา สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2548) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ความจริงที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ชัดคือ การพัฒนามักจะดำเนินการโดยมองข้ามความสำคัญของคนในท้องถิ่น มีคนในท้องถิ่นเพียงจำนวนน้อย ที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในสถานะที่ทัดเทียมกัน คนท้องถิ่นที่ถูกยอมรับเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ ชนชั้นสูงและชนชั้นนำในท้องถิ่น ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวในสภาพปัจจุบัน เป็นเสมือนการถูกรอบงำบนความต้องการทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่ทัดเทียมกัน เพราะในธุรกิจการท่องเที่ยว เงินมาจากเมืองใหญ่ จากพื้นที่อุตสาหกรรม และจากเมืองหลวง แล้วก็ไหลกลับไปยังที่เดิม พลเมืองในชนบทจึงเป็นเพียงเจ้าของสิ่งที่เรียกว่า “แผ่นดิน” และ “แรงงานราคาถูก” ให้กับนักลงทุนจากในเมือง การท่องเที่ยวไม่ได้คำนึงถึงค่าความเสียหายทางสังคม อีกทั้งไม่ได้มีการนำเอาค่าความเสียหายทางสังคม ไปรวมไว้ในบัญชีรายรับและรายจ่ายจากการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบงานดำเนินการตามแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวมักไม่ใช่มุขมนตรีในท้องถิ่น และสำหรับคนในท้องถิ่นแล้ว ความเสียเปรียบมักถูกนำเข้ามาในชุมชนพร้อมกับการท่องเที่ยว (พลอยศรี โบราณานนท์, 2546)

“การพัฒนา” จึงถือเสมือนเป็น “วาทกรรม” ที่ประกอบด้วยชุดความคิด เช่น ความทันสมัย การสร้างโครงสร้างพื้นฐานความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการแข่งขัน แผนแม่บท ฯลฯ วาทกรรมการพัฒนาถูกทำให้เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นและเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (สุพจ จริงจิตร , สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 1 – 7 กุมภาพันธ์ 2545) เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าโครงการพัฒนาดังกล่าวเหล่านี้ ย่อมส่งผลต่อรูปแบบและวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมเชียงใหม่ ซึ่งแสดงถึงอำนาจของวาทกรรมการพัฒนา ที่ได้ครอบครองความเป็นเจ้าหรือเป็นวาทกรรมกระแสหลักอยู่ในสังคม และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางในการ

พัฒนาที่กำลังแผ่ขยายขอบเขตเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นการเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นอาจถูกมองข้ามและถูกละเลยไปโดยปริยาย

หากมองว่าทศวรรษการพัฒนาของสังคมไทยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าเป็นการมุ่งเน้นที่การสร้างเศรษฐกิจ พัฒนาความเจริญด้านวัตถุ แต่ขาดการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน ความเข้มแข็งของชุมชนระดับรากหญ้าถูกละเลย กดทับ ครอบงำ เป็นเวลานาน ทำให้สังคมไทยมีการพัฒนาบนความไม่เท่าเทียม และไม่เป็นธรรมในสังคมส่วนรวม กระบวนการพัฒนาที่ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้ความสัมพันธ์เชิงสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ถูกลดทอนสิทธิ บทบาท และอำนาจในการจัดการดูแลท้องถิ่นของตนเอง ที่สำคัญโครงการพัฒนาดังกล่าวเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้กฎหมายแห่งรัฐ เป็นกลไกในการเข้ามาทำลาย แทรกแซง กีดกัน ลิดรอนสิทธิ ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยจารีตประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ กลายเป็นสินค้ามากกว่าเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ และต้นทุนของสังคม

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินงาน และอยู่ในกระแสความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นปัจจุบัน คือโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยกำหนดให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เพื่อเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการขึ้นชมธรรมชาติบนภูเขา การผลักดันโครงการพัฒนาในท้องถิ่นชุมชนต่าง ๆ แม้ว่าจะส่งผลให้เกิดความเจริญด้านต่าง ๆ แต่ในอีกด้านหนึ่งย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจนำมาซึ่งการต่อต้าน คัดค้าน โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้านี้ก็เช่นกัน ส่วนใหญ่ที่เกิดการต่อต้าน คัดค้านเพราะประชาชนเห็นว่าเป็นการทำลายสภาพพื้นที่ป่า ผิดพระราชบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อม หรือแม้แต่การทำลายวิถีชีวิต อาชีพของคนในชุมชน เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่มีนโยบายและการดำเนินการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) ในสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้

1. **โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ** ซึ่งมีการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมา โดยเริ่มจากการนำของรัฐบาลที่บริหารประเทศในระยเวลานั้น แต่การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพก็ยังมีโอกาสเกิดขึ้นได้ เนื่องจากมีกลุ่มแกนนำโดยพระสงฆ์และกลุ่มฆราวาสบางส่วนออกมาต่อต้าน คัดค้านเรื่อยมา จนกระทั่งล่าสุดนี้ ความเคลื่อนไหวเพื่อให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพก็ถูกนำเสนออีกครั้ง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ กำหนดให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ โดยกำหนดงบประมาณจำนวน 380 ล้านบาท ดำเนินการบริเวณย่านสนามกีฬา 700 ปี บนพื้นที่ 30 ไร่ของกรมธนารักษ์ ซึ่งจะมีการเปิดประมูลให้เอกชนเข้าบริหารรายปีในปี 2547 ภายใต้การถือหุ้นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 10% และนักลงทุนในพื้นที่อีก 90% พร้อมกันนี้ ได้จัดงบประมาณอีกจำนวน 6 ล้านบาท เพื่อให้ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นผู้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามประชาชนชาวเชียงใหม่ในทุกอำเภอ จากนั้นจะมีการจัดทำการศึกษาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีความคิดที่จะจัดทำโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจากเชิงดอยสุเทพ ขึ้นไปยังวัดพระธาตุดอยสุเทพ แต่มีประชาชนและกลุ่มอนุรักษ์ ออกมาต่อต้านคัดค้าน เนื่องจากเส้นทางขึ้น-ลงดอยสุเทพจุดนี้ มีอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ตั้งอยู่ที่บริเวณเชิงดอยสุเทพ การขึ้น-ลงกระเช้าลอยฟ้าจะเป็นการข้ามหัวครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนทั่วไป ทำให้โครงการดังกล่าวหยุดไป ปัจจุบันได้มีการนำโครงการกลับมาพิจารณาดำเนินการอีกครั้ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะดำเนินการ ก็เพราะเห็นว่าจะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเส้นทางเก่าหลายฝ่ายเห็นว่า เป็นการข้ามหัวครูบาศรีวิชัย ก็เลยเปลี่ยนเส้นทางไปขึ้นทาง อ.แมริม ด้านหลังสนามกีฬา 700 ปีแทน ที่สำคัญการก่อสร้างต่าง ๆ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ต้องเป็นผู้ลงทุน แต่จะเป็นลักษณะร่วมทุน โดยให้เอกชนเข้ามาดำเนินการ และแบ่งปันผลประโยชน์ในนามขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งจะต้องได้รับอย่างน้อย 20% ของรายได้

2. **โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว** เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดอยหลวง อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ เกิดขึ้นภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เพื่อให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยว และมีการกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยใช้กระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เป็นส่วนประกอบ เป็นโครงการ

ใหญ่ที่ใช้งบประมาณกว่า 2,000 ล้านบาท มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะเวลาดำเนินงาน ปี 2547 คณะกรรมการเพื่อการวางแผน (สสค.) มีมติเห็นชอบ TOR เพื่อศึกษาความเป็นไปได้เมื่อ 22 มีนาคม 2547 (โครงการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่) ในการศึกษาโครงการดังกล่าว ได้มีการตั้งคณะทำงาน 3 คณะได้แก่ 1. คณะทำงานด้านวิชาการ จะทำการศึกษาในประเด็นรอบด้าน เช่น ข้อมูลด้านกายภาพ ความหลากหลายของพืชพันธุ์สัตว์ป่า จารีตประเพณี ความเชื่อความสำคัญ ของความเป็นป่าต้นน้ำและการบริหารด้านการท่องเที่ยว 2. เป็นคณะที่สำรวจความคิดเห็นของประชาชน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านต่าง ๆ เช่น คนในพื้นที่ นักธุรกิจ นักวิชาการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเอกชน 3. คณะทำงานด้านการจัดประชุมหรือ เพื่อทำความเข้าใจและระดมความคิดเห็นของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการสร้างกระเช้า สำหรับการศึกษาคณะกรรมการเคเบิลคาร์ หรือกระเช้าไฟฟ้าขึ้นสู่ยอดดอยหลวงเชียงดาว เบื้องต้นจะให้ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศดำเนินการ อาจจะเป็นผู้เชี่ยวชาญจากประเทศออสเตรเลียหรือจากสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นพิเศษ

3. **โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยว** หนึ่งในโครงการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง ที่จะมีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือเชียงใหม่เวิลด์ (Chiangmai World) จากแผนแม่บทการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จ. เชียงใหม่ ได้กำหนดให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รอบดอยสุเทพที่รัฐบาลได้ลงทุน โดยจะมี 8 สถานี ได้แก่ไนท์ซาฟารี อุทยานช้าง น้ำตกห้วยแก้ว สวนสัตว์เชียงใหม่ ธิมพาร์ค สป่า และโครงการพืชสวนโลก คาดว่าใช้งบประมาณ 1,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อรวมกับโครงการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วและกำลังจะเกิดขึ้นเชิงดอยสุเทพ เช่น สป่า อควาเรียม รวมเป็นมูลค่าลงทุนประมาณ 5,000 ล้านบาท โดยจะเป็น Cable Car ที่วิ่งสวนกันไปมา มีการกำหนดเส้นทางของกระเช้าไฟฟ้าจะมีระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร โดยสถานีที่ครูบาศรีวิชัย จะเป็นจุดร่วมกับสถานีรถไฟฟ้าวางเดี่ยวที่จะต้องปรับเส้นทางให้มาบรรจบกัน จะมีการศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นและออกแบบควบคู่กันไป โดยอาจใช้เทคโนโลยีร่วมกับออสเตรเลียและสวิสเซอร์แลนด์

นอกจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ในส่วนของจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยก็มีข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่นกัน ประกอบด้วย โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นภูกระดึง จังหวัดเลย มีการกำหนดจุดสร้างเริ่มต้น ที่จุดใกล้เคียงศูนย์บริการนักท่องเที่ยวศรีฐาน ไปสิ้นสุดที่หลังแป โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า “เขาช่องกระจก” จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อม 4 ชาติ จังหวัดเชียงราย โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีอยู่ 2 ช่วงคือ ช่วงแรกจากเขาตังกวนที่จุดพักแหลมสนอ่อน และจากเขาแหลมสนอ่อนไปยังเขาแดง อำเภอสิงหนคร โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจังหวัดมุกดาหาร จากยอดภูมโนภิรมย์ลงมายังพิพิธภัณฑสถานห่อแก้ว และโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าเกาะช้าง จังหวัดตราด บริเวณยอดเขา (ศรีเพชร) ที่จุดสูงสุดของเกาะช้าง

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของประเทศไทย ล้วนแล้วแต่มีส่วนประกอบของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบนโยบายโครงการพัฒนา กับประชาชนในท้องถิ่นที่เห็นถึงคุณค่าและต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นตน ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีทางเลือก ทางออกต่อทิศทางการพัฒนาโครงการแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้อย่างไร จึงเป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญและน่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เหตุเพราะยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังในเรื่องนี้มาก่อน และเราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า โครงการดังกล่าวนี้จะต้องเกิดขึ้นอีกหลายแห่งในประเทศไทย

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา มาเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างของสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” ว่าไม่ใช่เรื่องของความรู้ เทคนิควิทยาการ ข้อมูล ข่าวสาร หรือความเจริญก้าวหน้าล้วน ๆ แต่เป็นเรื่องของอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองที่หลากหลายและรอบด้าน เพื่อช่วงชิงการนำในการสร้าง หรือแม้แต่การกำหนดกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการพูดถึง เขียนถึง อธิบาย ทำความเข้าใจ เป็นตัวกำหนดหรือสร้างความหมายและการดำรงอยู่ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในขณะเดียวกันยังสถาปนาวาทกรรมพัฒนานั้น ๆ ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมและระหว่างสังคม ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อชี้ชวนและแสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการสร้าง หรือสถาปนาความเป็นเจ้า (Hegemony) ของวาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้าง

กระแสไฟฟ้า ว่ามีรายละเอียด ขั้นตอน ความสลับซับซ้อน และความเป็นมาของบรรดาเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นำไปสู่การก่อตัว การเกิด และภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมการพัฒนาอย่างไร อีกทั้งต้องการชี้ชวนให้เห็นถึงความแยบยลของอำนาจ และการครอบงำที่แฝงเร้นเข้ามาในรูปของ “ความรู้” และ “ความจริง” เกี่ยวกับการพัฒนา ตลอดจนผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน ประชาชน

การวิเคราะห์วาทกรรมพัฒนาครั้งนี้ อาจเผยให้เห็นความจริงเรื่องการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในหลายมิติ ด้านหนึ่งอาจแสดงถึงอำนาจของวาทกรรมพัฒนาที่เข้าไปสู่ระดับของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและจิตสำนึกของประชาชน ทำให้ยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่ง “การพัฒนา” แม้ว่าจะต้องแลกกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชุมชน การล่มสลายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือการทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนอีกด้านหนึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงการปะทะกับสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนา ด้วยการสร้างวาทกรรมชุดใหม่ขึ้นมา พร้อมเอกลักษณ์ / ตัวตน และความหมายชนิดใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบของการพัฒนา และการต่อต้านชัดเจน ทำลายอำนาจของวาทกรรมพัฒนานั้น แม้ว่าเรื่องของการพัฒนาจะเป็นเรื่องของอำนาจ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจล้วน ๆ ซึ่งเราสามารถอ่านอำนาจในสังคมได้จากการดูที่การผลิตหรือผลลัพธ์ของการพัฒนาในสังคมนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร ตกแก่ใครมากกว่ากัน นโยบายการพัฒนาก็คือภาพสะท้อนของโครงสร้างอำนาจในสังคมนั้น มากกว่าจะเป็นเรื่องของการตอบสนองต่อความต้องการ ความจำเป็นของประชาชน และช่วยให้เข้าใจว่า การเมืองมีอิทธิพลมากกว่าเศรษฐกิจที่เป็นหัวใจของการวิเคราะห์เรื่องการพัฒนา ผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถเป็นแนวทางในการศึกษาทำความเข้าใจโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างวาทกรรม และปฏิบัติการทางวาทกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา ที่มีต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

1. เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชน ต่อวาทกรรมการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนาเพื่อปะทะกับวาทกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีมากกว่า 700 ปี

คำถามนำวิจัย

1. เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา ได้ให้นิยามความหมายต่อวาทกรรมพัฒนากระแสหลักอย่างไร
2. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเขตพื้นที่การพัฒนา มีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และมีปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของตนเองเพื่อปะทะกับวาทกรรมพัฒนากระแสหลักอย่างไร เพราะเหตุใด
3. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่การพัฒนา มีทัศนคติและความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนา : โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการพัฒนา และพื้นที่ภายในบริเวณใกล้เคียงและมีความขัดแย้งการต่อต้าน ตอบโต้ จากคนในพื้นที่ชุมชน กลุ่มองค์กร NGOs จนเกิดการรวมตัวดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กล่าวคือ เลือกเฉพาะ 3 พื้นที่เขตการพัฒนาที่เป็นจุดก่อสร้างโครงการกระแสไฟฟ้า ประกอบด้วย

1. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ
2. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว
3. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาโครงการขยายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่อดีต คือโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ปี พ.ศ. 2508 จนมาถึงโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวในปัจจุบัน และโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาโครงการขยายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียงที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ที่คาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์ประมาณกลางปี พ.ศ. 2550 ซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารและบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยอย่างละเอียดลึกซึ้งอีกครั้ง เมื่อเสร็จสิ้นโครงการที่กำหนดไว้ในอนาคตอันใกล้นี้ โดยเพิ่มประเด็นศึกษาด้านผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ความคุ้มค่าด้านการลงทุน หรือการศึกษาด้านศักยภาพการรองรับของธรรมชาติที่แท้จริง จะทำให้ทราบผลดีและผลเสียของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. **วาทกรรมการพัฒนา (Development Discourse)** หมายถึง การกล่าวถึงรายละเอียดและวิธีการ กระบวนการของการสร้างเอกลักษณ์/ตัวตน ของสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” ว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพื่อจะนำไปสู่การพูดถึงสิ่งที่มีได้พูดถึง สิ่งที่ไม่ได้พูดถึง หรือคิดไม่ถึง อันเป็นผลมาจากระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่วาทกรรมพัฒนามาหนดขึ้น
2. **กระเช้าไฟฟ้า (Cable car)** หมายถึง พาหนะที่ใช้สำหรับรับ – ส่ง ทำด้วยโลหะเบา จัดอยู่ในประเภทอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการให้บริการขนส่ง ที่ขับเคลื่อนบนรางหรือเคเบิล กฎกระทรวงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2538) ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514

3. **แหล่งท่องเที่ยว (Tourist Attraction) หมายถึง** แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่ถูกกำหนดให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จำนวน 3 แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ คือ แหล่งท่องเที่ยวดอยหลวง อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รอบเชิงดอยสุเทพ และแหล่งท่องเที่ยวเหนืออุทยานดอยสุเทพ – ปุย
4. **การนิยามความหมาย หมายถึง** การให้ความหมายและการอธิบายลักษณะของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าที่แต่ละฝ่ายได้สื่อสารถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ การทำความเข้าใจ และการตีความหมายของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่
5. **กระบวนการสร้างเอกลักษณ์ หมายถึง** การวิเคราะห์สถานการณ์ และบริบทแวดล้อมที่นำไปสู่การเกิดวาทกรรม ที่มา ลำดับเหตุการณ์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ รวมไปถึงการใช้หลักฐาน การให้เหตุผล การใช้คำ และกลวิธีทางภาษาที่แต่ละฝ่ายเลือกใช้
6. **การปะทะ หมายถึง** การเลือกสร้างวาทกรรมชุดใหม่ขึ้นมา พร้อมเอกลักษณ์และความหมายชนิดใหม่ ที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในกรอบของการพัฒนาแบบเดิม เป็นการต่อต้าน ชัดขึ้น ทำทลายอำนาจของวาทกรรมการพัฒนากระแสหลัก
7. **การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) หมายถึง** การศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จ.เชียงใหม่ในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมการพัฒนาว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยการพัฒนาอย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง การเก็บกด/ปิดกั้น ของวาทกรรมพัฒนามีอย่างไร
8. **ตัวบท (Text) หมายถึง** ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนา การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 3 แห่ง ที่ถูกนำเสนอตั้งแต่เริ่มปรากฏ มีนโยบายการพัฒนา จนถึงเดือน มกราคม พ.ศ. 2549

9. การปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practices) หมายถึง กระบวนการในการผลิตบท (Text Production) และบริโภคตัวบท (Text Consumption) ของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาชน ที่ทำ/คิด/เขียน/พูด/วิเคราะห์ เกี่ยวกับโครงการพัฒนาว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยการพัฒนาอย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง การเก็บกด/ปิดกั้น ของวาทกรรมการพัฒนา มีอย่างไร

10. การปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Practices) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นบริบทส่งผลให้เกิดวาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบการนิยาม ความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อวาทกรรมการพัฒนา ผ่านภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม โดยอำนาจรัฐในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบการสร้าง / การผลิตวาทกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปะทะกับการพัฒนากระแสหลัก
3. เป็นการเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืน
4. ผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดี สำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากสื่อประเภทต่าง ๆ เอกสารงานวิจัย การพูดคุยกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน และจะทำการสำรวจพื้นที่ศึกษาในเบื้องต้นก่อน พร้อมกับกำหนดกรอบและประเด็นสำคัญในการศึกษา จากนั้นจะออกแบบการวิจัย โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรม และการวิเคราะห์วาทกรรม การวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมือง การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ อำนาจ และภาวะความเป็นใหญ่ แนวคิดเรื่องการพัฒนา แนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดเรื่องการสื่อสารในมโนใจ แนวคิดเรื่อง The Magic of Symbols มาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ จากนั้นจะทำการกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. **Documentary Research** โดยจะศึกษาเอกสาร ประเภทหนังสือ สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่ได้มีการนำเสนอข้อมูลความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จัดให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า คือ การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวง อำเภอเชียงดาว การสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รอบเชิงดอยสุเทพ และการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ศึกษาเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ซึ่งได้มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา วาทกรรมการพัฒนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงศึกษาหนังสือราชการ แถลงการณ์ จดหมาย แผนภูมิ แผนที่ และรายงานต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ และส่วนท้องถิ่น เพื่อศึกษาแผนพัฒนา นโยบายต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน วัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติ ในพื้นที่ศึกษา รวมทั้งรวบรวมข้อมูลทั่วไปในพื้นที่ทางด้านกายภาพ ข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจ การอธิบาย และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นถึงวาทกรรมการพัฒนา การปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งในส่วนของภาครัฐและชาวบ้าน
2. **Survey Research** เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยจะมีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้
  - 2.1 **การเตรียมตัว** ผู้วิจัยจะจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง แนวคำถามในการวิจัย แนวการสังเกตแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และแบบบันทึกข้อมูล

2.2 **การเตรียมชุมชน** เนื่องจากเป็นการศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรมการพัฒนาที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ลึกซึ้งเกี่ยวกับสภาพชุมชนและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ผู้วิจัยอาจต้องอาศัยอยู่ร่วมกับคนภายในชุมชน ในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลทั้ง 3 พื้นที่โครงการ โดยเริ่มจากการแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยให้กับทางผู้นำกลุ่มชุมชนก่อน เพื่อให้ผู้นำชุมชนนำเข้าสู่หมู่บ้าน และเกิดความไว้วางใจ ให้การสนับสนุนร่วมมือในการให้ข้อมูลต่าง ๆ

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) พร้อมทั้งมีภาพประกอบ โดยแบ่งการนำเสนอรายงานการวิจัยเป็น 5 บท ได้แก่

บทที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอความเป็นมาและสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของงานวิจัย คำจำกัดความต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย พื้นที่ทำการวิจัย ขั้นตอนการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิจัย เป็นการนำเสนอตารางข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย

บทที่ 5 การสรุป อภิปรายผลการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับคำถามวิจัย พร้อมทั้งเสนอข้อจำกัดของการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

การศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” (DISCOURSE ON DEVELOPMENT : CABLE CAR CONSTRUCTION PROJECT FOR TOURIST ATTRACTION IN CHIANGMAI) ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาของรัฐจากมุมมองของชาวบ้าน ในกรณีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่กำหนดให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าคือ การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว และการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาโครงการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง จึงจำเป็นต้องศึกษาในหลายประเด็นเพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจ การอธิบาย และวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เห็นถึงวาทกรรมการพัฒนา การปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งในส่วนของภาครัฐและชาวบ้าน ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบอ้างอิงในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการพัฒนา (Development)
2. แนวคิดเรื่องการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)
3. แนวคิดเรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse and Discourse Analysis)
4. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมือง (Political Discourse Analysis)
5. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)
6. แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ (Ideologies) อำนาจ (Power) และภาวะความเป็นใหญ่ (Hegemony)
7. แนวคิดเรื่องการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication)
8. แนวคิดเรื่อง The Magic of Symbols

แนวคิดเรื่องการพัฒนา (Development)

การพัฒนา (Development) หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ จากคำจำกัดความนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งจะเน้นเป็นพิเศษว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น เปลี่ยนแปลงอะไร เปลี่ยนแปลงอย่างไร ไปสู่จุดมุ่งหมายอะไร สิ่งเหล่านี้ย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นสื่อกลางเพื่อให้การพัฒนาสังคมทุกรูปแบบได้รับความสำเร็จ เพราะการสื่อสารกับสังคมไม่สามารถแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด การสื่อสารจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอควบคู่ไปกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างจริงจังเป็นลำดับ โดยรัฐได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแรกและได้ดำเนินการติดต่อกันเรื่อยมาจนในปัจจุบันนี้เข้าสู่แผน ฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งผลของการพัฒนาเป็นที่ประจักษ์ว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในการขยายและกระจายฐานการผลิต เพิ่มกำลังการผลิตมากขึ้นแทบทุกสาขาอย่างกว้างขวาง รวมทั้งการเร่งการส่งเสริม การส่งออกและเพิ่มการจ้างงานมากขึ้น อย่างไรก็ตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการพัฒนาทางด้านวัตถุเป็นส่วนใหญ่ และได้สะสมปัญหาและก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านทรัพยากรเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรที่ดิน พลังงาน แหล่งน้ำ ป่าไม้ หรือแหล่งอาหารต่าง ๆ ได้ถูกทำลายไปอย่างมาก ทั้งที่เป็นผลกระทบโดยตรงของมนุษย์ และผลสะท้อนข้างเคียงของพฤติกรรม และความรู้ไม่เท่าทันของมนุษย์ ซึ่งสิ่งหนึ่งที่นักวิชาการและนักพัฒนาเห็นพ้องต้องกันว่า ปัญหาที่พัฒนายากยิ่งก็คือ การพัฒนาคนหรือความไม่รู้ของคน ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหา เนื่องจากคนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสังคม สังคมจะเสื่อมสลายรุ่งเรืองหรือเจริญพัฒนาเพียงใดนั้น คนในสังคมจะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า สังคมใดประกอบด้วยคนที่มีคุณภาพ สังคมนั้นย่อมเจริญได้

เมื่อพิจารณาแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา จะพบว่ามึลักษณะที่คลุมเครืออยู่ 2 นัยยะ ซึ่งซ่อนเร้นทฤษฎีที่แตกต่างกัน 2 ทฤษฎีเอาไว้เกี่ยวกับศักยภาพของการพัฒนา กล่าวคือ

1. เป็นเรื่องของทิศทางการเจริญเติบโตทางด้านศักยภาพของผู้คน ที่เป็นการกำหนดตัดสินใจ โดยตัวของพวกเขาเอง ซึ่งบ่งถึงวิสัยทัศน์อันหนึ่งเกี่ยวกับความมั่งคั่งของมนุษย์และความหลากหลาย ที่ซึ่งผู้คนและสังคมได้รับอิสระจากข้อจำกัดภายนอก และได้ค้นพบศักยภาพต่าง ๆ ด้วยตัวตนของพวกเขาเอง
2. ศักยภาพของผู้คนได้ถูกกำหนดมาล่วงหน้า หรือมีอยู่ก่อนแล้วจากภายนอกของการพัฒนา เป็นลักษณะของการมองเห็นหรือต้องเผชิญหน้ากับธรรมชาติ ที่อยู่รูปแบบเดียวเท่านั้น สำหรับสังคมทั้งหมด (ไม่มีความหลากหลาย)

การสะท้อนให้เห็นถึง 2 นัยยะที่เกี่ยวกับการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ได้นำไปสู่วิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันอย่างถึงรากเกี่ยวกับความดีงามของมนุษย์ โดยนัยยะแรกชี้ไปยังทิศทางของ “ความเป็นป่า” ที่ไม่มีการควบคุม หรือถูกจำกัด ที่ที่ผู้คนและสังคมงอกงามขึ้นมาตามวิถีทางของพวกเขาเองโดยเฉพาะ ในขณะที่นัยยะที่สอง ชี้ไปที่ลัทธิอุตสาหกรรมนิยมที่มีลักษณะเป็นแบบเดียวกันและเป็นโลกาภิวัตน์ ซึ่งผู้คนทั้งหมดและทุก ๆ หนแห่งต่างเดินตามกันไป ในทิศทางเดียวกัน

เมื่อแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมต่าง ๆ ทำให้นัยยะแบบที่สองได้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำความเป็นจริงเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมและเศรษฐกิจ และได้สะท้อนให้เห็นอุดมคติของการพัฒนา คือก่อให้เกิดสังคมอุดมคติในแบบเดียวกัน ถูกสร้างขึ้นมาเป็นจินตนาการ ในฐานะที่เป็นมาตรฐานของความเจริญงอกงามของสังคมมนุษย์ทุก ๆ สังคม อุดมคติแบบยูโทเปียที่มีลักษณะเดียวกันนี้ ได้ให้อำนาจการเข้าไปแทรกแซงหรือก้าวร้าวต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์และสังคมต่าง ๆ ในนาม “เพื่อความดีงามของพวกเขา” ระดับของ “การพัฒนา” ก็จะสามารถวัดได้ในเทอมต่าง ๆ ของเศรษฐกิจ และความเป็นมนุษย์สามารถที่จะได้รับการจัดลำดับได้ ในระดับสูงต่ำให้เป็นโลกที่หนึ่ง โลกที่สอง และโลกที่สาม ของแกนและกรอบแห่งความรวยกว่าและยากจนกว่าของการพัฒนาแล้ว และด้อยพัฒนามากกว่า และสำหรับคนที่มีเงินน้อย พวกเขาต้องได้รับการพัฒนา

นับตั้งแต่ประเทศต่าง ๆ ในโลกที่สามเริ่มดำเนินการพัฒนา จากปี ค.ศ. 1950 -1990 บรรดาผู้นำประเทศและนักวางแผนก็ได้ยึดถือยุทธศาสตร์ “ความเจริญเติบโต” มาตลอดจนอาจกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์นี้ได้กลายเป็น “อุดมการณ์” ซึ่งหมายถึงความหลงเชื่อที่ว่า หนทางไปสู่ความมั่งคั่ง และความอยู่ดีกินดีของประชาชนมีทางเดียวเท่านั้น นั่นคือ ต้องใช้แบบจำลองการพัฒนาที่มุ่งไปทางการขยายตัวของรายได้ประชาชาติอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาแนวนี้จะเน้น

เรื่องความเจริญทางอุตสาหกรรม การลงทุน เทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาเมือง การส่งออก การท่องเที่ยว ฯลฯ (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2536 หน้า 115-116) ท่ามกลางกระบวนการของการพัฒนาที่รุดหน้าไป ค่านิยมใหม่ ๆ เริ่มแผ่กระจายครอบงำสังคมไทย ซึ่งมีผลในการส่งเสริมให้มีการผลิตวัตถุและมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบฟุ่มเฟือยมากขึ้น (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ , 2536 หน้า 163) ค่านิยมเหล่านี้คือ

- ลัทธิปัจเจกชนนิยมที่เน้นค่านิยมของการแข่งขัน รวมทั้งการแสวงหาอรรถประโยชน์และกำไรสูงสุด
- ค่านิยมที่ส่งเสริมการแสวงหาไขว่คว้าวัตถุ พร้อม ๆ กับลัทธิบริโภคนิยม
- เหตุผลนิยมและความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ที่อยู่เหนือความรู้สึก ความเข้าใจและความห่วงใยต่อธรรมชาติและสังคม
- ค่านิยมที่เชื่อมั่นในพลังเทคโนโลยี

จุดอ่อนของยุทธศาสตร์ “ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ” มีอยู่มากมายนับตั้งแต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความยากจน ไปจนถึงปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ แต่ที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการทำลายล้างสิ่งแวดล้อม เมื่อสิ้นปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 บรรดาผู้รับผิดชอบในการวางนโยบายและมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาประเทศต่างยอมรับว่า “ยิ่งพัฒนาสิ่งแวดล้อมยิ่งถูกทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติยิ่งเสื่อมโทรม” จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การพัฒนาจะเกี่ยวพันกับพื้นที่ที่ถูกเลือกพัฒนา นั่นคือ มีการเลือกพัฒนาเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งการพัฒนาเมืองนี้สามารถแยกพิจารณาออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. พัฒนาการ (Development) หรือ วิวัฒนาการ (Evolution) ของเมืองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติที่ปราศจากการแทรกแซงของรัฐ เมืองมีพัฒนาการหรือวิวัฒนาการที่เป็นผลพวงของการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางสังคม ที่เกิดจากกลไกทางเศรษฐกิจ การตลาด และสังคม เพื่อเผชิญกับความไม่แน่นอนอันเป็นผลของกระบวนการการเป็นเมือง
2. ความพยายามของมนุษย์หรือรัฐบาลที่ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น ในสภาพแวดล้อมและที่เกิดขึ้นในเมือง พร้อมกันนั้นก็พยายามคิดหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และแก้ไขสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ และจิตวิทยา โครงสร้าง กระบวนการ ตลอดจนพฤติกรรมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของ

เมือง และชาวเมืองเพื่อให้เมืองและชาวเมืองมีสมรรถนะในการปฏิบัติภารกิจของเมือง และเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับสังคมภายนอก นำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของชาวเมือง (ดิ นปรัชญพฤทธิ , 2541 หน้า 318)

ตัวอย่างของการพัฒนาเมือง ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองหลักของไทย ซึ่ง เริ่มขึ้นในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 4 เมืองหลักที่ได้รับการพัฒนากระจาย ไปตามภาคและศักยภาพหรือ “แคว” ของการพัฒนาซึ่งมีทั้งหมด 5 เมือง คือ เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา ชลบุรี และสงขลา หาดใหญ่ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคือ (ดิ นปรัชญพฤทธิ , 2541 หน้า 327)

1. เพื่อลดความแตกต่างเกี่ยวกับบริการ และมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐานระหว่าง กรุงเทพมหานครและเมืองตามภูมิภาคอื่น ๆ
2. เพื่อเปลี่ยนสถานที่ตั้งทางอุตสาหกรรมให้ออกไปอยู่นอกกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่มีศักยภาพหรือ “แคว” ของการพัฒนา ตลอดจนมี ความสามารถที่จะพัฒนามากยิ่งขึ้นต่อไป
4. เพื่อกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจออกไปยังบริเวณนอกกรุงเทพ ฯ

วิธีการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนา และอุดมการณ์บางอย่างที่เกี่ยวกับการพัฒนาจะ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการสร้างวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับการพัฒนาเราอาจแยก รูปแบบได้ออกเป็น 2 แนว ดังนี้

1. การพัฒนาแนวปริมาณ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญสูงสุดแก่เรื่องการขยายตัวเชิง ปริมาณในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การพัฒนา เราจะพบเสมอว่า ความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจคือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา
2. การพัฒนาแนวคุณภาพ การพัฒนาแนวนี้มองว่า “คุณภาพ” สำคัญกว่า “ปริมาณ” เป้าหมายของการพัฒนาคือ คุณภาพชีวิตที่เหมาะสมและยั่งยืนยาวนานภายใต้ ขอบเขตและกฎเกณฑ์ของนิเวศวิทยา

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้า การขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนำรายได้และกำไรมาสู่ประเทศและชุมชนท้องถิ่นในทุกภาคส่วนในอัตราสูง ย่อมนำมาซึ่งการทำลายล้างสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางมากขึ้นด้วย ธุรกิจไทยมีชื่อเสียงมากทางด้านความสามารถสูงในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกได้อย่างรวดเร็ว แต่จุดอ่อนของธุรกิจไทยคือ มีความสามารถต่ำมากในการสนองความต้องการทางด้านพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในช่วงการพัฒนาที่ผ่านมาโครงสร้างการใช้จ่ายในการผลิตของธุรกิจไทยมีแต่รายจ่ายเพื่อวัสดุ วัตถุดิบ แรงงาน ฯลฯ แต่ไม่มี “รายจ่ายเพื่อสิ่งแวดล้อม” ธุรกิจไทยผลักดันผลข้างเคียงทางสิ่งแวดล้อมออกสู่สาธารณชน ทำให้ประชาชนต้องเผชิญกับมลภาวะหลายรูปแบบ ปัจจุบันการพัฒนา จึงหันมาให้ความสำคัญกับเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีประเด็นคำถามที่น่าสนใจ คือ

- ธุรกิจจะจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนยาวนานได้อย่างไร
- ทำธุรกิจอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม
- ธุรกิจควรจะหาหนทางควบคุมตนเองได้แค่ไหนทางด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม

การปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐ และการปรับความคิดของกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรม ต้องอาศัยการปรับจิตสำนึกและโลกทัศน์ของประชาชน รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในกิจกรรมการเมืองของประชาชน นั่นคือ พลังการเคลื่อนไหวสิ่งแวดล้อมจะต้องมีบทบาทอิทธิพลมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีการเสนอแนะแผนการสร้างระบบใหม่ ซึ่งครอบคลุมมิติที่สำคัญ ๆ คือ

- การสร้างระบบเศรษฐกิจบนพื้นฐานของหลักการทางนิเวศ
- การเรียกร้องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในทุก ๆ วงการของสังคม
- การให้ความสำคัญสูงแก่ปัญหาชนบทและท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล
- การใช้เทคโนโลยีระดับกลางในกระบวนการผลิต

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (อ้างใน วิษณุ บุญมาร์ตัน , 2548) จากสำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อธิบายให้เห็นว่า “การพัฒนา” เป็นแค่เพียงภาษาคำพูด ที่กล่าวกันอย่างเลื่อนลอยมิได้มีความตั้งใจจริงที่จะทำการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคม “การพัฒนา” เป็นเพียง “วาทกรรมของอำนาจ” มีไว้เพื่อให้ผู้คน “เข้าใจ” และ “ยอมรับ” ในแนวคิดแบบ

Postmodern การพัฒนาที่แท้จริงก็คือการไม่พัฒนา และเป็นการเตือนให้ฝ่ายกระแสหลักยอมรับ “ความหลากหลายทางความคิด” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพาราไดม์ ทฤษฎีวิวิวิทยา หรือเทคนิค การวิเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่ทำงาน “ด้านการพัฒนา” ควรจะศึกษาความรู้ท้องถิ่น เรียนรู้ ประสบการณ์ของชุมชน และเข้าร่วมกระบวนการสร้างพลังอำนาจของประชาชนพื้นบ้านในบริบท ของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งหมดนี้ เพื่อให้เกิดชุมชนยั่งยืนและพึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี

จากแนวคิดการพัฒนาดังกล่าวข้างต้นจะทำให้เราได้เห็นถึงมิติวิถีการพัฒนา ยุทธศาสตร์ การพัฒนา และอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ที่สะท้อนผ่านทิศทางการ วางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระตุ้น เศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้มีความเจริญก้าวหน้า การพิจารณาโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างมี หลักการ จะทำให้เห็นว่าการพัฒนานั้นได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดต่อสังคมหรือการ ดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายอะไร และ ในขณะเดียวกันยังเป็นสิ่งสะท้อนที่ทำให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ในมุมมองของรัฐและ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใดนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

แนวคิดว่าด้วยการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) คือ การถ่ายทอดข่าวสารหรือ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง ระหว่างสถาบันทางการเมืองกับประชาชน และระหว่างนักการเมืองกับสถาบันทางการเมืองไปยังส่วนอื่น ๆ ของระบบการเมือง เพื่อให้สมาชิก ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองร่วมกัน ลักษณะของการสื่อสารเป็นการสื่อสารที่กระทำขึ้นเพื่อ สร้างให้สมาชิกของระบบการเมืองเกิดความเข้าใจในระบบการเมือง โดยเฉพาะการสื่อสารทาง การเมืองในระบบประชาธิปไตยจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารเพื่อสาธารณชน เป็นการสื่อสารที่ เปิดเผย และไม่จำกัดผู้รับสาร มีการใช้วิธีการสื่อสารแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการ สื่อสาร

วิชาการด้านการสื่อสารทางการเมืองเริ่มต้นอย่างจริงจังในช่วงทศวรรษ 1950 ใน สหรัฐอเมริกา โดยมีนักวิชาการชาวอเมริกัน รวบรวมผลการศึกษาด้านการสื่อสารทาง การเมืองไว้ในหนังสือชื่อ พฤติกรรมการเมือง (Political Behavior) ที่พยายามจะอธิบายถึงการ สื่อสารทางการเมืองว่าเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการระดมพลัง และถ่ายทอดอิทธิพลทางการ

เมืองระหว่างสถาบันอันเป็นทางการของรัฐบาล และพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชน หลังจากนั้นขอบเขตของวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมือง ได้ขยายอย่างกว้างขวาง มีงานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์มากมาย ซึ่งขอบเขตของวิชาการด้านการสื่อสารทางการเมืองอาจแบ่งได้เป็น 7 ขอบเขตใหญ่ ๆ ได้แก่

1. การวิเคราะห์วาทะทางการเมือง (Rhetorical Analysis)
2. การวิเคราะห์การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda Analysis)
3. การศึกษาการเปลี่ยนทัศนคติ (Attitude Change Studies)
4. การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting Studies)
5. การศึกษาเกี่ยวกับรัฐบาลและสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสาร
6. การวิเคราะห์หน้าที่และระบบ
7. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ในขณะที่สาระสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองที่นักวิชาการนิยมศึกษากัน มีอยู่ 7 ประเด็นใหญ่ ได้แก่

1. การสื่อสารกับการขัดเกลาทางการเมือง
2. การสื่อสารกับการรณรงค์ทางการเมือง
3. การสื่อสารมวลชนกับมติมหาชน
4. การสื่อสารกับนโยบายสาธารณะ
5. วาทศิลป์ทางการเมือง
6. รัฐบาลและสื่อมวลชน
7. นักการเมืองและสื่อมวลชน

การสื่อสารทางการเมืองนั้น มีเรื่องพื้นฐานอันเป็นแนวความคิดจากทฤษฎีการสื่อสารหลายเรื่องที่สำคัญก็คือ เรื่องขององค์ประกอบและกระบวนการของการสื่อสารและผลของการสื่อสาร ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการเมืองได้เป็นอย่างดี Lasswell นักคิดคนสำคัญทางด้านการศึกษาทางการเมือง ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารทางการเมืองว่า ประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร ช่องทางหรือสื่อ ผู้รับสาร และผลกระทบของการสื่อสาร ซึ่งองค์ประกอบในประการหลังสุดเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การสื่อสารกลายเป็นการเมือง

ผู้ส่งสาร อาจจะเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ หรืออาจจะเป็นสถาบันทางการเมืองหรือ
เกี่ยวข้องกับทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ ในทางการเมืองผู้ส่งสาร หมายถึง
นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นักการเมือง พรรคการเมือง องค์การสถาบันและ
โครงสร้างของการปกครองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ฯลฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งสารในเรื่อง
การเมืองเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่อง

สาร ในที่นี้หมายถึง เนื้อหาหรือเรื่องราวอันเกี่ยวกับนโยบาย การปฏิบัติ ประเด็นปัญหา และเรื่อง
ต่าง ๆ ทางการเมืองที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน เกิด
ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อันจะนำไปสู่ความเห็นพ้องต้องกันในระบบการเมือง

ช่องทางหรือสื่อ มีหลายประเภท นับตั้งแต่สื่อบุคคลไปจนถึงสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ทั้ง
หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือสื่ออื่น ๆ ที่จะไปถึงประชาชนซึ่งเป็นผู้รับสารได้ ในการ
สื่อสารทางการเมืองนั้น การเลือกใช้สื่อเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญใน
กระบวนการสื่อสารที่จะบ่งบอกความมีประสิทธิภาพของการสื่อสาร จากรัฐบาลไปยังประชาชนได้
ผลของการสื่อสาร จากพัฒนาการของวิชาการสื่อสารในระยะแรกนั้นมีความเชื่อว่า การสื่อสาร
จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารนั้นจะก่อให้เกิดผลกับผู้รับสารในลักษณะของเข็มฉีดยา กล่าวคือ ไม่ว่า
ผู้ส่งสารจะส่งสารอะไรไปผู้รับสารย่อมจะรับสารนั้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือ
พฤติกรรมของผู้รับสารได้ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ในระยะต่อมาการวิจัยการสื่อสารทำให้เข้าใจ
เพิ่มขึ้นว่าแท้ที่จริงแล้ว ผู้รับสารเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญโดยเฉพาะในเรื่องของการสื่อสารทาง
การเมือง นั่นคือ ผู้รับสารจะมีการตอบสนองและแสดงปฏิกิริยาต่อสารในลักษณะที่ต่างกัน
บริบทเชิงสังคมของผู้รับสาร

ประเด็นสำคัญที่ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม คือ พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งถือ
เป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นการเข้าร่วม
กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมหรือกระทำโดยความสมัครใจ แต่ในบางครั้ง
บุคคลอาจแสดงพฤติกรรมทางการเมืองด้วยการเมินเฉยหรือไม่แยแสต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ การ
มีส่วนร่วมทางการเมืองบางอย่างอาจมิได้เกิดจากความสมัครใจ แต่อาจเกิดจากการบีบบังคับก็ได้
การวิเคราะห์การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมสื่อสารทางการเมืองโดยมองจากตัวบุคคล สามารถ
แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะของการเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเพียงอย่างเดียว
2. ระยะของการเป็นทั้งผู้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และเริ่มเป็นผู้แสดงออก หรือเป็นผู้กระทำการสื่อสารทางการเมือง
3. ระยะของการเป็นผู้กระทำการสื่อสารทางการเมือง มากกว่าที่จะเป็นผู้รับ ซึ่งในกระบวนการของการสื่อสารนั้น บุคคลที่ทำหน้าที่ทางการเมืองย่อมจะรับข้อมูลข่าวสารอันเป็นการป้อนกลับเพื่อทราบปฏิกิริยาของประชาชนที่มีต่อตนเองด้วย

หน้าที่ของการสื่อสารการเมือง

Harold D.Lasswell กล่าวถึงหน้าที่ของการสื่อสารมวลชนในสังคมว่า มีหน้าที่หลัก 3 ประการ ได้แก่

1. หน้าที่ในการสังเกตการณ์และรายงานสภาวะแวดล้อม รวมทั้งชี้ให้เห็นภัยอันตรายและเหตุการณ์ที่อาจมีผลกระทบต่อสังคม หน้าที่ในด้านนี้ ได้แก่ การรายงานข่าว หรือ การแจ้งข่าว
2. หน้าที่ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคม ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม กล่าวคือ การให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยวิเคราะห์และเสนอแนะว่าควรจะทำอย่างไรกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น หน้าที่ในส่วนนี้คือ หน้าที่ในการชักจูง หรือ บทบรรณาธิการ
3. หน้าที่ถ่ายทอดมรดกทางสังคม การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และปทัสถานของสังคมแก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิหยาการและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ต่อไปได้แก่ หน้าที่ในการให้การศึกษา

ในขณะที่ Kolb (1978) ได้อธิบายว่า ระบบการสื่อสารทางการเมืองควรทำหน้าที่ที่สื่อสารและเชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้

1. ทำหน้าที่สื่อสารความเห็น และผลประโยชน์ของประชาชนให้กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม
2. ทำหน้าที่รวบรวมกลั่นกรองข้อเรียกร้อง และช่วยแก้ไขปัญหาคัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มในสังคม
3. ทำหน้าที่ในการเลือกสรรทางการเมือง

4. ทำหน้าที่กล่อมเกลாதางการเมือง ซึ่งได้แก่ การระดมกำลัง การบูรณาการทางการเมือง และการสร้างแรงสนับสนุนทางการเมือง โดยอาศัยการศึกษา การเผยแพร่ข่าวสาร การโฆษณาชวนเชื่อ ทั้งของรัฐและสถาบันอื่น ๆ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อสร้างแรงสนับสนุนจากประชาชน สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติอันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเสถียรภาพ และควมมีประสิทธิภาพของรัฐบาล
5. ทำหน้าที่ช่วยให้ประชาชนมีอิทธิพลเหนือรัฐบาล
6. ทำหน้าที่ในการประสานโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ของรัฐบาล

การศึกษาเกี่ยวกับประเด็นเรื่องวาทกรรมการพัฒนาในครั้งนี้ สามารถเชื่อมโยงเข้ากับการสื่อสารทางการเมือง ที่ทำให้เข้าใจวิธีการสื่อสารอุดมการณ์ แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศของผู้บริหารประเทศหรือเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารจะช่วยให้เราเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงแรงจูงใจ ความมุ่งหมาย และกลวิธีต่าง ๆ อันแยบยลที่ผู้ส่งสารได้สอดแทรกลงไป เนื้อหาการพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ในทางการเมืองของตนเองและพวกพ้อง ในขณะที่ผู้รับสารก็มีการตอบสนองด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีพฤติกรรมสื่อสารทางการเมืองในระดับต่าง ๆ กัน เพื่อนำเสนอหรือแสดงเจตนารมณ์ของตนเองเช่นกัน

แนวคิดเรื่องวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม

(Discourse and Discourse Analysis)

คำว่า วาทกรรม (Discourse) ตามรากศัพท์ในภาษาละติน แปลว่า

1. การสื่อสารความคิด ข้อมูลหรืออื่น ๆ โดยการพูดคุยหรือสนทนา
2. รูปแบบของการนำเสนออย่างเป็นทางการของการปาฐกถา การเขียน การบรรยายทางวิชาการหรือการเสนอนิทรรศการ
3. ความสามารถในการให้เหตุผลหรือลักษณะของการใช้เหตุผล

ในขณะที่มีเซล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิดชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของวาทกรรมไว้ว่า วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง / ผลิตเอกลักษณ์ และความหมาย ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง ขณะเดียวกัน วาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด ปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น หรือทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคม เลือนหายไปได้พร้อม ๆ กันด้วย วาทกรรมในทัศนะของฟูโกต์ เป็นมากกว่าเรื่องของภาษาคำพูด การตีความ ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive Practices) จะรวมเอาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไว้ด้วย ฟูโกต์มองว่าสิ่งที่เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้น ก็คือ จารีตปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งอยู่ในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม ดังนั้นเอกลักษณ์และความหมายจึงมีลักษณะที่ลื่นไหล เปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา ไม่นั่นอน ตายตัว หรือหยุดนิ่ง เพราะฉะนั้นวาทกรรมจึงเกี่ยวข้องกับความจริง ซึ่งกระทำต่อสรรพสิ่งที่ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมได้บังคับยึดเหนี่ยวให้กับโลกของความเป็นจริง เพราะมันได้สร้างเหตุการณ์และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาบังคับใช้กับสรรพสิ่งนั่นเอง

ดังนั้นวาทกรรมของฟูโกต์ จึงเป็นเรื่องของอำนาจและความรุนแรงที่แสดงออกมาในรูปของภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมในสังคม การผลิตวาทกรรมจะถูกควบคุม คัดสรร จัดระบบ และแจกจ่ายภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง ซึ่งแหล่งที่สร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ที่สำคัญในสังคมก็คืออำนาจ แต่โดยภาพรวมแล้ว คนส่วนใหญ่มักมองว่า อำนาจ กับความรู้ เป็นเรื่องที่แทบจะไม่เกี่ยวข้องกันเลย เนื่องจากความรู้ควรเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงที่ปลอดจากคุณค่า อคติและความลำเอียงใด ๆ ในขณะที่อำนาจเป็นเรื่องของอคติ และความลำเอียง แต่อำนาจของฟูโกต์ ไม่ใช่ อำนาจแบบดิบ ที่ใช้กำลังบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ได้รับการฟอกขาวจนสะอาดในรูปของความรู้ และเป็นความรู้แบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น วิทยาศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์ ความสำเร็จของอำนาจจึงอยู่ที่ความสามารถในการปกปิด อำพรางกลไกในการทำงาน ซึ่งไม่ใช่กฎหมายอย่างที่ผู้คนมักเข้าใจกัน แต่เป็นกฎเกณฑ์ จารีตปฏิบัติต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์และจารีตปฏิบัติของบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย ในรูปของวาทกรรมวิชาการในเรื่องนั้น ๆ ฟูโกต์ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความรู้ และความอยากรู้เป็นเรื่องของความรุนแรง และการทำลายล้างมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของความสงบสุข เพราะสำหรับความรู้แล้วไม่มีอะไรที่ถือว่าเป็นความสูญเสีย ความรู้จึงมีความสำคัญสูงสุด เพราะแม้แต่มนุษย์เราเอง ก็สามารถถูกลดทอนลงเป็นเพียง

วัตถุหรือสิ่งที่ถูกศึกษาเพื่อตอบสนองของความอยากรู้ของความรู้ได้ เราสามารถกล่าวได้ว่า ความรู้คือ โฉมหน้าที่แยบยลของอำนาจ เพราะสุดยอดของอำนาจก็คือการทำให้มองไม่เห็นว่ามันนั้น ๆ เป็น เรื่องของอำนาจ แต่เป็นเรื่องของความรู้หรือความจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ปลอดภัยจากอคติและคุณค่ามันเอง

ธเนศ วงศ์ยานนาวา ได้อธิบายวาทกรรมว่า “ภายใต้ระเบียบวิธีการจัดการที่เกี่ยวกับความจริงนี้มีกลไกที่จะทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าประโยคความรู้ใดถูกประโยคความรู้ใดผิด ลักษณะของกฎเกณฑ์ทางภาษาที่ผลิตประโยคความรู้ชุดหนึ่ง ที่จัดกลุ่มผิดกลุ่มถูกไว้ได้นั้นเรียกว่า “ดีสคอร์ตส์” (Discourse) คุณลักษณะที่มีเอกภาพของดีสคอร์ตส์นี้มีได้ขึ้นอยู่กับความหมายหรือความตั้งใจของผู้ใช้ภาษาแต่ประการใด แต่ขึ้นอยู่กับระบบตรรกะภายในดีสคอร์ตส์นั่นเอง” (ธเนศ วงศ์ยานนาวา , 2532 หน้า 19)

ธงชัย วินิจจะกุล ได้อธิบายว่า “ Discourse มิได้หมายถึงเพียงแต่การแสดงออกหรือสื่อความกันไปมาตามปกติเท่านั้น แต่ Discourse ยังรวมถึงเครือข่ายของกฎเกณฑ์ ค่านิยม ความรับรู้ ความเข้าใจรวม มาตรฐานความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ที่เกิดจากการแสดงออกและการสื่อความกัน ไม่ว่าจะมึระบบความคิดหรืออุดมการณ์แนบชิดอยู่เบื้องหลังหรือไม่ก็ตาม เครือข่ายดังกล่าวไม่จำเป็นต้องสอดคล้องต้องกันเป็นระบบ หรือมีตรรกะที่เป็นระเบียบหรือมีรากเหง้าจากระบบความเชื่อหรืออุดมการณ์ชุดเดียวกัน เครือข่ายดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีแหล่งกำเนิดจากนักคิดหรือสกุลความคิดใดโดยเฉพาะ แต่มาจากการแสดงออกและการสื่อความของคนจำนวนมากจนไม่รู้ที่มาที่แน่ชัด จนกระทั่งไม่มีใครสามารถอ้างความเป็นเจ้าของหรือผู้กำหนด Discourse ได้ ” (ธงชัย วินิจจะกุล , 2534 หน้า 23-24)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้อธิบายว่า สังคมจำเป็นต้องอธิบายโครงสร้างการจัดสรรอำนาจเกียรติยศ และโภคทรัพย์อย่างที่เป็นอยู่ แต่ “คำอธิบาย” นั้น มิได้ปรากฏเป็นคำตอบสำเร็จรูป เพราะ “คำอธิบายของสังคมเป็น “วาทกรรม” (Discourse) คือ การโยงใยข้อเท็จจริงที่สลับซับซ้อนที่สุดเป็นข้อเท็จจริงทุกด้านที่สังคมนั้นรู้ ไม่ว่าจะเป็นการแพทย์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ภาษา วรรณคดี ฯลฯ เป็นองค์ความรู้ของสังคม วาทกรรมจึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเหมือนองค์ความรู้ก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น คนทุกคนตกอยู่ใต้อำนาจของวาทกรรมหนึ่ง ๆ ทั้งสิ้น เพราะโลกภายนอกมันสัมพันธ์กันอย่างนี้ เราจึงควรมีสถานะอย่างนี้”(นิธิ เอียวศรีวงศ์ , 2532 หน้า 325-326)

วิชญ์ บุญมาร์ตัน ได้ให้ความหมายวาทกรรม คือ การจัดระบบว่าจะอะไรจะเข้ามาอยู่ข้างใน และอะไรจะต้องไปอยู่ข้างนอกระบบความจริง (Regime of truth) วาทกรรมยังทำหน้าที่ให้ความจริงที่เกิดขึ้นมาเป็นที่ยอมรับด้วย ดังนั้น ความจริง ความรู้ และอำนาจ จึงเป็นสิ่งเกี่ยวพันกันอย่างมาก เพราะ การให้อำนาจที่แยบยลที่สุด คือ การใช้อำนาจที่ผู้ถูกกระทำไม่รู้ตัว ซึ่งอำนาจดังกล่าว คือ อำนาจจากการกำหนดว่าอะไร คือ ความรู้ ความจริง (วิชญ์ บุญมาร์ตัน , 2005)

อย่างไรก็ตามความหมายของวาทกรรมที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงวิชาการนั้น ไม่ใช่การสนทนา ได้เถียง หรือการใช้เหตุผลเท่านั้น หากยังหมายถึงภาษาและอุดมการณ์ทางการเมืองหรือความหมายแฝงที่เกิดจากการใช้ภาษานั้น วาทกรรมเกิดจากการใช้ภาษาโดยเฉพาะภาษาพูดและภาษาเขียนในบริบทแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ แต่ในส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระที่แท้จริงของวาทกรรมนั้นอยู่ที่ปฏิบัติการหรือการกระทำรวมทั้งความคิดและอุดมการณ์ของคน ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านการใช้ภาษา ตามแนวความคิดของฟูโกต์แล้ว “วาทกรรมเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับอำนาจ สถาบันทางสังคม และตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการทางวาทกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มของปัญญาชนและชนชั้นนำในสังคม” ในลักษณะเดียวกันนี้ โบเว (Paul Bove) ก็นำเสนอว่า “วาทกรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญและทำหน้าที่ช่วยจัดระบบทั้งหมดขององค์ความรู้เกี่ยวกับภาษา ช่วยสร้างระเบียบให้กับการตัดสินใจหรือผิด และชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัววาทกรรมเองกับอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการกระทำของผู้อื่น”

ส่วนการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) นั้น มิเชล ฟูโก (Michel Foucault) ได้เสนอแนวการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ซึ่งมองการเปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านภาคปฏิบัติการต่าง ๆ ของวาทกรรม (Discourse Practices) เช่น การเรียน การสอน ศูนย์ศึกษา สถาบัน องค์กร หน่วยงานทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ที่ทำ / คิด / เขียน / พูด/ วิเคราะห์ งานเขียนทุกชนิดไม่ว่าแม้แต่งานเขียนประเภท “ตำราวิชาการ” ต่างก็เป็นเพียงภาคปฏิบัติการของวาทกรรม เป็นภาคปฏิบัติการของอำนาจแบบหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากต่างก็เป็นการเขียน ซึ่งถ้าหากไม่เชิดชู ตอกย้ำ ก็ต้องการสลาย สั่นคลอน ล้มล้างหรือสร้างความพวามัววิให้กับบรรดาระบบระเบียบที่ดำรงอยู่ หรือ ฟูโก เรียกว่า The Order of Things ความโดดเด่นของอำนาจอยู่ที่การผลิตวาทกรรม หรือ การสร้าง และสิ่งสำคัญที่อำนาจสร้าง คือ ความรู้ อัตลักษณ์ (Identity) และความจริง วาทกรรมในตัวเอง คือ การต่อสู้ และการครอบงำ วาทกรรม คือ ตัวอำนาจที่ต้องเข้าไปจัดการ / ยึดเอาไว้ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร์ , 2542)

ในการวิเคราะห์วาทกรรมของฟูโกต์ คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นกระบวนการ
ขั้นตอน และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์ และความหมายให้กับสิ่งที่ห่อหุ้ม
เราอยู่ในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมา
อย่างไร มีการต่อสู้ช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไร
บ้าง มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิด
ขึ้นกับการสร้าง รวมตลอดถึงการเก็บกด ปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร ดังนั้นในตัวของ
วาทกรรมจึงมีอำนาจอยู่ด้วย และอำนาจแห่งวาทกรรมนั้นมีแนวโน้มจะตอกย้ำความสัมพันธ์ทาง
อำนาจที่ดำรงอยู่แต่เดิมแล้ว และถ้าวาทกรรมที่วาทกรรมนี้ เรียกว่า วาทกรรมกระแสหลัก วาทกรรมที่ก้าว
ขึ้นมาท้าทายวาทกรรมชนิดแรกก็จะเรียกว่า วาทกรรมทวนกระแส ฟูโกต์ (อ้างใน ชาตรี เพ็ญ
ศรี, 2543) ได้หันมาให้ความสนใจภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมในสังคม (Discursive
Practices) ซึ่งเป็นตัวกำหนดและสร้างความรู้ขึ้นมา จากบทความเรื่อง “The Order of
Discourse” ฟูโกต์อธิบายภาคปฏิบัติการของวาทกรรมที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. กระบวนการกีดกันปิดกั้นวาทกรรมบางประเภท (procedures of exclusion) ซึ่งแบ่งย่อย
ออกเป็น การห้าม (prohibition) เช่น การห้ามพูดในบางเรื่องที่เป็นข้อห้ามในแต่ละสังคม
คำพูดที่เป็นคำต้องห้ามเหล่านี้จะถูกทำให้เป็นสิ่งต้องห้ามด้วยพิธีกรรมบางอย่าง ใน
ขณะเดียวกันก็มีการให้สิทธิพิเศษบางอย่างกับบางคนในการที่จะพูดถึงสิ่ง ๆ นี้ได้
นอกจากการห้ามแล้ว ก็ยังมีการแบ่งแยกวาทกรรม และปฏิเสธวาทกรรมบางชนิด
(division & rejection) เช่น การแบ่งแยกวาทกรรมคนดี/คนปกติ ออกจากคนบ้า และผลัก
ไสวาทกรรมของคนบ้านี้ให้ไปอยู่ในบางพื้นที่ที่ถือว่าไม่เป็นจริงทางสังคม นอกจากนี้ยังมี
การแบ่งแยกว่าประโยชน์ความดีถูกและประโยชน์ความดีผิด ซึ่งกระบวนการย่อย ๆ
ทั้งหมดในกระบวนการกีดกันปิดกั้นนี้ ฟูโกต์กล่าวว่าเป็นเช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ของการ
แสวงหาความรู้หรือความปรารถนาในอันที่จะเข้าถึงความจริงของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นอย่าง
ยิ่งที่จะต้องถูกสร้างผ่านสถาบันหลักทางสังคม นั่นคือ ระบบการศึกษา ระบบจัดเก็บ
ข้อมูลในห้องสมุด สื่อสารมวลชน หรือกระบวนการสร้างค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม เป็นต้น
2. กระบวนการจำกัดและควบคุมวาทกรรม (the limit and control of discourse) ซึ่งเป็น
ส่วนที่ทำให้เกิดอำนาจที่มาควบคุมวาทกรรมและทำให้เกิดความปรารถนาในอันที่จะสาน
ต่อวาทกรรมได้ โดยกระบวนการนี้จะต้องกระทำผ่านทางตัววาทกรรมเอง ซึ่งประกอบไป
ด้วย

2.1 การวิจารณ์ (commentary) โดยในแต่ละสังคมจะมีวาทกรรมอยู่ประเภทหนึ่งเรียกว่า ซึ่งได้แก่วาทกรรมที่ทุกคนยอมรับ หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นวาทกรรมที่ครองอำนาจ สูงสุด เช่น คัมภีร์คำสอนทางศาสนา หนังสือราชการ ฯลฯ วาทกรรมเหล่านี้มักจะถือ กันว่าเป็นเอกสารชั้นต้นที่ทุกคนควรจะได้เรียนรู้ และที่สำคัญคือจะต้องมีกระบวนการ ทางการวิจารณ์ การวิเคราะห์นั้นจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการสืบสานความคิด จากวาทกรรมหนึ่งไปสู่อีกวาทกรรมหนึ่ง นอกจากนี้การวิจารณ์ยังช่วยให้ความคิด ใหม่ ๆ เป็นไปได้อีกด้วย เพราะการวิจารณ์นั้นจะเป็นการพูดในสิ่งที่มีการพูดอยู่แล้ว และในขณะเดียวกันก็ช่วยให้เห็นถึงสิ่งที่ยังไม่เคยมีการพูดถึงอีกด้วย

2.2 ผู้แต่ง (the author) ซึ่งในที่นี้ไม่ได้หมายถึงผู้แต่งที่เป็นตัวบุคคลหรือแม้กระทั่งตัวผู้พูด (the speaking subject) แต่หมายถึง กฎเกณฑ์ของวาทกรรมชุดหนึ่ง ๆ ที่ทำให้เรา ตระหนักถึงความเป็นเอกภาพและเป็นต้นกำเนิดของความหมายที่วาทกรรมนั้น ๆ สื่อ ออกมา ซึ่งจะทำให้เรามุ่งความสนใจไปที่ความคงเส้นคงวาหรือความเป็นแบบฉบับ ของมัน ดังนั้น ในการศึกษาวาทกรรม ผู้แต่ง จึงมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ เรารับรู้ได้ถึงสิ่งที่สังคมในแต่ละยุคสมัยถือกันว่าเป็นสิ่งสำคัญ

2.3 กฎระเบียบ (disciplines) ซึ่งผู้ใ้อธิบายว่าเป็นเสมือนเครื่องมือหรือนิยามที่สังคมใช้ วัดความเป็นจริง กฎระเบียบที่วาทกรรมนี้จึงกลายเป็นตัวที่จำกัดขอบเขตของวาทกรรม ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นตัวจำกัดขอบเขตของ การวิจารณ์ และ ผู้แต่ง อีกด้วย กล่าวคือ สำหรับการวิจารณ์ ซึ่งกล่าวได้ว่าช่วยสืบต่อวาทกรรม แต่ก็ไม่ใช่วาทกรรม ทุกวาทกรรมที่ผลิตออกมานี้จะได้รับการยอมรับ กฎระเบียบนี้จึงเป็นการกลั่นกรองว่า วาทกรรมใดจะเป็นวาทกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการในสังคม สำหรับ ผู้ แต่ง กฎระเบียบนี้จะเป็นตัวลดความสำคัญของ ผู้แต่ง ในฐานะผู้คิดค้นหรือสร้าง ความคิดนิยามดังกล่าวขึ้น แต่ให้ความสำคัญกับผู้ใช้ว่าจะทำให้กฎระเบียบนั้น ๆ ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาได้เพียงใด

3. กระบวนการกลั่นกรองและควบคุมตัวผู้พูด (a rarefaction of the speaking subject) ซึ่ง แบ่งออกเป็น 2 อย่างด้วยกัน คือ

3.1 พิธีกรรม (ritual) คือ คุณสมบัติต่าง ๆ ของตัวผู้พูดที่จะมากำหนดความน่าเชื่อถือ ใ้แก่วาทกรรมที่เขาพูดนั่นเอง และเป็นที่แน่นอนว่าคุณสมบัติเหล่านี้จะขึ้นอยู่กับ ความเชื่อทางศาสนา กฎเกณฑ์ของความยุติธรรม ความน่าเชื่อถือของวิทยาการ ต่าง ๆ

3.2 สังคมของวาทกรรม (societies of discourse) ซึ่งมีหน้าที่ดำรงรักษาวาทกรรม ด้วยการผลิตเผยแพร่งันในวงแคบ ๆ เพื่อคงความศักดิ์สิทธิ์ไว้ สถาบันทางสังคมที่ได้ชื่อว่า มีบทบาทมากในกระบวนการนี้ก็คือ ระบบการพิมพ์และระบบการศึกษา ซึ่งนอกจาก จะช่วยควบคุมคุณสมบัติของผู้พูดว่าควรมีเช่นไรแล้ว ยังเป็นตัวที่คอยควบคุม กลับกรอง และให้ความชอบธรรมแก่วาทกรรมที่ผลิตผ่านสถาบันดังกล่าวนี้อีกด้วย

จากปฏิบัติการทั้งสามประการ ทำให้ “วาทกรรม” ตามนัยยะของฟูโกต์สัมพันธ์กับเรื่องของ “อำนาจ” และผลประโยชน์ ดังนั้น อิทธิพลอันมากมายของ “วาทกรรม” ทำให้นักวิชาการที่ศึกษา เรื่อง “การพัฒนา” ยุคหลังทศวรรษ 1980 หันมาสนใจสิ่งที่เชื่อว่าเป็น “การพัฒนา” เพื่อเข้าใจ อำนาจในแง่มุมของการสร้างชุด “ความจริง” มากขึ้น เพราะนอกจากจะเข้าใจอิทธิพลในการ กำหนดนโยบายประเทศยากจน ยังเข้าใจความซับซ้อนของการสถาปนาทางอำนาจของความรู้ เรื่อง “การพัฒนา” ควบคู่กัน และยังท่ามกลางการก่อตัวยังมีสิ่งที่เรียกว่า “ไม่พัฒนา” และ “ด้อย พัฒนา” อันมีนัยเป็นสิ่งที่อื่นหรือหมายถึง องค์ความรู้และภูมิปัญญาแบบอื่น ที่ไม่ได้มาจากโลก ตะวันตกถูกแบ่งประเภท จัดลำดับชั้นทางอำนาจ และถูกควบคุมจัดการโดย “การพัฒนา” ควบคู่ อยู่ด้วย (ศุภชัย เจริญวงศ์ , 2542)

เนื่องจากวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ ภาษา อำนาจ สถาบันทางสังคมและชนชั้นนำในสังคม วาทกรรมจึงเป็นการผลิตหรือสร้าง มาตรฐานตัดสินความเป็นจริง (Truth) ในสังคม ในความหมายนี้ เราอาจทำความเข้าใจได้ว่าความ จริงทางสังคมไม่ใช่สิ่งที่อยู่แล้วและเป็นจริงโดยตัวของมันเอง แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ถูกกำหนด ด้วยเงื่อนไขเฉพาะและที่สำคัญถูกพลังอำนาจของวาทกรรมควบคุม กำกับ สิ่งใดจริงหรือเท็จขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นคนใช้ภาษา (คิด พูด หรือเขียน) เพื่อปฏิบัติการทางวาทกรรม เพื่อวัตถุประสงค์อะไร และภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง (อ้างใน สุริยา สมุทคุปดี , 2543 หน้า 28-29) ภาคปฏิบัติการ จริงของวาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดขอบเขตของสิ่งที่จะพูด สิ่งที่จะศึกษาว่าจะพูดอย่างไร พูดเรื่อง อะไร ใครเป็นผู้พูด จึงจะได้ความหมายสื่อสารกันรู้เรื่อง และเป็นที่ยอมรับในสังคม ภาคปฏิบัติการ ของวาทกรรมยังทำให้ผู้พูดมีอำนาจหรือความชอบธรรมในการพูดถึงเรื่องนั้น ๆ เช่น แพทย์มี อำนาจหรือความชอบธรรมในการพูดถึงเรื่องความเจ็บป่วยของคนไข้ แต่ชาวบ้านหรือหมอพื้นบ้าน อาจไม่มีอำนาจในการพูดถึงเรื่องดังกล่าวได้ ประเด็นของการวิเคราะห์วาทกรรม ไม่ได้อยู่ที่คำพูด นั้น ๆ เป็นจริงหรือเท็จ แต่อยู่ที่กฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่เป็นตัวกำกับให้การพูดนั้น ๆ เป็นไปได้มากกว่า จะเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง วาทกรรมจึงไม่ใช่เป็นเพียงผลลัพธ์ซึ่งเกิดจากการต่อสู้ เพื่อเปลี่ยนแปลง

ระบบของการครอบงำ แต่ว่าทกรรมในตัวของมันเองนั้น คือการต่อสู้และการครอบงำ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนของอำนาจวาทกรรม ที่มีต่อรูปแบบและวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม ก็คืออำนาจของวาทกรรมการพัฒนา ซึ่งวาทกรรมการพัฒนาเป็นตัวกำหนดความหมายกับสิ่งที่เราเรียกว่า การพัฒนา ในสังคมไทยมากกว่า 40 ปี และส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยอย่างมาก ซึ่งในเรื่องนี้ ดร. ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร อธิบาย วาทกรรมการพัฒนาไว้ว่า

“สิ่งใดจะถือว่าเป็นการพัฒนา หรือด้อยพัฒนา ก็ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่วาทกรรมว่าด้วยการพัฒนาดำหนดขึ้น แม้แต่สิ่งที่เรียกว่า ประเทศด้อยพัฒนา หรือประเทศโลกที่สาม ก็เป็นผลผลิตโดยตรงจากการสร้างขึ้นของวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนา ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองด้วยกันทั้งสิ้น ก่อนหน้ายุคแห่งการพัฒนา ไม่ปรากฏว่ามีการจัดแบ่งประเภทออกเป็นประเทศพัฒนามีประเทศด้อยพัฒนาแต่อย่างใด จะมีก็แต่ประเทศยากจน (แต่ไม่จำเป็นต้องด้อยพัฒนา) หรือประเทศแถบทวีปเอเชีย แอฟริกา ลาตินอเมริกา เป็นต้น ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้เพิ่งจะกลายเป็นประเทศด้อยพัฒนา ก็เพราะวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนายุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองกำหนดให้เป็น กล่าวอีกนัยคือ เป็นการแบ่งตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันมากกว่า ฉะนั้นการจัดประเภทจึงมิใช่เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นกลางแต่อย่างใด แต่ในตัวของมันเองคือ เทคนิควิธีการของอำนาจที่แยบยลแบบหนึ่ง เนื่องจากป้ายหรือฉลากของการจัดประเภทเหล่านี้ จะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับสถานการณ์ภาพความสูงต่ำ บทบาท หน้าที่ อำนาจของสิ่งนั้น ๆ” (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543 หน้า 21-22)

ดังนั้นการที่เราเข้าใจตนเองและสังคมโดยผ่านวาทกรรมการพัฒนาเช่นนี้ อาจจะทำให้เกิดความรู้สึกต่ำต้อย ล้าหลัง และต้องการผลักดันเองให้ก้าวตามประเทศที่พัฒนาแล้วให้ทัน โดยละเลย ทอดทิ้งความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (การทำให้เป็นอื่น) วาทกรรมพัฒนานี้ได้ครอบครองความเป็นเจ้า หรือเป็นวาทกรรมกระแสหลักอยู่ในสังคมไทยมาเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษ และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ สิ่งหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของวาทกรรมนี้ก็คือ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับแรก ๆ ที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ซึ่งภาพโดยรวมแล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ดูทัดเทียมกับประเทศทางตะวันตก ซึ่งถูกจัดประเภทว่าเป็น ประเทศพัฒนาแล้วนั่นเอง และผลจากการดำเนินชีวิตตามแนวทางความหมายของวาทกรรมการพัฒนาที่เรารับมาจากโลกตะวันตกก็คือ การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย การแย่งชิงอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากชาวบ้าน ชุมชน ไปอยู่ในส่วนกลางแต่เพียงผู้

เดียว จนทำให้เกิดการอพยพตั้งถิ่นฐานของชาวชนบท โยงไปถึงปัญหาอาชญากรรม (หรือ ปัญหานโยบายเชิงโครงสร้าง) และปัญหาการหลังไหลของวัฒนธรรมตะวันตก ที่มาพร้อมกับ วาทกรรมการพัฒนา ซึ่งสอดใส่ความหมายที่ดูเสมือนว่า ทนสมัยกว่า ซึ่งทำให้เกิดคู่ตรงกันข้ามขึ้น ในทันทีกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่ถูกทำให้ล้าสมัยไปโดยปริยาย

ปรากฏการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากวาทกรรมการพัฒนาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดการตั้ง คำถามกับทิศทางการพัฒนาและเกิดแนวคิด การพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวคิดวัฒนธรรม ชุมชน ทั้งนี้ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน ไม่ใช่วาทกรรมใหม่ ถอดด้าม ที่จะอาสาเข้ามาทำลายวาทกรรมการพัฒนาที่ดำรงอยู่แต่อย่างใด การไม่ตั้งคำถามกับ สิ่งที่เรียกว่า การพัฒนา ของวาทกรรมการพัฒนาแบบยั่งยืน ประกอบกับการเสนอนิยามของสิ่งที่ เรียกว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน อย่างคลุมเครือและไม่ชัดเจน ส่งผลให้ตัวการพัฒนาแบบยั่งยืนเอง ก็ได้รับการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างไปจากสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนา เท่าใดนัก คือ ยังถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนา ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้กับบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องเลือกตีความ เลือกให้ ความหมายต่อสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนได้ ต่อไปในแบบฉบับที่ตัวเองต้องการ ไม่ แตกต่างไปจากกระบวนทัศน์อื่น ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความยุติธรรม ประชาธิปไตย ชุมชน ประชาสังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543 หน้า 2-8)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การรับรู้ ความคิด และการแสดงออกของมนุษย์ เป็นไปภายใต้กรอบ กำหนดของสังคมที่กำหนดโดยวาทกรรม โดยวาทกรรมจำนวนมากและแสดงให้เห็นถึง

1. บทบาทของวาทกรรมที่มีต่อตรรกะ (ความเข้าใจได้หรือเข้าใจไม่ได้)
2. บทบาทของวาทกรรมในการตัดสินคุณค่า
3. วาทกรรมเป็นเครือข่ายของกฎเกณฑ์ ค่านิยม การรับรู้ ความเข้าใจร่วม มาตรฐานความ เชื่อในเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ เครือข่ายดังกล่าวมาจากการสื่อความของคนจำนวนมาก จนไม่รู้ที่มา ไม่มีใครอ้างความเป็นเจ้าของ
4. บริบทดำรงอยู่ แต่วาทกรรมไม่ได้เผยตัวตนออกมา มันจะเผยตัวตนออกมาเมื่อมีการ ประสานกันของกฎเกณฑ์ ค่านิยม ความรู้ มาตรฐานความเชื่อที่ครอบคลุมชีวิตมนุษย์อยู่
5. มนุษย์ไม่ใช่ผู้กระทำการ แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์ประกอบของเหตุปัจจัยต่าง ๆ เผย ตัวออกมา

6. ฉะนั้นสิ่งที่เราศึกษาคือ โอกาสหรือเงื่อนไขที่วาทกรรมจะเผยตัวออกมาเป็น Discursive Practice มาสู่ Archaeology of Knowledge

ผู้ที่ต้องการเปิดเผยให้เห็นว่า อำนาจและความชอบธรรมที่มนุษย์อ้างว่ามาจากความรู้ สารพัดนั้น แท้จริงความรู้เหล่านั้นเป็นเพียงผลผลิตของวาทกรรมเท่านั้นเอง และเมื่อวาทกรรมปรากฏตัว ณ ที่ใดก็ตาม เราจะพบการต่อสู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่อ้าง “ความถูกต้องชอบธรรม” ให้แก่วาทกรรมหนึ่ง ๆ กับกลุ่มที่ถูกปฏิเสธความชอบธรรมให้แก่วาทกรรมของตน ในขณะที่ Fairclough สรุปว่า เราสามารถแยกลักษณะ 3 อย่าง ของผลของการสร้างของวาทกรรม ดังนี้

1. วาทกรรมสร้างสิ่งที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ทางสังคม” (Social Identities) และ “จุดยืนของประธาน” (Subject Positions)
2. วาทกรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคน
3. วาทกรรมสร้างระบบความรู้และความเชื่อ

การที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมและการวิเคราะห์วาทกรรม มาประกอบการศึกษาก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า “การพัฒนา” ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่จะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อพื้นที่ต่าง ๆ ในระดับมากน้อยแตกต่างกัน และการวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนานั้น จะทำให้เห็นถึงธาตุแท้ของ “การพัฒนา” ว่าไม่ใช่เรื่องของความรู้ เทคโนโลยีวิทยาการ ข้อมูล ข่าวสาร หรือความเจริญก้าวหน้าล้วน ๆ แต่เป็นเรื่องของอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองที่หลากหลายและรอบด้าน เพื่อช่วงชิงการนำในการสร้าง หรือแม้แต่การกำหนดกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งขึ้นมาเพื่อใช้เป็นกรอบในการพูดถึง เขียนถึง อธิบาย ทำความเข้าใจ เป็นตัวกำหนดหรือสร้างความหมายและการดำรงอยู่ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมและระหว่างสังคม การนำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์กับปรากฏการณ์การพัฒาที่เกิดขึ้น จะทำให้เราได้เห็นถึงกระบวนการในการสร้าง หรือสถาปนาความเป็นเจ้า (Hegemony) ของวาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระแสไฟฟ้า ว่ามีรายละเอียดขั้นตอน ความสลับซับซ้อน และความเป็นมาของบรรดาเงื่อนไขต่าง ๆ ที่นำไปสู่การก่อตัว การเกิด และภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมการพัฒนาได้อย่างไรบ้าง ได้รับรู้ถึงความแยบยลของอำนาจและการครอบงำที่แฝงเร้นเข้ามาในรูปของ “ความรู้” และ “ความจริง” เกี่ยวกับการพัฒนา ตลอดจนรับรู้ถึงผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จากการกระทำของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมือง (Political Discourse Analysis)

อรรถพร ปิณฑน์โอวาท (2544) ได้อธิบายการศึกษาวาทกรรมกับการเมือง เกิดขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ เนื่องจากมีการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในศตวรรษที่ 20 และ 21 ส่งผลให้มีการส่งสาร รับสารเกิดขึ้นมากมาย และสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งส่งผลต่อการรับสาร การตีความและการวิพากษ์ จึงควรจะมีการวิจัยกันอย่างลึกซึ้ง เหตุผลอีกประการหนึ่งคือ การที่สถาบันทางการเมืองหรือนักการเมืองดำรงอยู่ได้ ก็เพราะการใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจหรือในเชิงบังคับหลอกล่อ โดยที่ผู้รับสารไม่ได้ตระหนัก หรือตระหนักเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ฉะนั้นวาทกรรมการเมืองจึงควรจะได้มีการศึกษาพิจารณากันอย่างลึกซึ้ง

“การเมือง” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจและการต่อต้านของบุคคลผู้ได้ชื่อว่าจะเกี่ยวข้องกับการเมือง และวาทกรรมการเมืองนี้จะมองดูหน้าที่ด้านกลยุทธ์ของวาทกรรม (Strategic Functions) 4 อย่าง เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การข่มขู่ (Coercion) วาทกรรมที่ชัดเจนที่จัดอยู่ในประเภทของการข่มขู่คือ การข่มขู่/ยุติ การกระทำ (Sanctions) โดยการใช้คำสั่ง กฎหมาย บทบัญญัติ การข่มขู่ในรูปแบบที่มองไม่ค่อยชัดเจน คนไม่สังเกตได้แก่ การต้องตอบคำถาม การต้องตอบต่อคำขอร้องทั้งหลาย ทั้งปวง วาทกรรมอื่น ๆ ที่แสดงการข่มขู่ ได้แก่ การจัดระเบียบวาระของนักการเมือง การเลือกหัวข้อในการสนทนา การวางจุดยืนของตนเองและคนอื่นในประเด็นความสัมพันธ์ รูปแบบต่าง ๆ สร้าง “ความจริง” ขึ้นมาบางอย่างและทำให้คนฟังต้องยอมรับเพื่อจะดำเนินการพูดหรือเขียนต่อไปได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้อำนาจโดยผ่านทางการใช้ภาษาอีกหลายอย่าง เช่น การเซ็นเซอร์ การควบคุมในรูปแบบต่าง ๆ
2. การต่อต้าน (Resistance / Opposition and Protest) วาทกรรมในรูปแบบนี้ เช่น การใช้โครงสร้าง/รูปแบบของภาษาชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำขวัญ เพลง การยื่นฎีกา การปลุก ระดม เป็นต้น
3. การปิดบังซ่อนเร้นข้อมูล (Dissimulation) เป็นการควบคุมวาทกรรม การทำให้เป็น ความลับ (Secrecy) เป็นการปกปิดผู้คนไม่ให้ได้รับข้อมูล ซึ่งเป็นกลยุทธ์ตรงข้ามกับการ เซ็นเซอร์ (Censorship) ซึ่งคือวิธีการไม่ให้ผู้คนให้ข้อมูล อีกวิธีการหนึ่งคือการอนุญาตให้ ผู้คนให้ข้อมูลได้ แต่มีปริมาณไม่มากพอที่จะเป็นประโยชน์แก่คนฟัง เช่น พูดหลีกเลียง พูด

ปฏิเสธ หรือการพูดโดยไม่บอกแหล่งที่มา การพูดด้วยคำหวาน ซึ่งเป็นการพูดที่คลุมเครือ
เวลาพูดถึงการกระทำหรือสิ่งของ

4. การทำให้ชอบธรรมและการทำให้ไม่ชอบธรรม (Legitimization and Delegitimization)
หน้าที่เชิงกลยุทธ์นี้คล้ายคลึงกับการขู่เข็ญ เพราะการทำให้ชอบธรรมสร้างสิทธิให้แก่ผู้มีอำนาจว่าจะต้องมีคนเชื่อฟังเขา เช่น รัฐบาลใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน หลักการโดยทั่วไปเกี่ยวกับอุดมการณ์ บารมีและวิสัยทัศน์ของผู้นำ การโอ้อวดเกี่ยวกับผลประโยชน์ และการสร้างภาพทางบวกของบรรดานักการเมือง การสร้างความไม่ชอบธรรม มีการเสนอภาพ “คนอื่น” ในทางลบ ซึ่งวาทกรรมที่ใช้จะเป็น การตำหนิ การกล่าวหา การดูถูก ฯลฯ

หน้าที่เชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 สามารถมองได้ทั้งในเชิงการตีความ (Interpretive) คือการวิเคราะห์ว่าผู้ฟังมีกลยุทธ์อย่างไรในการตีความ และการผลิต (Productive) คือการศึกษาดูว่าผู้พูดได้ใช้กลยุทธ์อะไรบ้างในการผลิตวาทกรรมที่ใช้ในสังคม

วาทกรรมทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท

1. สาร/ตัวบท ที่อภิปรายแนวคิด ความเชื่อ และหลักการปฏิบัติในสังคมหนึ่ง ๆ
2. สารที่ก่อให้เกิดชุมชนทางการเมือง กลุ่มหรือพรรคการเมือง ตัวบทเหล่านี้มีหน้าที่อ้างสถาบัน กลุ่มพรรคการเมือง หรือแม้แต่ปัจเจก ซึ่งแบ่งออกเป็น

2.1 วาทกรรมภายในท้องถิ่นหรือภายในประเทศ (Inner state / Domestic Discourse)
เปรียบเทียบกับวาทกรรมระหว่างท้องถิ่นหรือระหว่างประเทศ (Inter-state/Foreign policy and diplomacy Discourse)

2.2 วาทกรรมภายในของแต่ละพรรค คือ นักการเมืองพูดคุย วางแผนตัดสินใจในหมู่พวกพ้องของตนเอง เรียกว่า Internal-political Discourse และวาทกรรมนอกพรรค (External-political discourse) คือนักการเมืองสื่อสารกับสาธารณชน วาทกรรมชนิดต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดสารที่เป็นสิ่งพิมพ์และวาทะต่าง ๆ กัน

ในการวิเคราะห์หน้าที่เชิงกลยุทธ จะต้องใช้กรอบวิเคราะห์ของระดับภาษา ดังนี้

1. ภาษาใช้งาน (Pragmatics) คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง
2. ความหมาย (Semantics) ได้แก่ ความหมายโครงสร้างของคำ
3. วากยสัมพันธ์ (Syntax) ได้แก่ การจัดเรียงเรียงภายในประโยค

เราจะเห็นได้ว่า “การเมือง” เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจและการต่อต้านของบุคคลผู้ได้ชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการเมือง ดังนั้น การนำแนวคิดดังกล่าวมาประกอบการศึกษาจะทำให้เห็นว่ากระบวนการส่งสารหรือรับสารที่เกิดขึ้นมากมาย ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะส่งผลต่อความดีความและการวิพากษ์อย่างไร และจะมีกลยุทธ์ของวาทกรรมใดบ้างเพื่อคงไว้ซึ่งการดำรงอยู่ของสถาบันทางการเมือง ฉะนั้นจึงควรจะได้มีการศึกษาพิจารณากันอย่างลึกซึ้งถึงหน้าที่เชิงกลยุทธที่เกิดขึ้นจริงในโครงการดังกล่าว

แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

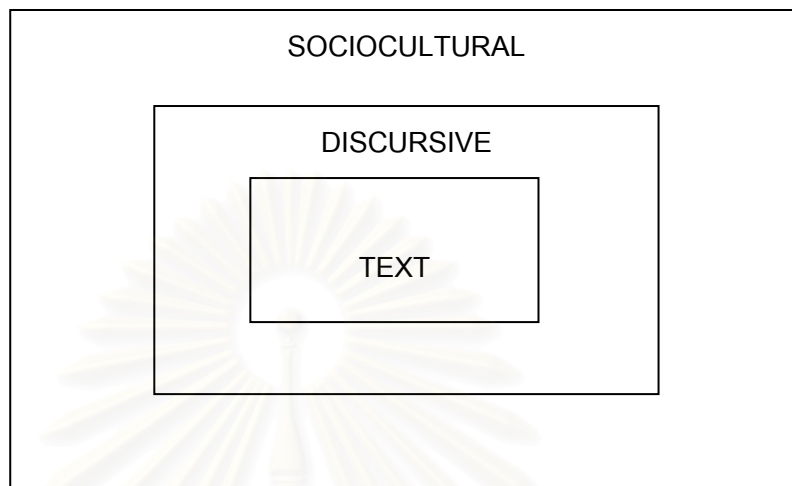
การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ จะมองวาทกรรมว่าเป็นการปฏิบัติทางสังคม (Social practice) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์แบบวิภาษวิธี (Dialectical relationship) คือ เหตุการณ์ที่เป็นวาทกรรมนั้นถูกสร้าง / สถาปนา / ได้รับอิทธิพลจากสถานการณ์ สถาบัน หรือ โครงสร้างทางสังคม และในทางกลับกัน วาทกรรมนั้นก็สร้าง / สถาปนา / มีอิทธิพลต่อสถานการณ์ สถาบัน โครงสร้างทางสังคมนั้นด้วย ในขณะที่เดียวกันยังทำให้เราได้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างไม่เท่าเทียมผ่านอุดมการณ์ การใช้สัญลักษณ์ การวางจุดยืนของแต่ละฝ่าย ในบริบททางการเมือง การปกครองและวัฒนธรรมไทย จุดเด่นของการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์ คือ เป็นการสังเคราะห์กลุ่มที่ครอบงำกดขี่ และประกาศถึงแรงจูงใจที่จะปลดปล่อยผู้ถูกกดขี่ครอบงำเหล่านี้ด้วย (อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท , 2544)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์ มีจุดกำเนิดจากลัทธิมาร์กซิส มีผู้นำการการศึกษา ด้านนี้คือ อันโตนิโอ กรัมสซี สำนักแฟรงค์เฟิร์ต เจอร์เก็นส์ แฮเบอร์มาส และ หลุยส์ อัลทุสเซร์ ซึ่ง กรัมสซีอธิบายว่า อำนาจที่คงอยู่ของพวกทุนนิยมมาจากการรวมตัวกันของสังคมการเมือง (Political society) ที่อยู่ในขอบเขตของการข่มขู่ และสังคมประชาหรือประชาสังคม (Civil society) ที่อยู่ใน ขอบเขตของภาวะความเป็นใหญ่ซึ่งชนหมู่มากยอมรับสภาวะที่เป็นอยู่ เป็นการเน้นย้ำอุดมการณ์ และเน้นว่าชีวิตประจำวันคือความสัมพันธ์ในสังคมแบบทุนนิยม สำหรับอัลทุสเซร์นั้นมอง อุดมการณ์ว่าไม่ใช่เรื่องของความคลุมเครือ แต่เป็นเรื่องของการปฏิบัติต่าง ๆ ในสถาบันทางสังคม และการกำหนดจุดยืนให้คนในสังคม ส่วนแฮเบอร์มาส กล่าวว่า วาทกรรมที่ครอบงำด้วยเหตุผล สามารถเอาชนะการสื่อสารที่บิดเบือน การสื่อสารที่คลุมเครือและวาทกรรมอุดมการณ์ที่เบี่ยงเบน ไปจากสถานภาพของวาทกรรมในอุดมคติ ในขณะที่เดียวกันยังนำเสนอว่าสังคมนั้นประกอบด้วย ผลประโยชน์ 3 หมวด คือ งาน ปฏิสัมพันธ์ และอำนาจ ซึ่งผลประโยชน์ของมนุษย์ไม่สามารถมอง ได้จากมิติเดียว ต้องรวมทั้งสามมิตินี้เข้าด้วยกัน ไม่มีเสียส่วนใดของชีวิตที่ปราศจากผลประโยชน์ เข้ามาเกี่ยวข้อง สังคมที่ถูกปลดปล่อยแล้วจะปลอดจากการครอบงำของผลประโยชน์หนึ่ง ผลประโยชน์ใด และทุกคนมีโอกาสเท่ากันที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แฮเบอร์มาสสนใจในการ ครอบงำของผลประโยชน์ทางด้านเทคนิค (งาน) ของสังคมทุนนิยมร่วมสมัยในสังคม ส่วนที่เป็น สาธารณะและส่วนบุคคล มักจะเกี่ยวพันกันจนถึงขั้นที่ว่าฝ่ายสาธารณะไม่สามารถป้องกันตัวเอง ให้พ้นจากการกดขี่ของผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งตามอุดมคติแล้ว ฝ่ายสาธารณะควรจะเข้มแข็ง พอที่จะสร้างบรรยากาศสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการโต้แย้งอย่างเสรี แต่ในสังคม สมัยใหม่สิ่งเหล่านี้ดูสับสนไปหมด

การวิเคราะห์วาทกรรมแนวทฤษฎีวิพากษ์ เป็นการวิเคราะห์หัตถวาทกรรมในเชิงวิพากษ์ นั้นคือ การวิเคราะห์ความเป็นจริง รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งมีภาษาบางส่วนถูกเรียบเรียง โดยวิธีเฉพาะ การวิเคราะห์จึงเน้นไปที่ภาษาและการสื่อความหมายของกระบวนการทางสังคม และปัญหาสังคม เน้นคุณลักษณะของภาษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ โครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรม ลักษณะพิเศษของการวิเคราะห์แนวนี้คือ ในการวิเคราะห์จะไม่มีอิทธิพลจาก อารมณ์หรือความรู้สึกส่วนบุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องเหมือนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Science) และจะเข้าไปศึกษาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทั้งด้านที่เป็นผู้ครอบงำและด้านที่ต่อต้าน การครอบงำ จึงมีความเป็นอิสระในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงทฤษฎีวิพากษ์ตามแนวคิดของ Norman Fairclough เหตุการณ์ การสื่อสารจะประกอบด้วยมิติ 3 ประการ ได้แก่

แผนภาพการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงทฤษฎีวิพากษ์ตามแนวคิดของ Norman Fairclough

1. ตัวบท (Text) การวิเคราะห์สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของ ความหมาย รูปแบบของ ตัวบท ภาษาของตัวบทต่าง ๆ
2. ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse practices) สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของ การผลิตตัวบท (Text production) การแจกจ่ายบท (Text distribution) และการ บริโภคบท (Text consumption)
3. ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural practices) คือการศึกษาวิเคราะห์ สถานการณ์ในเชิงสถาบันและองค์การของวาทกรรมที่เกิดขึ้น และพิจารณาว่า สถานการณ์เหล่านั้นได้มีอิทธิพลต่อปฏิบัติการทางวาทกรรมอย่างไร ผลของวาทกรรม ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะพิจารณาควบคู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม ที่ แวดล้อมเหตุการณ์สื่อสารนั้น สามารถพิจารณาได้ทั้งแง่การเมือง เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม

จากแผนภาพที่ได้นำเสนอข้างต้น สามารถอธิบายเพิ่มเติม ดังนี้ การวิเคราะห์ตัวบท (text analysis) คือการศึกษาตามขนบภาษาศาสตร์และสัญวิทยา โดยดูที่หน่วยพื้นฐานและ องค์ประกอบทางภาษาทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา อันได้แก่ คำ วลี ประโยค เสียง ไวยากรณ์ ระบบตัวอักษร ภาพ สี แสง ความหมาย การเชื่อมประโยค การจัดเรียง / จัดรวมคำและความ การ จัดฉาก / จัดลำดับความเด่นของความ การสร้างองค์รวม ระบบผลัดในการสนทนา เป็นต้น เพื่อ

นำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหา ภาพแทน อັตลักษณ์ / ตัวตน และความสัมพันธ์ในบริบทสังคม วัฒนธรรม ซึ่ง Fairclough เชื่อว่าตัวบทแต่ละบทจะทำหน้าที่ 3 ประการ ในขณะเดียวกัน ได้แก่

1. Textual function คือ นำเสนอเนื้อหาความในบทให้มีความหมายที่ผู้กเียงเข้าใจได้ เป็นองค์รวม
2. Ideational function คือ หน้าที่นำเสนอภาพแทน องค์ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ของชุมชนในสังคม
3. Interpersonal function คือ ปฏิบัติการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดอັตลักษณ์ / ตัวตน และความเป็นอื่นของสังคม

การวิเคราะห์กระบวนการ (processing analysis) ของภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม (discursive practices) ซึ่งเป็นมิติที่สอง คือ การศึกษากลไกวิธีการต่าง ๆ ในการผลิต / สร้าง / สื่อ วาทกรรมและการตีความ ซึ่งหมายถึงกระบวนการเข้ารหัสและถอดรหัสในการสร้างความหมาย (signification) เพื่อนำไปสู่การเกิดภาพแทน ตัวตนและความเป็นอื่น และความสัมพันธ์ในสังคม นั้นเอง กลไกที่ใช้ในกระบวนการสร้างความหมายภายในตัวบทมีมากมาย ได้แก่ การเลือกจากชุด กระบวนทัศน์ (paradigmatic choice) การสร้างห่วงโซ่สาร (chain relations) การกำหนด / ทักทัก ความเข้าใจร่วม (presupposition) การปรากฏ / ไม่ปรากฏ (presence and absence) การปั้น แต่ง / จัดการสาร (manipulation) การเชื่อมโยง (association) การกำหนดสูตรตายตัว (stereotyping) การจัดสรรพื้นที่ (space allocation) การอ้างอิงประวัติศาสตร์ (historical referencing) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภาคปฏิบัติการนอกตัวบท ได้แก่ การใช้วาทกรรมคู่ขนาน เช่น การใช้รายงานข่าวหนังสือพิมพ์คู่กับรายงานข่าวโทรทัศน์ หรือ โฆษณานิยายสารประกอบโฆษณา ทางโทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น ภาคปฏิบัติการวาทกรรมทั้งภายในและภายนอกตัวบท ทำหน้าที่สื่อ ความหมายภาพแทนตัวตน มายาคติ อุดมการณ์ อำนาจ และยังคงยกย้า สถาปนา จรรโลง ปั้นแต่ง สิ่งเหล่านี้ให้คงไว้ในสังคม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรวิเคราะห์ การวิเคราะห์มิตินี้ใช้วิธีการตีความ ขนบสัญญวิทยา จิตวิทยา และการสื่อสารเป็นหลัก

การวิเคราะห์สังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural practices) คือ การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับกฎเกณฑ์ กติกา ขนบ บริบทแวดล้อม อุดมการณ์ในสังคม วัฒนธรรมที่ตัวบทนั้นปรากฏอยู่ การศึกษานี้เป็นแบบอ้อม คือ เป็นการมองผ่านภาคปฏิบัติการ ทางวาทกรรมซึ่งก็คือ การสร้างความหมายและตีความหมายสารในสื่อตัวเอง ซึ่ง Fairclough

อธิบายประกอบว่า สื่อที่ใช้กันในปัจจุบันที่มีความหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เป็นภาพสะท้อนของความซับซ้อนและความขัดแย้งในสังคมและวัฒนธรรม หรือการที่สื่อหลายประเภทมีแนวโน้มที่จะเพิ่มบทบาทด้านบันเทิงเริงรมย์มากขึ้น แม้สื่อประเภทการรายงานข่าว ซึ่งเชื่อกันมาแต่ดั้งเดิมว่ามีความเป็นภววิสัยไร้อารมณ์ ปัจจุบันนี้ก็มีองค์ประกอบของความน่าตื่นตาตื่นใจผสมอยู่มาก ดังนั้น ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมของสื่อจึงเป็นการพิจารณาพลวัตของสังคมวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน มิตินี้อีกนัยยะหนึ่งคือ การอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินอยู่ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมสื่อกับสังคมวัฒนธรรมนั่นเอง (อ้างใน สรณี วงศ์เบ็ญสัจจ์ , 2544)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์ จากการนำเสนอของ Fairclough และ Wodak สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์บ่งบอกปัญหาสังคม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจเป็นเรื่องของวาทกรรม
3. วาทกรรมสถาปนาสังคมและวัฒนธรรม
4. วาทกรรมปฏิบัติงานเชิงอุดมการณ์
5. วาทกรรมขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์
6. การเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาของวาทกรรมกับสังคมได้รับการถ่ายทอดผ่านสื่อ
7. การวิเคราะห์วาทกรรมคือการตีความหมายและการอธิบายโดยใช้เหตุผล
8. วาทกรรมคือรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม

จากการนำแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงทฤษฎีวิพากษ์มาศึกษาโครงการ “การพัฒนา” แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้เราเห็นถึงความสัมพันธ์ของสถานการณ์การพัฒนาที่ว่าในขณะที่จังหวัดมีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ทำให้โครงการพัฒนาต่าง ๆ หลั่งไหลเข้าสู่จังหวัดมากมาย โครงการเหล่านี้ก็ได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดในด้านเช่นกัน และยังทำให้เราได้ทราบถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างไม่เท่าเทียม ผ่านการวิเคราะห์อุดมการณ์ การใช้สัญลักษณ์ การวางจุดยืนของแต่ละฝ่าย ในบริบททางการเมืองและวัฒนธรรมของความเป็นชุมชนท้องถิ่นล้านนา ผลลัพธ์จากการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาจะทำให้เราเห็นถึงกระบวนการที่ชุมชนท้องถิ่นได้นำมาใช้เพื่อคัดค้าน ต้านทานการกดขี่ ครอบงำจากอำนาจการพัฒนาโดยรัฐส่วนกลาง และรับทราบถึงแนวทางการประกาศถึงแรงจูงใจที่จะปลดปล่อยจากการถูกกดขี่ครอบงำเหล่านี้ด้วย

แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ (Ideologies) อำนาจ (Power) และภาวะความเป็นใหญ่ (Hegemony)

อุดมการณ์ (Ideologies) หมายถึง กรอบแนวคิด (Conceptual framework) ที่กลุ่มบุคคลยึดถือเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ โดยเชื่อว่าจะเป็นหนทางเพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งได้ นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นว่าสิ่งที่ประเทศไทยขาดคือ อุดมการณ์ทางการเมืองที่ใช้ได้กับสภาพปัจจุบัน และองค์การทางการเมืองที่มีลักษณะเข้มแข็งเป็นปึกแผ่น ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะให้ราษฎรมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ในวิถีของการเมืองและการพัฒนาประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยด้อยพัฒนากำลังตื่นตัวอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมุ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ออกจะไปในรูปแบบการวางแผนเศรษฐกิจ แต่มักจะไม่ได้ผลตามที่คาดหวัง ปัญหาการพัฒนาประเทศคือ ทำอย่างไรระบบการเมืองจึงจะสามารถระดมทรัพยากรธรรมชาติและกำลังคนเพื่อบรรลุแนวเป้าหมายที่วางไว้

สำหรับอุดมการณ์ทางการเมืองและการพัฒนาประเทศไทยนั้น จุดที่จะต้องพิจารณาก็คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

1. อุดมการณ์ที่ปลุกเร้าใจให้คนตื่นตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรียกได้ว่าเป็น Passive Ideology
2. อุดมการณ์ที่ทำหน้าที่ในการปลุกเร้าใจ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นหลักที่อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ และให้เหตุผลการกระทำของมนุษย์ในสังคม พร้อมทั้งให้ภาพอนาคตแก่มวลชนด้วย ซึ่งเป็นอุดมการณ์แบบ Active Ideology

ในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีอุดมการณ์แบบ Active Ideology ซึ่งร่างขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้น สิ่งจำเป็นก็คือ การสร้างอุดมการณ์ที่ผสมผสานกับอุดมการณ์เดิมซึ่งเป็นแบบ Passive Ideology โดยการขยายให้มีการพูดถึงแนวทางประพฤติปฏิบัติ หลักการต่าง ๆ รวมทั้งภาพของสังคมในอนาคตและชะตากรรมของปัจเจกบุคคลในสังคมว่าจะได้อะไรขึ้นมา อะไรคือความหวัง ซึ่งจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ทางการเมืองที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัตินั้นจะต้องมีลักษณะเป็นหลักการอย่างเป็นระบบ มีการใช้เหตุผลตามหลักของตรรกะเป็นขั้นตอน (ลิขิต ธีรเวคิน , 2545 หน้า 211-213) ในประเทศที่กำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทยได้รับเอา “อุดมการณ์แห่งความเจริญก้าวหน้า” ของตะวันตกมาพร้อมกับการสร้างสมการใหม่ขึ้นมาว่า “การพัฒนา คือ

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ” ซึ่งมีความหมายในภาคปฏิบัติของการวางแผนว่าเราต้องการ
ความเจริญเติบโต ต้องการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการขยายตัว
กลับกลายเป็นการขยายตัวของสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (ปริธา เปี่ยมพงศ์สานต์ , 2536 หน้า 37)

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้อธิบายคำว่าอุดมการณ์ที่ได้รับการนำมาใช้ใน 2 ความหมาย
ด้วยกัน คือ

1. อุดมการณ์ถูกนำมาใช้เพื่อกล่าวถึงความเชื่อ ความคิด หรือแม้แต่ทัศนคติของคนกลุ่มหนึ่ง
หรือชุมชนหนึ่ง ซึ่งความเชื่อและความคิดดังกล่าวนี้ อาจจะมีข้อจำกัดอยู่แต่เฉพาะคน
เพียงไม่กี่คนหรือหลายคนก็ได้ หรือเป็นความเชื่อที่มีผู้คนยึดถืออยู่ในสมัยหนึ่ง แต่ไม่มี
อิทธิพลในเวลาต่อมาก็ได้ เป็นอุดมการณ์ของยุคและของชนชั้นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสมัยนั้น ๆ
อุดมการณ์ในลักษณะนี้จึงเป็นทฤษฎีที่แจ่มแจ้งแยกแยะแนวความคิด และความเชื่ออันมี
แบบแผน ซึ่งมุ่งอธิบายสภาพการณ์ในสังคมทั้งที่เป็นมา ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตกาล ที่กำลัง
ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และที่จะเป็นไปในอนาคต ความหมายของอุดมการณ์ในที่นี้จึงเป็น
ความหมายแบบเบ็ดเสร็จ
2. อุดมการณ์ที่มีความหมายเฉพาะราย อุดมการณ์เป็นเครื่องมือของการต่อสู้ทางการเมือง
ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลสองฝ่าย ที่มุ่งโต้แย้งหลักการและความเชื่อ ตลอดจน
ทัศนคติของฝ่ายตรงข้าม โดยถือว่าอุดมการณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นมีรากฐานมาจาก
ผลประโยชน์ทางสังคมของชนกลุ่มนั้น ตามความคิดนี้ อุดมการณ์จึงเป็นเพียงสิ่งฉาบหน้า
หรือภาพลวงตาของสิ่งอื่นซึ่งอำพรางอยู่ สิ่งนั้นได้แก่ประโยชน์อันแท้จริงของผู้สนับสนุน
อุดมการณ์ ซึ่งใช้อุดมการณ์เป็นเครื่องมือในการแสวงอำนาจเป็นข้ออ้างที่จะทำการกดขี่
ชนกลุ่มอื่น เป็นเครื่องมือในการพิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นนั้น (ชัยอนันต์
สมุทวณิช , 2523)

สำหรับคำว่า อุดมการณ์ ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough)
(อ้างใน อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท , 2544) นั่นคือ อุดมการณ์เป็นตัวให้ความหมาย (Significations)
และตัวสร้าง (Constructions) ความจริง ซึ่งความจริงที่ว่านี้มีทั้งโลกกายภาพ ความสัมพันธ์ทาง
สังคม อุดมการณ์ทางสังคม ซึ่งมีการสร้างเข้าไปในมิติต่าง ๆ ของรูปแบบ / ความหมายของ
ปฏิบัติการทางวาทกรรม และอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ฝังตัวอยู่ในปฏิบัติการทางวาทกรรมจะมี
ประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อมันดูเป็นเรื่องธรรมดา Fairclough ยืนยันว่าวาทกรรมทุกชิ้นมีอุดมการณ์

แฝงอยู่ ครอบงำที่วาทกรรมหรือปฏิบัติการทางวาทกรรมได้รวมความหมายซึ่งนำไปสู่การรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อุดมการณ์เกิดในสังคมซึ่งมีลักษณะการครอบงำทางอำนาจ ซึ่งมีรากฐานอยู่บนเรื่องของชนชั้น เพศสภาพ กลุ่มวัฒนธรรม ในขณะที่ Gramsci นักคิดแนวมาร์กซิสต์มีความเห็นว่าในตัวประธานเป็นที่รวมของอุดมการณ์ต่าง ๆ หลากหลาย มีทั้งผลของการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ในอดีต และเป้าหมายที่จะต่อสู้ในกระบวนการที่ดำเนินอยู่ เพราะฉะนั้น อุดมการณ์จึงกลมกลืนกลายเป็นเรื่องธรรมชาติและอยู่ในตัวประธานโดยอัตโนมัติ เป็นเหตุให้อุดมการณ์มีการปรับโครงสร้างครั้งแล้วครั้งเล่า พุดถึง / แสดงออกครั้งแล้วครั้งเล่า

Teun Van Dijk (อ้างใน อรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท , 2544) เห็นว่า อุดมการณ์ เป็นสิ่งที่เชื่อมระหว่างวาทกรรมและสังคม นั่นคือ สังคม ----- อุดมการณ์ ----- วาทกรรม อุดมการณ์เป็นสิ่งที่ผลิตขึ้นโดยกลุ่มอำนาจในสังคม เพื่อผลิตซ้ำและสร้างความชอบธรรมให้แก่การควบคุมคนอื่น ๆ ในสังคม และวิธีการที่จะควบคุมนี้สามารถกระทำได้หลายวิธีการ เช่น อำนาจ เป็นสิ่งที่พระเจ้าประทาน การอยู่ได้อำนาจเป็นชนบทที่ปฏิบัติกันมานาน หรือแม้แต่การออกกฎระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เป็นต้น หน้าที่ของอุดมการณ์คือการกำหนดบทบาทของวาทกรรมในอันที่จะยึดเหนี่ยว ประสานการกระทำของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม ๆ หนึ่งกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อนิยามตนเองหรือเพื่ออัตลักษณ์ทางสังคม ยังผลให้กลุ่มอำนาจดำรงอำนาจอยู่ได้ตลอดไป ดังนั้น อุดมการณ์จะเป็นตัวแทนของเกณฑ์หลายอย่างของสมาชิกกลุ่มและการเข้าถึงกลุ่ม การกระทำที่เป็นแบบฉบับและเป้าหมายประสงค์ของกลุ่ม ปทัสถานและค่านิยม จุดยืนทางสังคมของเราเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น และทรัพยากรทางสังคมของกลุ่ม

จึงอาจกล่าวโดยสรุปว่า “อุดมการณ์” เป็นหนทางเพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งในอุดมคติ อุดมการณ์เป็นระบบความเชื่อหรือระบบความคิด ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม คนต่อรัฐ และอธิบายความเป็นไปทางสังคม เสนอแนวทางปฏิบัติ โดยแสดงให้เห็นภาพของสังคมในอนาคตภายหลังจากนำอุดมการณ์นั้น ๆ มาใช้แล้วว่าจะเป็นไปได้ในวิถีทางใด อุดมการณ์จะมีพลัง เมื่อการเสนออุดมการณ์นั้นได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ เป้าหมายของอุดมการณ์อยู่ที่ผู้รับ คือ ประชาชน อุดมการณ์จึงต้องเชื่อมโยงกับค่านิยมทางสังคมที่สำคัญ ๆ

“อำนาจ” (Power) ที่ผู้วิจัยได้ให้ความสนใจในการวิจัยครั้งนี้ เป็นอำนาจที่เกิดขึ้น
หมุนเวียน ส่งผ่านและใช้กันอยู่ภายใต้บริบทแวดล้อมของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ
จังหวัดเชียงใหม่ โดยทั่วไปอำนาจไม่ได้มีความหมายในทางบวกมากนัก คนทั่วไปมักจะคิดถึง
อำนาจในฐานะสิ่งที่เป็นนามธรรม แต่มีอิทธิพลต่อการบังคับ ควบคุม และใช้กำลังต่อสู้เพื่อให้
ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองต้องการ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความของ
“อำนาจ” หมายถึง สิทธิ...ความสามารถหรือสิ่งที่สามารถหรือบันดาลให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้...
กำลัง , ความรุนแรง...การบังคับ ในความเป็นจริง ภาพลักษณ์และความหมายของอำนาจไม่ได้มี
เฉพาะด้านลบเสมอไป ส่วนที่สนใจเกี่ยวกับเรื่อง “อำนาจ” ของมิเชล ฟูโก (Michel Foucault) เขา
มองเรื่องของอำนาจ ในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์กันระหว่างปัจเจกบุคคลทั้งหลาย ซึ่งเป็นการ
กระทำที่มีตัวแทนอันหนึ่ง ด้วยวิธีการซึ่งส่งผลต่อการกระทำต่าง ๆ ของอีกคนหนึ่ง ความสัมพันธ์
ต่าง ๆ เชิงอำนาจ เป็นสิ่งที่จะต้องแยกจากความสัมพันธ์ที่วางอยู่บนพื้นฐานความยินยอมหรือบน
ความรุนแรง ซึ่งกระทำต่อร่างกายหรือกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะบีบบังคับ โน้มน้าว ประทัดประหาร
ทำลาย หรือปิดประตูความเป็นไปได้ต่าง ๆ ทั้งหมด ดังนั้น “อำนาจ” ในที่นี้จึงอธิบายความสัมพันธ์
ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนอันหนึ่งที่สามารถทำให้คนอื่นคนหนึ่งกระทำ ในสิ่งที่เขาหรือเธอไม่ต้องการจะ
ทำอีกอย่างหนึ่ง

Foucault ให้เหตุผลว่า อำนาจเป็นองค์ประกอบที่สมบูรณ์อันหนึ่ง ในการสร้างความจริง
ขึ้นมา ความจริงไม่ได้อยู่นอกอำนาจ หรือขาดเสียซึ่งอำนาจ...ความจริงคือสิ่ง ๆ หนึ่งของโลก
ใบนี้ มันได้ถูกสร้างขึ้นมาจากฐานอันแข็งแรงแรง ของรูปแบบอันหลากหลายเกี่ยวกับการบังคับ
ควบคุม และมันชักนำหรือมีอิทธิพลต่อผลต่าง ๆ ของอำนาจ ด้วยเหตุนี้ ดังตัวอย่างเช่น การมีอยู่
ของวิทยาศาสตร์มนุษย์ได้แสดงให้เห็น การมีอยู่เกี่ยวกับชุดของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในเวลา
เดียวกัน ซึ่งสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติการเกี่ยวกับมัน สร้างขอบเขตของความเป็นไปได้ขึ้นมา ในสิ่งที่
อาชญากรรม ความบ้า ความป่วยไข้ ความแก่ การละเมิดกฎหมาย และความเป็นปกติในเชิง
อนุमान ต้องกระทำตาม โดยผ่านอำนาจของพวกเขา ได้ผลักดันให้คนอื่น ๆ สูการกระทำ ผู้ปฏิบัติการ
เหล่านี้สามารถที่จะตรวจตรา ออกคำสั่ง จำแนกแยกแยะ ทดสอบ และดำเนินการได้บนตัวแทน
ต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อผลึกความรู้ของพวกเขาไปสู่การปฏิบัติ และเพื่อรับเอาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น
จากปฏิบัติการต่าง ๆ ของพวกเขา เราจึงต้องตระหนักด้วยว่า อำนาจสำหรับ Foucault นั้น มิใช่
บางสิ่งบางอย่างที่เป็นตัวแทนทางด้านวิทยาศาสตร์มนุษย์ที่มาจากจารีตประเพณี ที่ได้รับการมอง
ในฐานะที่เป็นแกนกลางรองรับของอำนาจ - รัฐ ในทางตรงข้ามอำนาจเป็นลักษณะภายใน ที่มีอยู่

แล้วของความสัมพันธ์ทางสังคม เพราะว่า มันจะต้องมีอยู่แล้ว เมื่อไรก็ตาม ที่เราสามารถกระทำ หรือปฏิบัติด้วยวิธีการหนึ่ง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวิธีการที่สิ่งอื่น ๆ กระทำ

สำหรับความหมายของ “อำนาจ” ฟูโก้ได้นำเสนอว่า “อำนาจจำเป็นต้องได้รับการวิเคราะห์เหมือนกันว่าเป็นบางสิ่งบางอย่าง ที่หมุนเวียนถ่ายเทได้มากกว่าบางสิ่งบางอย่างที่มีหน้าที่เพียงแค่รูปแบบของห่วงโซ่ อำนาจไม่เคยอยู่ที่นี้หรือที่นั่น ไม่เคยตกอยู่ในกำมือของใครคนใดคนหนึ่ง ไม่เคยถูกใช้เป็นสินค้าหรือชิ้นส่วนของความมั่งคั่ง” (Foucault , 1977 , p.98) และ “อำนาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกประทานให้มา ไม่ใช่สิ่งที่ถูกแลกเปลี่ยนหรือถูกค้นพบ แต่เป็นสิ่งที่ถูกใช้ อำนาจจึงมีอยู่เฉพาะในการกระทำ” (Foucault , 1977 , p.89-90) ในทัศนะของท่าน อำนาจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจก็คือ “...รูปแบบของการกระทำที่อยู่เหนือการกระทำ” (Mode of action upon actions) เมื่ออำนาจเป็นสิ่งมีอยู่เฉพาะในการกระทำและความสัมพันธ์ของคนในสังคม อำนาจจึงไม่ใช่โครงสร้างพิเศษที่อยู่เหนือสังคม แต่เป็นพลังนามธรรมที่แทรกซึมอยู่ในทุกอณูของความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม อำนาจจึงมีอยู่ทุกหนทุกแห่งในสังคม โดยไม่จำเป็นว่าสังคมนั้นจะถูกชี้นำด้วยปลายกระบอกรบของทหารหรือเหล่าเพชฌฆาตอันชั่วร้ายของนักธุรกิจการเมืองหรือไม่ ฟูโก้ท่านเชื่อว่า “สังคมที่ปราศจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจจะมีอยู่ก็เฉพาะเป็นภาพนามธรรมเท่านั้น” ไม่ใช่สังคมมนุษย์ในโลกของความเป็นจริง (Foucault , 1983 , p.222-223)

นอกจากนี้แล้ว เรายังสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติที่สำคัญของอำนาจอีกประการหนึ่งจากงานเขียนของฟูโก้ คุณสมบัติข้อดังกล่าวก็คือ การกดบังคับ (Repression) ที่ได้นำเสนอว่า “อำนาจโดยพื้นฐานแล้วคือการบังคับควบคุม อำนาจกดบังคับธรรมชาติ สัญชาติญาณ ชนชั้นและปัจเจกชน...อำนาจจึงเป็นอวัยวะหรือเครื่องมือของการกดบังคับ” (Foucault , 1977 , p.89-90) ด้วยคุณสมบัติของอำนาจข้อนี้เอง จึงได้ส่งผลให้เกิดคุณสมบัติข้อต่อมาของอำนาจ นั่นคือ “การต่อต้าน” (Resistance) อำนาจยิ่งถูกใช้ไปมากหรือยิ่งมีการกดบังคับมาก การต่อต้านก็ยิ่งมีมากเป็นเงาตามตัว ทั้งในส่วนที่เป็น การต่อต้านอย่างเปิดเผยและส่วนที่ซ่อนเร้น ฟูโก้นำเสนอไว้อย่างชัดเจนว่า “ ที่ใดมีการกดบังคับที่นั่นย่อมมีการต่อต้าน...” (Foucault , 1980 , p.95) ควรทำความเข้าใจด้วยว่า การต่อต้านการกดบังคับของอำนาจ ไม่จำเป็นจะต้องออกมาในรูปของการใช้กำลัง หรือการเผชิญหน้าเสมอไป อาจเป็นไปได้ว่าการต่อต้านสามารถกระทำได้ด้วยการเพิกเฉย ไม่ปฏิบัติตามหรือแม้การจำใจยอมปฏิบัติตามเพื่อรอโอกาสในการตอบโต้ ประเด็นสำคัญก็คือ เราจะพิจารณาการต่อต้านได้ ก็ต้องพิจารณาเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่อำนาจนั้นถูกแปรรูปไปสู่การกระทำ ทั้งนี้ก็เพราะอำนาจต้องการเทคโนโลยีในการปฏิบัติการทางอำนาจ ขณะเดียวกันการ

ต่อต้านหรือปฏิกริยาสะท้อนกลับก็ต้องการเทคโนโลยี และเวทีในการแสดงออกในชีวิตประจำวัน การกดบังคับและการต่อต้านของอำนาจส่วนใหญ่ มักจะกระทำผ่านภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ทั้งที่เป็นภาษาพูด ภาษาท่าทางหรือภาษาเขียน เป็นต้น ในแง่นี้ อำนาจจึงเป็นตัวการในการสร้าง หรือผลิตองค์ความรู้และวาทกรรม

ยศ สันตสมบัติ ได้แบ่งแยกประเภทของ “อำนาจ” ออกเป็น 2 ประเภทสำคัญ ได้แก่ อำนาจศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจอิสระกับอำนาจทางสังคมการเมือง ซึ่งอำนาจทางสังคมการเมืองนี้ ท่านอธิบายว่า “ในบริบทของสังคมวัฒนธรรม อำนาจมิได้มีเพียงมิติแห่งความศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น อำนาจไม่อาจอยู่อย่างอิสระ หรือเกิดขึ้นท่ามกลางสุญญากาศได้ด้วยตนเอง หากแต่จำต้องได้รับการยอมรับจากผู้มีอำนาจและบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้าง อำนาจทางสังคมการเมือง หมายถึง ความสามารถในการกระทำตามความประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจทางสังคมการเมืองเกิดจากความพยายามในการค้นหามาตรการในการควบคุม บังคับผู้อื่น หรืออำนาจอาจเป็นมาตรการในการควบคุมบังคับ อำนาจไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นอิสระในตนเอง หากแต่เป็นความสามารถในการควบคุมบงการและมีอิทธิพลเหนือทรัพยากรมนุษย์ เงิน ที่ดิน เครื่องมือการผลิต ฯลฯ อำนาจยังหมายถึง ความสามารถในการใช้กำลังบังคับเมื่อถึงคราวจำเป็น การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลอื่นด้วยการข่มขู่และใช้บทลงโทษ ในลักษณะนี้ อำนาจจึงเป็นกลไกสำคัญในการควบคุม และจัดระเบียบทางสังคม” (ยศ สันตสมบัติ , 2533 หน้า 214-215)

Teun Van Dijk (อ้างใน อรรถวณิช ปิณฑน์โอวาท , 2544) ได้กล่าวถึงการศึกษา “อำนาจ” ในวาทกรรม ว่า วาทกรรมมักจะไม่ศึกษาอำนาจส่วนตัว เว้นแต่ปัจเจกนั้นจะเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคม ซึ่งอำนาจทางสังคมคือ ความสามารถของกลุ่มหนึ่งที่จะควบคุมอีกกลุ่มหนึ่งเป็นอำนาจที่อยู่ในใจ รับรู้กันโดยมีฝ่ายหนึ่งบอกอีกฝ่ายหนึ่งให้กระทำ แหล่งของอำนาจมักอยู่ในรูปของสัญลักษณ์ เช่น ตำรวจ ผู้พิพากษา ครู หัวหน้า เป็นต้น อำนาจเหล่านี้มีรากฐานบนสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วาทกรรมไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการใช้อำนาจเท่านั้น แต่เป็นแหล่งอำนาจ ดังนั้น กลุ่มชนชั้นปกครองจึงพยายามเข้าถึงวาทกรรมสาธารณะหลายรูปแบบ โดยเหตุที่วาทกรรมเหล่านี้เป็นแหล่งอำนาจ เช่น วาทกรรมสาธารณะในการเมือง การปกครอง การศึกษา สื่อมวลชน ในการควบคุมจิตใจคนผ่านวาทกรรม ทั้งนี้กลุ่มอำนาจต้องควบคุมองค์ประกอบทางวาทกรรม เพื่อจะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา รูปแบบ บริบทต่าง ๆ

สำหรับแนวความคิดเรื่อง การครองความเป็นใหญ่ทางอุดมการณ์ (Hegemony) นี้ เป็นความคิดของ Antonio Gramsci นักทฤษฎีมาร์กซิสชาวอิตาลี ซึ่งได้เสนอทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เน้นถึงการต่อสู้ทางอุดมการณ์ กรัสมี่ ได้กล่าวถึงการครองความเป็นใหญ่ทางอุดมการณ์ (Hegemony) ว่า ผู้นำทางการเมืองจะได้รับการยินยอมในการปกครอง โดยความยินยอมนี้จะได้มาจากการเผยแพร่โลกทัศน์ของผู้ปกครอง และทำให้ประชาชนมีความนิยมในโลกทัศน์ดังกล่าว เมื่อผู้ปกครองสามารถครองความเป็นใหญ่ทางอุดมการณ์ได้พร้อม ๆ กับการใช้อำนาจบังคับในการปกครอง ก็จะทำให้ผู้ปกครองอำนาจรัฐไว้ได้อย่างมั่นคงยาวนาน (สุรพงษ์ ชัยนาม , 2524)

Martin Carnoy ได้กล่าวถึงแนวความคิดของ Gramsci เกี่ยวกับการมีอำนาจครอบงำนี้ ว่ามีความหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การมีอำนาจครอบงำ หมายถึง กระบวนการในสังคมซึ่งส่วนหนึ่งของชนชั้นนำกระทำการควบคุมผ่านทางความเป็นผู้นำทางศีลธรรมและปัญญาต่อส่วนอื่น ๆ ของชนชั้นนำ ซึ่งเป็นพันธมิตรกัน ส่วนที่นำนี้มีอำนาจและความสามารถในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของส่วนอื่น ๆ ไม่ได้บังคับให้ส่วนอื่น ๆ ยึดถืออุดมการณ์ของตน แต่ใช้การศึกษา กระบวนการเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมือง โดยเสนอหลักการที่เป็นอุดมการณ์ร่วม ในลักษณะที่ดึงโลกทัศน์และผลประโยชน์ของกลุ่มพันธมิตรเข้ามาไว้ในอุดมการณ์ร่วมนี้ ด้วย
2. การมีอำนาจครอบงำ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำและชนชั้นผู้ถูกปกครอง เป็นความสำเร็จของความพยายามของชนชั้นนำ ในการใช้ความเป็นผู้นำทางการเมือง ศีลธรรม และปัญญาไปกำหนดโลกทัศน์ของชนชั้นนำให้เป็นโลกทัศน์ที่ทุก ๆ ฝ่ายยอมรับนับถือ

การมีอำนาจครอบงำเป็นเงื่อนไขสำคัญ สำหรับการขยายความสามารถในการสืบทอดอำนาจในการควบคุมพัฒนาการของสังคม

คำว่า “ภาวะความเป็นใหญ่” ตามแนวคิดของนอร์แมน แฟร์คลาฟ (Norman Fairclough) คือ อำนาจเหนือสังคมที่มีการแบ่งชั้นตามเศรษฐกิจ แต่อำนาจนี้ไม่ใช่อำนาจที่ถาวร และเป็นอำนาจเพียงบางส่วน เป็นลักษณะ “สมดุลที่สั่นคลอน” ภาวะความเป็นใหญ่นี้เป็นการ

สร้างพันธมิตรมุ่งบูรณาการมากกว่าที่จะครอบงำชนชั้นได้อำนาจ โดยพยายามให้พวกเขายินยอมพร้อมใจ มีการใช้อุดมการณ์เพื่อได้รับความเห็นชอบ การแสดงออกของชนิดต่าง ๆ ของวาทกรรมแสดงให้เห็นถึง “สมดุลที่ลั่นคลอน” ซึ่งพยายามต่อสู้เพื่อชิงความเป็นใหญ่ ปฏิบัติการทางวาทกรรมซึ่งรวมการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคหรือแม้แต่การตีความตัวบท เป็นมิติหนึ่งของการต่อสู้เพื่อความเป็นใหญ่ ซึ่งนำไปสู่การผลิตซ้ำหรือการเปลี่ยนแปลงชนิดของวาทกรรมที่ดำรงอยู่ ทั้งความสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจที่ดำรงอยู่ด้วย ภาวะผู้นำพอ ๆ กับที่เป็นภาวะครอบงำทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอุดมการณ์ของสังคมหนึ่ง ๆ ภาวะความเป็นใหญ่ก็คือ อำนาจเหนือสังคมที่มีการแบ่งชั้นตามเศรษฐกิจ แต่อำนาจนี้ไม่ใช่อำนาจถาวรและเป็นอำนาจเพียงบางส่วนเท่านั้น อำนาจนี้เป็นลักษณะ “สมดุลที่ลั่นคลอน” (Unstable equilibrium) ภาวะความเป็นใหญ่นี้เป็นการสร้างพันธมิตร มุ่งบูรณาการมากกว่าที่จะครอบงำชนชั้นได้อำนาจ โดยพยายามให้ยินยอมพร้อมใจ มีการใช้อุดมการณ์เพื่อได้รับความเห็นชอบ การต่อสู้เพื่อภาวะความเป็นใหญ่นี้เกิดในแนวระนาบก่อน ซึ่งรวมสถาบันต่าง ๆ ของประชาสังคม ได้แก่ การศึกษา สหภาพ ครอบครัว ซึ่งอาจจะมีการต่อสู้หลากหลายระดับและมิติ (อรรถพร บิณฑนีโอวาท , 2544 หน้า 59)

การนำแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ (Ideologies) อำนาจ (Power) และภาวะความเป็นใหญ่ (Hegemony) มาศึกษากรณี “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่” จะทำให้เรารับรู้อุดมการณ์ในการพัฒนาของรัฐส่วนกลาง ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดนโยบาย ทิศทาง แนวทางการพัฒนาให้เป็นในแบบฉบับที่รัฐต้องการ ผ่านการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ซึ่งควรมีการวิเคราะห์อย่างถ่วงถ่วงว่าการพัฒนาเหล่านี้มีความสอดคล้องเหมาะสมต่อความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนาหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันเมื่อการพัฒนาเกี่ยวข้องกับอำนาจ ไม่ว่าจะเป็อำนาจโดยส่วนตัวของผู้บริหารประเทศหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา หรืออำนาจที่มาจากตำแหน่งหน้าที่การงานก็ตาม อำนาจเหล่านี้ที่มีระดับมากน้อยแตกต่างกัน ย่อมส่งผลต่อการกำหนดทิศทางความเป็นไปของโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นทั้งสิ้น การศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาด้วยว่าการที่จังหวัดเชียงใหม่มี ๗ พณฯ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเป็นบุคคลที่มีถิ่นกำเนิดในชุมชนท้องถิ่น มีอำนาจ และมีภาวะความเป็นใหญ่ จะมีส่วนมากน้อยเพียงใดในการกำหนดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดเรื่องการสื่อสารโน้มน้าวใจ (Persuasive Communication)

การสื่อสารโน้มน้าวใจ หมายถึง การสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้น เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยการเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยมหรือทัศนคติ การโน้มน้าวใจจึงมีลักษณะ ดังนี้

1. ผู้โน้มน้าวใจมีความตั้งใจที่จะมีอิทธิพลบางประการเหนือผู้ถูกโน้มน้าวใจ
2. โดยปกติผู้ถูกโน้มน้าวใจจะมีทางเลือกมากกว่าหนึ่ง และผู้โน้มน้าวใจจะพยายามชักจูงผู้ถูกโน้มน้าวใจให้ยอมรับทางเลือกที่ตนเสนอ
3. สิ่งที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการคือ การเปลี่ยนแปลงหรือการสร้างหรือการดำรงไว้ซึ่งความคิดเห็น ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของผู้ถูกโน้มน้าวใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่นอันได้แก่ อารมณ์ พฤติกรรม เป็นต้น

การพิจารณาผลของการโน้มน้าวใจ เราอาจสังเกตได้ 3 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในความรู้และสำนึก (Cognitive Change)
2. การเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ความรู้สึก (Affective Change)
3. การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม (Behavioral Change)

องค์ประกอบขั้นพื้นฐานของการโน้มน้าวใจ

1. มองจากภายนอกของผู้รับสาร องค์ประกอบในการโน้มน้าวใจมีอยู่ 4 ประการ คือ
  - 1.1 ความแตกต่างภายในผู้ส่งสาร ที่แตกต่างกันทำให้มีผลต่อการโน้มน้าวใจที่ไม่เหมือนกัน เช่น ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาททางสังคม ฯลฯ
  - 1.2 ความแตกต่างภายในสาร สารแต่ละชิ้นมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน เช่น หัวข้อ เนื้อหา การจัดเรียบเรียงสาร ข้อโต้แย้งที่ใช้ ภาษา ท่วงทำนอง ลีลา เป็นต้น
  - 1.3 ความแตกต่างของสื่อ ความน่าโน้มน้าวใจของสารจะต่างกันเมื่อเลือกใช้สื่อในการสื่อสารแตกต่างกัน
  - 1.4 ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ เช่น ความคุ้นเคยต่อสภาพการณ์ การมีสิ่งเร้าทั้งด้านบวกและด้านลบ ก็ทำให้ผลการโน้มน้าวใจต่างกัน

2. ตัวผู้รับสารที่มีความละเอียดอ่อนต่อการถูกโน้มน้าวใจมากน้อยเพียงใด พิจารณาได้จาก
  - 2.1 ลักษณะทางประชากร เช่น เพศ วัย อายุ อาชีพ การศึกษา เป็นต้น
  - 2.2 ทรรศนะ และทัศนคติ
  - 2.3 ความรู้ซึ่งผู้รับสารมีเกี่ยวกับสารนั้น ๆ
  - 2.4 ลักษณะด้านอารมณ์
  - 2.5 ความสำคัญที่ผู้รับสารมีให้แก่หัวข้อหนึ่ง ๆ
  - 2.6 วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการณ์หนึ่ง ๆ

อิทธิพลของผู้สื่อสาร

บุคลิกของผู้โน้มน้าวใจเป็นสาเหตุของการโน้มน้าวใจที่สำคัญ การโน้มน้าวใจด้วยบุคลิกมาจากเหตุ 3 ประการ คือ

1. ผู้โน้มน้าวใจต้องเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง มีไหวพริบเชาว์ปัญญาakorปด้วยวิจารณญาณอย่างดี
2. ผู้โน้มน้าวใจต้องแสดงให้เห็นว่ามีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความตั้งใจจริงที่จะรักษาประโยชน์ให้
3. ผู้โน้มน้าวใจต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีนิสัยดี ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม เป็นผู้รักความยุติธรรม กล้าหาญ ยับยั้งชั่งใจ เมตตากรุณา โอบอ้อมอารี สุภาพรอบคอบ รักษาคำพูด

กล่าวโดยสรุปแล้วความน่าเชื่อถือของผู้โน้มน้าวใจนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ที่ผู้ถูกโน้มน้าวใจมองเห็นว่ามีอยู่ในตัวผู้โน้มน้าวใจ คือ

1. ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ (Competence of Expertness)
2. ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness)

การสร้างสารเพื่อโน้มน้าวใจ : การใช้คำ อวัจนสาร และการใช้หลักฐาน

การสื่อสารผ่านความคิดด้วยการใช้คำที่แตกต่างกัน ก็มีผลทำให้เกิดความรู้สึกในระดับที่แตกต่างกันแก่ผู้รับสาร ดังนั้นการสื่อสารโน้มน้าวใจจึงให้ความสำคัญกับคำใน 2 ลักษณะ คือ

1. คำในลักษณะนัยตรง (Denotative Meaning) หมายถึง ความหมายของคำตามพจนานุกรม
2. คำในลักษณะนัยประหวัด (Connotative Meaning) หมายถึง ความหมายของคำที่เปลี่ยนแปลงไปตามการรับรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

อวัจนสารมีผลต่อการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นอากัปกริยาท่าทางต่าง ๆ ที่มักสื่อสารความรู้สึก ความคิดได้ดีกว่าคำพูด อวัจนสารประกอบด้วย สีหน้า ดวงตา ท่าทาง การขยับเขยื้อนส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย น้ำเสียง การแต่งกาย เวลาและสถานที่การสื่อสาร เป็นต้น อวัจนภาษามีผลต่อความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ดังนั้น ผู้โน้มน้าวใจควรให้ความสำคัญกับอวัจนภาษาเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักฐาน (Evidence)

การใช้หลักฐานเป็นการสร้างสารวิธีการหนึ่งที่สำคัญมาก และมีผลทำให้เรื่องราวและข้อความที่เราต้องการสื่อสารโน้มน้าวใจมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลักฐานแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. หลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) คือ หลักฐานที่นำมาแสดงแล้วมีน้ำหนัก ไม่มีข้อพิสูจนอื่นที่จะมาลบล้างได้ยาก
2. หลักฐานโดยอ้อม (Presumptive Evidence) คือ หลักฐานที่พิสูจนข้อเท็จจริงประเด็นหนึ่ง โดยดึงข้อเท็จจริงอื่น ๆ มาสรุป

ชนิดของหลักฐาน ประกอบด้วย

1. หลักฐานปฐมภูมิและหลักฐานทุติยภูมิ (Primary and Secondary Evidence)
2. หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร (Writing or Un-writing Evidence)
3. หลักฐานจริงและหลักฐานโดยตัวบุคคล (Real or Personal Evidence)
4. หลักฐานจากคนธรรมดาสามัญและจากผู้เชี่ยวชาญ (Lay or Expert Evidence)
5. หลักฐานที่จัดทำขึ้น และหลักฐานที่เกิดโดยไม่ได้ตั้งใจ (Prearranged or Casual Evidence)
6. หลักฐานเชิงนิเสธ (Negative Evidence) คือ การไม่มีอยู่ของหลักฐานในที่ที่มันควรจะอยู่ เป็นหลักฐานในตัวมันเอง
7. หลักฐานเสริม (Evidence Aliunde)

การใช้หลักฐานยังจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. การยกตัวอย่าง (Example or Illustrations)
2. การใช้สถิติ (Statistics)
3. การใช้พยาน (Testimony)
4. การเปรียบเทียบ (Analogy or Comparison)
5. รายละเอียด (Details)
6. การพรรณนาความ (Description)
7. การบอกเล่า (Narration)

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจที่ใช้ในปัจจุบันมีอยู่หลากหลายวิธีการ ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้กันมากได้แก่ กลยุทธ์การโน้มน้าวใจของแรนค์ (Rank's Model of Persuasion) ที่นำเสนอว่า กระบวนการโน้มน้าวใจสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ คือ การทำให้เด่นขึ้น (Intensification) และการทำให้ไม่สำคัญ (Downplaying) ซึ่งกลยุทธ์การทำจุดแข็งของเราให้เด่นขึ้น หรือเป็นการทำให้จุดอ่อนของผู้อื่นเด่นขึ้น ประกอบด้วย

1. การเสนอซ้ำ ๆ (Repetition)
2. การเชื่อมโยง (Association)
3. การแต่งรูปโฉมของสาร (Composition)

ส่วนวิธีการทำให้ไม่สลักสำคัญ คือ การปิดปากเงียบในส่วนที่ไม่ดีของเรา และในส่วนที่ดีของผู้อื่น ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้ ประกอบด้วย

1. วิธีการละเว้นไม่พูดถึง (Omission)
2. การหันเหความสนใจ (Diversion)
3. การสร้างความสับสน (Confusion)

จุดจูงใจในสาร (Message Appeal) ที่นิยมใช้ในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจโดยทั่วไป ได้แก่

1. จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว (Fear Appeals)
2. จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional Appeals)
3. จุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ (Anger Appeals)
4. จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ขัน (Humorous Appeals)
5. จุดจูงใจโดยใช้รางวัล (Rewards as Appeals)
6. จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ (Motivational Appeals)

การโน้มน้าวใจในการรณรงค์และการเคลื่อนไหว

การสื่อสารและการเคลื่อนไหวของมวลชนเป็นตัวอย่างที่ดีว่า ระบบการสื่อสารทำงานอย่างไร ในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราถูกระดมไปด้วยการรณรงค์เพื่อการโน้มน้าวใจหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุและอวัจนภาษา สื่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งการรณรงค์เหล่านี้เป็นการเตรียมเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติหรือการกระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ เป็นการจูงใจที่จะสร้าง “จุดยืน” สำหรับแนวคิดหรืออุดมการณ์ มีการออกแบบอย่างตั้งใจให้ได้ผลในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งการรณรงค์ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ทำให้ผู้รับสารสนใจ
2. เตรียมผู้รับสารสำหรับการลงมือปฏิบัติ
3. เชื้อเชิญให้ผู้รับสารลงมือปฏิบัติ

การรณรงค์นับว่าเป็นวิธีการสร้างสีสันให้กับแนวคิดหรืออุดมการณ์เพื่อเชื้อเชิญหรือโน้มน้าวใจผู้รับสารให้ร่วมมือในสถานการณ์จริงหรือแสดงออกเป็นสัญลักษณ์ร่วมกับการรณรงค์และเป้าหมายของการรณรงค์นั้น

พัฒนาการขั้นต่าง ๆ ของการรณรงค์

การรณรงค์เพื่ออุดมการณ์ (Ideological Campaigns) เป็นการเคลื่อนไหวของมวลชนหรือการเคลื่อนไหวเพื่อสังคม ที่มุ่งให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเมือง สังคม เศรษฐกิจ หรือศาสนา เป็นต้น สิ่งที่ต้องพิจารณาในการรณรงค์เพื่ออุดมการณ์ประกอบด้วย

1. ใครเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์
2. อะไรเป็นสิ่งที่จูงใจพวกเขา
3. กลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวมีอะไรบ้าง

ขั้นตอนต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความสำเร็จของการรณรงค์

1. ขั้นตอนทำให้คนรู้จักหรือประกาศตัว (Identification)
2. ขั้นสร้างความชอบธรรม (Legitimacy) เป็นการสร้างการสนับสนุนถือเป็นการสร้างฐานอำนาจ
3. ขั้นการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการพยายามดึงคนที่ยังไม่มีส่วนร่วมให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย
4. ขั้นการเข้าไปอยู่ในตลาด (Penetration) แนวคิดหรืออุดมการณ์ได้เข้าไปครองใจผู้รับสาร
5. ขั้นความสำเร็จ (Distribution)

การที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารโน้มน้าวใจมาประกอบการศึกษา ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า การผลักดันให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววนั้น ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ต่างก็มีการเลือกใช้กลยุทธ์และวิธีการสื่อสารโน้มน้าวใจทั้งสิ้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะมีการวิเคราะห์การสื่อสารของแต่ละฝ่าย ผ่านการใช้ถ้อยคำในการสื่อความหมาย การใช้วจนภาษา และการใช้หลักฐานต่าง ๆ เพื่อจูงใจให้เกิดการสนับสนุนหรือต่อต้านคัดค้านโครงการพัฒนา รวมถึงการศึกษาวิธีการ ขั้นตอนการรณรงค์เคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของกลุ่มต่าง ๆ

แนวคิดเรื่อง The Magic of Symbols

แนวคิดนี้ได้ถูกนำเสนอในหนังสือชื่อ The Arts of Persuasion ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัญลักษณ์ในการให้ความหมายถึงบุคคล สถานที่ สิ่งของ หรือความคิดต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลพยายามสื่อสารออกมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากที่สุด สัญลักษณ์ทำให้การสื่อสารเป็นระบบประกอบด้วยวจนภาษาและอวจนภาษา ที่มีผลต่อระบบความคิด ซึ่งหากปราศจากสัญลักษณ์แล้วมนุษย์เราก็จะไม่สามารถกระทำการสื่อสารใด ๆ ได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง สัญลักษณ์ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นกฎหรือระเบียบหรือสิ่งที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน เข้าใจเหมือนกัน เช่น ภาษา ตัวเลข หรือกฎระเบียบที่ใช้ในท้องถิ่น เป็นลักษณะของสัญลักษณ์ที่ไม่มีความสัมพันธ์หรือความคล้ายกันระหว่างสัญลักษณ์กับวัตถุ แต่เกิดขึ้นจากการตกลงร่วมกันของผู้ใช้สัญลักษณ์นั้นๆ จากการเชื่อมกันของวัตถุกับส่วนของประเพณีนิยม

คุณลักษณะ 3 ประการของสัญลักษณ์ (Three characteristics of symbol) ประกอบด้วย

1. บทบาทด้านการรับรู้ของสัญลักษณ์ (The cognitive functions of symbols)
2. รูปแบบและชนิดของสัญลักษณ์ที่มีอยู่หลากหลาย (Form and types of symbols)
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และความหมาย (The relationship between symbols and meaning)

บทบาทด้านการรับรู้ของสัญลักษณ์

สัญลักษณ์มีความสำคัญยิ่งต่อบทบาทการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลต่อความคิด อย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. สัญลักษณ์ช่วยให้เราสามารถสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในเรื่องที่ยังมิได้ถูกนำเสนอ และช่วยขจัดอุปสรรคแห่งการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นด้านเวลาหรือสถานที่
2. ช่วยขยายขอบเขตแห่งความรู้และความเข้าใจให้มากขึ้น เราสามารถสร้างสรรค์สัญลักษณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดและจินตนาการให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างอิสระและมีความเป็นเหตุเป็นผล
3. ช่วยสื่อความคิด / ความหมายในลักษณะที่เป็นนามธรรมมาสู่รูปธรรม เพื่อให้เข้าใจในความเหมือนและความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
4. ช่วยจำแนก แยกแยะ และแบ่งปันความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ สัญลักษณ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และมีการสื่อความหมายที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ในแต่ละวัฒนธรรม การศึกษาให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้จะช่วยให้เราเข้าใจการสะท้อนความจริงทางสังคมของแต่ละสังคม วัฒนธรรมผ่านการเลือกใช้สัญลักษณ์รูปแบบต่าง ๆ

รูปแบบและชนิดของสัญลักษณ์

โดยทั่วไปสัญลักษณ์จะนำเสนอเกี่ยวกับความคิด บุคคล สถานที่ หรือสิ่งของต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เราเรียกว่า สิ่งที่ถูกกล่าวถึง / อ้างถึง (Referent) ทำให้สัญลักษณ์มีความหลากหลาย ซึ่งเราสามารถสรุปรูปแบบของสัญลักษณ์ได้ 3 รูปแบบใหญ่ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่เป็นวจนภาษา (Verbal symbols) คือถ้อยคำ คำพูด ที่เราใช้ในการสื่อสาร ซึ่งทักษะความสามารถในการใช้ภาษานี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่มีแตกต่างกัน เช่น การเขียนบทกลอน นวนิยาย การใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจต่าง ๆ เป็นต้น
2. สัญลักษณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Sensory symbols) ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ด้านรูป รส กลิ่น เสียง ฯลฯ ทำให้เราเกิดอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ เป็นต้น

3. สัญลักษณ์แทนแนวคิดต่าง ๆ (Conceptual symbols) เป็นสิ่งที่เราใช้นำเสนอความคิดที่มีลักษณะนามธรรม เช่น ธงชาติ หรือการใช้สีต่าง ๆ แทนความหมายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ทั้งนี้สัญลักษณ์ยังมีความแตกต่างกัน ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งกำลังอ้างถึงอีกด้วย บางครั้งอาจเป็นความสัมพันธ์ทางตรงกับสิ่งของนั้น ๆ มีความชัดเจน บางครั้งอาจเป็นความสัมพันธ์โดยอ้อมที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ การสื่อความหมายให้ชัดเจนทุกครั้งไปอาจกระทำได้ยากเพราะมีบางสิ่งที่ยากต่อการอธิบาย

ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และความหมาย

สัญลักษณ์ต่าง ๆ อาจมีได้หลายความหมาย ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้ส่งสารที่จะเลือกใช้ถ้อยคำ ประโยค เพื่อให้เกิดผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้รับสาร ในบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์และความหมายที่ปรากฏ จะมีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการแปลความหมายที่ได้รับรู้อย่างถูกต้อง ความหมายในที่นี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความหมายนัยตรง (Denotation meanings) การตีความตามความหมายตรง เป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับความจริงตามธรรมชาติ เป็นการอ้างถึงสามัญสำนึกหรือความหมายที่ปรากฏแจ่มแจ้งอยู่แล้วของสัญลักษณ์ (Sign) และความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์กับสิ่งที่กล่าวถึงในความหมายที่ชัดเจนของสัญลักษณ์ เช่น ภาพของอาคารใดอาคารหนึ่ง ก็แสดงว่าเป็นอาคารนั้น
2. ความหมายนัยประหวัดหรือความหมายนัยแฝง (Connotation meaning) การตีความหมายในขั้นนี้ จะเป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่ง ไม่ได้เกิดจากตัวของสัญลักษณ์เอง เป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญลักษณ์กระทบกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของผู้ใช้ และคุณค่าทางวัฒนธรรมของเขา ซึ่งสัญลักษณ์ในขั้นนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการ คือ ถ่ายทอดความหมายโดยนัยแฝง และถ่ายทอดความหมายในลักษณะมายาคติ (Myths) ปัจจัยสำคัญในการตีความหมายโดยนัยแฝง คือ สัญลักษณ์มีปฏิสัมพันธ์กับอารมณ์ ความรู้สึก ค่านิยมของผู้รับสาร เช่น ในการถ่ายภาพที่ปรากฏก็เป็นตัวหมาย แต่หากการถ่ายทำให้เทคนิคเรื่องของการกำหนดมุม

กล้อง และระยะทาง แสงสีของภาพ และนำความรู้ของคนเข้าไปมีส่วนร่วมก็จะทำให้เกิด การตีความหมายอีกระดับหนึ่งคือ การตีความหมายโดยนัยแฝง การที่จะเข้าใจ ความหมายได้ตรงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ทั้ง 2 ฝ่ายควรจะตั้งอยู่ในสังคมหรือ วัฒนธรรมเดียวกัน มาจนกลายเป็นตำนานหรือ เรื่องราวที่อธิบายได้ด้วยวัฒนธรรมหรือ ความเข้าใจบางอย่างเกี่ยวกับความเป็นจริง หรือธรรมชาติ

การที่สมาชิกของสังคมมีความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือต่อประสบการณ์ทางสังคม บางอย่าง การทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ในสังคมมาใช้ในเนื้อหา ดังนั้นจึงต้องนำ ระบบของความที่มีสัญลักษณ์ในสังคมมาใช้ในการตีความ หมายความว่า หากเราไม่เคยมีภาพของ มายาคตินี้มาก่อน การตีความก็จะแตกต่างกันออกไป หากความหมายโดยนัยแฝง เป็น ความหมายระดับที่สองของตัวหมาย มายาคติก็ควรจะเป็นความหมายขั้นที่สองของตัวหมายถึง ในการแสดงความหมายโดยนัยแฝงหรือวาทกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ร่วมทำการสื่อสาร มายาคติ ไม่ได้เป็นสากลในวัฒนธรรมหนึ่งๆ เนื่องจากยังมีวัฒนธรรมย่อย ลงไปอีกในสังคมของเรา อีก ลักษณะหนึ่งของมายาคติก็คือ ความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง บางครั้งก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เพื่อที่จะสนองความต้องการและคุณค่าที่เปลี่ยนแปลงไปของวัฒนธรรม

จากทฤษฎีวิัจจนกรรมหรือเจตนาของผู้ส่งสาร (Speech Act Theory) การแสดงวิัจจนกรรม ต่าง ๆ ก็เป็นส่วนสำคัญที่เน้นให้เห็นถึงอิทธิพลของผู้พูด ที่มีต่อการเลือกใช้ความหมายจาก สัญลักษณ์ทางภาษา ความหมายของสารที่ถูกส่งไปขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้พูด สามารถ ก่อให้เกิดกิจกรรมทางการสื่อสาร เช่น การถามคำถาม การออกคำสั่ง คำขอร้อง การขอขมา การ ขอบคุณ การให้คำสัญญา เป็นต้น

การเลือกใช้สัญลักษณ์เพื่ออิทธิพลทางสังคม

การสื่อสารโดยเฉพาะการโน้มน้าวใจจะมีการเลือกใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ มากมายในการ สื่อสารเพื่อให้เกิดการคล้อยตามหรือมีอิทธิพลเหนือความคิด ความรู้สึกของผู้รับสารและเกิดการ กระทำตามที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการ ผู้ส่งสารจะเป็นผู้เลือกใช้สัญลักษณ์เพื่อให้ภาพแห่งความจริง บางมุมที่ตนเองต้องการให้ปรากฏ และปิดบังหรือไม่กล่าวถึงในส่วนอื่นที่ตนไม่ต้องการ การที่ผู้ส่ง สารจะมีทักษะการเลือกใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายมากนักน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ระดับของความเป็นนามธรรม (Level of abstraction)
2. การเชื่อมโยงเข้ากับอารมณ์ความรู้สึก (Emotional associations)
3. ลักษณะของรูปแบบที่มีความหลากหลาย (Aesthetic qualities)
4. การเชื่อมโยงเข้ากับการรับรู้ (Cognitive associations)

การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จะช่วยให้เราเข้าใจได้เป็นอย่างดีมากยิ่งขึ้นว่า การสื่อสารของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนาที่มีการสื่อสารในทุกรูปแบบเพื่อสื่ออุดมการณ์ ความคิด ความหมาย ความต้องการของตนผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ มีนัยยะที่สำคัญมากน้อยเพียงใด และผลที่เกิดขึ้นจากการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสารนั้นมีมากน้อยเพียงใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณรงค์ บุญสวยขวัญ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง “ความขัดแย้งทางสังคมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ผลกระทบที่ไม่ได้คาดหมายจากนโยบายการพัฒนาของรัฐกรณีการพัฒนาธุรกิจนากุ้งนั้น มีการปล่อยน้ำเค็มจากบ่อกุ้งไปทำลายพื้นที่นาข้าวและพื้นที่ต่าง ๆ ตลอดจนทำลายพืชผลทางการเกษตรของชุมชน จนได้รับความเสียหายอย่างรุนแรง กลายเป็นความขัดแย้งทางสังคมขึ้น เกษตรกรนาข้าวมีการเคลื่อนไหว และการแสดงออกต่อปัญหาในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา เช่น การเรียกร้องต่อองค์การราชการ การแจ้งความต่อกำนัน ตำรวจ การฟ้องร้องทางแพ่งต่อศาลจังหวัดปากพนัง การประชุมเกษตรกรนาข้าวในชุมชน การร้องทุกข์หรือการร้องเรียน การช่วยกันสละเงินเพื่อใช้เป็นทุนให้ตัวแทนเดินทางไปร้องทุกข์ที่กรุงเทพฯ การเข้าร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้ง การเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรนาข้าว การเสนอโครงการเพื่อแก้ปัญหาของสภาตำบล เป็นต้น แต่การตอบสนองของทางราชการมักจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากเจ้าหน้าที่ต่างก็มีประโยชน์แอบแฝงในการเป็นเจ้าของนากุ้งอยู่ด้วย

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2537) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ วาทกรรมสิ่งแวดล้อมในสื่อมวลชน (Environmental Discourse in The media) พบว่าสื่อมวลชนกลายเป็นเวทีการต่อสู้ทางความคิดเรื่องสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างหลากหลาย นับตั้งแต่รัฐบาลประกาศปณิธานสิ่งแวดล้อม วาทกรรมการอนุรักษ์ กลายเป็นวาทกรรมหลักที่ครอบงำสื่อมวลชนทั้งนี้ ประเด็นสิ่งแวดล้อมในชนบทได้รับความสนใจจากสาธารณชนด้วยเหตุผล 3 ประการคือ ประการแรก เมื่อประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนน้ำโจน ตั้งคำถามเรื่อง ความเป็นธรรม ของนโยบายการพัฒนากระแสหลักที่เน้นการผลิตไฟฟ้าเพื่อป้อนอุตสาหกรรม และเมือง ประการที่สอง เมื่อมีการตีความอุดมการณ์เพื่อสิ่งแวดล้อมใหม่ เพื่อคัดค้านโครงการสร้างเขื่อนแก่งกรุง โดยประเวศ วะสี เรียกร้องให้มนุษย์แสวงหาจริยศาสตร์สีเขียว ตามแนวพุทธศาสนา และปรัชญาตะวันออก นอกจากนี้ การที่ฝ่ายคัดค้านการสร้างเขื่อนยกประเด็นประชาธิปไตย เช่น สิทธิในการรับรู้ข้อมูลสาธารณะ เสรีภาพในการแสดงออก มาสร้างความปลอดภัยในการเรียกร้อง การกระจายอำนาจ ในการตัดสินใจทางการเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกยกระดับสู่เวทีการเมืองระดับชาติ ประการที่สาม เมื่อ กพผ. และรัฐปรับตัวสร้าง วาทกรรมการอนุรักษ์ ทำให้การอนุรักษ์กลายเป็นแนวคิดหลักที่ครอบงำสื่อมวลชนและที่คนเปิดรับสื่อ โดยเฉพาะคนเมือง คนชั้นกลาง ส่งผลให้ประเด็นสิ่งแวดล้อมซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเชิงนิเวศและชุมชน ถูกแปรไปเป็นแนวคิดอนุรักษ์ประเภทประหยัดน้ำประหยัดไฟ ปลุกต้นไม้ ไม้ทิ้งขยะ เป็นต้น ซึ่งทำให้ประเด็นสิ่งแวดล้อมถูกทำให้หดแคบลงอย่างยิ่ง แทนที่จะมองการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับมิติอื่นๆ ในสังคม เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การพัฒนา ความเป็นธรรม นโยบาย และการกระจายอำนาจ ว่าเป็นเรื่องของการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ กัน ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นภาพรวมของประเทศมากกว่า

ศุภชัย เจริญวงศ์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “พัฒนาการของความหมาย “การพัฒนาชนบท” ในสังคมไทย ศึกษาการให้ความหมายในกรณี “หมู่บ้านพัฒนาดีเด่น” แห่งหนึ่งในภาคเหนือ” พบว่า การพัฒนาไม่ได้มีความหมายและการปฏิบัติตามความหมายที่ตายตัวแน่ชัด แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างภาครัฐกับประชาชนในขั้นตอนของการต่อรองและการให้คำนิยาม ช่วงปี พ.ศ. 2500-2524 การพัฒนาหมายถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการขยายอำนาจรัฐเข้าสู่ชุมชน แต่หลังปี พ.ศ. 2525 การพัฒนาหมายถึงการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค และการมีส่วนร่วมจากประชาชน อันเป็นกระบวนการที่สามารถดึงชุมชนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างอำนาจรัฐ โดยกลไกนโยบายความหมายที่ส่วนราชการนำมาสร้างความชอบธรรมในพื้นที่มี 3 ลักษณะ คือ การสร้างผู้นำและชุดความรู้แบบใหม่ การสร้างสถาบันการพัฒนาให้ปรากฏ และการใช้สื่อเพื่ออธิบายการพัฒนา ในส่วนของชาวบ้านนั้นก็ไม่ได้มีความหมายของ “การพัฒนา”

ตามการกำหนดของรัฐเสมอไป โครงการใดที่สามารถตอบสนองปัญหาของชุมชน ชาวบ้านก็จะเข้าร่วมและผลักดันให้ดำเนินการ ส่วนโครงการที่มีทั้งเชื้อประโยชน์และไม่เชื้อประโยชน์ ชาวบ้านก็จะนิ่งเฉยหรือทำตามคำสั่งโดยไม่คาดหวังผลสำเร็จ ส่วนโครงการที่ไม่ตอบสนองต่อปัญหา ก็จะมีวิธีปรับเปลี่ยนความหมายภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

ศิริพร ศรีสินธุ์ไร (2542) ได้ศึกษาเรื่อง “ปฏิบัติการทางวาทกรรมของชาวบ้าน : กรณีศึกษา ป่าทามกุดเป่ง” พบว่า วาทกรรมของชาวบ้านที่สร้างขึ้นในกระบวนการต่อสู้เพื่อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย 2 วาทกรรมหลัก คือ วาทกรรมว่าด้วยการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการนิยามความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์” “ป่า” “องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น” เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และวาทกรรม “การพัฒนา” ที่ให้ความสำคัญกับ “สิทธิชุมชน” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” กระบวนการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในพื้นที่ป่าทามกุดเป่ง ในแง่ที่เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมเพื่อครอบครองความเป็นเจ้าในการนิยามความหมายของการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติในบริบทของสังคมไทย จะเห็นได้ว่ากระบวนการต่อสู้นี้มีมาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากกว่าทศวรรษ นับตั้งแต่การอนุรักษ์ป่าทามกุดเป่ง จนถึงการต่อสู้กรณีฝายราศีไศล กระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านมีทั้งการโต้แย้งและตอบโต้วาทกรรมกระแสหลักของรัฐใน 2 ประเด็น คือ วาทกรรมว่าด้วยการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีได้ให้ความสนใจกับองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ที่สัมพันธ์อยู่กับทรัพยากรธรรมชาติ และวาทกรรมการพัฒนาที่รวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง โดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

ตฤณ สุขนวล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนา : ศึกษากรณีการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง” พบว่า การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ได้รับการบูรณาการทั้งด้านองค์ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ การจัดการองค์กรที่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ และการประสานแผนการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมของหน่วยงานของรัฐ ทำให้แนวทางการพัฒนาของรัฐสามารถยึดกุมอำนาจในการกำหนดนิยามและการกำหนดกฎเกณฑ์การพัฒนาได้ และวาทกรรมพัฒนาดังกล่าวได้ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติการทางวาทกรรมคือ การสร้างพื้นที่การพัฒนาที่เหนือจริงผ่านกระบวนการโฆษณาเพื่อสร้างการยอมรับ การใช้อำนาจรัฐคือทหารเข้ายึดกุมพื้นที่ทางความคิด และการอ้างถึงพระราชดำริเพื่อกีดกันวาทกรรมอื่นในพื้นที่ของการพัฒนา ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านในพื้นที่กลับมีปฏิกริยา

ต่อต้าน เพื่อตอบโต้กับการพัฒนากระแสหลัก โดยให้ความหมายต่อการพัฒนากระแสหลักว่าเป็น การพัฒนาที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้าน และมีการลดทอนความน่าเชื่อถือของ วาทกรรมการพัฒนาของรัฐว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานวิถีคิดทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จาก ภายนอก และไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต/ระบบนิเวศในพื้นที่ พร้อมทั้งยกตัวอย่างการพัฒนาความ ด้อยพัฒนาของรัฐที่เข้ามาในพื้นที่ปากพนัง ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และชาวบ้านยัง พยายามผลิต / สร้างวาทกรรมทางเลือกขึ้นโดยการข่มมองและให้ความหมายกับองค์ความรู้ ภายในท้องถิ่น มีการสร้างชุดความรู้ของชาวบ้านขึ้นรองรับ มีการโต้แย้งต่อกฎหมาย การต่อต้าน ในชีวิตประจำวัน การกล่าวอ้างเรื่องสิทธิชุมชน เพื่อสร้างความชอบธรรมในการเสนอเรื่องราว ความเดือดร้อน / การต่อสู้ต่อสู้สาธารณะ

ชาติรี เพ็ญศรี (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนาของรัฐไทย : พ.ศ. 2504 – 2539” พบว่า รัฐไทยไม่ได้ให้คำนิยามความหมายของ “การพัฒนา” ที่ชัดเจน แต่พยายามสร้าง ความหมายของการพัฒนาว่า เป็นการทำให้ทันสมัยอย่างสังคมตะวันตก ผ่านการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการเมือง โดยผูกโยงเข้ากับคำว่า “ความก้าวหน้า” “การเจริญเติบโต” “ การมี มาตรฐานการครองชีพ” เทาเทียบกับประเทศตะวันตก และมีรากฐานทางความคิดและความเชื่อ ทางวิชาการที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ประการแรก หลักที่ว่ามนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติ เพราะฉะนั้น ธรรมชาติจึงเป็นเพียงวัตถุดิบในการผลิต หรือเป็นเพียงเครื่องรองรับความต้องการอันไม่รู้จักจบสิ้น ของมนุษย์ ประการที่สอง หลักความเชื่อมั่นในการใช้ความรู้ทางเทคนิควิทยาการเอาชนะเหนือทั้ง ธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ เพื่อมนุษย์และสังคมมนุษย์จะพัฒนาก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ สู่สภาวะที่ สมบูรณ์พร้อมในอนาคต และประการสุดท้าย หลักความเชื่อในเรื่องความอยู่รอดของผู้แข็งแรง เหมาะสมที่สุด จากรากฐานความคิดดังกล่าวถูกนำไปสู่การปฏิบัติการทางสังคมในฐานะที่เป็น วาทกรรมชุดหนึ่ง โดยอาศัยอำนาจและกลไกของรัฐ รวมทั้งสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เพื่อมุ่งผูกขาด อำนาจในการกำหนดหรือสร้างความหมายให้กับคำว่า “การพัฒนา” มีการดำเนินการครอบงำ ปิด กั้น หรือกีดความรู้ว่าด้วยการพัฒนาในแบบอื่นเอาไว้ โดยเฉพาะความรู้ที่เกิดจากการสังสมโดย ประสบการณ์ อันมีรากฐานอยู่บนความเชื่อ วิถีชีวิต โลกทัศน์ และภูมิปัญญาตามจารีตหรือขนบ ของท้องถิ่นต่าง ๆ

สมหมาย ชินนาค (2548) ได้ศึกษาเรื่อง “เชื่อมกับความรุนแรง และขบวนการเคลื่อนไหว เพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของชนพื้นเมืองในจังหวัดรัตนคีรี ประเทศกัมพูชา” พบว่า นับแต่มีการก่อสร้างเขื่อนยาหลีฟอลกั้นแม่น้ำเซซานเพื่อพัฒนาพลังงานไฟฟ้า ในเขตประเทศเวียดนาม ซึ่งมีพรมแดนติดกัน ชนพื้นเมืองในจังหวัดรัตนคีรีก็ได้รับผลกระทบและความรุนแรงจากการสร้างเขื่อน จึงรวมตัวกันเป็นเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม มีชื่อว่า “ The Se San River Protection Community Network ” เพื่อเคลื่อนไหว สร้างความชอบธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรของชนพื้นเมือง ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนยาหลีฟอลที่มีต่อชนพื้นเมืองทั้งในประเทศเวียดนามและกัมพูชา คือ การเกิดน้ำท่วมถาวร ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่ทำกินและป่าไม้ของชุมชน จนต้องมีการอพยพออกจากพื้นที่ หรือการเกิดภาวะน้ำท่วมผิดปกติ ภาวะน้ำในหน้าแล้งเพิ่มปริมาณขึ้น การไม่สามารถคำนวณหรือคาดคะเนระดับน้ำขึ้นลงได้ ปัญหาคุณภาพน้ำและปัญหาต่อสุขภาพอนามัย และผลกระทบต่ออาชีพประมง นอกจากนี้ยังมีการสูญเสียชีวิตของชาวบ้านเนื่องจากจมน้ำ การสูญเสียเครื่องมือการประมง อันเป็นผลมาจากกระแสน้ำไหลเชี่ยวและแรง น้ำท่วมพืชผลทางการเกษตร การสูญเสียระบบนิเวศน์ การลดลงและสูญหายของสัตว์เล็กและสัตว์น้ำ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีคิดจัดการเชิงเดี่ยวของรัฐบาลเวียดนาม ที่ผูกขาดการเข้าถึงทรัพยากรในพื้นที่อย่างเบ็ดเสร็จ และอ้างความชอบธรรมในการจัดการกับ “พื้นที่” ที่รัฐอ้างว่าเป็นของรัฐ และสะท้อนถึงการไม่ยอมรับถึงการมี “ตัวตน” ของชนพื้นเมือง ทำให้ชนพื้นเมืองเหล่านี้ต้องพลิกฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นอำนาจในการต่อรอง มีการเรียกร้องต่อรัฐบาลให้คุ้มครองสิทธิชุมชนในการเข้าถึงทรัพยากร และสิทธิในการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่าทฤษฎีการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นเรื่อง “ วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” (DISCOURSE ON DEVELOPMENT : CABLE CAR CONSTRUCTION PROJECT FOR TOURIST ATTRACTION IN CHIANGMAI) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและใกล้เคียงกับปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ทำการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยต้องการเลือกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการพัฒนา และมีความขัดแย้ง การต่อต้าน ตอบโต้ จากคนในพื้นที่ชุมชน กลุ่มองค์กร NGOs จนเกิดการรวมตัวดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) นั่นคือ พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้มีการก่อสร้างโครงการกระเช้าไฟฟ้า 3 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ
2. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว
3. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง

แม้ว่าในประเทศไทยจะมีการผลักดันแนวคิดการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย แต่เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เป็นบุคคลในท้องถิ่นที่มีอำนาจในการผลักดันให้เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมากมาย และโครงการ

สร้างกระแสไฟฟ้าก็เป็นหนึ่งในอีกหลาย ๆ โครงการที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของการเลือกศึกษาโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 3 โครงการดังกล่าวข้างต้น

ประชากร

การเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา มีวิธีการเลือก 2 วิธี คือ

- กลุ่มที่เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อให้ข้อมูลด้านการนิยามความหมาย แสดงความคิดเห็นต่อวาทกรรมการพัฒนาการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา	จำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ	จำนวน 5 คน
3. กลุ่มนักวิชาการในท้องถิ่น	จำนวน 5 คน
4. กลุ่มสื่อมวลชน	จำนวน 5 คน
5. กลุ่มตัวแทนองค์กรเอกชน	จำนวน 5 คน

โดยคาดหวังว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ละเอียดและลึกด้วยเหตุที่อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลาอันนาน มีประสบการณ์ และทราบเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ประเพณี ความเชื่อ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

- การเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จะใช้การสุ่มตัวอย่างจากจำนวนครัวเรือน ที่อยู่อาศัยในบริเวณเขตพื้นที่โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าของทั้ง 3 โครงการ ๆ ละ 100 หลังคาเรือน รวมจำนวน 300 หลังคาเรือน โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 1 ฉบับต่อ 1 ครัวเรือน เพื่อศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชน ที่มีต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ และการปฏิบัติการทางวาทกรรมต่าง ๆ ของประชาชนที่มีต่อโครงการ

พัฒนา และเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

e^2 = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.5

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยยึดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย และประเด็นคำถามในการวิจัย เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมกับใช้สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่ออ้างอิงและเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องเป็นการประเมินความคิดเห็น ทักษะคติ วัตถุประสงค์ให้นิยาม ความหมายต่อวาทกรรมการพัฒนา ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะต้องมีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงของสิ่งที่จะวัด แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และยังต้องหาความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ต้องการศึกษา ทดลองใช้เพื่อดูความคงที่ในการตอบ เมื่อปรับปรุงแล้วจึงจะนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) จากตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการ และจะใช้วิธีการสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยจะสังเกตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป การทำกิจกรรมต่าง ๆ จากการที่ได้เข้าไปอยู่ในชุมชนนั้น ๆ หมุนเวียนไปตามพื้นที่ปฏิบัติการและความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา และจะเข้าร่วมเวทีการประชุมสัมมนาต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาแยกประเด็น บันทึกแยกเป็นแต่ละประเภท โดยจะจัดเก็บข้อมูลในแฟ้มข้อมูลที่จัดแบ่งไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. **แฟ้มกิจปาละ** (Mundane Files) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลทั่วไป
2. **แฟ้มงานสนาม** (Fieldwork Files) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ รวมถึงปัญหาและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
3. **แฟ้มวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น** (Analysis Files) ใช้เก็บข้อมูลที่แยกแยะประเด็นต่าง ๆ แล้ว เพื่อสะดวกในการนำไปวิเคราะห์ อธิบาย เชิงคุณภาพต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวคิด ทฤษฎี ที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ผลที่ได้รับผู้วิจัยจะนำมาจัดหมวดหมู่ และแปรผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำการวิจัยทำการตรวจสอบซ้ำ เพื่อให้เกิดความตรงในเนื้อหาและเกิดความเที่ยงในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยจะนำมาเป็นข้อมูลสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัยให้เกิดความชัดเจนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ส่วนข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด โดยนำข้อมูลมาจัดกลุ่ม ลงรหัส (Coding) จากนั้นจะตรวจสอบความถูกต้องของการลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences: SPSS) ช่วยในการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบด้วยร้อยละ (Percent) การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็น

การคำนวณหาหน้าหนักค่าคะแนนเฉลี่ยของข้อมูลจากคำถามวัดความคิดเห็น โดยคำนวณตามสูตร ดังนี้

$$X = \frac{5X_1 + 4X_2 + 3X_3 + 2X_4 + 1X_5}{N}$$

เมื่อ X = คะแนนเฉลี่ยในข้อคำถามนั้น ๆ

X_1 = จำนวนของผู้เลือกตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง

X_2 = จำนวนของผู้เลือกตอบว่าเห็นด้วย

X_3 = จำนวนของผู้เลือกตอบว่าไม่แน่ใจ

X_4 = จำนวนของผู้เลือกตอบว่าไม่เห็นด้วย

X_5 = จำนวนของผู้เลือกตอบว่าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

N = จำนวนของการตอบแบบสอบถามในแต่ละเหตุผล

คะแนนเฉลี่ยที่ได้นำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายความว่า	เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายความว่า	ไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายความว่า	ไม่เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายความว่า	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำมาจัดอันดับความสำคัญ ดังได้
นำเสนอไว้ในบทที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการศึกษาภาคปฏิบัติการของวาทกรรมการพัฒนา (Discursive Practices) ในพื้นที่บริเวณดอยสุเทพ พื้นที่ดอยหลวงเชียงดาว และพื้นที่รอบเชิงดอยสุเทพ เพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในโครงการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลโดยตรงจากการพัฒนา พร้อมศึกษาวาทกรรมทางเลือก (Alternative Discourse) ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ต้องการสร้างนิยามความหมายการพัฒนา ผ่านวิถีคิดและปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้โครงการพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่าในชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามจำนวน 300 ฉบับ และได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อประเมินการรับรู้ข่าวสารและความต้องการในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงทัศนคติ ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า โดยรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ ข้อมูลอยู่ในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย และการนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยตอบคำถามปัญหาคำวิจัยในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา ได้ให้นิยามความหมายต่อวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักอย่างไร
2. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเขตพื้นที่การพัฒนา มีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และมีปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของตนเพื่อปะทะกับวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักอย่างไร เพราะเหตุใด
3. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่การพัฒนา มีทัศนคติและความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์

1. เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา ได้ให้นิยามความหมายวาทกรรมการพัฒนากระแสหลักอย่างไร

จากการศึกษาวิจัยพบว่า “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระแสไฟฟ้า” ได้กลายเป็นภาพของความขัดแย้ง และกระบวนการของการต่อรองในการพัฒนา ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น แนวความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของทั้งสองฝ่าย ถูกถ่ายทอดผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งหากพิจารณาการให้นิยามความหมายในมุมมองของฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา จะพบว่า รัฐได้ริเริ่มผลักดันโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าโดยมีจุดประสงค์ เพื่อให้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว และสามารถเพิ่มมูลค่ารายได้ทางธุรกิจการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นการขยายความเจริญด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศมาร่วมลงทุน โดยหวังว่าจะก่อให้เกิดรายได้มหาศาลจากการบริการนักท่องเที่ยว ทั้งกระแสไฟฟ้า บ้านพัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ มีความเจริญทัดเทียมกับต่างประเทศ อีกทั้งยังจะส่งผลถึงชาวบ้านในชุมชนด้านอาชีพและรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากโครงการพัฒนา

ในขณะที่ฝ่ายชุมชนท้องถิ่น ได้ให้นิยามความหมายโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวว่า การพัฒนาใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จะต้องตระหนักถึงความเหมาะสม ถูกต้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และควรเป็นการพัฒนาที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่โครงการที่นำมาซึ่งการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมิได้ปฏิเสธโครงการพัฒนานี้อย่างสิ้นเชิง แต่ต้องการให้ฝ่ายรัฐเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ต่อการกำหนดทิศทางวางแผน เข้าร่วมในขั้นตอนการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการภายในชุมชนของตน คือการที่รัฐต้องมองเห็นถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนด้วยนั่นเอง จะเห็นได้ว่าแม้ว่าวาทกรรมพัฒนาของรัฐไทย ได้ใช้อำนาจในการผูกขาดโดยการกำหนดนโยบายหรือสร้างความหมายให้กับสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” มาโดยตลอด แต่ผู้วิจัยพบว่าอำนาจเหล่านี้ก็มิได้มีอิทธิพลเสมอไป ชุมชนท้องถิ่นต่างหากที่ยังมีกระบวนการในการรื้อ

ทำลายวาทกรรมการพัฒนาของรัฐได้ ด้วยการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาไปสู่สิ่งใหม่ การให้คุณค่ากับสิ่งที่มีความสำคัญและเหมาะสมกับสภาพชุมชน และการพัฒนาใด ๆ ควรอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาคมในจังหวัด ในการกำหนดทิศทางนโยบายการพัฒนา นิยามความหมายใหม่ ๆ แห่งการพัฒนา อาจเกิดขึ้นได้ทุกช่วงเวลาตราบเท่าที่การพัฒนา ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

2. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น หรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงเขตพื้นที่การพัฒนา มีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และมีปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของตน เพื่อปะทะกับวาทกรรมพัฒนากระแสหลักอย่างไร เพราะเหตุใด

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ของตน โดยนำเอาระบบความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความมีคุณค่าของสถานที่ มาผ่านกระบวนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ แล้วรวบรวมนำความรู้ที่มีอยู่จริงในพื้นที่เหล่านั้นมาสร้างเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้เห็นว่าเขตพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้มีการสร้างกระแสไฟฟ้าคือสถานที่ที่มีความสำคัญ มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่น ทั้งในพื้นที่ดอยสุเทพและดอยหลวงเชียงดาว เอกลักษณ์เหล่านี้คือพลังแห่งความเชื่อถือศรัทธาเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนับถือศาสนา ฝั่บ้านฝั่เรือนซึ่งมีอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่ประชาชน ความเชื่อศรัทธาในตัวบุคคลที่สร้างคุณประโยชน์ให้กับพื้นที่ในอดีตที่ผ่านมา เช่น ครูบาศรีวิชัย หรือการมีวัดวาอารามต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณที่ถูกกำหนดให้มีการโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นพระธาตุดอยสุเทพ วัดศรีโสดา เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดเชียงใหม่ยังมีรากเหง้าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ใด เช่น การแต่งกาย ภาษาคำพูดท้องถิ่น อาหารการกิน ฯลฯ รวมถึงจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ที่สำคัญด้านการมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์หายาก เช่น ดอยสุเทพประชาชนถือว่าเป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์เรียกว่าเป็นปอดของเมืองเชียงใหม่ มีประเพณีการเดินขึ้นดอยในวันสำคัญทางศาสนา ส่วนดอยหลวงเชียงดาวนั้นถือว่าเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำปิงที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนมาแต่อดีต และยังมีทรัพยากรอันทรงคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์อย่างมากทั้งพืชและสัตว์ เช่น กัลยไม้พันธุ์สิรินธร ค้อเชียงดาว : พันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น กุหลาบดอยเชียงดาว กวางผา ไม้ฟ้าหางลายขวาง ฝั่เสื้อสมิงเชียงดาว และยังมี ความเชื่อเรื่องเจ้าหลวงคำแดง เป็นต้น

จุดเด่นหรือเอกลักษณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ประชาชนถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ไม่ต้องการให้ความเจริญทางการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาเบียดขับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น เพราะเกรงว่าโครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้ภาพแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิม กลายเป็นเมืองที่มีแต่ความทันสมัย การมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายต้องกลายเป็นเมืองแห่งสังคมบริโภคนิยม และต้องลดทอนชีวิต วัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าที่ขายได้ด้วยการจัดให้เป็นชุดการแสดงต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม ดังนั้น การออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้านโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มแกนนำและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน จึงได้นำเอาจุดเด่นหรือเอกลักษณ์ดังกล่าวข้างต้นมาปลูกเร้าเป็นพลังผลักดันมิให้เกิดโครงการพัฒนาในพื้นที่ ทั้งนี้ จากการศึกษาเกี่ยวกับการแสดงออกทางการกระทำที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการสนับสนุน หรือคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นพบว่า การแสดงออกทางการกระทำของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด มีทั้งการแสดงออกในเชิงสนับสนุนและคัดค้านโครงการพัฒนา ซึ่งจากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามจะเห็นได้ว่า มีจำนวนผู้ต่อต้านคัดค้านโครงการเป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มผู้สนับสนุน ซึ่งการแสดงออกของทั้งสองกลุ่มสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มที่แสดงออกโดยการคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จะแสดงออกโดยการเดินทางออกมาเคลื่อนไหวร่วมกับประชาชนตามกระแสการต่อต้านคัดค้าน เช่น การเข้าร่วมประชุม ประท้วง ร่วมประชุมชี้แจง ประชาพิจารณ์ ร่วมกิจกรรมทุกกรณี เพื่อประชาสัมพันธ์ถึงผลกระทบระยะยาวที่จะเกิดขึ้นในชุมชน เช่น การทำลายทรัพยากรอันทรงคุณค่าของป่าไม้และระบบนิเวศ การลบหลู่ความเชื่อถือศรัทธา การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำทุกวิถีทางเพื่อมิให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตน

ส่วนกลุ่มที่แสดงออกโดยการสนับสนุนโครงการพัฒนา จะมีการแสดงออกใด ๆ ก็ตามที่นำเสนอถึงผลดีของโครงการที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น เช่น ความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก รายได้ที่เพิ่มพูน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ประชาชนกลุ่มนี้ยังมีความเชื่อว่า การสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะก่อให้เกิดผลดีและประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว แม้ว่าจะต้องเสียพื้นที่ในการก่อสร้างไปบ้าง แต่เชื่อว่าเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการนำจะผ่านการวางแผนโครงการสร้างมาเป็นอย่างดี ทั้งนี้ ยังมีประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนหนึ่งที่มีการแสดงออกถึงความเป็นกลาง โดยไม่ต่อต้านคัดค้านหรือออกมาสนับสนุนโครงการสร้างกระเช้า

ไฟฟ้า เหตุเพราะยังไม่แน่ใจว่าโครงการเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ เพราะตลอดเวลาที่ผ่านมา เป็นเพียงการเสนอแนวคิดและอยู่ในระยะของการศึกษาความเป็นไปได้เท่านั้น

จากการศึกษาวิธีการในการสื่อสารปฏิบัติการด้านวาทกรรมของทั้งสองฝ่าย พบว่า ภาพแห่งความรู้ ความจริงที่ทั้งสองฝ่ายได้พยายามสร้างขึ้น มีความเหมือนและแตกต่างกันในบางจุด เพื่อผลในการผลักดันนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาและอุดมการณ์ที่กลุ่มตนเองต้องการ นั่นคือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา มีความพยายามผลักดันให้เกิดการสนับสนุนโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า และการที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของสถานที่ที่มีต่อชุมชนด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ นำมาซึ่งการคัดค้านโครงการพัฒนา ผ่านกระบวนการในการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น จะเห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีปฏิบัติการวาทกรรมทางเลือกของตน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติการทางวาทกรรมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติการทางวาทกรรม

ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อปะทะกับวาทกรรมกระแสหลัก

การปฏิบัติการทางวาทกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ	การปฏิบัติการทางวาทกรรมของประชาชน
<p>1. เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาไม่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนา เช่น ชุดข้อมูลองค์รวมของปรากฏการณ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การดำเนินงาน การว่าจ้าง การประมูล ดึงคำกล่าวของข้าราชการระดับสูงรายหนึ่งในจังหวัดที่ว่า “อย่าว่าแต่ประชาชนเลย ข้าราชการ หรือแม้แต่ผู้ว่าฯ ยังไม่รู้ว่าเขาทำอะไร เขาเรียกประชุมก็เข้าฟัง ไม่ได้เสนอแนวคิดอะไรกัน เพราะคนวางแผน วางทุกอย่างไว้หมดแล้ว” เช่นเดียวกับ สมพร พรหมพิณี ประธาน อบต. เชียงดาว เล่าว่า ขณะนี้ชาวบ้านในพื้นที่มีการขัดแย้งกันเอง และแตกออกเป็น 2 ฝ่าย คือเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการก่อสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพราะข้อมูลที่ต่างฝ่ายได้รับทราบไม่ตรงกัน จึงเป็นห่วงว่าหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เข้าไปชี้แจงให้ประชาชนทราบ อาจทำให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงจนยากที่จะแก้ไข “ซึ่งในส่วนของ อบต. เอง ก็ไม่สามารถเข้าไปเจรจาได้ เพราะข้อมูลที่มีอยู่ก็ยังไม่ชัดเจน โดยก่อนหน้านี้ได้มีการเสวนาเรื่อง ความเหมาะสมหรือไม่ต่อการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน ทั้งๆ โครงการดังกล่าวไม่น่าเป็นปัญหาใหญ่ หากมีเจ้าภาพ และพยายามชี้แจงวัตถุประสงค์ และผลดี-ผลเสียที่ประชาชนจะได้รับตามข้อเท็จจริง”(นสพ.คมชัดลึก ฉบับวันอังคารที่ 1 กรกฎาคม 2546)</p> <p>2. การดำเนินการพัฒนาของรัฐแบบแยกส่วน ที่ไม่มีการศึกษาผลกระทบโดยภาพรวม เช่น ยังไม่มีการศึกษาความคุ้มค่าด้านการลงทุน ความสูญเสียของทรัพยากรชุมชน ผลกระทบต่อชุมชน สังคม เป็นต้น</p>	<p>1. การเคลื่อนไหวโดยยื่นหนังสือถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เช่น กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ยื่นหนังสือถึง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เพื่อคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า และการยื่นหนังสือถึงผู้ว่าฯ CEO การยื่นจดหมายต่อผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่านุรักษ์ที่16 จ.เชียงใหม่ เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับ รายละเอียดของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ซึ่งการยื่นจดหมายขอข้อมูลตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารนี้ เนื่องมาจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเป็นแนวคิดที่มาจากส่วนกลาง ซึ่งปัจจุบันข้าราชการในระดับพื้นที่หรือในระดับจังหวัด รวมถึงประชาชนทั่วไปไม่ได้รับรู้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการนี้เลย จึงมีความกังวลว่าหากมีการตัดสินใจอย่างหนึ่งลงไปบนพื้นฐานที่ประชามติในพื้นที่ยังไม่รับทราบข้อมูล จึงร้องขอทราบประเด็นเรื่องข้อกำหนดการจ้างบริษัทที่ปรึกษา เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างกระเช้าไฟฟ้า รายละเอียดของบริษัทที่ปรึกษา ข้อมูลการจัดจ้าง และการพิจารณาคัดเลือกบริษัทที่ปรึกษา รายละเอียดทางความเป็นไปได้ทางวิศวกรรม เงื่อนไขข้อตกลง ที่มาของงบประมาณ และข้อมูลการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นความคืบหน้าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า และชาวเชียงดาวยังได้ยื่นหนังสือถึงคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อให้มีการตรวจสอบการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นโดยพลวง และชี้ให้เห็นว่าโครงการนี้จะทำลายระบบนิเวศน์และความหลากหลายทางชีวภาพ</p> <p>2. ในกรณีโดยพลวงเชียงดาว ภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและองค์กรอนุรักษ์ต่าง ๆ ร่วมมือกันดำเนินงานวิจัย รวบรวมจัดทำฐานข้อมูลคุณค่าความสำคัญของดอยหลวงเชียงดาวและพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน เพื่อหวังเสนอแนะสู่การพิจารณาเป็นมรดกโลก</p>

<p>3. เจ้าหน้าที่รัฐใช้วิธีการเปิดเผยข้อมูลเพียงบางส่วนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อผลประโยชน์ของหน่วยงานหรือองค์กรอื่นใด ทำให้เกิดความไม่โปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ</p> <p>4. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติกว่าหนึ่งหมื่นไร่ แต่กลับไม่มีมาตรฐานความปลอดภัย และไม่มีแผนรายละเอียดโครงการใหญ่ ๆ รวมถึงยังไม่มีแผนในการบริหารจัดการโครงการในระยะยาว ซึ่งต้องประกอบไปด้วยแผนบริหารโครงการและแผนบริหารการเงิน ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้ถูกเลือกขึ้นมาพิจารณาจัดทำโครงการเพื่อรับรองการท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อต้นปี พ.ศ. 2545 ในครั้งนั้นเกิดจากการสั่งการของ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร ผู้เพ่งชนะการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น</p> <p>5. การปิดบังข้อมูลของเจ้าหน้าที่รัฐ จุดนี้เองที่ทำให้มีกลุ่มตัวแทนจากภาคีคนรักเชียงใหม่ยื่นหนังสือ ขอให้มีการเปิดเผยข้อมูลของโครงการพัฒนาต่าง ๆ เรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนหลายโครงการที่ไม่เหมาะสม และเรียกร้องให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ด้วย เพราะที่ผ่านมา มีการเปิดเวทีจัดสัมมนา และเชิญตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้กับชาวบ้าน แต่ผลลัพธ์ที่ได้คือการบ่ายเบี่ยง ไม่มีหน่วยงานใดออกมารับผิดชอบต่อตรง ทั้งที่ได้แจ้งตั้งแต่ว่าเป็นโครงการเร่งด่วนจากนายกรัฐมนตรี เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความไม่จริงจังของรัฐบาล ที่จะให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน</p>	<p>3. พยายามแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา แล้วนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง มีการให้ภาพหลากหลาย เพื่อให้ได้ทงกระแส การให้ข้อมูลกับสังคมให้รับรู้ถึงทั้งคุณค่าอันมหาศาลของดอยสุเทพและดอยหลวงเชียงดาวในทุกมิติ ขณะเดียวกันก็จะติดตามความเคลื่อนไหวของโครงการอย่างเกาะติด</p> <p>4. ในกรณีดอยสุเทพ มีการเชิญพระสงฆ์มาประกอบพิธีให้ศีลให้พรแก่ผู้คัดค้าน การประกอบพิธีทางไสยศาสตร์เผาพริกเผาเกลือ การเดินขบวนคัดค้าน การตอบโต้กันทางบทความ กลุ่มนักอนุรักษ์ ที่ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้าน โดยการยื่นป้ายคัดค้านที่หัวเมืองเชียงใหม่ ในนามของเครือข่ายปกป้องดอยสุเทพ</p> <p>5. ชาวเชียงดาวร่วมกันจัดพิธีไหว้สารภีเจ้าหลวงคำแดง พร้อมกับจัดพิธีสืบชะตาเมืองเชียงดาว ณ ศาลเจ้าหลวงคำแดง บ้านแก่งปันเต้า ต.แม่่นะ อ.เชียงดาว จ. เชียงใหม่ พร้อมกันนั้นยังมีการล่ารายชื่อเพื่อคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า นำโดยกลุ่มเยาวชนรักษ์ล้านนา ซึ่งการล่ารายชื่อผืนนั้นจะใช้ร่างทรงผีล้านนาลงชื่อปกป้องดอยหลวงเชียงดาว การกระทำเช่นนี้มีจุดประสงค์เพื่อบอกกล่าวเทพเจ้า เทวดา ผีต่าง ๆ ที่เป็นสาวกของเจ้าหลวงคำแดง ให้รับรู้สถานการณ์บ้านเมืองว่า ปัจจุบันกำลังเกิดโครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้น จึงอยากให้เทพดา ผีทั้งหลายช่วยชี้แนะ บอกกล่าวไปยังลูกศิษย์ ประชาชนทั่วไปด้วยว่าเหมาะสมหรือไม่</p>
---	--

<p>6. การดำเนินการโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ผ่านการคิดวางแผนงานไว้ล่วงหน้าก่อนเรียบร้อยแล้ว โดยกลุ่มผู้บริหารของจังหวัดเชียงใหม่ไม่ได้เข้าร่วมวางแผนพิจารณาด้วย เจ้าหน้าที่รัฐได้ตั้งโจทย์จากขนาดที่ดินที่มีอยู่และคิดหากิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพิ่มเติมไปเรื่อย ๆ เพื่อสร้างสรรคให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบครบวงจรที่ใช้เงินในการก่อสร้างมหาศาลในภายหลัง ดร.ธเนศวร์ เจริญเมือง อาจารย์ภาคิวิชาวรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 14 กันยายน 2547) กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เนื่องมาจากว่าโครงการมีการตัดสินใจมาจากส่วนกลางโดยที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม ทั้งที่หากเป็นโครงการที่เป็นเรื่องของท้องถิ่นแล้ว สมควรที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีการปรึกษาหารือพิจารณาร่วมกันเอง ในการที่จะกำหนดแผนงานการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนด้วยตัวเอง โดยที่รัฐเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยดูเท่านั้น “โครงการนี้เริ่มต้นขึ้นจากการอ้างว่าต้องการที่จะเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้แก่ จ.เชียงใหม่ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงเชียงใหม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายพออยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมาเราไม่เคยดูแลรักษาและปล่อยให้อยู่ในสภาพที่เสียหาย ซึ่งในความเห็นส่วนตัวมองว่าเราไม่จำเป็นต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่แล้วเพียงแต่รักษาของเดิมที่มีอยู่ในดีก็พอ ไม่ใช่ไม่คิดที่จะรักษาของเดิม แล้วยังจะทำลายเพิ่มอีก”</p> <p>7. การเรียกร้องขอดูรายละเอียดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของประชาชนยังกระทำไม่ได้ แม้จะดำเนินการทำหนังสือเพื่อขอข้อมูลข่าวสารจากทางราชการหรือผู้เกี่ยวข้อง ก็ต้องรอไปเรื่อย ๆ ซึ่งในสวนการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ได้ไปติดต่อเจรจากับนักธุรกิจที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปิดเผยข้อมูล</p>	<p>6. การออกแถลงการณ์หลายฉบับ ส่งถึงกลุ่มผู้รับสารหลายกลุ่ม ดำเนินการโดยกลุ่มเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ซึ่งเป็นองค์กรสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ อ.เชียงดาว โดยเนื้อหาในคำแถลงการณ์มีการนำเสนอใจความสำคัญหลายประเด็น เช่น โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงนั้น ไม่ใช่คำตอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มคนที่ได้ผลประโยชน์จากการทำโครงการดังกล่าว เป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ประกอบด้วยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มทุนทั้งภายในและนอกประเทศ ดังนั้น ข้ออ้างที่ว่าโครงการนี้จะสร้างรายได้แก่ชุมชน จึงเป็นเพียงการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้เกิดความชอบธรรมเท่านั้น</p> <p>7. การจัดกิจกรรมงานมหกรรมดอยหลวงเชียงดาว และการจัดเวทีเสวนา เรื่อง ดอยหลวงเชียงดาว มรดกเรา...มรดกโลก ในวันที่ 4 ธ.ค. 2547 ณ ริมฝั่งน้ำแม่ปิง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ โดยการจัดงานได้มีการกำหนดเป้าหมาย กลุ่มคนที่เข้าร่วม รูปแบบกิจกรรม การแบ่งบทบาทหน้าที่และฝ่ายงานต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อนำเสนอข้อมูลความสำคัญของสถานที่ พื้นที่ให้กลุ่มประชาชนทั่วไปได้รับทราบ</p>
--	--

<p>8. การไม่เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยในการติดตามตรวจสอบ กำกับดูแลการดำเนินงานของรัฐจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น แม้จะมีการเคลื่อนไหวเรียกร้องจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา</p> <p>9. มีการออกพระราชกฤษฎีกา ให้จัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. ขึ้นเป็นองค์การมหาชนตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการให้อำนาจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ใดก็ได้ โดยไม่ได้ให้ความสนใจว่าจะขัดต่อกฎหมายเดิมที่มีอยู่หรือไม่ เช่น การขัดต่อกฎหมายอุทยานแห่งชาติปี 2504 กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า ปี 2535 หรือ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยองค์การนี้จะใช้วิธีการบริหาร จัดการแบบฟาสต์แทรค (Fast Track) ซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จที่จะไม่ทำตามขั้นตอนที่ควรจะเป็นไป แต่สามารถดำเนินการในหลาย ๆ ขั้นตอน ควบคู่กันไปได้ ทำให้การชี้แจงถึงกระบวนการทำงานต่อประชาชนถูกละเลยไป</p> <p>10. การเพิกเฉยและไม่ให้ความสนใจกับสิ่งใด ๆ ดังคำกล่าวของ นาย ปลอดประสพ สุรัสวดี ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ที่ว่า “โครงการเหล่านี้จะแล้วเสร็จใน 2 – 3 ปี โดยไม่ว่าตนเองจะไปอยู่ที่ไหนก็จะทำให้สำเร็จ เพราะนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายแล้ว ต้องปล่อยให้ตนคิด อย่ยามากวนใจแล้วจะได้อะไรดี ๆ เพราะคิดไม่เหมือนคนอื่น บริษัทเอกชนฟังยังตาค้างงว่าคิดได้อย่างไร ตนไม่สนใจเรื่องการเมือง คิดแต่ทำงานอย่างเดียว ส่วนความขัดแย้งกับฝ่ายการเมืองจะใช้วิธีหลีกเลี่ยงให้มากที่สุด อุดหนุน ปิดตา ปิดปาก เพราะไปสนใจก็เสียเวลาทำงาน”</p>	<p>8. การดำเนินการเปิดเว็บไซต์ และอีเมล เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการอนุรักษ์หอดวงเจียงดาวจากทั่วประเทศ ทำให้ประเด็นการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเป็นประเด็นสาธารณะในสังคมวงกว้าง</p> <p>9. มีการจัดกิจกรรมรณรงค์แจกเอกสารแก่ประชาชนบริเวณถนนเจริญประเทศ ดอยหลวงเจียงดาว ประกอบได้ด้วย ความหลากหลายของทั้งภูมิประเทศซึ่งมีระบบนิเวศภูเขาหินปูนเป็นจุดเด่น รวมทั้งประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ ความเชื่อ ตำนานของเมืองเจียงดาว ที่มีอายุมากกว่า 707 ปี ตั้งแต่ครั้งอาณาจักรล้านนานั้น กลายเป็นส่วนผสมผสานให้สถานที่แห่งนี้มีความพิเศษยิ่งขึ้น รวมทั้งกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจแห่งหนึ่งของประเทศไทย การจัดการพื้นที่อย่างยั่งยืนควรมีแนวทางเป็นเช่นไร เพื่อให้สถานที่แห่งนี้ดำรงคงอยู่ต่อไปได้</p> <p>10. การระดมพลล่ารายชื่อ 50,000 ชื่อ นำโดยกลุ่มภาคีเพื่อดอยหลวงเจียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ระดมสมาชิกอาสาสมัคร ออกทำนิทรรศการเคลื่อนที่รณรงค์ให้ข้อมูลล้าค่า ดอยหลวงเจียงดาว พร้อมล่ารายชื่อผู้คัดค้านกระเช้าไฟฟ้า ทำนิทรรศการย่อยเคลื่อนที่ นำเสนอองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของดอยหลวง รวมถึงโครงการกระเช้าไฟฟ้าไปเผยแพร่ตามสถานศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเหตุผลของการล่ารายชื่อครั้งนี้ เพื่อต้องการให้รัฐบาลเห็นว่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเจียงดาว หากได้รายชื่อครบจะนำเสนอรายชื่อพร้อมเหตุผลการคัดค้านต่อรัฐบาล ผ่านผู้ว่าราชการ จ.เชียงใหม่ เพื่อการพิจารณายุติโครงการต่อไป</p>
--	--

<p>11. เอกสารการประชุม TOR และเอกสารการพิจารณาของ สสค. ทุกชิ้น ไม่ได้เปิดเผยต่อสื่อมวลชนที่เข้าสังเกตการณ์ จึงไม่มีข้อมูลว่า กรอบการศึกษาที่จะให้บริษัทที่ปรึกษาเข้ามาดำเนินการนั้นครอบคลุมประเด็นใดบ้าง TOR หรือข้อกำหนดศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการนี้เป็นเอกสารปกปิดตามมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 18 ก.พ. 2547 เป็นเอกสารปกปิดที่ประทับตรา "ลับมาก" ส่งระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยเฉพาะเงื่อนไขเวลาที่กำหนดศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการใช้เวลาเพียง 150 วัน หรือ 5 เดือน ซึ่ง กลุ่มภาคีเพื่อคดยหลวงเชียงดาวแสดงความเห็นว่า “เวลาทำนี้เพียงพอหรือที่จะศึกษา 60 ตารางกิโลเมตรในพื้นที่อ่อน ไหวอย่างคดยหลวงเชียงดาวได้ครบทุกด้าน” (ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 14 กันยายน 2547)</p> <p>12. การพูดชมชู้ชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการพัฒนาการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ดังที่ปรีชา จักรสุ ชาวบ้านถ้ำ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (นสพ.คมชัดลึก ฉบับวันอังคารที่ 1 กรกฎาคม 2546) ยอมรับว่า ขณะนี้ได้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันเองภายในหมู่บ้าน โดยก่อนหน้านั้นได้มีนักการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่ อ.เชียงดาว ที่สนับสนุนโครงการเข้าไปในพื้นที่และกล่าวว่า “ใครกล้าคัดค้านให้ลากคอมา เดี่ยวจะจัดการเอง” สร้างความไม่พอใจให้กับชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง แต่ก็ไม่มีใครกล้าคัดค้าน เพราะเกรงกลัวอิทธิพลมีตัวตนเองก็ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องชมชู้กัน ทั้งๆ ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่เคยทราบข้อมูลมาก่อนด้วยซ้ำ ว่ารัฐมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นคดยหลวง กระทั่งทราบจากสื่อ จึงอยากรู้รายละเอียดมากกว่านี้ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เนื่องจากคดยหลวงเชียงดาว เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญด้านจิตใจต่อชาวบ้านมาก เพราะบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของวัด และสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ทั้งนี้ก็ไม่คัดค้าน หากจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพียงแต่ควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ไม่ใช่คิดจะสร้างก็สร้าง โดยไม่สอบถามคนในพื้นที่”</p>	<p>11. การจัดเสวนาและการสัมมนาเชิงวิชาการ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง “ การจัดการฐานข้อมูลคดยหลวงเชียงดาว เพื่อสนับสนุนแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ” ณ โรงแรมอาริน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ซึ่งผลการสัมมนามีข้อสรุปได้ว่าคนเชียงใหม่เห็นว่าการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นคดยหลวง ไม่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และองค์กรการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยืนยันว่า การลงทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประชาชนต้องมีส่วนร่วมตัดสินใจ และไม่ควรปล่อยให้รัฐบาลดำเนินการเพียงลำพัง ในขณะที่เดียวกันยังได้มีการส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานวิจัยศึกษาในเชิงวิชาการ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลของพื้นที่ในรูปแบบของหนังสือต่าง ๆ อีกด้วย</p> <p>12. การจัดการแถลงข่าวและการผลิตสื่อที่มีความหลากหลาย โดยดึงข้อมูลทั้งในเชิงวิชาการ และการเชิญบุคคลที่น่าเชื่อถือมาร่วมนำเสนอ และเผยแพร่เรื่องราวให้อยู่ในวงกว้าง มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อหลากหลายประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง นิตยสาร วารสาร อินเทอร์เน็ต การเปิดเวทีเสวนา/สัมมนา และกิจกรรมการเชิญสื่อมวลชนและนักเขียนลงพื้นที่เพื่อผลิตผลงาน การเขียนภาพโดยศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และนำผลงานมาจัดแสดงนิทรรศการเพื่อเผยแพร่และจำหน่าย การจัดทำสื่อแผ่นพับ ดนตรี เพลง ใล้ยัด ไปสเตอร์ การส่งบทความลงหนังสือพิมพ์ ซึ่งการนำเสนอข้อมูลเนื้อหาต่าง ๆ นั้นจะมีการระบุที่ตั้ง ชื่อองค์กรอย่างชัดเจนและสามารถติดต่อเข้ามาเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นได้</p>
---	---

<p>13. การวางแผนการพัฒนาของเจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของเมืองเชียงใหม่ ไม่เข้าใจความเป็นเมืองเชียงใหม่อย่างแท้จริง รศ.ดร.ดวงจันทร์ อภาวัชรุตม์ หัวหน้าโครงการเมืองยั่งยืน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระบุว่า เชียงใหม่เป็นเมืองในแอ่งกระทะ มีข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันยังมีปัญหาเรื่องการจราจรและระบบขนส่งมวลชน การดำเนินโครงการใด ๆ ในเมืองเชียงใหม่ต้องคำนึงถึงศักยภาพการรองรับของธรรมชาติด้วย</p>	<p>13. มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าฯ ดำเนินการจัดเวทีให้ข้อมูลสาธารณะ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน นักวิชาการ องค์กรสิ่งแวดล้อมที่ห่วงใยผลกระทบจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ได้ให้ความรู้ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีการหารือพูดคุย ติดตามสถานการณ์ความคืบหน้าของโครงการร่วมกัน และจะมีการจัดกิจกรรมให้แก่อีโวลชันและนักเขียนเพื่อเดินป่าศึกษาสภาพโดยหลวงเชียงดาวด้วย</p>
<p>14. การตอบคำถามต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ไม่ตรงประเด็นต่อข้อเรียกร้องของชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การพัฒนา จากการทำประชาชนได้ทวงถามถึงเรื่องความโปร่งใสของโครงการ ที่มาที่ไป รวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐ ได้กล่าวอ้างว่าข้อมูลที่ฝ่ายประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนำมาเสนอนั้นไม่ใช่ข้อเท็จจริง</p>	<p>14. การเชิญศิลปินทั้งในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง ผลิตผลงานออกสู่สาธารณะเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นและสำคัญอย่างหลากหลาย เช่น บทเพลง บทกลอน เรื่องสั้น รูปภาพ ฯลฯ กลุ่มนักเขียนจัดทำหนังสือเพื่อเผยแพร่คุณค่าของสถานที่ ความรัก ความศรัทธา และการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยมีอิสระในการนำเสนอเนื้อหา นับเป็นการหาทุนในการดำเนินการรณรงค์ต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า</p>
<p>15. ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ขับเคลื่อนการทำงาน โดยมีคณะทำงานในวงแคบ ๆ ไม่ถึง 30 คน ใช้เงินภาษี 5 ล้านบาท เพื่อทำการศึกษาโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อสร้างความชอบธรรมต่อเม็ดเงินอีกนับพันล้านเพื่อการก่อสร้าง ข้อกำหนดการศึกษาที่ยหยาบและปิดลับ ทำให้ประชาชนชาวเชียงใหม่ไม่พอใจ ที่ทิศทางการพัฒนากลับตกอยู่ในมือของกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนที่มิใช่บุคคลในชุมชนท้องถิ่น</p>	<p>15. การจัดกลุ่มทัวร์ให้กับกลุ่มบุคคลหลากหลายเพศ วัย อายุ อาชีพ ประชาชนทั่วไป ผู้สนใจ ได้ดูสัตว์ พันธุ์พืชหายาก โบราณสถาน โบราณวัตถุในสถานที่ที่จะมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า</p>
<p>16. การอ้างถึงความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเร่งด่วน เพื่อขอพื้นที่คืน โดย นายปลอดประสพ สุรัสวดี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำหนังสือถึงปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขอพื้นที่คืนเพื่อใช้พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัด หนังสือดังกล่าวระบุว่าขณะนี้ ๗พฉ. พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้มีนโยบายให้จัดตั้งสวนสัตว์กลางคืนจังหวัดเชียงใหม่ และ</p>	<p>บริการ มหาวิทยาลัย</p>

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่บริเวณตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และตำบลหนองควาย อำเภอหางดง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้สำรวจพื้นที่ร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญจากบริษัทเบอร์นาร์ดแฮริสันและเพื่อน ในการวางแผนผังสวนสัตว์กลางคืน จังหวัดเชียงใหม่ แล้วมีความต้องการพื้นที่ใกล้เคียงบางส่วนที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งขณะนี้ได้มีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรฯ ครอบครองอยู่ ดังนั้นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงขอพื้นที่บางส่วนคืนจากกระทรวงเกษตรฯ รวม 148 – 3 – 42 ไร่

17. กระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่สอดคล้องกันของภาครัฐ และระหว่างคณะทำงานระดับจังหวัด โดยนาย สุวัฒน์ ตันติพัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาโดยหลวงเสียดาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืนของจังหวัดเชียงใหม่ มีนาย ปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ปรากฏว่า ข้อเสนอทั้งหมดของคณะทำงานระดับจังหวัด ซึ่งเชิญหน่วยงานเกี่ยวข้องในภาครัฐและภาคเอกชนเข้าร่วมถูกยกเลิกไปโดยปริยาย เนื่องจากมีคณะทำงานชุดของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการแล้ว เท่ากับว่า กระบวนการดำเนินการโครงการกระแสไฟฟ้าไม่ได้อยู่ภายใต้การกำกับและรับรู้ของผู้ว่าราชการจังหวัดระบบบูรณาการและตัดขาดการมีส่วนร่วมของประชาคมในจังหวัด ซึ่งสะท้อนได้จากคำกล่าวของ นายปลอดประสพ ที่ได้ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวถึงประเด็นการทำงานของคณะทำงานระดับจังหวัด ที่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้านี้ว่าโครงการนี้อยู่ภายใต้การกำกับของ สสค. มาตั้งแต่ต้น เช่นเดียวกับโครงการไนท์ซาฟารี ซึ่งหมายถึง คณะกรรมการของจังหวัด ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโครงการศึกษาความเป็นไปได้ที่กำลังดำเนินการอยู่

ทั้งนี้ การปฏิบัติการทางวาทกรรมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ที่รวมกลุ่มพลังเพื่อต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จะเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มชนชั้นกลางที่มีบทบาทเป็นผู้นำกลุ่มการเคลื่อนไหว และวางแผนดำเนินการจัดเตรียมกลยุทธ์การสื่อสารไปยังกลุ่มชาวบ้านในชุมชนพื้นที่เขตการพัฒนา ให้ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นและมีผลทำให้ชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มพลังดังกล่าว มิได้เกิดจากการเรียกร้องของชาวบ้านโดยตรง ซึ่งในชีวิตประจำวันมุ่งสนใจเพียงการทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีการเรียบง่ายพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ และยังมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กลุ่มชาวบ้านเหล่านี้ ยังไม่สามารถตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง เมื่อเกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ดังนั้น การมีกลุ่มแกนนำชุมชนเข้ามาปลุกพลัง มีการกระตุ้นให้ชาวบ้านออกมาร่วมแสดงเจตนารมณ์โดยพร้อมเพรียงกัน จึงเป็นการแสดงให้เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาได้เห็นถึงขบวนการภาคประชาชน ที่ได้เรียกร้องประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ฝ่ายรัฐออกมาตอบคำถามต่อข้อเรียกร้อง ดังนี้

1. แสดงความคิดเห็นให้รัฐทบทวนนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเชื่อศรัทธาดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น
2. ชุมชนท้องถิ่นได้แสดงความเป็นห่วงว่า โครงการลักษณะดังกล่าว แม้ว่าจะทำโดยหน่วยงานภาครัฐก็ตาม ถ้าหากปฏิบัติตามตัวกฎหมาย ขั้นตอนวิธีการ ระเบียบวิธีอย่างเคร่งครัดก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ในความเป็นจริงที่กำลังเกิดขึ้นได้แสดงให้เห็นว่ามีگردำเนินการต่าง ๆ แบบลัดขั้นตอน ซึ่งตามกระบวนการที่ควรดำเนินการ ต้องพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.1 การดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน ถ้าจะกระทำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 A จะต้องผ่านมติ ครม. หรือเห็นชอบโดยมติ ครม.
  - 2.2 มีรายละเอียดกำหนดในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า และตาม พรบ. ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องทำการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และผลกระทบทางด้านสังคม (SIA) ด้วย
  - 2.3 ในกฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า จะต้องมีการทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

3. ทางประชาคม อ.เชียงดาว ได้มีข้อเรียกร้องต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า 4 ประเด็นคือ
  - 3.1 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
  - 3.2 ให้หน่วยงานกลางที่มีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ศึกษาอีไอเอ
  - 3.3 เปิดเผยข้อมูลทุกด้านและให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น
  - 3.4 โครงการนี้ต้องผ่านคณะรัฐมนตรีเพราะอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

4. ชุมชนท้องถิ่นต้องการที่จะเห็นรัฐบาล ได้ตระหนักถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจังมากกว่านี้ ตั้งแต่กระบวนการรับรู้ข่าวสารข้อมูล กระบวนการรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่างๆ

5. ตัวแทนภาคีเพื่อคดอยหลวงเชียงดาว ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีข้อเรียกร้องหลักต่อโครงการพัฒนาคดอยหลวงเชียงดาวคือ
  - 5.1 การดำเนินโครงการสำคัญใดๆ ในพื้นที่ควรอยู่ภายใต้กรอบแนวความคิดของการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาคมในจังหวัด รวมทั้งสาธารณชนทั่วไปไม่ควรจำกัดอยู่ภายใต้การจัดการขององค์กรหรือหน่วยงานเดียวเช่นที่ได้ทำมา
  - 5.2 เสนอให้ระดับนโยบายพิจารณาเปลี่ยนแปลงโครงการสร้าง หรือดำเนินการพัฒนาคดอยหลวงเชียงดาว โดยขอให้ จ.เชียงใหม่ และประชาคม จ.เชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการใด ๆ แทนที่จะเป็นหน่วยงานจากส่วนกลาง
  - 5.3 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในนามของ จ.เชียงใหม่ เป็นเจ้าภาพในการรวบรวมข้อมูลความคืบหน้าการดำเนินการโครงการนี้ทั้งหมด มาชี้แจงและเปิดเผยต่อสื่อมวลชนรวมถึงสาธารณชนทั่วไป เพื่อลดข้อปัญหาที่สับสนและไม่โปร่งใส
  - 5.4 ขอให้ จ.เชียงใหม่ ตั้งคณะทำงานที่มาจากกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่ องค์กรวิชาการ และสังคมทุกภาคส่วน เพื่อร่วมเสนอความเห็นและแนวทางการพัฒนาคดอยหลวงเชียงดาวที่หลากหลาย บนแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน แทนที่จะมุ่งสร้างกระเช้าไฟฟ้า รวมทั้งขอให้มีการตั้งคณะทำงานศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อเสนอให้คดอยหลวงเชียงดาวเป็นมรดกโลก

3. ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตพื้นที่การพัฒนา มีทัศนคติและความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

จากการที่ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามจำนวน 300 ฉบับ เพื่อประเมินการรับรู้ข่าวสารและความต้องการในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงทัศนคติความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่มีต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	143	47.7
หญิง	157	52.3
รวม	300	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.3 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.7 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 21 ปี	5	1.7
21 – 25 ปี	13	4.3
26 – 30 ปี	30	10.0
31 – 35 ปี	38	12.7
36 – 40 ปี	36	12.0
41 – 45 ปี	43	14.3
46 – 50 ปี	37	12.3
51 – 55 ปี	37	12.3
56 – 60 ปี	22	7.3
61 – 65 ปี	17	5.7
66 – 70 ปี	10	3.3
71 – 75 ปี	5	1.7
76 – 80 ปี	5	1.7
81 ปีขึ้นไป	2	0.7
รวม	300	100

จากตารางที่ 2 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 41 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.3 ซึ่งหากพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจัดอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่วัยทำงาน ที่มีอายุอยู่ที่ระหว่าง 31 – 55 ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชนท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 11 ปี	55	18.3
11 – 20 ปี	44	14.7
21 – 30 ปี	39	13.0
31 – 40 ปี	45	15.0
41 – 50 ปี	43	14.3
51 – 60 ปี	43	14.3
61 – 70 ปี	19	6.3
71 – 80 ปี	10	3.3
มากกว่า 80 ปีขึ้นไป	2	0.7
รวม	300	100

จากตารางที่ 3 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเป็นระยะเวลาต่ำกว่า 11 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 18.3 และเมื่อพิจารณາตารางโดยภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จะมีค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเป็นจำนวนร้อยละที่ใกล้เคียงกันคือ ระยะเวลาตั้งแต่ 11 – 60 ปี นับว่าเป็นกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นที่มีอาชีพหน้าที่การงาน ทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และมีความรักผูกพันในชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของตน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละวุฒิการศึกษาระดับสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม

วุฒิการศึกษาระดับสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	140	46.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	10.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. หรือเทียบเท่า	34	11.3
อนุปริญญา / ปวส. หรือเทียบเท่า	25	8.3
ปริญญาตรี	18	6.0
สูงกว่าปริญญาตรี	5	1.7
อื่น ๆ	48	16.0
รวม	300	100

จากตารางที่ 4 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังมีความรู้ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.7 รองลงมาคืออื่น ๆ เช่น ไม่ได้รับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.0 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 11.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 10.0 ระดับอนุปริญญา / ปวส. หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 8.3 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 6.0 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	119	39.7
แม่บ้าน / พ่อบ้าน	33	11.0
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	30	10.0
รับราชการ	23	7.7
เกษตรกรรม	18	6.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	0.7
บริษัทเอกชน	4	1.3
อื่น ๆ	71	23.7
รวม	300	100

จากตารางที่ 5 แสดงว่าอาชีพหลักของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 39.7 รองลงมาคือ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 23.7 แม่บ้าน/พ่อบ้าน คิดเป็นร้อยละ 11.0 ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 10.0 รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 7.7 เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 6.0 ทำงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และทำงานเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 0.7 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารและความต้องการในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

การรับรู้ข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
เคย	268	89.3
ไม่เคย	32	10.7
รวม	300	100

จากตารางที่ 6 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 89.3 และส่วนหนึ่งไม่เคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 10.7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจากแหล่งต่าง ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

แหล่งข่าวสาร	การเลือกตอบ	
	จำนวน	ร้อยละ
วิทยุ	18	4.85
โทรทัศน์	36	9.70
หนังสือพิมพ์	29	7.82
นิตยสาร / วารสาร	37	9.98
จากทางราชการ	4	1.08
จากการสนทนาพูดคุยกับบุคคลอื่น	234	63.07
อื่น ๆ	13	3.50

จากตารางที่ 7 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีโอกาสได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากการสนทนาพูดคุยกับบุคคลอื่น คิดเป็นร้อยละ 63.07 รองลงมาคือ นิตยสาร / วารสาร คิดเป็นร้อยละ 9.98 สื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 9.70 สื่อหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 7.82 สื่อวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 4.85 สื่ออื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.50 และได้รับข่าวสารจากทางราชการ คิดเป็นร้อยละ 1.08 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของความต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ในพื้นที่ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการ	89	29.7
ไม่ต้องการ	154	51.3
ไม่แน่ใจ	57	19.0
รวม	300	100

จากตารางที่ 8 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 51.3 เนื่องจากเหตุผลคือ ทำลายทัศนียภาพที่สวยงามและสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่ออาชีพผู้ประกอบการค้าขายสินค้าและการเดินรถขาดรายได้ ชัดกับหลักความเชื่อถือศรัทธาเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน วัฒนธรรม วิถีชีวิตผู้คนในชุมชนท้องถิ่นที่มีความเรียบง่ายสงบสุข และจะทำให้วิถีชีวิตเช่นนี้เปลี่ยนแปลงไป ไม่มีพื้นที่ทำกิน เนื่องจากมีผู้อื่นเข้ามาจัดสรรผลประโยชน์ในพื้นที่ ในขณะที่ส่วนหนึ่งคาดว่าอาจเกิดอันตรายขึ้นได้ รองลงมาคือ ต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละ 29.7 ด้วยเหตุผลคือ ต้องการให้มีความเจริญเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย มีความทันสมัยทัดเทียมต่างชาติ มีรายได้จากการค้าขายมากขึ้น ทำให้คนรู้จักและมีนักท่องเที่ยวต้องการมาเที่ยวเพิ่มขึ้น ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายและลดมลพิษทำให้อากาศดี และมีผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 19.0 ด้วยเหตุผลเพราะ โครงการยังไม่เกิดขึ้นและไม่ทราบรายละเอียดโครงการด้านผลกระทบ ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการควรชี้แจงข้อดี ข้อเสีย ทำประชาพิจารณ์และฟังเสียงส่วนมากของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชนของหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการ

การประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนา	จำนวน	ร้อยละ
มี	50	16.7
ไม่มี	220	73.3
ไม่แน่ใจ	30	10.0
รวม	300	100

จากตารางที่ 10 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าทางหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการ ยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 73.3 รองลงมาเห็นว่า มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 16.7 และไม่แน่ใจว่ามีการประชาสัมพันธ์โครงการให้เป็นที่รับทราบ คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ
 เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของผู้ตอบ
 แบบสอบถาม

ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าของชุมชนท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
ต้องการ	124	41.3
ไม่ต้องการ	63	21.0
ไม่แน่ใจ	113	37.7
รวม	300	100

จากตารางที่ 10 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ของตน คิดเป็นร้อยละ 41.3 ด้วยเหตุผลเพราะต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ต้องการทราบรายละเอียดทั้งหมด วัตถุประสงค์ ผลที่จะได้รับ และ มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นอย่างมาก เพราะไม่ต้องการให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับกลุ่มใด ๆ เพียงฝ่ายเดียว รองลงมาคือไม่แน่ใจว่าต้องการมีส่วนร่วมหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 37.7 ด้วยเหตุผล เพราะขึ้นอยู่กับเวลาและการเปิดโอกาสของผู้รับผิดชอบโครงการว่าจะให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใด ซึ่งก็แล้วแต่เสียงส่วนใหญ่ของคนในชุมชน ในขณะนี้ยังไม่ทราบรายละเอียดที่ ชัดเจนของโครงการ และผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 21.0 เพราะต้องการอยู่ อย่างสงบ ไม่ชอบการประท้วง เกรงจะถูกคนอื่น ๆ ตำหนิ ไม่อยากยุ่ง ทำให้เสียเวลาทำมาหากิน ซึ่งก็แล้วแต่ผู้รับผิดชอบโครงการจะดำเนินการหากทำแล้วมีประโยชน์จริง

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น

ความคิดเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
มีผลกระทบ	211	70.3
ไม่มีผลกระทบ	53	17.7
ไม่แน่ใจ	36	12.0
รวม	300	100

จากตารางที่ 11 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 70.3 โดยผลกระทบดังกล่าวนี้มีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งผลดีจะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มีความเจริญ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการประกอบอาชีพ เช่น การค้าขาย การเดินรถ เป็นต้น ส่วนผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้คือผลกระทบด้านจิตใจ ศาสนา ความเชื่อ ฝึบ้านผีเรือน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เมื่อความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนมากเกินไปทำให้วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ปัญหาขยะ บุคคลอื่นเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้คนนอกพื้นที่เข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น รองลงมาคือเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ไม่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 17.7 เพราะคิดว่าเป็นการพัฒนา ถ้ามีความเจริญแล้วทุกอย่างก็จะดีขึ้นเอง ซึ่งส่วนหนึ่งยังไม่ทราบว่าจะมีผลกระทบที่แท้จริงอย่างไร และพื้นที่ที่จะดำเนินการสร้างโครงการกระเช้าไฟฟ้าอยู่คนละแห่งกับชุมชน และผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่แน่ใจว่าจะมีผลกระทบหรือไม่ คิดเป็นร้อยละ 12.0 ด้วยเหตุผลเพราะไม่ทราบว่าจะมีโครงการเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ต้องรอดูรายละเอียดโครงการก่อนด้านผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะตามมา

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่

ความคิดเห็นว่าโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวข้องกับอำนาจของนายกรัฐมนตรีที่เป็นชาวเชียงใหม่	จำนวน	ร้อยละ
เห็นด้วย	164	54.7
ไม่เห็นด้วย	93	31.0
ไม่แน่ใจ	43	14.3
รวม	300	100

จากตารางที่ 12 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 54.7 รองลงมาคือเห็นว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี คิดเป็นร้อยละ 31.0 และไม่แน่ใจ คิดเป็นร้อยละ 14.3 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อโครงการสร้าง
 กระจายไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับโครงการสร้างกระจาย
 ไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	$\bar{X}$	SD	การแปลผล
1. การสร้างกระจายไฟฟ้าจะช่วยเพิ่มจำนวน นักท่องเที่ยวให้มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น	3.85	.788	เห็นด้วย
2. การสร้างกระจายไฟฟ้าจะช่วยให้การท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่สะดวกสบายและน่าสนใจมากขึ้น	3.75	.797	เห็นด้วย
3. การสร้างกระจายไฟฟ้าจะช่วยเพิ่มรายได้จากการ ท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น	3.68	.837	เห็นด้วย
4. การสร้างกระจายไฟฟ้าไม่เป็นผลดี เพราะจะมี ผลกระทบต่ออาชีพ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น	3.65	.772	เห็นด้วย
5. ผู้ที่จะได้ประโยชน์จากการสร้างกระจายไฟฟ้าคือ กลุ่มนายทุน มิใช่ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีโครงการ พัฒนา	3.70	.820	เห็นด้วย
6. การสร้างกระจายไฟฟ้าจะก่อให้เกิดผลกระทบและ ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าควรแก่การ อนุรักษ์ได้ เช่น ระบบนิเวศและพื้นที่ป่า	3.86	.709	เห็นด้วย
7. การสร้างกระจายไฟฟ้าเป็นการดี เพราะจะทำให้ จังหวัดเชียงใหม่มีชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.68	.857	เห็นด้วย
8. การสร้างกระจายไฟฟ้ามีความจำเป็นและเป็นส่วน หนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวก สะดวกแก่นักท่องเที่ยวและรองรับการขยายตัวของ ชุมชน สร้างความเจริญแก่จังหวัดเชียงใหม่ได้	3.68	.812	เห็นด้วย
9. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระจายไฟฟ้าจะทำให้ ชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น	3.54	.867	เห็นด้วย

ข้อความ	X	SD	การแปลผล
10. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น	3.75	.695	เห็นด้วย
11. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป	3.69	.768	เห็นด้วย
12. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น	3.67	.780	เห็นด้วย
13. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้ายังถือว่าไม่จำเป็นเพราะสามารถมีวิธีการอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้	3.69	.789	เห็นด้วย
14. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าไม่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิต ความเชื่อศรัทธาของชุมชนท้องถิ่น	3.70	.839	เห็นด้วย
15. ก่อนการดำเนินโครงการควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม(EIA)และผลกระทบด้านสังคม(SIA) ด้วยเสมอ	3.93	.665	เห็นด้วย
16. ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า	2.46	.640	ไม่เห็นด้วย
17. เมื่อเกิดความไม่เข้าใจต่อโครงการพัฒนา ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเปิดเผย โปร่งใส ไม่ปิดบังข้อมูล	2.53	.715	ไม่แน่ใจ
18. ท่านต้องการให้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน	3.87	.751	เห็นด้วย

จากตารางที่ 13 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความเห็นด้วยว่าโครงการสร้าง
กระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ นั้น จะส่งผลต่อชุมชนท้องถิ่น 2 ด้าน
ด้วยกัน คือ จะมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีที่จะเกิดขึ้นนั้น ประกอบด้วย ทำให้จังหวัดเชียงใหม่มี
ชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยว จะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น
การสร้างกระเช้าไฟฟ้ามีความจำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่
อำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวและดึงดูดความน่าสนใจ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับ
จังหวัดเชียงใหม่มากยิ่งขึ้นและรองรับการขยายตัวของชุมชน สร้างความเจริญแก่จังหวัดเชียงใหม่
และจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น

ส่วนผลเสียที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าอาจเกิดขึ้นได้ คือ การสร้างกระเช้าไฟฟ้านั้นไม่
เป็นผลดี เพราะจะมีผลกระทบต่ออาชีพ สภาพสังคม สภาพแวดล้อมของพื้นที่ วัฒนธรรมและวิถี
ชีวิต ความเชื่อศรัทธาดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือจะทำให้วัฒนธรรม ความเชื่อและประเพณี
ของชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรม
ภายนอกมากขึ้น ผู้ที่จะได้ประโยชน์จากการสร้างกระเช้าไฟฟ้าคือกลุ่มนายทุน ซึ่งมีใช้ประชาชนใน
เขตพื้นที่ที่มีโครงการพัฒนา และการสร้างกระเช้าไฟฟ้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบ และความ
เสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ได้ เช่น ระบบนิเวศและพื้นที่ป่า จะทำให้เกิด
การทำลายป่าไม้และก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม
ส่วนหนึ่งยังเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้ายังถือว่าไม่จำเป็น เพราะสามารถมีวิธีการอื่น ๆ เพื่อ
พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้

ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังแสดงความเห็นว่าก่อนการดำเนินโครงการพัฒนาใด ๆ ควรมี
การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และผลกระทบด้านสังคม (SIA) ด้วยเสมอ และยังเห็น
ว่าหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการคิด
วางแผน ตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเท่าที่ควร ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งยังรู้สึกไม่
แน่ใจว่า เมื่อเกิดความไม่เข้าใจต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ
โครงการจะมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเปิดเผย โปร่งใส โดยไม่มีการปิดบัง
ข้อมูลแต่อย่างใด ท้ายที่สุดผู้ตอบแบบสอบถามยังเห็นว่าต้องการให้โครงการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ควรเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

เมื่อเราพิจารณาค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่มีต่อโครงการสร้าง
กระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของระดับความ
คิดเห็นในการสนับสนุนและคัดค้านโครงการมีระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนัก และต่างก็ยอมรับว่า
โครงการนี้มีทั้งผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้ ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า หากโครงการสร้างกระเช้า
ไฟฟ้ามียุคก่อสร้างในบริเวณที่ไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ
ของพืชและสัตว์ และไม่ใช่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์และความมีคุณค่าต่อระบบความ
เชื่อทางศาสนา หรือมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น
ก็สามารถที่จะดำเนินการก่อสร้างได้ ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการก็ควรให้
ความสำคัญต่อกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในโครงการพัฒนาด้วย ไม่ว่าจะเป็นการ
ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการ เปิดโอกาสให้มีส่วน
ร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และชี้แจงประเด็นที่ชุมชนต้องการทราบได้อย่างชัดเจน โปร่งใส ไม่มี
เงื่อนไข ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้จะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่ง
ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้

บทวิเคราะห์วาทกรรมกับการเมืองและวาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์

จากการศึกษาวิจัย ทำให้เราได้ค้นพบข้อสรุปที่น่าสนใจว่า เพราะเหตุใดวาทกรรมของฝ่าย
ที่คัดค้านหรือต่อต้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าโดยประชาชนในชุมชนท้องถิ่น จึงสามารถมี
บทบาทขึ้นมาช่วงชิงการนำจากวาทกรรมการพัฒนากระแสหลัก ที่มาจากนโยบายของรัฐ
ส่วนกลางได้ อะไรคือกฎเกณฑ์และความหมายที่ผู้ต่อต้านคัดค้านโครงการพยายามนำเสนอ และ
เพราะเหตุใดเจ้าหน้าที่รัฐจึงใช้วาทกรรมข้อวาทกรรมด้วยการกล่าวหาผู้คัดค้านโครงการว่าเป็นผู้
ไม่รู้จักจริง ไม่เข้าใจประโยชน์จากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น กลยุทธ์เช่นนี้จะสามารถ
เรียกศรัทธาของวาทกรรมกระแสหลักกลับคืนมาได้หรือไม่ และฝ่ายที่คัดค้านจะสร้างวาทกรรม
อะไรขึ้นมาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่มของตนเอง ต่อไปนี้คือบทวิเคราะห์ที่จะนำมาซึ่ง
คำตอบของวาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ด้วย
กรอบวิเคราะห์วาทกรรมทางการเมืองและกรอบวาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์

1. ใครมีอำนาจเหนือใคร

กรณีการคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา เราพบว่าทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและฝ่ายประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างก็มีส่วนในการแสดงจุดยืน อุดมการณ์ ความคิดเห็นของกลุ่มตน โดยแต่ละฝ่ายมีการรับรู้ในเรื่องของอำนาจในมโนสำนึกว่ามีความแตกต่างกัน อยู่ ทั้งนี้ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าทั้งโดยอำนาจจากตำแหน่งหน้าที่การงาน หรือจากอำนาจที่ได้รับมอบหมายจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ทำให้มีการดำเนินการพัฒนาเป็นไปด้วยความรวดเร็ว โดยมีได้เปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเท่าที่ควร

“ที่สำคัญชาวบ้านในพื้นที่ไม่เคยทราบถึงความเป็นมาของโครงการ ทราบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพียงแค่ว่าเป็นการสั่งการของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ทำให้ไม่มีใครกล้าขัดขวาง แม้จะคลางแคลงใจในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงผลดีผลเสียที่คนในท้องถิ่นจะได้รับจากการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในครั้งนี้” (นิคม พุทธา, นสพ. คม ชัด ลึก ฉบับวันที่ 1 กรกฎาคม 2546)

ส่วนกลุ่มชุมชนท้องถิ่น ซึ่งรับรู้ว่ามีอำนาจในการคัดค้านโครงการพัฒนาในระดับน้อยกว่า จึงได้เลือกตั้งเอาอำนาจอื่น ๆ เข้ามาร่วมสร้างพลัง เพื่อให้เห็นว่ากลุ่มตนมีอำนาจการคุ้มครองเพิ่มขึ้น หากมีการเรียกร้องในสิ่งที่ถูกต้อง เช่น การตั้งเอาอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจทางศาสนา หรืออำนาจวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น มาเป็นข้อต่อรอง เมื่อความเชื่อนั้นถูกยกเป็นความรู้ จะสามารถใช้เป็นอำนาจในการเจรจาต่อรอง ยืนหยัดต่อสู้การรบกวนอำนาจของรัฐบาล ดังนั้นความเชื่อความเคารพต่อศาสนา การให้ความสำคัญกับตำนานเจ้าหลวงคำแดง ซึ่งเป็นความจริงทางสังคมและวัฒนธรรม และได้รับการแปลงให้เป็นความรู้ จนสามารถใช้เป็นอำนาจในการต่อสู้ได้ หรือแม้แต่การพยายามใช้เหตุผลที่เต็มไปด้วยหลักฐานที่พิสูจน์ได้ เช่น การผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 การลงพื้นที่ศึกษาสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ดอยสุเทพหรือดอยหลวงเชียงดาว เป็นต้น การกระทำต่าง ๆ เหล่านี้อย่างน้อยในที่สุด ก็มีเป้าหมายการคัดค้านเพื่อให้การพัฒนาเหล่านี้ เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริงนั่นเอง

“ นัยสำคัญเจ้าหลวงคำแดง คือ การสร้างอำนาจท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อที่จะปกป้องรักษาหรือสู้กับอำนาจส่วนอื่น เพราะการที่จะต่อสู้นั้น การต่อสู้ไม่ได้ต่อสู้เฉพาะคมดาบ คมหอก แต่ต่อสู้กันด้วยความเชื่อ จิตวิญญาณ การครอบงำทางวัตถุ นั้น ไม่สำคัญเท่ากับการครอบงำทางด้านจิตวิญญาณ ทุกวันนี้กลุ่มทุนนิยมคิดแบบนี้ หากเปรียบเทียบแล้ว เหมือนกับเราไปกินไก่อยู่ตัวหนึ่งจากเตา อร่อยเท่า ๆ กับ KFC แต่ KFC ถูกปลุกฝังไว้แล้วว่า การกินไก่ KFC นั้นต้องอร่อยกว่า เพราะถูกเปลี่ยนจิตวิญญาณใหม่ ” (สวิง ตันอุด , รายงานเวทีช่วงฝนฯ วันที่ 27 พฤษภาคม 2547)

2. เกณฑ์สำหรับการใช้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงทฤษฎีวิพากษ์

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจในการกำหนดการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ ของบรรดาผู้บริหารประเทศ กลุ่มผู้ที่มีอำนาจโดยตำแหน่งหน้าที่การงานหรือโดยได้รับมอบหมายจากผู้บริหารประเทศก็ตาม สามารถเข้ามาดำเนินกร บริหารจัดการพื้นที่ต่าง ๆ ได้ตามอุดมการณ์ แนวนโยบายการพัฒนาในทิศทางที่ตนเห็นว่าเหมาะสม โดยมีได้คำนึงถึงความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย จุดนี้แสดงให้เห็นชัดว่าอำนาจในการเข้ามาจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในชุมชนยังคงมีการผลิตซ้ำ และดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน อำนาจและการครอบงำก็ยังคงมีอยู่ บนความไม่เท่าเทียมกันของบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดสรร และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น การศึกษาวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่ต้องการตกอยู่ภายใต้อำนาจและการครอบงำของนโยบายการพัฒนาจากรัฐส่วนกลาง กลุ่มนี้ได้ออกมาแสดงจุดยืน เรียกร้องและมีการปฏิบัติการหลากหลายเพื่อให้มีการพัฒนาท้องถิ่นอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อคงคุณค่าของสภาพสังคมวัฒนธรรม ประเพณี ที่งดงามของท้องถิ่นที่ดำรงอยู่มาอย่างยาวนาน และยังมีมุ่งหวังเพื่อให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่ได้สร้างความเจริญก้าวหน้าเพียงอย่างเดียว แต่ในขณะเดียวกันยังได้สร้างปัญหาตามมาอีกมากมาย ดังประโยค “ปัญหาคือว่า คนภายนอกที่ใช้คำว่า การพัฒนาเข้ามา มักจะไม่เห็นเรื่องจิตวิญญาณ เห็นเพียงวัตถุ เห็นดอย แต่ไม่เห็นชาวบ้าน เพราะดอยไม่ใช่มีแต่ต้นไม้ แต่มีจิตวิญญาณ มีความเชื่อ มีเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ จึงถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญ” (สวิง ตันอุด, รายงานเวทีช่วงฝนฯ วันที่ 27 พฤษภาคม 2547)

3. อำนาจและการครอบงำ

หลังการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น ส่วนสำคัญเนื่องมาจากความนิยมชมชอบในตัวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นคนเชียงใหม่ ภายใต้กระแส เจียงใหม่จะรุ่งเรือง ต้องเลือกคนเมืองเป็นนายกฯ ได้แสดงถึงอำนาจที่มาจากความเป็นตัวแทนของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนทั่วประเทศ หรือจากประชาชนในท้องถิ่นได้เลือกให้เข้ามาบริหารประเทศ ด้วยความที่ผู้นำเป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีส่วนทำให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา ที่นำความเจริญมาสู่จังหวัดได้อย่างมากมายมหาศาล ผิดกับในอดีตที่ผ่านมา แนวนโยบายการบริหารประเทศที่ต้องการกระจายความเจริญมายังส่วนภูมิภาค จึงเป็นที่มาของการกระจายอำนาจเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น การผลักดันธุรกิจการท่องเที่ยวแบบครบวงจรในชุมชน ทำให้เกิดลักษณะการใช้อำนาจภายใต้ันโยบายการท่องเที่ยว โดยกำหนดให้สถานที่ทุกแห่งเป็นที่ท่องเที่ยว โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจึงเป็นอีกสินค้าหนึ่งในบรรดาสินค้าหลากหลาย ที่คาดว่าจะเป็จุดดึงดูดให้มีจำนวนนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้น อำนาจดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการควบคุม 2 ลักษณะ คือ

3.1 โดยการกระทำ (Action) ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายได้ทุ่มเทความเจริญต่าง ๆ เข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดหลักในภาคเหนือ นับตั้งแต่มีการกระจายความเจริญไปยังส่วนภูมิภาค ดังระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 5-7 เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังมีการวางแผนนโยบายการพัฒนา ผ่านแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐแบบบูรณาการ และโครงการพัฒนาจังหวัดตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งสอดคล้องกับการผลักดันให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลักในภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันก็มีการมอบนโยบายผ่านเจ้าหน้าที่รัฐในฝ่ายปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น การมอบหมายให้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) มีอำนาจในการดำเนินการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น

3.2 โดยการควบคุมการรู้/การรับรู้/ปัญญา (Cognition) เมื่อศึกษาการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ได้สรุปไว้ จะเห็นได้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐมีการปกปิดข้อมูล (Dissimulation) ที่กลุ่มผู้คัดค้านได้ตั้งคำถาม หรือมีข้อสงสัย แม้แต่ความไม่ชัดเจนในการดำเนินงาน ความไม่ชัดเจนของข้อมูล การออกมานำเสนอข้อมูลเพื่อตอบประเด็นคำถามเพียงบางส่วน เพื่อให้กลุ่มผู้คัดค้านลดกระแสความไม่พอใจลง แต่การกระทำดังกล่าวก็มิได้ช่วยแก้ไข

ปัญหาให้ดีขึ้นได้ ดังคำกล่าวของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น “ในตอนนี้อันตรายที่กลัวว่าจะเกิดโครงการกระแสไฟฟ้าขึ้นโดยหลวงเชียงดาวเหมือนกับโครงการในทซาฟารี ซึ่งเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ ส่วนโครงการกระแสไฟฟ้าจะเป็นการไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในขณะที่ชาวบ้านในพื้นที่อยากรู้ข้อมูล แต่ก็ยังมีคนพยายามไปชี้แจงชาวบ้านในแง่ที่ไม่ดีกับคนที่มีความคิดไม่เห็นด้วยกับโครงการ และในที่ประชุมในพื้นที่ เมื่อวันที่ 28 พ.ค. ที่ผ่านมา” การกระทำดังกล่าวของเจ้าหน้าที่รัฐแสดงถึงอำนาจและการครอบงำในลักษณะ Organized และ Institutionalized คือ มีการจัดระเบียบและเป็นเรื่องขององค์กร/สถาบันที่มีอำนาจเต็มในการเข้ามาบริหารจัดการในพื้นที่ และจะมีบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ มีอำนาจ (Power Elites) มากกว่าเจ้าหน้าที่รัฐในชุมชนท้องถิ่นในการวางแผน ตัดสินใจ กำหนดทิศทางการพัฒนา ควบคุมความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น นาย ปลอดประสพ สุรัสวดี ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา เป็นต้น

4. วาทกรรมและการเข้าถึง

“เชียงใหม่จะรุ่งเรือง ต้องเลือกคนเมืองเป็นนายกฯ” เมื่อผู้ที่ชนะการเลือกตั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และยังมีพื้นเพเป็นชาวเชียงใหม่ ตั้งแต่นั้นมา ระดับการแทรกตัวโดยรัฐต่อเมืองเชียงใหม่ ก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง “สารพัดโครงการของรัฐบาลภายใต้การสนองตอบจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐเอง รวมถึงภาคเอกชนด้วย ล้วนแล้วแต่มีเชียงใหม่เป็นฉากหลังด้วยความมุ่งหวังจะให้เชียงใหม่รุ่งเรือง คือ เป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียตามความต้องการของท่านนายกฯ ทั้งหมดสะท้อนถึงการก้าวเข้าสู่ความเป็นอภิมาเมืองของเชียงใหม่” (ณัฐพล วิทิตานนท์, เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 44 พฤศจิกายน 2546) จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้มีอำนาจทางสังคม เช่น กลุ่มผู้บริหารประเทศ กลุ่มที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ ย่อมมีสิทธิในการเข้ามาจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนผ่านโครงการพัฒนา เพื่อก้าวไปสู่ความเจริญ ความทันสมัย ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนเหล่านี้ยังมีอำนาจในการสั่งการ บริหารจัดการ โดยคนในชุมชนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นกลุ่มชนผู้มีอำนาจน้อย ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ความเป็นไปของท้องถิ่นตนเองแม้แต่น้อย กล่าวได้ว่ายิ่งจังหวัดใดก็ตามที่มีความเป็นเอกลักษณะ มีความโดดเด่น มีจุดขายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนได้ จังหวัดนั้นก็จะได้รับเลือกให้เป็นเป้าหมายของรัฐในการเข้าถึง เข้ามาพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญ และเป็นการกระจายรายได้ให้กับประเทศในภาพรวมได้ ยิ่งผู้บริหารประเทศมีความสัมพันธ์และเป็นบุคคลในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ยิ่งมีอำนาจในการเข้าถึงการพัฒนาได้อย่างเต็มที่มากขึ้นเท่านั้น

โครงสร้างและกลยุทธ์วาทกรรม

เมื่อเราพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สัญลักษณ์ทางบวกเกี่ยวกับกลุ่มตนเอง (Positive representation of own group) และการใช้สัญลักษณ์ทางลบเกี่ยวกับคนอื่น (Negative representation of the others) ในกรณีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เราไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่า ที่ใดที่มีการพัฒนา ที่นั่นย่อมมีความไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดจากความไม่เท่าเทียมด้านอำนาจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วม ฯลฯ จากการศึกษาวิจัยเราสามารถสรุปประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างและกลยุทธ์วาทกรรม ดังนี้

1. ฝ่ายผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา ได้ใช้กลยุทธ์ของวาทกรรม (Strategic functions) ในลักษณะการทำให้ชอบธรรม (Legitimization) นั่นคือยอมต้องการแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณแบบของผลแห่งการพัฒนา เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การวางวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่โดยกำหนดเป้าหมายไว้อย่างสวยงามให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) นั่นคือ การสร้างเชียงใหม่ให้เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับเอเชีย พร้อมกับเป็นประตูการค้าและการลงทุนสู่สากล นับว่าเป็นกลยุทธ์การโน้มน้าวใจประชาชนในจังหวัด ให้มีความต้องการเห็นจังหวัดของตนเองเจริญก้าวหน้ากว่าที่อื่น ๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงบารมีของผู้นำการพัฒนา การมีวิสัยทัศน์ เพื่อให้อุดมการณ์แห่งการพัฒนาเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป
2. นายปลอดประสพ สุรัสวดี ผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีให้ดูแลโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เคยปรารภกับนักข่าวว่า ตนเองจะสร้างสะพานเจ้าหลวงคำแดงให้ชาวบ้าน โดยมีนัยยะสำคัญว่าอย่างไรก็ขอสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงด้วย หรือแม้แต่การเสนอให้มีการปรับลานศรวิชัยเพื่อให้มีความสวยงามโดดเด่น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการกลยุทธ์ผูกใจชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่มีความเชื่อศรัทธาให้เห็นด้วย เพื่อลดทอนความคิดที่ว่าโครงการกระเช้าไฟฟ้าน่ากลัวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในขณะที่เดียวกันยังได้ใช้กลยุทธ์ (Dissimulation) เป็นการปิดบังซ่อนเร้นข้อมูล การทำให้เป็นความลับ เปิดเผยเท่าที่จำเป็น หรือการไม่ตอบคำถามแต่ให้ติดตามดูเอาเอง เป็นต้น

3. ลีลาการใช้ถ้อยคำ ในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐจะใช้ลักษณะการสื่อสารที่เป็นทางการผ่านสื่อ
สำนวนภาษาจะเป็นการรายงานผลจากการประชุม หรือสรุปความก้าวหน้าของโครงการ
และจะย้ำให้เห็นว่าการพัฒนาต่าง ๆ นั้นจะกระทำอย่างรอบคอบและเชื่อมั่นว่าจะส่งผลดี
ต่อชุมชน ส่วนฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้านจะมีการสื่อสารในหลายรูปแบบ ทั้งการนำเสนอในเชิง
วิชาการ การร้อยเรียงเป็นบทกลอนแสดงอารมณ์ความรู้สึก การกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่
มีอำนาจเหนือสิ่งใด บาปบุญคุณโทษ คุณธรรมจริยธรรม ถูกลำมาผูกโยงเข้ากับการ
กระทำที่ไม่เหมาะสมของการพัฒนา และยังมีการเปรียบเทียบกับสถานที่อื่น ๆ ที่มีความ
แตกต่างกันด้านภูมิประเทศ คุณค่าของทรัพยากรอีกด้วย
4. กลยุทธ์ที่กลุ่มผู้คัดค้านได้นำมาเป็นข้อต่อรอง เพื่อให้เห็นถึงพลังของกลุ่มตัวแทน
ประชาชน คือ การรวมตัวกันของกลุ่มคนต่าง ๆ ในรูปแบบภาคี การต่อต้านจะกระทำใน
ลักษณะเป็นเสียงแทนประชาชนในรูปองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มคนฮักเชียงใหม่ กลุ่มภาคี
เพื่อคอยหลวงเชียงดาว เครือข่ายทรัพยากรฯกลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน เป็นต้น ซึ่งเป็นการ
รวมกลุ่มของเหล่าพระสงฆ์ ครูอาจารย์ นักวิชาการ เด็กนักเรียนและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน
กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ
5. กลุ่มผู้คัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าใช้กลยุทธ์ในลักษณะการต่อต้าน (Resistance /
Opposition and Protest) คือมีการแสดงความคิดเห็น และประกาศจุดยืนอย่างชัดเจน
เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของกลุ่มตนที่ว่า “เมืองเชียงใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ เมืองซึ่ง
ถูกระทำและถูกผลักดันโดยขึ้นอยู่กับรัฐส่วนกลางเสมอมา โดยที่รัฐบาลคือผู้กำหนด
ทิศทางความเป็นไปให้แก่เมือง มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ตาม
แก้ไขปัญหาแท้จริง ส่วนประชาชนที่อาศัยในเมืองเชียงใหม่อย่างเราท่านก็คือ ผู้รับ
ผลกระทบอย่างเต็ม ๆ จากปัญหาอันสืบเนื่องจากแนวทางการพัฒนาของรัฐดังกล่าว
ต่อไป” (ณัฐพล วิทิตานนท์, เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 44 พฤศจิกายน 2546)
หรือไม่ว่าจะเป็น การประกาศเรียกร้องเจตนารมณ์ให้เชียงใหม่ มีการพัฒนาให้เป็นเมือง
ยั่งยืน โดยส่วนหนึ่งได้มีการระบุภารกิจของชาวเชียงใหม่ไว้ว่า “ประชาชนชาวเชียงใหม่พึง
เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ต้องมีบทบาทในการกำหนดแนวทาง แผนการ นโยบาย และ
โครงการพัฒนาและบริหารเมืองเชียงใหม่ มีสิทธิในการท้วงติง ตลอดจนระงับแนวทาง
แผนการ นโยบายที่รัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำขึ้นโดยไม่ชี้แจง หรือ
ปรึกษาหารือ และขอความเห็นจากประชาชน ประชาชนพึงตระหนักว่าบ้านเมืองดีจะ

เกิดขึ้นได้หากทุกคนช่วยกัน ร่วมมือผลักดันไม่ใช่รอให้คนอื่นทำหรือรอให้รัฐบาลหรือผู้นำ
ท้องถิ่นทำ” (เครือข่ายความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเชียงใหม่, เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5
ฉบับที่ 48 พฤศจิกายน 2547)

6. จากการศึกษาวิจัยจะพบว่า มีข้อโต้แย้งมากมาย ที่กลุ่มผู้คัดค้านได้นำเสนอผ่านสื่อ
ประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านแถลงการณ์ จดหมายเปิดผนึก การจัด
ประชุมสัมมนา (ดังที่ได้วิเคราะห์ในการปฏิบัติการของชุมชนท้องถิ่น) ข้อโต้แย้งเหล่านี้มี
ลำดับทั้งเป็นการให้ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น การประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้น
โดยเฉพาะการเน้นถึงคุณค่าของทรัพยากรที่หาได้ยากยิ่ง และให้ความหมายต่อโครงการ
พัฒนาว่า เป็นสิ่งที่กลุ่มชาวบ้านไม่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันฝ่ายผู้รับผิดชอบโครงการ
พัฒนาจะออกมาตอบโต้เป็นครั้งคราว มีการดำเนินการตอบโต้ผ่านสื่อมวลชน การใช้
วิธีการประชุมตามกำหนดวาระ เช่น การออกมาชี้แจงของผู้รับผิดชอบโครงการที่ว่า “เวลา
นี้ยังไม่มีการตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับโครงการนี้ทั้งสิ้น ยืนยันว่าจะไม่มีการรื้อรัด
ทำการศึกษาหรือตัดสินใจอะไรในเวลานี้ รวมทั้งไม่เฉพาะเจาะจงด้วยว่าจะต้องมีการสร้าง
กระเช้าไฟฟ้าเท่านั้น คนที่คัดค้านต้องเรียกว่าไม่รู้จริง อย่าเพิ่งมาด่ากัน เพราะไม่มีใครคิด
ที่จะมาทำร้ายทำลายคอยหลวงเชียงดาวอย่างแน่นอน หากจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นก็จะ
เป็นการทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมและเกิดความคงทนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น” (ปลอดประสพ สุรัสวดี
, นสพ. ไทยนิวิส์ ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2547)

7. กลุ่มประชาชนในท้องถิ่นมีการใช้เทคนิคการเบี่ยงประเด็น การต่อต้านคัดค้านไปใน
แนวทางที่ดูสุภาพนั่นคือ การไม่ใช้ถ้อยคำรุนแรงใด ๆ ในการประณามหรือตำหนิโครงการ
สร้างกระเช้าไฟฟ้า แต่ได้เลือกใช้สำนวนต่าง ๆ ที่เหมาะสมแทน เช่น การมองให้เห็น
คุณค่า เป็นลักษณะการให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การแสดงให้เห็นคุณค่าของสถานที่ ใน
ขณะเดียวกันก็พยายามยกตัวอย่างกรณีศึกษา ของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าใน
ต่างประเทศเพื่อให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น การสร้างกระเช้าไฟฟ้าที่เขาสลึงชัน
ประเทศออสเตรเลียที่ใช้ระยะเวลาในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการนานถึง 7 ปี
แต่การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้ระยะเวลาในการศึกษาความเป็นไปได้
เพียงไม่กี่เดือนเท่านั้น ทั้งนี้ยังได้มีความพยายามนำเสนอภาพของผู้รับผิดชอบโครงการใน
ด้านลบ เช่น การให้ข้อมูลว่าคุณปลอดประสพถูกปลดและหมดอำนาจไป การเป็นผู้ที่ไม่
รักธรรมชาติ หรือการเน้นย้ำถึงข้อบกพร่องของผู้รับผิดชอบโครงการหลายประเด็น เช่น

การไม่ได้สำรวจ EIA การไม่เปิดเผยข้อมูลที่กลุ่มผู้คัดค้านตั้งคำถาม การไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มชาวบ้านในชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการพัฒนา การสั่งการให้ดำเนินการต่าง ๆ อย่างผิดขั้นตอน การผลาญงบประมาณของรัฐในการจัดจ้างผู้สำรวจ เป็นต้น

หากเรานำกรอบวิเคราะห์หาผลกระทบของ Fairclough และ Wodak มาผนวกกับกรอบการวิเคราะห์ของ Teun van Dijk ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่ใช้กับการวิเคราะห์หาผลกระทบทางการเมือง จะมีประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งข้อมูล (Access)

ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนทั้งในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสืบค้น หยิบยกและนำความหลากหลายของข้อมูลมาวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ถือว่าการเข้าถึงข้อมูล (Access) ไม่มีความยากลำบากมากนัก และเป็นเอกสาร ข่าวสารที่ได้รับการเผยแพร่ตีพิมพ์โดยทั่วไป ส่วนที่จัดเป็นเอกสารของทางราชการนั้น หากมีการร้องขอให้เปิดเผยก็สามารถทำได้

2. จาก สถานการณ์หรือบริบทแวดล้อม (Setting)

การนำเสนอข่าวสารในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ในอดีต สามารถค้นคว้าได้จากรายงานการศึกษา การวิเคราะห์สถานการณ์ในห้องสมุด ประชาชนสามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวได้อย่างต่อเนื่อง สามารถหาอ่านได้รายงานการประชุม การบันทึก แถลงการณ์ หากมองบริบทที่กว้างออกไป ถือได้ว่าเป็นการเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ การแสดงออกในระบอบประชาธิปไตยอย่างเสรี กรณีการคัดค้านโครงการพัฒนาของรัฐ จากกลุ่มผู้คัดค้านนี้เป็นการสื่อสารในระดับจังหวัดหรือท้องถิ่น และเป็นสถานการณ์ของการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง การแถลงข่าว การจัดนิทรรศการ การให้ข่าว / นำเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชน ฯลฯ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเห็นสถานการณ์ที่บุคคลทั่วไปไม่มีโอกาสได้รับฟัง แต่ก็สามารถติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวได้จากการรายงานของสื่อ นับว่ามีบรรยากาศ

ของ “เสรีประชาธิปไตย” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการแสดงออกซึ่งทัศนคติและความคิดเห็นอย่างเป็นธรรม ในการปกป้องท้องถิ่นตน ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540

3. ชนิดของวาทกรรม (Genre)

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติการทั้งของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการและฝ่ายประชาชนในชุมชนท้องถิ่น จะมีความหลากหลาย หรือที่เรียกว่า Mixed genres ซึ่งประกอบด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ การจัดประชุมสัมมนา การจัดกิจกรรมทางวิชาการที่ได้สอดแทรกความบันเทิง การเขียนบทความเชิงวิชาการ การวิเคราะห์ การวิจัย การเขียนเรื่องสั้น บทกลอน บทเพลง การจัดทำสื่อ คําแถลงการณ์คัดค้าน ฯลฯ เพื่อเป็นการตํอรองและปรับพัฒนาที่เข้ามาสู่ชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมกับความเป็นชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

4. กิจกรรมการสื่อสาร (Communicative acts) และความหมายด้านสังคม (Social meaning) พิจารณาได้ดังนี้

4.1 ระดับปฏิสัมพันธ์ (Interactive level) จากการศึกษาด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว กับกลุ่มผู้คัดค้าน พบว่ามีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มผู้คัดค้านจะเฝ้าคอยติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้เกิดการดำเนินการใด ๆ ก่อนล่วงหน้า อันอาจเกิดผลกระทบในภายหลัง และเพื่อปกป้องสิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ จัดการทรัพยากร ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าปฏิริยาจากกลุ่มผู้คัดค้านจะออกมาเคลื่อนไหวในระดับที่มากกว่ากลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะสังเกตได้ว่าปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะไม่ก่อให้เกิดความรุนแรง เป็นการตอบโต้โดยอยู่บนหลักของเหตุและผล เป็นไปในลักษณะของการประนีประนอมระอมชอม ส่วนหนึ่งรัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาได้ยอมรับฟังทัศนคติความคิดเห็นของประชาชนร่วมด้วย นับแต่มีการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มของการดำเนินการพัฒนาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ระดับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนลดน้อยลง

4.2 ระดับความหมาย (Semantic level) กิจกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าทางเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำในลักษณะที่ต้องออกมาชี้แจง ทำความเข้าใจว่าการดำเนินการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม เป็นไปเพื่อสร้างความเจริญให้กับชุมชนท้องถิ่น เป็นการวางแผนที่รอบคอบ ผ่านการศึกษาความเป็นไปได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยกล่าวถึงสำรวจเพื่อสร้างกระเช้าไฟฟ้านั้น ไม่ได้เป็นการฟันธงว่าจะต้องสร้าง ในขณะที่เดียวกันก็มีการมอบหมายให้ทางจังหวัด เร่งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านว่าโครงการพัฒนาโดยเนื้อแท้แล้วหมายความว่าอย่างไร ส่วนกลุ่มชุมชนท้องถิ่นได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่ต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในสถานที่ที่ประชาชนทั่วไปเคารพนับถือ เป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และอุดมไปด้วยพืชพันธุ์ที่หายาก มีความหลากหลายทางชีวภาพ และการพัฒนาใด ๆ ในพื้นที่ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงด้วย ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นได้เสนอว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในทุกระดับตั้งแต่การศึกษาความเป็นไปได้ ไม่ใช่เฉพาะผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น และถ้ามีการผลักดันจริง ๆ อยากให้หน่วยงานที่เป็นกลาง เช่น สถาบันการศึกษาที่เชี่ยวชาญทุกด้านมาดำเนินการ และเมื่อมีการศึกษาแล้ว ต้องเปิดเผยผลการศึกษา ต้องโปร่งใสและต้องทำให้ประชาชนพิจารณาด้วย ในขณะที่ ศ. นิธิ เอียวศรีวงศ์ นักคิดนักวิชาการ ได้แสดงทัศนะว่า “สิทธิชุมชนท้องถิ่นบนฐานทรัพยากร เชื่อมโยงกับธรรมชาติและวัฒนธรรม ในอดีตฐานทรัพยากรเหล่านี้ก็ไม่เคยอยู่นิ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ สิ่งมีชีวิตจึงปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อใดที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมันจะปรับตัวไม่ทัน เมื่อนั้นสิ่งแวดล้อมจะพัง แล้วคนก็พังตามไปด้วย ความเปราะบางของฐานทรัพยากรนี้ต้องสำคัญที่สุด ดอยหลวงเชียงดาวรัฐนำความเปลี่ยนแปลงมาให้ คือมองว่าแค่สร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นมามันไม่เป็นอะไรหรอก จริงๆ แล้วไม่นึกถึงผลกระทบมหาศาลที่จะตามมา ไม่มีใครปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงได้ แต่ประชาชนในท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดจังหวะการเปลี่ยนแปลงบ้าง ไม่ใช่ให้รัฐหรือนายทุน เป็นผู้กำหนดจังหวะการเปลี่ยนแปลงชีวิตชุมชน อย่างมัวร์อัสวินขึ้นมา ชาว ไม่มีใคร ภาครัฐต้องลุกขึ้นมาเคลื่อนไหว และคิดว่าเรื่องการจัดการท่องเที่ยวของดอยหลวง การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นวิธีที่น่าจะเหมาะสมที่สุด และสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมตรงนั้นมากที่สุด”

5. จุดยืนและบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในวาทกรรม (Participant positions and roles)

จุดยืนและบทบาทของคู่สื่อสารที่ปรากฏ แสดงถึงจุดยืนที่ขัดแย้งกัน ทำให้เกิดการแสดงออกด้านบทบาทในการพัฒนา ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามหน้าที่การงาน หรือการได้รับมอบหมายให้เข้ามาจัดการ ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการพัฒนา เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ฯลฯ และบทบาทของการคัดค้านซึ่งกระทำโดยกลุ่มประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จากแนวคิดของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่สะท้อนจุดยืนแห่งการพัฒนา ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2546 โดยระบุว่าจะทำให้เชียงใหม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว เทียบเท่ากับ จ.ภูเก็ต คือปีละประมาณ 50,000 ล้านบาท ขณะที่ปัจจุบันเชียงใหม่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพียงแค่ 38,000 - 40,000 ล้านบาทต่อปีเท่านั้น ภายใต้แนวคิดนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและแพร่กระจายอยู่ทั่วไป จึงลั่นให้มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างมาตรฐานความเจริญและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความอยู่ดีกินดีมากขึ้น

แต่จุดยืนที่ชุมชนท้องถิ่นพยายามนำเสนอด้วยเหตุผลที่น่าสนใจ คือ การขยายโครงการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่ได้มองแบบรอบด้าน โดยเฉพาะปัญหาการใช้น้ำ หรือความสามารถทางธรรมชาติในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังเกิดขึ้นนี้ จะทำให้เชียงใหม่จะเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีทางหวนกลับมาเป็นเช่นเดิมได้ แม้แต่การที่ชุมชนไม่อาจหยุดโครงการสวนสัตว์กลางคืนได้ ก็คงไม่มีทางหยุดโครงการอื่น ๆ ได้ดังกรณีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเช่นกัน ต้องไม่ใช่เพียงคนในพื้นที่ แต่ต้องเป็นประชาชนชาวเชียงใหม่ คนทั้งภูมิภาคนี้เข้ามามีส่วนร่วม ไม่เช่นนั้นจะมีปัญหาทั้งระบบ

6. ความตั้งใจในการส่งสารในวาทกรรม (Speech acts)

หากพิจารณาตามทฤษฎีวาทกรรมของ Searle แล้วจะพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาของรัฐ โดยได้รับมอบหมายจากผู้กำหนดนโยบายระดับสูงจะสื่อสารในลักษณะ Directives และ Commissives คือ เป็นคำสั่งแกมคำมั่นสัญญา ดังที่ระบุว่าเป็น “โครงการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ตาม **ข้อสั่งการ** ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร” ในการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและ

ชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้าน จะมีการสื่อสารในลักษณะ Representatives เป็นการนำเสนอข้อความที่ใช้พรรณนาสถานการณ์หรือกิจกรรม ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เป็นการยืนยัน สรุป อ้าง โดยยึดหลักของเหตุผล ความเชื่อ การอิงประวัติศาสตร์ ฯลฯ

7. ความหมายในระดับมหภาค (Macro-semantic: topics)

จากรากฐานแนวคิดของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ว่า ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพจำนวนมาก บางแห่งมีความโดดเด่นทางธรรมชาติสูง บางแห่งมีเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถสร้างเป็นจุดขาย ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั่วโลก การท่องเที่ยวหากมีการบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพ และประสิทธิภาพน่าจะสร้างให้ประเทศจากเดิมปีละหลายแสนล้านบาท เป็นหลายล้านล้านบาทได้ สิ่งที่รัฐบาลอยากเห็นคือ ทำอย่างไรจะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศให้เท่ากับจำนวนคนไทย ภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศดังกล่าวนี้ มุ่งให้ความสำคัญกับธุรกิจการท่องเที่ยวและการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจในระดับมหภาคเป็นหลัก เหตุเพราะการท่องเที่ยว สามารถนำไปสู่รายรับจำนวนมหาศาล ที่ดูชัดจากการจับจ่ายของนักท่องเที่ยว ดังนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นเท่าใด ก็หมายถึงรายได้ที่จะต้องเพิ่มมากขึ้นในระดับพหุคูณมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่มีเหมือนกับต่างประเทศ เช่น การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว การสร้างถนน การจ่ายกระแสไฟฟ้า การสร้างที่พัก การสร้างร้านอาหาร ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว “ที่เจริญกว่า” ซึ่งตามความหมายของการพัฒนาข้างต้นแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนถือว่าการสร้างมาตรฐานความเจริญ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น

มีนักวิชาการส่วนหนึ่งที่พยายามอธิบายถึง ภาวะการเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) ที่ให้ความสำคัญกับรายรับดังกล่าว นั้น มีความสำคัญน้อยกว่า “รายจ่าย” ที่จะต้องสูญเสียไป นั่นคือ รายจ่ายที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ในมิติของสิ่งที่นักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวจะต้องเสียไปเท่านั้น หากแต่รวมความถึงสิ่งที่ชุมชน ในฐานะเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องสูญเสียไปด้วย ซึ่งอาจจะมากกว่ารายรับที่ชุมชนจะได้ เมื่อการท่องเที่ยวแบบมวลชนเข้ามาสู่ชุมชน สิ่งที่พบได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือ การเข้ามาของคนภายนอกทำให้ชุมชนเกิดความพยายามสร้างสาธารณูปโภค เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนภายนอกที่มีศักยภาพในการใช้จ่าย รายรับจำนวนมหาศาลในระดับมหภาค ไม่เพียงแต่จะต้องแลกกับการใช้

ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนเหล่านี้เท่านั้น หากแต่ยังต้องแลกกับชีวิตวัฒนธรรม (cultural life) และการสูญเสียสมดุลในระบบนิเวศของชุมชนไป ในที่สุดสิ่งเหล่านี้จะนำพามาซึ่งปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอีกเป็นจำนวนมาก กรณีโครงการพัฒนาจากรัฐสู่ชุมชนนี้ นับว่าเป็นตัวอย่างการพัฒนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาในสถานที่ต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วคือ สะท้อนให้เห็นการคัดค้านของชุมชนที่มีมาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนหนึ่งทำให้เห็นว่า การพัฒนาตามอุดมคติที่เชื่อว่าสามารถนำความเจริญมาให้ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ตามมาและอาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ของชุมชน การพัฒนาสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ทุนนิยม ในการปรับทรัพยากรที่มีอยู่ให้กลายเป็นทุน จนในที่สุดอาจนำมาซึ่งความเสื่อมของทรัพยากร จากการศึกษาพบว่าการที่รัฐต้องการดำเนินการพัฒนาใด ๆ ควรมีการดำเนินการอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมา และมีการเตรียมชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ การส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา

8. โครงสร้างของตัวบท (Superstructures: text schemata)

จะเป็นลักษณะของการโต้แย้งแสดงเหตุผล (Argumentation) ระหว่าง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ต้องการให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า อันจะเป็นประโยชน์แก่การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ และฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้านที่เห็นว่าการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม อันทรงคุณค่า ความเชื่อ วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งการโต้แย้งของทั้ง 2 ฝ่าย จะประกอบไปด้วยข้อโต้แย้ง 3 ลักษณะ คือ

8.1 ข้อโต้แย้งเชิงข้อเท็จจริง (Proposition of Fact) เป็นข้อโต้แย้งที่ยกประเด็นข้อเท็จจริงที่ทุกคนรับทราบกันดีมาเป็นประเด็นในการโต้แย้ง เพื่อเสนอทางเลือกทั้งในแง่ความคิดและการกระทำแก่ประชาชนโดยทั่วไป เพื่อหวังผลในการสนับสนุน หรือต่อต้านคัดค้านโครงการพัฒนา เช่น การที่เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาได้นำตัวอย่างความเจริญของโครงการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศมานำเสนอ หรือการที่กลุ่มคัดค้านโครงการได้นำลักษณะความเป็นจริงในพื้นที่ ด้านการให้ความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรม การลดหล่นความเชื่อท้องถิ่น หรือความเปราะบาง ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ในพื้นที่ หรือการทำผิดกฎหมายและการทำลาย

ทรัพยากรป่าไม้หากมีการสร้างกระเช้าไฟฟ้า มาเป็นประเด็นในการเรียกร้องการสนับสนุน เป็นต้น

8.2 ข้อโต้แย้งเชิงคุณค่า (Proposition of Value) เป็นข้อโต้แย้งที่มุ่งไปที่ความต้องการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ความเชื่อของประชาชนโดยทั่วไปให้เป็นไปในทิศทางที่แต่ละฝ่ายต้องการ ข้อโต้แย้งดังกล่าวจะมีการพูดถึงเรื่องของมาตรฐาน การตัดสินมาตรฐานของแนวคิดหรือสิ่งที่นำเสนอ ซึ่งมักจะมีค่าที่ชี้ให้เห็น ได้แก่ ดีกว่า ถูกต้องกว่า เหมาะสมกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่า ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาจะเน้นมาตรฐานของการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการว่า ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มีการนำผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นที่ยอมรับจากทั่วโลก หรือการทำให้ชุมชนยอมรับว่าโครงการพัฒนาย่อมนำสิ่งที่ดีมาสู่ชีวิตและสังคม ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านได้นำเสนอความไม่เหมาะสมของโครงการต่อสถานที่ ความไม่ถูกต้องของขั้นตอนการดำเนินงาน หรือการชูประเด็นคุณค่าแห่งเมืองเชียงใหม่ที่มีธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และไม่ต้องการให้ความเจริญก้าวหน้าของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เข้ามาทำลายคุณค่าดังกล่าวให้หมดสิ้นไป

8.3 ข้อโต้แย้งเชิงนโยบาย (Proposition of Policy) ข้อโต้แย้งลักษณะนี้จะมุ่งหาทางเลือกในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการกระทำในสิ่งใหม่ ๆ เปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติที่จะทำให้ดีกว่าที่เคยเป็นอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งฝ่ายผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาและชุมชนท้องถิ่นต่างฝ่ายต่างก็มีข้อเรียกร้อง ข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการออกมาร่วมเคลื่อนไหว ดังที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5

จากความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่ใช้การโต้แย้งแสดงเหตุผล เพื่อให้เกิดการสนับสนุนในกลุ่มของตน เราจะพบว่าฝ่ายใดก็ตามหากมีความสามารถในการชี้แจงแสดงเหตุผลให้เป็นที่ประจักษ์ และเป็นที่น่าสนใจได้มากกว่า ย่อมแย้งชิงพื้นที่ทางความคิดเห็นจากประชาชนผู้เกี่ยวข้องได้มากขึ้น ทั้งนี้หากพิจารณาในแง่ของอำนาจที่มีอยู่ก็ไม่อาจต้านทานกระแสแห่งการโต้แย้งแสดงเหตุผลที่มีความชัดเจนได้ จึงทำให้เกิดกรณีที่รัฐผู้ริเริ่มโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ยังไม่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้จริงในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดได้ เป็นต้น

9. ความหมายในระดับจุลภาค (Local meaning and coherence)

9.1 ความเฉพาะเจาะจง และความครอบคลุม (Level of specificity and degree of completeness) จากการศึกษาพบว่าข้อโต้แย้งหรือข้อคัดค้านจากประชาชนกลุ่มผู้คัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้ามีการนำเสนอที่หลากหลาย และนำเสนอประเด็นการคัดค้านได้อย่างครอบคลุม มีความเฉพาะเจาะจงคือการไม่ต้องการให้สร้างกระเช้าไฟฟ้าไม่ว่าจะเป็นสถานที่ใดก็ตาม ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐแม้ว่าจะมีการชี้แจง การประชุม กำหนดการดำเนินงานต่าง ๆ แต่บางส่วนยังไม่สามารถชี้แจงทำความเข้าใจในสิ่งที่ประชาชนสงสัยได้อย่างครอบคลุม (สามารถอ่านเพิ่มเติมจากการวิเคราะห์การปฏิบัติการของทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนได้)

9.2 มุมมองของผู้สื่อสาร (Perspective) จากมุมมองของผู้สื่อสาร วาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการปฏิบัติการที่เกิดจาก 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ต้องการให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า และฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้านที่มีการดำเนินการแตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของการพัฒนา คือ ที่ใดที่มีการพัฒนา ที่นั่นต้องมีการคัดค้านต่อต้านการพัฒนาเกิดขึ้น แต่จะมีระดับการต่อต้านมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละโครงการพัฒนา ว่ามีผลกระทบต่อความเป็นชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด ซึ่งเราจะเห็นได้จากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในประเทศที่เคยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าพลังของฝ่ายใดจะมีมากกว่ากัน ในการผลักดันเป้าหมายของตนเองให้ประสบความสำเร็จ ดังเช่น นายนิคม พุทธา ผู้ประสานงานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภาคเหนือ กล่าวถึงโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวว่า เป็นโครงการมุ่งทำลายมากกว่าการส่งเสริม การขาดการศึกษาที่เป็นรากฐานความรู้ทางวิชาการ เข้าลักษณะกั้นหน้ากั้นตาทำ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแต่อย่างใด และไม่เคยมีการชี้แจงในรายละเอียดของโครงการให้ทราบแม้แต่ครั้งเดียว เป็นเรื่องไม่ชัดเจน มีความอึมครึมไม่โปร่งใส ขัดกับคำประกาศของรัฐบาล เป็นต้น

9.3 นัยยะ และสมมติฐานรองรับ (Implicitness : implication , presuppositions vagueness) ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ที่ถูกนำเสนอเผยแพร่ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ รับทราบ ได้แสดงถึงความเปิดเผยในระดับสาธารณะ ที่สามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษา อ้างอิงได้ โดยเฉพาะการที่เราสามารถสอบถามข้อมูล สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องได้ ในขณะเดียวกัน สิ่งที่น่าคิดคือ ฝ่ายผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาที่ไม่สามารถชี้แจงข้อมูล บางอย่างให้กลุ่มชาวบ้านในชุมชนได้ตามข้อเรียกร้อง โดยนัยยะคือ ความผิดปกติที่เฉย ๆ นิ่ง ๆ เสีย สักพักก็เงียบหายไปเองตามเวลา หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้คัดค้านก็พยายามในการนำเสนอข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบมาก ๆ โดยเฉพาะข้อมูลด้านคุณค่า “ของหายาก” ที่ควรอนุรักษ์ โดยนัยยะแสดงให้เห็นว่าต้องการการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนอย่างเต็มที่ ในการปกป้องสถานที่ให้พ้นจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า นั่นเอง

9.4 การเกาะกลุ่มของวาทกรรม (Local coherence) การปฏิบัติการสื่อสารระหว่าง 2 ฝ่าย ก่อให้เกิดการเกาะกลุ่มของวาทกรรม ซึ่งเป็นการตอบสนองของฝ่ายพัฒนา และฝ่ายคัดค้านการพัฒนา วาทกรรมการพัฒนากกรณีโครงการกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ได้สร้างชุดความรู้ ความเชื่อ และความจริง แห่งอำนาจในการพัฒนา และสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในท้องถิ่นชุมชนของตนเอง วาทกรรมเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า “อำนาจ” ที่มีอยู่อย่างชอบธรรม ไม่อาจทำให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเป็นฝ่ายรับหรือยอมจำนนเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังมีพลังในการท้าทายอำนาจนั้น ๆ ได้ด้วยเหตุผล ดังคำกล่าวของอัลทูแซร์ (อ้างใน อรรวรรณ ปิรันธน์โอวาท,2544) ที่ว่า วาทกรรมที่ก่อรูปด้วยเหตุผลสามารถเอาชนะการสื่อสารที่บิดเบือน การสื่อสารที่คลุมเครือและวาทกรรมอุดมการณ์ที่เบี่ยงเบนไปจากสถานภาพของวาทกรรมในอุดมคติ

10. ความหลากหลายในวากยสัมพันธ์ การใช้คำ เสียง (Style: variations of syntax, lexicon and sound)

10.1 การใช้คำ (Lexical style) ส่วนใหญ่จะเป็นการใช้คำที่มีความหมายตรงไปตรงมาเป็นลักษณะการอธิบายความ การใช้ภาษาอย่างเป็นทางการของทั้งสองฝ่าย ในส่วนของการเขียนบทความ บทกลอน เพลง เรื่องสั้น ฯลฯ ที่มีลีลาการใช้ภาษาที่ดึงดูดอารมณ์ ความรู้สึกจากคนทั่วไป เป็นลักษณะของการโน้มน้าวใจ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างประโยค ข้อความ (Syntactic style) และมีการใช้ภาพพจน์ (Figures of speech) โดยเฉพาะการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อคุณค่า จิตใจ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของผู้คนในท้องถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เจ้าหลวงคำแดง

โดย ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร
(เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 51 มิถุนายน 2547)

เคยยิ่งใหญ่ในถิ่นแผ่นดินเกิด	ก็คนรู้ชาติกำเนิดอันสูงส่ง
เรื่องล้านนาเป็นกษัตริย์ปฐมวงศ์	ก่อนมังรายปักเสาลงราชวัง
มาบัดนี้เหลือเพียงตำนานเล่า	เรื่องราวเก่าครั้งกระโน้นเป็นความหลัง
ดอยเชียงดาว-นางอินหลากี่คนฟัง	อดีตฝั่งบรรพบุรุษสุดซึ้ง
เป็นเทวอารักษ์ผู้เลิศล้ำ	รอคืนค่าหวนคืนมาเกิดใหม่
ดวงวิญญาณสิงสู่คู่พงไพร	เวียงเชียงดาวถ้าใหญ่เยี่ยมวิมาน
ดาวเต็มฟ้าคราใดให้หวนนึก	งามภูพฤษศย์สูงค่ามหาสถาน
สรรพสิ่งสมดุลมายาวนาน	ถาถึงกาลย่อยยับกับมือคน
ลอยกระเช้าไฟฟ้าอ้างว่าเลิศ	ยานประเสริฐเร็วจัดดีเหลือล้น
จึงสร้างภาพลลิตตาประชาชน	เบื้องหลังปล้น-ไม่ปานอายุจริง ?
ไหว้เจ้าหลวงคำแดงผู้แรงฤทธิ์	สิ่งศักดิ์สิทธิ์ผีหาภูผาสิง
ใครทำลายธรรมชาติเป็นเหลือบปลิง	จุงซีฟทิ้งมอดม้วยโดยเร็ววัน

ดอยสุเทพ

โดย ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร
(เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 52 กรกฎาคม 2547)

เทือกทิวสรวะสร้อย	เป็นศรี
งามเงื่อนมหาเจดีย์	เด่นฟ้า
บรรจพระบรมสารี	ริกธาตุ
ชนต่างน้อมก้มหน้า	กราบไหว้อภิบูชา
สักการะทุกเผ่าผู้	ฉียงชาย
หลอมจิตใจทุกกาย	ตกใต้
ออกเหนือสี่ทิศหลาย	ร้อยหมื่น แสนนอ
เชียงใหม่ แพร่ไกลใกล้	กว่าล้านมหาศรัทธา
ใครบ้ำหลงอำนาจล้ำ	ลืมนอน ฮะฮา
เป็นใหญ่เหนือประชาชน	ทุกผู้
ได้ที่อำหวัคน	เหยียดราช-ภรฤดา
ฉลาดยิ่งกลับไม่รู้	ต่ำเบื้องสูงสวรรค
นรกลงทัณฑ์ทุกซ็ร้อน	ระทมใจ
ดูหมิ่นหยามกันกระไร	งั้งแท้
แผ่นดินก็หวั่นไหว	ธรณีสูบ
บาปขบหัวแมนแต่	ตกลงแล้วทุรชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11. การใช้วาทศิลป์ (Rhetoric)

เราจะพบว่าฝ่ายผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา จะใช้ถ้อยคำให้เกิดภาพที่ชัดเจนผ่านนโยบายการพัฒนา คือ การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) คือ เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับเอเชีย พร้อมกับเป็นประตูการค้าและการลงทุนสู่สากล การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะสร้างความสุขสบาย ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ชีวิตและสังคม เพื่อให้เกิดการคล้อยตามและให้ความร่วมมือ สนับสนุนโครงการพัฒนา ในขณะที่ฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้าน ก็มีการใช้วาทศิลป์ผ่านข้อความต่าง ๆ เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น บทความ บทกลอน คำขวัญในสื่อต่าง ๆ ดังข้อความตัวอย่างที่ว่า “ปัจจุบันนี้ กายนี้และจิตนี้ของเมืองเชียงใหม่กำลังถูกไวรัสร้ายที่ชื่อว่า “การพัฒนา” รุมเร้าให้อ่อนแอลงทุกวัน เกิดโครงการภายใต้ชื่อว่า “พัฒนาเมืองเชียงใหม่” ขึ้นมากมายโครงการเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการทำลายชีวิตของเมือง การสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวก็เช่นเดียวกัน ไม่รู้ว่าเราจะต้องสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้ และพันธุ์พืชหายากไปอีกมากเท่าใด จึงจะสาแก่ใจของหน่วยงานที่พยายามที่จะคิดและผลักดันโครงการเหล่านี้ นั่นแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจธรรมชาติทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่เป็นเมืองที่สงบ ในเมืองเก่ามีวัดวาอาราม ทั้งที่มีพระสงฆ์อยู่และซากเจดีย์มากมาย ดอยสุเทพซึ่งเป็นเหมือนสัญลักษณ์ของเมืองก็มีมนต์ขลังศักดิ์สิทธิ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แฝงไว้ซึ่งคุณค่าทางจิตใจ ผู้คนมีอัธยาศัยไมตรีดีงาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดถึงความสวยงามของธรรมชาติ เช่น ดอยสุเทพ-ปุย ดอยอินทนนท์ ดอยเชียงดาว และอีกหลาย ๆ ดอย รวมทั้งแม่น้ำสายสำคัญอย่างแม่ปิง เชียงใหม่เคยมีกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ สังเกตได้จากประวัติศาสตร์การสร้างเมืองและยังมีจิตที่เข้มแข็ง สงบ เยือกเย็น สว่าง และบริสุทธิ์สะอาดแสดงออกผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ปัจจุบันนี้ กายนี้และจิตนี้ของเมืองเชียงใหม่กำลังถูกไวรัสร้ายที่ชื่อว่า การพัฒนา รุมเร้าให้อ่อนแอลงทุกวัน โครงการเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นบนรากฐานของการทำลายชีวิตของเมือง” (พระมหา บุญช่วย สิริธโร, เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 49 เมษายน 2547)

โศกเศร้าดอยหลวงเชียงดาว

โดย ภู เชียงดาว

หนังสือพิมพ์พลเมืองเหนือรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 9 – 15 กุมภาพันธ์ 2547

เพียงชีวิตเขาติดปีกบินว้ายแหวกฟ้ากว้างไกล
ผ่านดงใหญ่ดอยสูงตระหง่านเปียงฟ้า เปียงดาว
หัวใจเขาปล้นกร้าวกล้าพญาผของประกาศ้องทั่วผืนแผ่นดิน
ก็คำพูด ก็ความคิดมืดดำเข้าครอบงำ ครอบครอง
“ข้าหมายปองขุนเขาสูง ดอยหลวงเชียงดาว!”
นั่นคือความมุ่งหวังของมนุษย์ยุคแห่งโลก
ตื่นติดดินหากต้องการสอยสาวไขว่คว้าดาว
เพื่อหวังเม็ดเงินร่วงพราวเต็มผืนดิน

ชีวิตสรรพลึงในธรรมชาติปล้นผวาหวาดเศร้า.....

เมื่อยินข่าวเขาคิดสร้างกระเช้าไฟฟ้าบนดอยหลวงเชียงดาว
บริสุทธิ เรียบง่าย สงบ งดงาม คงถูกฆ่าเช่นดับสูญ

* “ความโลภแต่งงานกับความโง่ ผลิดอกออกผลเป็นความบาป”

ใช่ ! นานและนาน - - ถ้อยคำนี้ยังคงความจริงในสังคม

ธรรมชาตินั้นเข้าใจมวลมนุษย์

ทว่าคนส่วนใหญ่ไม่เคยเรียนรู้และทะนุถนอม

หากเฝ้าฝัน คิดครุ่นหาทางเอาชนะและครอบครอง

โอ...ดวงดอกไพร พืชพรรณไม้หายากคงสูญพันธุ์

หากความคิด ความฝันของเขา นั้นเป็นจริง

คำคืนหนึ่ง ในหุบเขาของความหวาดหวั่น

ผู้เฒ่า นั่งอยู่ตรงนั้น แหงนมองภูเขาแห่งความศรัทธา

ครุ่นรำพึงกับสายลมว่างเปล่า - -

โอ้ เจ้าหลวงคำแดงผู้ศักดิ์สิทธิ์บนดอยหลวงเชียงดาว

โปรดตอบข้า , ใครกัน !?

จักหยุดยั้งความคิดอันมืดบอดของเขาได้.

12. คำปิดท้าย (Final remark)

จากการศึกษาวิจัยเราสามารถสรุปคำปิดท้ายของแต่ละฝ่าย ที่นำเสนอผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรมต่าง ๆ ได้ ซึ่งโดยภาพรวมเราจะเห็นถึงจุดยืนและเจตนาของทั้งสองฝ่ายที่ถูกนำเสนออย่างต่อเนื่อง ความชัดเจนและบทสรุปปิดท้ายที่เข้มแข็งได้นำมาซึ่งความสำเร็จแห่งการต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ไม่ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ชุมชนเห็นว่ามีความสำคัญต่อระบบความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติ อาจสรุปได้ว่าเจตนารมณ์หรือการปฏิบัติการของฝ่ายชุมชนท้องถิ่น ได้ช่วงชิงการนำและให้ภาพที่ชัดเจนตลอดระยะเวลาแห่งการคัดค้านโครงการพัฒนา นั่นคือ การแสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าต้องมีความชัดเจน โปร่งใส เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องเหมาะสม ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การนำเสนอภาพของการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืน และความเหมาะสมต่อสภาพความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในทางกลับกันข้อสรุปที่ได้รับจากภาพรวมของคำปิดท้ายของฝ่ายรัฐในฐานะผู้บริหารจัดการพัฒนาประเทศ ได้แสดงถึงการมีพันธะผูกพันต่อหน้าที่อย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมในการวางแผนพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเรื่องใด ระดับใดในประเทศก็ตาม จะต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนพัฒนาประชากรให้พร้อมในการดูแลโครงการพัฒนาได้เมื่อโครงการดำเนินการเสร็จสิ้น เพราะการพัฒนาเป็นเรื่องที่ละเอียด ลึกซึ้ง และมีผลกระทบต่อสังคม วัฒนธรรมโดยรวม ดังข้อเรียกร้องของชุมชนที่ได้นำเสนอว่ารัฐบาลต้องพิจารณาให้รอบคอบ และน่าจะพัฒนาด้านอื่นมากกว่าสร้างกระเช้าไฟฟ้า เช่นการเดินทางหรือเพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ เน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่ง สามารถเป็นจุดขายได้ จึงเรียกร้องให้ทุกฝ่ายได้ให้ความจริงกับนายกรัฐมนตรี จะได้ตัดสินใจวางแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ถูกต้องเหมาะสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย ได้ค้นพบบทสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับ วาทกรรมการพัฒนา : โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ว่า นิยามความหมายโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการคือ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งความเจริญ ความทันสมัย รายได้มหาศาล นำความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกด้านของชีวิตมาสู่ชุมชนแม้ว่าส่วนหนึ่งจะต้องแลกกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น หรือวิถีชีวิตวัฒนธรรมก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐยังคงเห็นว่าสังคมย่อมปฏิเสธการพัฒนาไม่ได้ เพราะโครงการพัฒนาถือว่าการสร้างมาตรฐานความเจริญและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น จากนิยามความหมายดังกล่าวนี้ได้นำมาซึ่งการสร้างมายาคติของฝ่ายรัฐ ที่เน้นเรื่องประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ที่มีความทันสมัยและการใช้เทคโนโลยี ผสมผสานกับความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีที่สวยงามของชุมชนท้องถิ่นเชียงใหม่ โครงการกระแสไฟฟ้าถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาทางอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะช่วยกระตุ้นความน่าสนใจ เป็นจุดดึงดูดให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่วัยชรา ส่งผลต่อการกระตุ้นให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

ในขณะที่นิยามความหมายโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ในมุมมองของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่กลับเห็นว่า การพัฒนาใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นมีความจำเป็นต้องตระหนักถึงความเหมาะสมถูกต้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และควรเป็นการพัฒนาที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง มิใช่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันยังต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตัวของชุมชนเอง การเคารพในสิทธิ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการดำเนินการพัฒนา ตามขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม เปิดเผย โปร่งใส ไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น การให้ภาพมายาคติของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่จึงเป็นการให้ภาพ

โครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ว่าเป็นสิ่งที่ทำลายชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ เป็นการทำลายระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของชีวิตสัตว์และพืช

ดังนั้นความหมายของ “การพัฒนา” จึงมีลักษณะที่หลากหลายตามกลุ่มของผู้นิยาม และมีความเลื่อนไหลไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ให้นิยามความหมายนั้น¹ การมีช่องว่างที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้ามากำหนดนิยามความหมายของการพัฒนา จึงกลายเป็นพื้นที่ทางการเมือง-วัฒนธรรม (cultural political space) ของทั้งฝ่ายรัฐและชุมชนท้องถิ่น ที่พยายามต่อสู้เพื่อช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมาย โดย “พื้นที่” ในที่นี้หมายถึง พื้นที่ทางความคิด และเป็นเรื่องของการกำหนดตำแหน่งทางอำนาจ ระหว่างกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานการศึกษาของ Andrew Turton (อ้างใน ศุภชัย เจริญวงศ์, 2542) ที่เห็นว่าภายใต้อุดมการณ์ “การพัฒนา” ของรัฐยังมีข้อจำกัดในการใช้เครื่องมือทางอุดมการณ์ในการครอบงำ (limits of ideological domination) Turton ได้วิเคราะห์นโยบายการพัฒนาของรัฐในโครงการที่เน้นการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ก็พบว่าภายใต้ชุดวาทกรรมของรัฐ ซึ่งเป็นเครื่องมือทางอำนาจและเป็นอุดมการณ์ที่ซับซ้อนยังมีข้อจำกัดอยู่ในตัวเอง เพราะชุดอุดมการณ์ดังกล่าว จะไม่สามารถครอบงำความคิดของชุมชน หรือผู้ด้อยอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เช่น ท่ามกลางการใช้เหตุผลการพัฒนาเพื่อขยายอำนาจรัฐเข้าสู่ชุมชน ชาวบ้านยังสามารถสร้างชุดอุดมการณ์ขึ้นตอบโต้ และแสดงให้สังคมได้รับรู้เพื่อต่อต้านอุดมการณ์ของรัฐ อาทิ การล้อเลียน การ चुบ चुบ นินทา หรือการปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการที่อ้างถึงการมีส่วนร่วม เป็นต้น ในขณะที่ชาวบ้านยังสามารถตอบโต้ชุดความคิดของรัฐด้วยการสร้างชุดวาทกรรมต้านกระแสหลัก (counter dominant discourse) เพื่อสลายความชอบธรรมของวาทกรรมรัฐควบคู่กัน เช่น การต่อต้านในลักษณะการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การประชุมระดมความคิดเห็น การออกแถลงการณ์ การส่งจดหมายเปิดผนึกร้องทุกข์ ฯลฯ จากการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ภายใต้แผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ได้กลายเป็นเครื่องมือทางอำนาจของรัฐและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่ใช้ในการตอบโต้หรือต่อต้านระหว่างกันและกันนั่นเอง

จากการให้นิยามความหมายโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ทั้งของทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาซึ่งปฏิบัติการทางวาทกรรมที่หลากหลายของทั้งสองฝ่าย ดังนี้

¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข

การปฏิบัติการทางวาทกรรมของรัฐ

1. ไม่มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนา
2. ใช้วิธีการเปิดเผยข้อมูลเพียงบางส่วนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน
3. การปิดบังข้อมูล
4. การเพิกเฉยและไม่ให้ความสนใจกับสิ่งใด ๆ
5. การพูดชมเชยชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการพัฒนาการสร้างกระแสไฟฟ้า
6. การตอบคำถามต่าง ๆ ที่ไม่ตรงประเด็นของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา
7. เอกสารการประชุม TOR และเอกสารการพิจารณาของ สสค. ทุกชั้นไม่ได้รับการเปิดเผย และมีการประทับตรา “ลับมาก”
8. การดำเนินการพัฒนาแบบแยกส่วนที่ไม่มีการศึกษาผลกระทบโดยภาพรวม
9. โครงการพัฒนาไม่มีมาสเตอร์แพลนที่ชัดเจน ไม่มีแผนรายละเอียดโครงการ และไม่มีแผนในการบริหารจัดการโครงการในระยะยาว
10. โครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ผ่านการคิดวางแผนงานไว้ล่วงหน้าโดยกลุ่มผู้บริหารของจังหวัด เชียงใหม่ ไม่ได้เข้าร่วมวางแผนพิจารณาด้วย
11. การเรียกร้องขอรายละเอียดโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของประชาชนยังกระทำไม่ได้
12. การไม่เปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการประชาธิปไตยในการติดตามตรวจสอบ กำกับดูแล การดำเนินงานของรัฐจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น
13. มีการออกพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายให้อำนาจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ใดก็ได้ โดยไม่ได้คำนึงว่าจะขัดต่อกฎหมายเดิมที่มีอยู่หรือไม่
14. การวางแผนการพัฒนาของเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ไม่ได้คำนึงถึงศักยภาพของเมืองเชียงใหม่ ไม่เข้าใจความเป็นเมืองเชียงใหม่อย่างแท้จริง
15. ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และดำเนินการโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ได้ขับเคลื่อนการทำงานโดยมีคณะทำงานในวงแคบ ๆ ไม่ถึง 30 คน
16. กระบวนการดำเนินโครงการที่ไม่สอดคล้องกันของภาครัฐและคณะทำงานระดับจังหวัด

การปฏิบัติการทางวาทกรรมของชุมชนท้องถิ่น

1. การเคลื่อนไหวโดยยื่นหนังสือถึงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
2. พยายามแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา แล้วนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง
3. ภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและองค์กรอนุรักษ์ต่าง ๆ ร่วมมือกันดำเนินงานวิจัยรวบรวมจัดทำฐานข้อมูลคุณค่าความสำคัญของสถานที่ วัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่ถูกกำหนดให้สร้างกระเช้าไฟฟ้า
4. การเชิญพระสงฆ์มาประกอบพิธีให้ศีลให้พร การประกอบพิธีทางไสยศาสตร์เฝ้าพริกเฝ้าเกลือ การเดินขบวนคัดค้าน การตอบโต้กันทางบทความ การยื่นป้ายคัดค้านที่คัดค้านโครงการ
5. การใช้สื่อพื้นบ้านสร้างพลัง เช่น จัดพิธีไหว้สาอาภักษ์เจ้าหลวงคำแดง พร้อมกับจัดพิธีสืบชะตาเมืองเชียงดาว และมีการล่ารายชื่อเพื่อคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า
6. การออกแถลงการณ์หลายฉบับ ส่งถึงกลุ่มผู้รับสารหลายกลุ่ม
7. การจัดการจัดเวทีเสวนา สัมมนาทางวิชาการ และกิจกรรมงานมหกรรมดอยหลวงเชียงดาว
8. การเปิดเว็บไซต์และอีเมล เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ ทำให้ประเด็นการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเป็นประเด็นสาธารณะในสังคมวงกว้าง
9. การจัดกิจกรรมรณรงค์แจกเอกสารแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง
10. การระดมพลล่ารายชื่อ 50,000 ชื่อ แสดงเจตนาที่ประชาชนไม่เห็นด้วยกับการสร้างกระเช้าไฟฟ้า การระดมสมาชิกอาสาสมัครจัดทำนิทรรศการเคลื่อนไหวที่รณรงค์ให้ข้อมูลล้าค่าของสถานที่
11. การจัดการแถลงข่าวและการผลิตสื่อที่มีความหลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อมวลชน งานเขียนบทกลอน เรื่องสั้น ดนตรี เพลง เสือยี่ด ฯลฯ
12. การจัดเวทีให้ข้อมูลสาธารณะ การเชิญศิลปินทั้งในส่วนท้องถิ่นและส่วนกลาง ผลิตผลงานออกสู่สาธารณะเพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นและสำคัญอย่างหลากหลาย
13. การจัดกลุ่มทัวร์ให้กับกลุ่มบุคคลหลากหลายเพศ วัย อายุ อาชีพ ประชาชนทั่วไปผู้สนใจ ได้ดูสัตว์ พันธุ์พืชหายาก โบราณสถาน โบราณวัตถุในสถานที่ที่จะมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยังได้มีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ของตน โดยนำเอาประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นล้านนา¹ ที่มีคุณค่าความสำคัญต่อสถานที่ที่เป็นเขตพื้นที่ก่อสร้างโครงการกระแสไฟฟ้า มาสร้างเป็นพลังในการต่อต้านคัดค้าน โดยพลังดังกล่าวนี้มาจากความเชื่อการนับถือผี เช่น ผีรักษาธรรมชาติ (ตำนานเจ้าหลวงคำแดง และถ้ำเชียงดาว) หรือผีวิญญาณบรรพบุรุษ / วีรบุรุษ เช่น ครูบาศรีวิชัย และยังมีความเชื่อในเรื่องของการนับถือศาสนา ซึ่งเป็นการให้ความเคารพต่อขุนเขาอันเป็นที่สิงสถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ ในขณะเดียวกันยังเน้นเรื่องของ “จิตวิญญาณแห่งธรรมชาติ” เป็นความเข้าใจและเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชีวิต เน้นองค์ความรู้ในการจัดการ การใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาธรรมชาติให้มีความยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย เราจึงสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการในการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ได้ผ่านกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในเชิงพื้นที่ ทั้งในด้านความเชื่อ ความเคารพศรัทธา ข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์ในเชิงของพืช และสัตว์ แสดงถึงความหลากหลาย โดดเด่น ความมีเฉพาะที่ และดำเนินการแปลงข้อมูลเหล่านี้ให้กลายเป็นความรู้เฉพาะถิ่น เป็นอำนาจเชิงวัฒนธรรม เป็นเรื่องของความเชื่อ ศรัทธา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองให้เข้มแข็งและท้าทายอำนาจกระแสการพัฒนาหลักได้

จากผลการสำรวจทัศนคติความคิดเห็นของประชาชน ในเขตพื้นที่ที่จะมีโครงการสร้างกระแสไฟฟ้านั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มวัยทำงานที่อยู่ในช่วงระหว่างอายุตั้งแต่ 31 – 55 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีอาชีพค้าขาย เป็นแม่บ้าน-พ่อบ้าน และประกอบธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น โดยประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า จากการพูดคุยสนทนากับบุคคลอื่น ๆ มากกว่าการรับทราบข่าวสารจากทางราชการ ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการให้มีการสร้างกระแสไฟฟ้า เพราะเกรงว่าจะเป็นการทำลายทัศนียภาพที่สวยงามของสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่ออาชีพผู้ประกอบการค้าขายสินค้าและการเดินทาง และยังขัดกับหลักความเชื่อถือศรัทธาเรื่องศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน วัฒนธรรม วิถีชีวิตผู้คนในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ส่วนหนึ่งยังเกรงว่าจะไม่มีพื้นที่ทำกินเนื่องจากมีผู้อื่นเข้ามาจัดสรรผลประโยชน์ในพื้นที่ ในขณะที่ทางหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ยังไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการดังกล่าว

¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข

ประเด็นสำคัญที่ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่เห็นตรงกันคือ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่ และประชาชนต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ต้องการทราบรายละเอียดทั้งหมด วัตถุประสงค์ ผลที่จะได้รับ และไม่ต้องทำให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับกลุ่มใด ๆ เพียงฝ่ายเดียว แม้ว่าส่วนหนึ่งประชาชนจะยังไม่ทราบถึงผลกระทบของโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าอย่างแท้จริง แต่ที่ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้าน เป็นเพราะเห็นว่าโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าจะส่งผลเสียมากกว่าผลดี ซึ่งผลเสียที่อาจเกิดขึ้นได้คือผลกระทบด้านจิตใจ ศาสนา ความเชื่อ ฝึบ้านผีเรือน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เมื่อความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนมากเกินไป ทำให้วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป เกิดปัญหาขยะ ปัญหามลพิษ ปัญหาบุคคลอื่นเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่น และทำให้คนนอกพื้นที่เข้ามาสู่ชุมชนมากขึ้น และผู้ที่จะได้ประโยชน์จากการสร้างกระแสไฟฟ้าคือ กลุ่มนายทุน ซึ่งมีใช้ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีโครงการพัฒนา การสร้างกระแสไฟฟ้าอาจก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ได้ เช่น ระบบนิเวศและพื้นที่ป่า ในขณะที่ผลดีอาจทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยวและดึงดูดความน่าสนใจ ช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ และรองรับการขยายตัวของชุมชน สร้างความเจริญและทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่าหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาฯ ยังไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ หรือมีส่วนในการรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเท่าที่ควร และยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าการดำเนินโครงการพัฒนาใด ๆ ควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) และผลกระทบด้านสังคม (SIA) ด้วย

เมื่อเราศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา: โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ตามกรอบวิเคราะห์แมทริกซ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เราจะสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

บูรณาการด้วยกรอบวิเคราะห์แมทริกซ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
วาทกรรมการพัฒนา : โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

<p style="text-align: center;">ปฏิบัติการทาง วาทกรรม</p> <p>สหบทและปฏิบัติการ ทางสังคม-วัฒนธรรม รวมเศรษฐกิจ-การเมือง</p>	<p style="text-align: center;">มีการผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิง อำนาจหรือเปล่า</p>	<p style="text-align: center;">มีการปรับโครงสร้างใหม่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือ เปล่า</p>	<p style="text-align: center;">มีการท้าทายความเป็นใหญ่ที่ เป็นอยู่หรือเปล่า</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์ใช้ผ่านวาทกรรมระดับ มหัพภาค</p>	<p style="text-align: center;">กลยุทธ์ใช้ผ่านวาทกรรมระดับ จุลภาค</p>
<p>การเมือง</p> <p>1.ไม่ว่าการเมืองไทยจะเป็นระบบใดก็ตามอำนาจในการพัฒนายังคงตกอยู่กับฝ่ายรัฐมากกว่าชุมชนท้องถิ่นเสมอ</p> <p>2.การมีนายกรัฐมนตรีเป็นคนในท้องถิ่นทำให้มีอำนาจในการพัฒนาโดยสั่งการให้มีโครงการพัฒนาที่มีงบประมาณมหาศาลสู่ชุมชนตนเอง</p> <p>2.รัฐยังคงมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการเข้าไปกำหนดการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา</p>	<p>มี: ฝ่ายรัฐยังคงมีอำนาจในการกำหนดโครงการพัฒนา สั่งการหรือมอบหมายให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นยังขาดอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเอง</p>	<p>มี: มีความพยายามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ประจำอยู่ในชุมชนท้องถิ่นในการชี้แจงและพยายามเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนา ขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นได้พยายามออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้านโครงการที่เห็นว่าไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นตน</p>	<p>มี: ฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้านได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มอักษิเชียงใหม่ ภาคีเพื่อคดอยหลวงเขี้ยวดาว กลุ่มเยาวชนรักษ์ล้านนา ฯลฯ เพื่อท้าทายอำนาจในการพัฒนาจากรัฐและมีการปฏิบัติการหลากหลายรูปแบบจนทำให้โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าต้องล้มเลิกไป</p>	<p>1. ฝ่ายรัฐได้กำหนดนโยบายการพัฒนาที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจกระทำโดยรัฐบาลจากส่วนกลางเพื่อส่งเสริมให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักในภูมิภาคตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5-7 จากนั้นมีการกำหนดโครงการไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีโดยมอบหมายให้หน่วยงานรัฐจากส่วนกลางเข้ามาดำเนินการพัฒนา</p>	<p>1.การดำเนินโครงการพัฒนาที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่น การปิดบังข้อมูลการพัฒนา การมอบหมายให้จังหวัดเป็นผู้ออกมาชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนแทน การใช้ลักษณะคำสั่ง คำขู่ และการให้สัญญาว่าจะนำประโยชน์มาสู่ชุมชน</p> <p>2.ฝ่ายชุมชนท้องถิ่นได้ออกมาต่อต้านคัดค้านหลายรูปแบบ เช่น การออกแถลงการณ์ ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงผู้เกี่ยวข้อง การจัดประชุมสัมมนา เวทีแสดงความคิดเห็น จัดพิมพ์เอกสารต่าง ๆ ฯลฯ</p>

<p>ปฏิบัติการทาง วาทกรรม</p> <p>สหบทและปฏิบัติการ ทางสังคม-วัฒนธรรม รวมเศรษฐกิจ-การเมือง</p>	<p>มีการผลิตซ้ำความสัมพันธ์เชิง อำนาจหรือเปล่า</p>	<p>มีการปรับโครงสร้างใหม่ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือ เปล่า</p>	<p>มีการท้าทายความเป็นใหญ่ที่ เป็นอยู่หรือเปล่า</p>	<p>กลยุทธ์ใช้ผ่านวาทกรรมระดับ มหัพภาค</p>	<p>กลยุทธ์ใช้ผ่านวาทกรรมระดับ จุลภาค</p>
<p>อุดมการณ์ (ความเชื่อ)</p> <p>1.ฝ่ายรัฐมีอุดมการณ์ทุนนิยม การแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนถูก ส่งผ่านมายังยุทธศาสตร์การ พัฒนาจังหวัดโดยรัฐมองเห็นว่า จะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ มหาศาลจากธุรกิจท่องเที่ยว</p> <p>2.ฝ่ายผู้คัดค้านมองว่าโครงการ พัฒนาควรมีความเหมาะสมกับ พื้นที่ เน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมและควรให้ ความสำคัญกับการพัฒนาบน ฐานของวัฒนธรรมชุมชน และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน</p>	<p>การพัฒนาประเทศเป็นหน้าที่ของ รัฐในการจัดการพัฒนาโครงการ ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเจริญแก่ ชุมชนท้องถิ่น</p>	<p>ตามเจตนารมณ์ที่ระบุใน รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เพื่อ รับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพิจารณา โครงการต่าง ๆ ของรัฐ และมีส่วน ร่วมในทุกระดับ ทำให้ประชาชน มีอำนาจในการต่อรองกับ นโยบายการพัฒนาได้</p>	<p>มีการปลุกพลังมวลชนเพื่อให้ คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต ดั้งเดิมของความเป็นเมือง เชียงใหม่ที่มีประวัติศาสตร์ความ เป็นมาอย่างยาวนาน โดยปฏิเสธ โครงการที่ทำลายสภาพแวดล้อม และทำให้ระบบชุมชนสังคมต้อง เปลี่ยนแปลงไป ทำให้โครงการ สร้างกระเช้าไฟฟ้าไม่อาจเกิดขึ้น ได้นับว่าการต่อต้านคัดค้านเป็น ผลสำเร็จ</p>	<p>มีการนำเสนอข่าวสาร ความ เคลื่อนไหวต่าง ๆ ของทั้งสองฝ่าย ผ่านสื่อมวลชนทั้งใน ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น</p>	<p>1.เจ้าหน้าที่รัฐพยายาม ดำเนินการตาม “โครงการพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ตาม<u>ข้อสั่งการ</u> ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร” ใน การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ให้ เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่ง คั่ง” และเป็นเชียงใหม่เวิร์ล (Chiangmai World)</p> <p>2. กลุ่มผู้คัดค้านจะมีการสื่อสาร ในลักษณะ Representatives เป็นการนำเสนอข้อความที่ใช้ พรรณนาสถานการณ์หรือ กิจกรรม ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เป็นการยืนยัน สรูป อ้าง โดยยึด หลักของเหตุผล ความเชื่อ การอิง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อแสดง จุดยืนในการคัดค้านโครงการ พัฒนา</p>

อภิปรายผลการวิจัย

นับตั้งแต่มีกระแสข่าวการเคลื่อนไหวเพื่อให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน³ การรวมตัวกันของประชาชนซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนของชาวเชียงใหม่ก็เกิดขึ้น ในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นกลุ่มแกนนำมีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบองค์กรที่มีการรับรองอย่างเป็นทางการในรูปของ คณะสงฆ์สมัชชาคณะสงฆ์ ที่เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนชาวเชียงใหม่ และกลุ่มสนับสนุนซึ่งเป็นฆราวาส โดยแยกออกเป็นกลุ่มนักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรนิสิตนักศึกษา มารวมตัวกันต่อต้านคัดค้านด้วยตนเอง ต่อมาการเคลื่อนไหวได้พัฒนามาเป็นการประกาศรวมตัวกันเป็นชมรม เป็นภาคีที่ประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายเพศ วัย อายุ อาชีพ และมีการพัฒนาจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการรณรงค์เคลื่อนไหวทุกรูปแบบ ที่มีต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า นับว่าเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของคนมีความรู้ความสามารถ มีส่วนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหว โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัด และอาจส่งผลกระทบต่อระบบความเชื่อ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในอนาคตได้ การรวมกลุ่มดังกล่าวนี้มิใช่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ที่ในชีวิตประจำวันต้องทำมาหาเลี้ยงชีพตามวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และยังไม่ทราบถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาว่า จะส่งผลอย่างไรกับชุมชนของตน การเคลื่อนไหวของชาวบ้านอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้น ต่อเมื่อมีกลุ่มแกนนำเข้ามา รณรงค์ให้ข่าวสารความรู้ว่ากำลังจะเกิดสิ่งใดในชุมชนบ้าง หากต้องการให้กลุ่มชาวบ้านออกมาต่อต้านคัดค้านก็จะเน้นข่าวสารของโครงการที่จะสร้างผลกระทบในระยะยาว ในขณะที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ก็จะใช้วิธีการติดต่อสื่อสาร โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารของรัฐเอง ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องออกไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ซึ่งเน้นถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจะได้รับจากโครงการพัฒนา การออกแบบการต่อสู้หรือการปฏิบัติการทางวาทกรรมของทั้งสองฝ่ายนี้ นับว่าเป็นการระดมพลังข่าวสารให้ประชาชนได้เข้าใจ และได้รับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าการนำเสนอข้อมูลของกลุ่มแกนนำในพื้นที่ที่คัดค้านโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะมีพลังชุกชุมสูงกว่า เพราะเป็นการดำเนินการรณรงค์ที่มี

---

³ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข

ความต่อเนื่อง และได้ผ่านการกำหนดเป้าหมายการนำเสนอไว้อย่างชัดเจน ที่ต้องการรณรงค์เพื่อ การอนุรักษ์ กลุ่มคนเหล่านี้มีกลยุทธ์การเคลื่อนไหวด้วยการใช้ความกดดันในอาชีพของตน นำเสนอ เนื้อหาหลากหลายรูปแบบ เช่น บทกลอน เพลง งานเขียน ภาพวาด นักวิชาการที่ผลิตผลงาน วิชาการในรูปของการศึกษาข้อมูลความสำคัญของพื้นที่ และรวบรวมเป็นผลงานทางวิชาการด้วย เหตุและผล การเคลื่อนไหวจากกลุ่มบุคคลขนาดเล็ก การสื่อสารแบบปากต่อปาก ได้ขยายสู่การ สื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีความทันสมัยและรวดเร็ว และการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่กระตุ้นเร้า จิตสำนึกในความเป็นชุมชนล้านนา ทำให้การเมืองภาคประชาชนของคนเชียงใหม่มีความเข้มแข็ง จนทำให้ความพยายามที่จะผลักดันให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ การสร้างกระเช้า ไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว หรือโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน โครงการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง ของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ไม่สามารถตัดทอนเสียงคัดค้านของประชาชนชาวเชียงใหม่ได้ เพราะ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการดังกล่าว เนื่องจากขาดความโปร่งใสของ โครงการ ขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น และประเด็นเรื่อง “ความศักดิ์สิทธิ์” และ “ความมีคุณค่า” ของสถานที่

จากการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งเป็นพลังการขับเคลื่อนภาคประชาสังคม ของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ต่อต้านโครงการพัฒนาการสร้างกระเช้าไฟฟ้า คนเหล่านี้ได้ สร้างกระบวนการจัดการข้อมูล และความรู้ที่เกิดขึ้นจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยตนเอง เพื่อใช้ในการพัฒนาขบวนการของตน และเพื่อให้เกิดกระบวนการเชื่อมโยง และสังเคราะห์ นโยบายร่วมกันระหว่างภาคประชาสังคม กับภาครัฐมากยิ่งขึ้น แม้ว่าส่วนหนึ่งจะมีได้รับความ สนใจจากเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาก็ตาม การเคลื่อนไหวของประชาชน เพื่อ เรียกร้องขอเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของตน ก็ยังคงดำเนิน ต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างกลไกในการเจรจาต่อรองทิศทางการพัฒนาให้มีความเหมาะสมต่อ พื้นที่ โดยอาศัยรัฐธรรมนูญที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนา ขบวนการภาคประชาชนสามารถใช้รัฐธรรมนูญในการอ้างอิง และเป็นฐานการอ้างความชอบธรรม ในการต่อสู้เคลื่อนไหว เพื่อการเรียกร้องให้เกิดความถูกต้องเหมาะสม ประชาชนสามารถเสนอ ปัญหาและสร้างประเด็นสาธารณะ ผ่านกลไกใหม่ของรัฐธรรมนูญได้ เหมือนดังเช่นขบวนการภาค ประชาชนเชียงใหม่ได้ดำเนินการ เช่น การร้องต่อองค์การอิสระ ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชน วุฒิสมาชิก คณะกรรมาธิการรัฐสภา หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ รวมทั้งการอาศัยกลไกการเสนอกฎหมาย โดยกระบวนการเข้าชื่อ 50,000 รายชื่อ เพื่อแสดงจุดยืน

คัดค้านโครงการพัฒนา ซึ่งกลไกเหล่านี้เป็นวิธีการที่นำไปสู่การสร้างประเด็นสาธารณะอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

เมื่อวิเคราะห์ตามหลักการโน้มน้าวใจในการรณรงค์และการเคลื่อนไหว (อรวรรณ ปิณฑน์ โอวาท, 2546) และประเด็นเนื้อหาที่นำมาสู่การโน้มน้าวใจอย่างได้ผล เพื่อคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เราจะสามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการขั้นต่าง ๆ ของการรณรงค์ของกลุ่มเคลื่อนไหวภาคประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้น เพื่อต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการรณรงค์เพื่ออุดมการณ์ (Ideological Campaigns) ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อสังคมที่ไม่ต้องการให้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งที่ไม่เหมาะสม เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งของพืชและสัตว์ อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อความเชื่อดั้งเดิม ประเพณี วิถีการดำรงชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การรณรงค์ที่ปรากฏจะอยู่ในรูปของการรวมเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มคนฮักเชียงใหม่ ภาคีเพื่อคอดอยหลวงเชียงใหม่ เครือข่าย ฯลฯ กลุ่มภาคีเหล่านี้เกิดจากการรวมกลุ่มของชนชั้นกลาง เพื่อรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารความเคลื่อนไหวของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างโครงการ และออกมาร่วมต่อต้านคัดค้าน โดยสิ่งที่ทางกลุ่มภาคีนำมาใช้ในการชักจูงใจคือผลกระทบ / ผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ความสูญเสียเอกลักษณ์ของชุมชน ผลกระทบต่ออาชีพ รายได้ เป็นต้น
2. ลักษณะการสื่อสารแบบต่าง ๆ ในการรณรงค์ กรณีคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ประสบความสำเร็จได้ ด้วยเหตุผลหลายประการ เราจะได้เห็นได้ว่าการสื่อสารจะกระทำในลักษณะที่มีองค์กรรองรับอย่างชัดเจน มีประธานการเคลื่อนไหว มีการสื่อสารอย่างเปิดเผย และเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณชนผ่านสื่อมวลชนและสื่อกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งลักษณะของการสื่อสารที่มีพลังเช่นนี้ เป็นผลจากความน่าเชื่อถือของสื่อบุคคล ผู้นำความคิดที่เป็นนักคิด นักเขียน นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นับว่าเป็นสื่อบุคคลที่สร้างความน่าเชื่อถือได้อย่างเกินความคาดหมาย และความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูลข่าวสาร ที่ได้กลั่นกรองข้อมูลพื้นที่ที่จะมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าให้อยู่ในรูปของการจัดการความรู้ที่เชื่อถือได้ตามหลักวิชาการ นอกจากนี้ยังมีความเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มรณรงค์และข้อมูลข่าวสาร มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย

เฉพาะเจาะจงที่ชัดเจน มีการจัดเตรียมเป้าหมาย กลยุทธ์ กลวิธีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การใช้สื่อมวลชนและสื่อกิจกรรมเพื่อสื่อสารเนื้อหา ความสำคัญของพื้นที่ไปยังกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะอย่างถึงลูกถึงคน โดยผ่านการประชุมของสมาชิกกลุ่มแกนนำอย่างต่อเนื่องที่มีโครงสร้างการทำงานในรูปแบบภาคีที่ชัดเจน การวางแผนการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพทำให้การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่น และประชาชนชาวเชียงใหม่ ได้รับทราบข่าวสารโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าได้อย่างหลากหลายและเข้าถึง มีผลต่อการปลูกใจได้สำนึกด้วยการใช้อารมณ์เป็นสื่อในการสื่อสาร

3. มีการใช้หลักฐาน (Evidence) จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ของกลุ่มเคลื่อนไหว ได้ใช้หลักฐานต่าง ๆ โน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายระดับต่าง ๆ ทำให้การสื่อสารมีน้ำหนักมากขึ้น ซึ่งการเคลื่อนไหวมีการใช้หลักฐานที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปการใช้หลักฐานได้ คือ มีการใช้หลักฐานโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนลงพื้นที่จริงเพื่อศึกษาความมีคุณค่าของธรรมชาติในพื้นที่ ข้อมูลจากการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญด้านพืชและสัตว์ และมีการรวบรวมความรู้ที่ได้ศึกษาให้อยู่ในรูปแบบของผลงานวิชาการ การอ้างอิงผลงานวิจัยของนักวิชาการในชุมชนท้องถิ่นที่มีสถิติอ้างอิงชัดเจน ชนิดของหลักฐานจะมีทั้งหลักฐานปฐมภูมิและหลักฐานทุติยภูมิ เช่น การนำประเด็นที่นำเสนอในสื่อต่าง ๆ มาสนทนากัน และยังมีมีการใช้หลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร มีหลักฐานจริงและหลักฐานโดยตัวบุคคล หลักฐานจากคนธรรมดาสามัญและจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการใช้หลักฐานของกลุ่มเคลื่อนไหวยังสามารถแยกออกเป็นหลายประเภท กล่าวคือ มีการยกตัวอย่าง การใช้พยาน การเปรียบเทียบ การให้รายละเอียดอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน การพรรณนาความผ่านงานเขียน บทเพลง บทกลอน ฯลฯ ที่ทำให้เห็นภาพและประเด็นที่ชัดเจนมากขึ้น แม้แต่การบอกเล่าบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาอย่างมีเงื่อนไข และความไม่โปร่งใสของโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า

4. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ จากการศึกษาวิจัยด้านกลยุทธ์การสื่อสารจะพบว่า จะมีการนำเสนอซ้ำ ๆ (Repetition) เพื่อให้เกิดการตอกย้ำซ้ำทวน มีการเชื่อมโยง (Association) โดยกล่าวถึงความล้มเหลวของโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมา แล้วนำมาเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน

จังหวัดเชียงใหม่ ว่าจะต้องเกิดผลกระทบด้านลบเช่นเดียวกัน ในทางกลับกันฝ่าย
เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนามีการใช้กลยุทธ์ในการสื่อสาร คือ วิธีการละเว้น
ไม่พูดถึง (Omission) เป็นการเลือกให้ข้อมูลเฉพาะที่ต้องการและหลีกเลี่ยงไม่พูดถึง
ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น การหันเหความสนใจ (Diversion) โดยการกล่าวถึงประโยชน์ที่
เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง เช่น ในต่างประเทศที่มีโครงการ
ในลักษณะเดียวกันนี้ และยังใช้วิธีการสร้างความสับสน (Confusion) โดยการไม่ตอบ
คำถามต่าง ๆ แต่บ่ายเบี่ยงให้ไปติดตามข้อมูลจากหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการพัฒนาเอง

5. จุดจูงใจในสาร หากวิเคราะห์สารที่ฝ่ายต่อต้านคัดค้านโครงการพัฒนาได้นำเสนอ จะ
พบว่ามีการใช้จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว (Fear Appeals) โดยนำเสนอภาพของผลกระทบ
และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผลกระทบต่ออาชีพและรายได้ของชาวบ้าน
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความไม่เหมาะสมต่อควมมีคุณค่าของเอกลักษณ์ วัฒนธรรม
ประเพณี วิถีชีวิตความเชื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น หากชาวบ้านไม่ลุกขึ้นมาต่อต้าน
คัดค้านอาจเกิด “ซัด” จนสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะลงโทษได้ และยังมีจุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ต่าง ๆ
(Emotional Appeals) ที่แสดงออกโดยใช้ภาษาที่เสียดอารมณ์ การทำให้วิจันสารกับอวิจัน
สารสอดคล้องกัน การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอเข้ากับอวิจันสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้
เช่น ภาพของพืชและสัตว์หายากในพื้นที่ เป็นต้น ในขณะที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
โครงการพัฒนาจะเลือกใช้จุดจูงใจในสารที่เป็นการใช้รางวัลต่าง ๆ (Rewards as
Appeals) โดยการให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นที่เป็นสถานที่ก่อสร้าง
โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการประกอบอาชีพ หรือแม้แต่การกล่าวถึงว่า
เมื่อโครงการพัฒนาเหล่านี้เสร็จสิ้นลง จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม
ในการเข้ามาทำงานได้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีจุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ
(Motivational Appeals) เช่น การกระตุ้นความต้องการของมนุษย์ที่บ่งบอกถึงความ
เจริญก้าวหน้า ความทันสมัย การมีความมั่นคงของชีวิตทั้งการประกอบอาชีพและรายได้
สูงขึ้น การที่จังหวัดเชียงใหม่จะได้รับการยกย่องและมีความเด่นกว่า เหนือกว่าจังหวัด
อื่น ๆ โดยโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะเป็นสัญลักษณ์แห่งความน่าสนใจ และเป็นสิ่ง
ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หลั่งไหลสู่จังหวัดเชียงใหม่ได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่ากระบวนการเคลื่อนไหวของทั้งกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มผู้ต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นแนวคิด ความเชื่อ อุดมการณ์แบบคู่ขนาน ซึ่งฝ่ายรัฐได้เน้นอุดมการณ์แบบทุนนิยมเป็นการปรับทรัพยากรที่มีอยู่ให้กลายเป็นทุน การใช้อำนาจเข้าไปบริหารจัดการทรัพยากร โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องชอบธรรมของนโยบายแผนการพัฒนา หรือการมีทัศนคติและความเชื่อที่มีต่อธรรมชาติที่ว่า ทรัพยากรเป็นของมนุษย์ สามารถเอามาใช้ได้ จัดการได้ตามต้องการ โดยอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพิชิตธรรมชาติ นำมาซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ในแนวปริมาณที่เน้นหลักการ “ยิ่งมากยิ่งดี” ส่งเสริมการสร้างและสะสมวัตถุการลงทุน เทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายแห่งการเจริญเติบโต (Growth) ความทันสมัย (Modernization) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และเรียกการพัฒนาว่าเป็นความก้าวหน้า (Progress) หรือการพัฒนา (Development) การพัฒนาในมุมมองของรัฐดังกล่าวนี้ ได้สะท้อนกระบวนการพัฒนา วิธีคิดและการจัดการแบบแยกส่วนกลไก ที่มุ่งให้เกิดความมั่งคั่งหรือการมีชีวิตที่สมบูรณ์ (Prosperity/Wealth) มีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบ โดยไม่เห็นความสำคัญของสัมพันธภาพ (Relationship) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในสังคม แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับวาทกรรมการพัฒนาของรัฐไทย (ชาติรีเพ็ญศรี, 2543) ที่ยังคงมีรากฐานทางความคิดและความเชื่อทางวิชาการที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ประการแรก หลักที่ว่ามนุษย์เป็นนายเหนือธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นเพียงวัตถุดิบในการผลิต หรือเป็นเพียงเครื่องรองรับความต้องการอันไม่รู้จักจบสิ้นของมนุษย์ ประการที่สอง หลักความเชื่อมั่นในการใช้ความรู้ทางเทคนิควิทยาการเอาชนะเหนือทั้งธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ เพื่อมนุษย์และสังคมมนุษย์จะพัฒนาก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ สู่สภาวะที่สมบูรณ์พร้อมในอนาคต และประการสุดท้าย หลักความเชื่อในเรื่องความอยู่รอดของผู้แข็งแรงเหมาะสมที่สุด จากรากฐานความคิดนี้ ได้นำไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมในฐานะที่เป็นวาทกรรมชุดหนึ่ง โดยอาศัยอำนาจและกลไกของรัฐ รวมทั้งสถาบันทางสังคมอื่น ๆ เพื่อมุ่งผูกขาดอำนาจในการกำหนดหรือสร้างความหมายให้กับคำว่า “การพัฒนา” มีการดำเนินการครอบงำ ปิดกั้น หรือกีดความรู้ว่าด้วยการพัฒนาในแบบอื่นเอาไว้ โดยเฉพาะความรู้ที่เกิดจากการสังสมโดยประสบการณ์ อันมีรากฐานอยู่บนความเชื่อ วิธีชีวิตโลกทัศน์ และภูมิปัญญาตามจารีต หรือขนบของท้องถิ่นต่าง ๆ

จากที่กล่าวมานั้นว่าเป็นภาพที่ตรงกันข้ามกับชุมชนท้องถิ่น ที่เน้นการให้ความสำคัญกับการจัดสัมพันธภาพบนฐานของค่านิยม ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องผี อันเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมในสังคมล้านนา บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความมั่นคง (Security) เกิดจากการจัด

ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ให้เกิดความสมดุลต่อเนื่องยั่งยืน ทั้งนี้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เสนอทางเลือกในการพัฒนา คือ กระแสการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน⁴ เป็นการให้คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรม มากกว่าเศรษฐกิจและเทคโนโลยี และยังได้นำเสนอแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน⁵ (Community Tourism) คือนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐ ชุมชน ได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย แนวคิดประชาสังคมและความเข้มแข็งของชุมชน แนวคิดสำคัญในการอนุรักษ์แนวคิดการอนุรักษ์และการพัฒนา แนวคิดสิทธิชุมชน แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งการประกาศเจตนารมณ์ “เชียงใหม่เมืองยั่งยืน” และเรียกร้องเรื่องการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกระดับอีกด้วย จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เคยศึกษาด้านวาทกรรมการพัฒนามาแล้ว นั่นคือ ในกระบวนการพัฒนาของรัฐที่มุ่งสู่ความเจริญก้าวหน้าในพื้นที่ต่าง ๆ ส่วนหนึ่งของการพัฒนานั้นก็ยังคงสร้างปัญหาต่อชุมชนท้องถิ่น เช่น การศึกษาวาทกรรมการพัฒนากรณีการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง (ตฤณ สุขนวล, 2546) ที่แสดงให้เห็นว่าภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาที่ได้รับการบูรณาการทั้งด้านองค์ความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ การจัดการองค์กรที่เข้ามาดำเนินการในพื้นที่ และการประสานแผนการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมของหน่วยงานรัฐเป็นอย่างดี แต่ชาวบ้านในพื้นที่กลับมีปฏิกิริยาต่อต้าน โดยให้ความหมายการพัฒนาว่า ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของชาวบ้าน และมีการลดทอนความน่าเชื่อถือการพัฒนาของรัฐว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานวิธีคิดทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากภายนอกและไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบนิเวศในพื้นที่ ชาวบ้านยังพยายามสร้างวาทกรรมทางเลือกขึ้นโดยการข่มขู่ และให้ความหมายกับองค์ความรู้ภายในท้องถิ่น มีการสร้างชุดความรู้ของชาวบ้านขึ้นรองรับ มีการตั้งข้อกังขาต่อกฎหมาย การต่อต้านในชีวิตประจำวัน การกล่าวอ้างเรื่องสิทธิชุมชนเพื่อสร้างความชอบธรรมในการเสนอเรื่องราวความเดือดร้อน และการต่อสู้ออกสู่สาธารณะอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีผลงานการศึกษา ปฏิบัติการทางวาทกรรมของชาวบ้านป่าทามกุดเป่ง (ศิริพร ศรีสินธุ์ไธสง, 2542) ที่นำเสนอวาทกรรมของชาวบ้านในกระบวนการต่อสู้เพื่อการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย 2 วาทกรรมหลัก คือ วาทกรรมว่าด้วยการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการนิยามความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์” “ป่า” “องค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น” เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และวาทกรรม “การพัฒนา” ที่ให้ความสำคัญกับ “สิทธิชุมชน” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ชาวบ้านจึงได้ต่อสู้ด้วยการโต้แย้งและตอบโต้

---

⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ข

⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก ฉ

วาทกรรมกระแสหลักของรัฐใน 2 ประเด็น คือ วาทกรรมว่าด้วยการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีได้ให้ความสนใจกับองค์ความรู้ของชุมชนท้องถิ่น และวาทกรรมการพัฒนาที่รวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง โดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารอุดมการณ์ แนวคิด ทิศทางการพัฒนาประเทศของผู้บริหารประเทศหรือเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา พบว่าลักษณะการสื่อสารที่ปรากฏตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการพัฒนายังที่ต่าง ๆ มิได้สะท้อนอุดมการณ์ แนวคิด และทิศทางการพัฒนาที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเท่าที่ควร ซึ่งการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสมนั้น ยังคงเป็นเพียงภาพในอุดมคติที่ยังมิได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติจริงในการดำเนินโครงการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาวิจัยหลายฉบับ ที่แสดงถึงการพัฒนาที่ยังส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การศึกษาความขัดแย้งทางสังคมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งในอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช (ณรงค์ บุญสวยขวัญ,2536) การศึกษาวาทกรรมสิ่งแวดล้อมในสื่อมวลชน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์,2537) การศึกษาพัฒนาการของความหมาย “การพัฒนาชนบท” ในสังคมไทย ศึกษาการให้ความหมายในกรณี “หมู่บ้านพัฒนาดีเด่น” แห่งหนึ่งในภาคเหนือ (ศุภชัย เจริญวงศ์,2542) การศึกษาวาทกรรมการพัฒนาของรัฐไทย : พ.ศ. 2504 – 2539 (ชาติรี เพ็ญศรี,2543) การศึกษาเรื่องเชื่อกับความรุนแรง และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของชนพื้นเมืองในจังหวัดรัตนคีรี ประเทศกัมพูชา (สมหมาย ชินนาค,2548) โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่รัฐเห็นว่าเป็นการสร้างความสำเร็จสู่ชุมชนท้องถิ่น แต่ในมุมมองของประชาชนกลับเห็นว่า การพัฒนาเหล่านั้นได้สร้างปัญหามากมายกลายเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐและชุมชน ดังนั้น เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม นั่นคือ จะต้องให้ความสำคัญกับถ่ายทอดข่าวสาร หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน เพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาร่วมกัน เป็นการสื่อสารที่เชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของการพัฒนา และสื่อสารความเห็น ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจริง เปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้รวบรวม กลั่นกรองข้อเรียกร้อง และช่วยแก้ไขปัญหาคัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มในสังคม ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา จะต้องสร้าง

แรงสนับสนุนจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนปลูกฝังทัศนคติอันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมเสถียรภาพ และควมมีประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบายการพัฒนาของรัฐ โดยใช้กระบวนการของการสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุด การให้ความสำคัญกับการรับข้อมูลข่าวสารจากชุมชนเขตพื้นที่การพัฒนา จะเป็นหนทางหนึ่งซึ่งแสดงถึงความจริงใจในการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริง เป็นการสร้างความพึงพอใจ และทำให้เจ้าหน้าที่รัฐได้รับทราบปฏิกิริยา ทัศนคติ ความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งถือว่าการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเสริมสร้างความเข้าใจในระบบการเมือง โดยเฉพาะการสื่อสารทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารเพื่อสาธารณชน เป็นการสื่อสารที่เปิดเผย และมีการใช้วิธีการสื่อสารแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของการสื่อสาร

จากการศึกษาวิจัยโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา กับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาของการสื่อสาร เช่น ความจริงใจที่จะไม่สื่อสาร การปกปิด การบิดเบือนทำให้การสื่อสารไม่ตรงประเด็น เป็นต้น ซึ่งหากย้อนกลับไปพิจารณาผลการสำรวจทัศนคติ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จะพบว่า แท้จริงแล้วประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมิได้ปฏิเสธโครงการพัฒนาอย่างสิ้นเชิง แต่เห็นว่าหากโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ก็พร้อมที่จะให้การสนับสนุน ทั้งนี้ ฝ่ายรัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา จะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า และเมื่อเกิดความไม่เข้าใจต่อโครงการพัฒนา ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการ จะต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเปิดเผย โปร่งใส ไม่ปิดบังข้อมูล ซึ่งจุดนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ได้ผ่านการวางแผน และดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับทุกฝ่าย เพราะการสื่อสารมีผลต่อพฤติกรรม การตอบสนองที่แสดงออกอย่างหลากหลาย เพื่อนำเสนอหรือแสดงเจตนาของแต่ละฝ่าย การแสดงออกซึ่งพฤติกรรม การต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ นับว่าเป็นการแสดงออกที่สะท้อนให้เห็นความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนา และเลือกที่จะเป็นผู้กระทำการสื่อสารมากกว่าที่จะเป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียว ความสำเร็จของการสื่อสารที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ข้อมูลข่าวสารที่มีพลังและมีหลักฐานสนับสนุนสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบอย่างทั่วถึงนั่นเอง

จากการศึกษาเรื่องวาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นวาทกรรมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้าน หรือจะเป็นวาทกรรมของฝ่ายรัฐที่สนับสนุนให้มีการสร้างกระแสไฟฟ้าก็ตาม ทั้งสองฝ่ายต่างก็ใช้ยุทธวิธีในการสร้างภาพความจริง และสถาปนาอำนาจให้กับภาพความจริงที่ วาทกรรมฝ่ายตนสร้างขึ้นมา ด้วยการใช้อำนาจในการให้นิยามความหมายการพัฒนา เพื่อสร้าง มายาคติให้กับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรม โดยใช้วิธีการประมวล ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในชุมชนท้องถิ่น รวบรวมมาเป็นผลงานในเชิงวิชาการ ผ่าน การศึกษาความเป็นไปได้ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการเขียนความจริงของ บรรดาวาทกรรมเหล่านี้ ล้วนส่งผลให้วาทกรรมของทั้งสองฝ่ายปะทะต่อสู้กัน ในเชิงการแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด ความเชื่อ เพื่อสร้างการสนับสนุนจากประชาชนในจังหวัด แม้ว่าในปัจจุบันนี้ โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ จริง เพราะมีวาทกรรมทวนกระแสการพัฒนาที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น รวมพลังกันออกมา ต่อต้านคัดค้านโครงการ และสามารถขึ้นมายังขบวนการนำในการพัฒนาได้ และแสดงให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ในสถานะด้อยกว่าในด้านอำนาจ ก็ได้ถูกวาทกรรมพัฒนากระแสหลักของ รัฐครอบงำเสมอไป ประชาชนที่ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ได้ใช้ วิธีการในการสร้างวาทกรรม ด้วยการเลือกใช้กลวิธีในการโน้มน้าวใจ ด้วยภาษาเขียนที่กระทบ อารมณ์ความรู้สึก ผ่านบทเพลง บทกลอน งานเขียนของศิลปิน ฯลฯ การหยิบยกสถานการณ์จริง และมีการเรียบเรียงเหตุการณ์ หรือถ้อยคำบอกเล่าความเป็นไปอย่างเรียงง่ายชัดเจนเป็นลำดับ เพื่อให้เกิดความหมายขึ้นมาชุดหนึ่ง ที่ผู้เขียนตัวบทนั้น ๆ ต้องการสื่อความออกมา ตัวบทเหล่านี้ นัยหนึ่งก็คือ อำนาจของวาทกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการร้อยเรียงมาอย่างดี จนทำให้ผู้ที่ได้รับข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้ารู้สึกคล้อยตาม และเห็นด้วยไปกับภาพความจริงที่ตัว บทเหล่านั้นนำเสนอ การเขียนโดยใช้ภาษาเพื่อทำให้โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ ต้องกลายเป็นโครงการที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต การบรรยายให้เห็น รายละเอียดในการทำลายป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ตัวเลขและข้อมูลที่ผ่านมาการ ค้นคว้าศึกษาในพื้นที่จริง รวบรวมและเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงผลเสียที่กำลัง จะเกิดขึ้นจริง หรือการใช้เสียงของชาวบ้านในพื้นที่เขตการพัฒนา ในการสะท้อนความไม่จริงของ ประโยชน์จากโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นกลยุทธ์ที่ทำให้วาทกรรม การพัฒนาของรัฐ โดยโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่สามารถ เกิดขึ้นได้จริงในเขตพื้นที่การพัฒนาจวบจนปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเลือกศึกษาเพียงหนึ่งโครงการ จากอีกหลายโครงการที่มีอยู่ในโครงการเมกะโปรเจกต์เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในอนาคตควรมีการศึกษาวาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของโครงการทั้งหมดโดยภาพรวมได้ อาจทำให้ค้นพบบทสรุปอื่น ๆ ที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น
2. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยว กำลังจะเกิดขึ้นอีกหลายจังหวัดในประเทศไทย ซึ่งแต่ละจังหวัดก็มีบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังในแต่ละพื้นที่อย่างเฉพาะเจาะจง ในด้านผลประโยชน์และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งอาจนำผลการวิจัยฉบับนี้เป็นแบบอย่างในการศึกษาได้
3. นิสิตผู้มีความสนใจศึกษาด้านวาทกรรมการพัฒนา อาจนำความรู้ทางด้านนิเทศศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง นับว่าจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการมีส่วนร่วม ทั้งในระดับชุมชน สังคม และประเทศชาติได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. 2544. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- กิตติพร ใจบุญ. 2538. ความจริงในเรื่องเชื่อน : บทศึกษาการปฏิบัติการทางวาทกรรมในสังคมไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2490-2537. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขามนุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิตติภูมิ มีประดิษฐ์. 2541. การพัฒนาที่ยั่งยืน : การประสานงานที่เป็นรูปธรรมระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. วารสารร่วมพฤษฯ ปีที่ 16 เล่ม 2 ตุลาคม 2540 – มกราคม 2541 : 74 – 88.
- เกษียร เตชะพีระ. 2546. การเมืองภาคประชาชน : ผ้าซิ่นน้ำตาโลกาภิวัตน์ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร. วารสารฟ้าเดียวกัน (1) : 36 – 51.
- จงกลณี ไตสกุลวงศ์. 2542. การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์..
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. 2536. “วัฒนธรรมกับความหลากหลายทางชีวภาพ.” ในความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วิวัฒน์ คติธรรมนิทัศน์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ชาติรี เพ็ญศรี. 2543. วาทกรรมการพัฒนาของประเทศไทย : พ.ศ. 2504-2539. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. 2542. สืบสานล้านนา : สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์.
- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. 26 ธันวาคม 2548. โสงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา. สัมภาษณ์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันต์. 2533. เทววิทยาแห่งวาทกรรม : ทำความเข้าใจอำนาจแห่งวาทกรรมด้วยนารายณ์สิบปาง. สมุดสังคมศาสตร์ ปีที่ 12 (3 – 4) : 175 – 191.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2542. วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545. สัตว์วิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2545. New social movements : ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.

- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. 2536. **ความขัดแย้งทางสังคมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแห่งหนึ่งใน อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. 2538. **การตอบสนองของประชาชนและภาคราชการต่อโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพงศ์ แย้มเจริญ. 2544. **วาทกรรมวิเคราะห์พระราชานิพนธ์เรื่องพระมหาชนก.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล วิทิตานนท์. 2546. **เทศบาลมหานครเชียงใหม่ วิถีทางรองรับการก้าวสู่อภิมาเมือง.** เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 44 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 : 1 – 7.
- ดวงจันทร์ อภาวชูธรรม์ เจริญเมือง. 2536. **การเติบโตของเมืองและสภาวะแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ 1. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงจันทร์ อภาวชูธรรม์. 2546. **อนุรักษ์คือพัฒนา พัฒนาคืออนุรักษ์.** เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 34 มกราคม พ.ศ. 2546 : 8 – 9.
- ดวงจันทร์ อภาวชูธรรม์. 2547. **อนาคตของเมืองเชียงใหม่จะไปทางไหน.** เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 47 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 : 6 – 12.
- ดวงจันทร์ อภาวชูธรรม์. 2 ธันวาคม 2548. **นักวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สัมภาษณ์.**
- ดำรงค์ สุานดี. 2538. **รัฐกับการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. 2541. **การบริหารการพัฒนา : ความหมาย เนื้อหา แนวทางและปัญหา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพศิริ สุขโสภา. 8 มกราคม 2549. **ศิลปินนักคิดนักเขียน. สัมภาษณ์.**
- ธรรมรักษ์ การพิสิษฐ์. 2533. **วัฒนธรรม กับ การพัฒนาในทศวรรษหน้า.** วัฒนธรรมไทย ปีที่ 29 ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2532 – มกราคม 2533 : 22 – 27.
- ธรรมรักษ์ การพิสิษฐ์. 2543. **วิสัยทัศน์การวางแผนพัฒนาประเทศในสหัสวรรษหน้า.** กรุงเทพฯ : เพชรรุ่งการพิมพ์.
- ธวัชชัย เจริญรัฐ. 4 กุมภาพันธ์ 2549. **ไกด์นำเที่ยวดอยหลวงเชียงดาว. สัมภาษณ์.**
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. 2532. **การวิเคราะห์ข้อเจต (Subject) : ทฤษฎีที่ไร้ทฤษฎีว่าด้วยอำนาจของมิเชล ฟูโก้.** กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2534. **เชียงใหม่ในกระแสการเปลี่ยนแปลง**. รวมบทความเกี่ยวกับ
ปรากฏการณ์และสาระของสังคมภาคเหนือ. 104 – 112. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. 2547. **ดอยหลวงเชียงดาว : บนเส้นทางพัฒนาเมืองเชียงใหม่**.
เชียงใหม่ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ : ดอยหลวงเชียงดาว มีนาคม พ.ศ. 2547 : 33 – 45.
- นิคม พุทธา. 2547. **โครงการกระเช้าไฟฟ้าดอยหลวงเชียงดาว**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ :
ดอยหลวงเชียงดาว มีนาคม พ.ศ. 2547 : 12 – 25.
- นิคม พุทธา. 21 ธันวาคม 2548. ผู้อำนวยการสำนักงานโครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน.
สัมภาษณ์.
- นักศึกษาด้านวิชาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 23. 2540. **การวิเคราะห์ผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อม โครงการกระเช้าไฟฟ้าขึ้นภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย**. รายงาน
การฝึกภาคสนาม ครั้งที่ 3 คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นันทิยา ชันคำ. 2547. **โครงการกระเช้าไฟฟ้าดอยหลวงเชียงดาว – นโยบายสาธารณะที่
ชาวบ้านไม่ต้องการ**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ : ดอยหลวงเชียงดาว มีนาคม พ.ศ.
2547 : 26 – 27.
- บุญชอบ . 3 กุมภาพันธ์ 2549 . **พ้อคำบริเวณหน้าถ้ำเชียงดาว**. สัมภาษณ์.
- บุญช่วย สิริธโร,พระมหา ดร. 2547. **เชียงใหม่ : ทำอย่างไรให้มีชีวิต (1)**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่
5 ฉบับที่ 49 เมษายน พ.ศ. 2547 : 34 – 37.
- บุญช่วย สิริธโร,พระมหา ดร. 2547. **เชียงใหม่ : ทำอย่างไรให้มีชีวิต (2)**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่
5 ฉบับที่ 50 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 : 32 – 35.
- บุญช่วย สิริธโร,พระมหา ดร. 2547. **เชียงใหม่ : ทำอย่างไรให้มีชีวิต (3)**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่
5 ฉบับที่ 51 มิถุนายน พ.ศ. 2547 : 19 – 23.
- บุญช่วย สิริธโร,พระมหา ดร. 2547. **เชียงใหม่ : ทำอย่างไรให้มีชีวิต (จบ)**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ปี
ที่ 5 ฉบับที่ 52 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 : 13 – 18.
- บัณฑิต บัวคลี่. 8 มกราคม 2549. **สื่อมวลชนประจำท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่**. สัมภาษณ์.
- ประเวศ วะสี. 2536. **วัฒนธรรมกับการพัฒนา**. รวมบทความวัฒนธรรมกับการพัฒนา : การ
ประชุมสัมมนาศิลปวัฒนธรรมไทย. 54-69. กรุงเทพฯ : คณะกรรมาธิการศาสนา ศิลปะ
และวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร.
- ประเวศ วะสี. 2542. **ยุทธศาสตร์ทางปัญญาของชาติ : ยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของสังคม
ทั้งหมดร่วมกัน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- ประเวศ วะสี. 2547. **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม
ราชบัณฑิตยสถาน.
- ปริญญา ปราชญานุพร. 2539. **การพัฒนาบนรอยต่อแห่งวัฒนธรรม : ภูมิปัญญาตะวันออก-
วิทยาการตะวันตก**. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- ปรีชา ชัดสูตร. 2 กุมภาพันธ์ 2549. **ไกด์นำเที่ยวองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถ้ำ**. สัมภาษณ์.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2536. **เศรษฐศาสตร์สีเขียวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2538. **เศรษฐศาสตร์การเมือง – โลกทัศน์กับการวิเคราะห์ระบบและ
การเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2538. **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2541. **วาทกรรมว่าด้วย “ชาวเขา”**. วารสารวิชาการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ฉบับที่ 1 : 91-135.
- พรทิพย์ เรือรวิวิทย. 2542. **ศักยภาพของจังหวัดเชียงใหม่ในการเป็นศูนย์กลางทางการ
ท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง**. รายงานการวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2531. **ความผิดพลาดของการพัฒนาในยุคที่ผ่านมา**. รวม
บทความวัฒนธรรมกับการพัฒนา. 32-53. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พลอยศรี ไพรถนนวนนท์. 2546. **เชียงใหม่กับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิศาล วสุวานิช. 16 มีนาคม 2549. **ผู้อำนวยการสำนักบริหารเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี**. สัมภาษณ์.
- พัชรินทร์ สุกัลศีล. 12 มกราคม 2549. **ตัวแทนกลุ่มภาคีเพื่อคดอยหลวงเชียงดาว**. สัมภาษณ์.
- พันแสง มรคา. 2545. **การเมืองภาคประชาชนของคนเชียงใหม่ : เขาเป็นว่าเตอะ?**. เชียงใหม่
ปริทัศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 : 24 – 29.
- แพรว จารุ. 2547. **เดือนเต็มดวงที่คดอยหลวงเชียงดาว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. 8 มกราคม 2549. **อาจารย์จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**.
สัมภาษณ์.
- ภัทร ต้นพรหม. 2547. **คดอยหลวงเชียงดาว : ภาวะเหลือเพียงตำนาน**. เชียงใหม่ปริทัศน์ ฉบับ
พิเศษ : คดอยหลวงเชียงดาว มีนาคม พ.ศ. 2547 : 3 – 11.

มหาวิทยาลัยมหิดล, โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม. 2529. **ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อ**

สังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัยภาควิชา

สังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. 2536. **อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-**

ปุ๋ย : การจัดการและการอนุรักษ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : สันติภาพการพิมพ์.

มาลา คำจันทร์. 8 มกราคม 2549. ครูใหญ่โงงเขียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา. สัมภาษณ์.

ยก บุญมี. 3 กุมภาพันธ์ 2549 . ลูกหาบ. สัมภาษณ์.

ยศ สันตสมบัติ. 2542. **ความหลากหลายของชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา**

อย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์.

รัฐกร ตานที. 24 ธันวาคม 2548. ประชาสัมพันธ์กลุ่มภาคีเพื่อดอยหลวงเชียงดาว. สัมภาษณ์.

รัตนาวดี สำราญสุข. 2545. **วาทกรรมวิเคราะห์รายการนายกฯทักษิณคุยกับประชาชนและ**

รายการชวนออนไลน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งรวี เฉลิมศรีปริญญาธิราช. 2540. **วาทกรรมและอำนาจของสื่อสารมวลชน.** สารนิพนธ์วารสาร

ศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิชาหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรไรซ์ มาช่วย. 2 กุมภาพันธ์ 2549. หัวหน้าฝ่ายทะเบียน อำเภอเชียงดาว. สัมภาษณ์.

ลิขิต อีรวะดิน. 2545. **การเมืองการปกครองของไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วสันต์ ศิริพูล และ พรทิพย์ เขียวศรีวิทย์. 2539. **ความสัมพันธ์ระหว่างเอกลักษณ์ทาง**

ศิลปวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบนและการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว.

น. 8 – 15. เชียงใหม่ : ฝ่ายการวิจัยทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาสังคม สถาบันวิจัยเพื่อ

การพัฒนาประเทศไทย.

วิวัฒน์ แก้วทะนง. 2541. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำ**

ปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒน

บริหารศาสตร์.

วิฑูณ มหาเทพ. 1 กุมภาพันธ์ 2549. ผู้ใหญ่บ้านโรงวัว หมู่ที่ 12 . สัมภาษณ์.

วิไลวรรณ เพชรโสภณสกุล. 2547. **จากกระเช้าบู่งกีฬามาลัย ถึงกระเช้าไฟฟ้าดอยหลวงเชียง**

ดาว. เชียงใหม่ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ : ดอยหลวงเชียงดาว มีนาคม พ.ศ. 2547 : 28 – 31.

ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร. 2542. **ปฏิบัติการทางวาทกรรมของชาวบ้าน : กรณีศึกษาป่าทามกุดเป่ง.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภชัย เจริญวงศ์. 2542. **พัฒนาการของความหมาย “การพัฒนาชนบทไทย” ในสังคมไทย :**

ศึกษาการให้ความหมายในกรณี “หมู่บ้านพัฒนาดีเด่น” แห่งหนึ่งในภาคเหนือ.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สถาบันพัฒนาการเมือง. 2544. **ถอดรหัสการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เครือข่ายความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเชียงใหม่. 2547.

เจตนารมณ์เชียงใหม่เมืองยั่งยืน. เชียงใหม่ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 48 มีนาคม พ.ศ. 2547 : 34 – 37.

สมชัย ใหม่จันทร์แดง. 14 กุมภาพันธ์ 2549. ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์.

สมหมาย ชินนาค. 2546. **เชื่อกับความรุนแรง และขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อพิทักษ์**

สิ่งแวดล้อมของชนพื้นเมืองในจังหวัดรัตนคีรี ประเทศกัมพูชา. เชื่อกับความ

ขัดแย้ง : การประชุมประจำปีทางมนุษยวิทยา ครั้งที่ 4 เรื่องวัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง, 1-24. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

สมหมาย ชินนาค. 2546. **มูนไม่ใช่มุล :** วาทกรรมต่อต้านรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ที่

ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล. น. 1-29. คนสู้รัฐ : การประชุมประจำปีทาง

มนุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่องชาติ และชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

สมชาติ อ่องสกุล. 2529. **ปัจจุบันสู่อดีต : ความเคลื่อนไหวทางความคิดช่วงทศวรรษแรก.**

โครงการผลิตเอกสารทางวิชาการ ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมชาติ อ่องสกุล. 22 กุมภาพันธ์ 2549. นักวิชาการคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สัมภาษณ์.

สรณี วงศ์เบ็ญสัจจ์. 2544. **วาทกรรมสื่อโฆษณาการท่องเที่ยว : ภาพแทน ตัวตน และความ**

เป็นไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สวิง ต้นอุต. 26 ธันวาคม 2548. ผู้อำนวยการวิทยาลัยการจัดการทางสังคม. สัมภาษณ์.

สินธุ์ สโรบล. 15 มีนาคม 2549. ผู้ประสานงาน สกว. สำนักงานภาค. สัมภาษณ์.

สุพจ จริงจิตร. 2545. **วาทกรรมกับการพัฒนา.** สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 48 , 36 (1 – 7

กุมภาพันธ์ 2545) : 37.

สุเทพ หน่อปลา. 1 กุมภาพันธ์ 2549. ผู้ใหญ่บ้านบ้านถ้ำ หมู่ที่ 5 . สัมภาษณ์.

เสนาะ พรหมเมือง. 4 กุมภาพันธ์ 2549 . กำนันอำเภอเชียงดาว. สัมภาษณ์.

เสน่ห์ จามริก. 2542. **สังคมไทยกับการพัฒนาที่ก่อปัญหา.** พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ : โครงการ

จัดพิมพ์คปไฟ.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค. 2547. **ดอยหลวงเชียงใหม่ดาว.**
- เบญจวรรณวงศ์คำ (บรรณารักษ์). พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : วนิดา เพรส.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2504. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2510. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510-2514.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2515. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515-2519.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2520. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2525. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2530. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2535. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2540. **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- อภิชาติ ศรีโสภิต. 2545. **กระบวนการช่วงชิงความหมายของพื้นที่ป่า.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิญา เพื่อฟูสกุล. 2543. **แนวความคิดหลักทางสังคมวิทยาเรื่องอัตลักษณ์.** กรุงเทพฯ :
คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อรรณณ ปิณฑน์ไธวาท. 2546. **กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย.** ทุนวิจัย
งบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2544.
- อรรณณ ปิณฑน์ไธวาท. 2546. **การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2530. **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการพัฒนาเศรษฐกิจ : การ
พึ่งพาอาศัยหรือการพึ่งพิง. ศึกษากรณีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉ.1 .**
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. 2534. **วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติพลังที่สร้างสรรค์.** กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

- อานันท์ กาญจนพันธ์. 2544. **มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุดรพันธ์ จันทรวิโรจน์. 15 มีนาคม 2549. อดีตนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. 2537. **วิพากษ์สังคมไทย**. ปรับปรุงจากเอกสารประกอบการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ประจำปี 2537 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- อัคนี มูลเมฆ. 8 มกราคม 2549. ศิลปินนักคิดนักเขียน. สัมภาษณ์.
- อัญชลี กัลมาพิจิตร. 16 กุมภาพันธ์ 2549. กรรมการรองเลขาธิการ ประธานสภาธุรกิจการท่องเที่ยว สมาคมหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์.
- อัษฎางค์ ปรายณานนท์. 2537. **เมืองเชียงใหม่**. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อ้อยทิพย์ สอดแสง. 2544. **วิเคราะห์วาทกรรมกรณีอุบัติเหตุรังสีโคบอลต์ 60**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- Danaher, S. and Webb, J. 2001. **Understanding Foucault** ; Sage Publication.
- Deborah Cameron, Elizabeth Frazer, Penelope Harvey, M.B.H. Rampton and Key Richardson. 1992. **Power / Knowledge : The Politics of Social Science**, London : Routledge.
- Deirdre D. Johnston. 1994. **The Art and Science of Persuasion**, The United States of America : Wm. C. Brown Communications, Inc.,
- Escobar, Arturo. 1984-85. "Discourse and Power in Development : Michel Foucault and the Relevance of His Work to the Third World" Alternative X, (Winter) 1984-85.
- Escobar, Arturo . 1995. **Encountering Development : the Making and Unmaking of the Third World.**, New Jersey : Princeton University Press.
- Foucault, Michel. 1981. "The Order of Discourse", in Robert Young (edt.) **Untying the Text : A Post – Structuration Reader**, London : Routledge Kegan Paul.
- Pierre Bourdieu. 1991. **Language and Symbolic Power**, Translated by Gino Raymond and Matthew Adamson. Edited by John B. Thompson. Cambridge : Polity Press in association with Blackwell.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

เหตุผลการคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

ดอยสุเทพ

1. ผู้ที่จะไปนมัสการพระธาตุดอยสุเทพ ควรขึ้นไปด้วยอาการสำรวม มิใช่ขึ้นกระเช้าซึ่งจะต้องอยู่สูงเหนือวัดอีก 2-3 แห่ง ที่อยู่บริเวณเชิงเขา เช่น วัดศรีโสดา วัดอนาคามี เป็นต้น
2. บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติห้ามมิให้ใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์อย่างอื่น การก่อสร้างและการใช้กระเช้าลอยฟ้าจะทำลายระบบนิเวศของป่าบนดอยสุเทพ ซึ่งเป็นป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก
3. จะทำให้ทัศนียภาพของเมืองเชียงใหม่ถูกทำลายโดยเสาเคเบิลทั้งหลาย ที่ติดตั้ง

ดอยหลวงเชียงดาว

1. ดอยหลวงเชียงดาวเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีสถานภาพเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการสงวนและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ป่าที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ตามหลักการของการจัดการป่าอนุรักษ์แล้ว จะไม่มุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว ซึ่งต่างจากการจัดการพื้นที่ป่าในลักษณะของอุทยานแห่งชาติ
2. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวงเชียงดาว ครอบคลุมพื้นที่ 325,625 ไร่ ได้รับการประกาศตามพระราชกฤษฎีกาให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อปี พ.ศ. 2521 พื้นที่ส่วนใหญ่ ครอบคลุมเทือกเขาหินปูนทั้งหมดของดอยหลวงเชียงดาว โดยมียอดดอยสูงสุดประมาณ 2,270 เมตร จากระดับน้ำทะเล ดอยหลวงเชียงดาวจึงมีลักษณะเด่นที่เรียกว่า ระบบนิเวศวิทยาเฉพาะถิ่น คือ เป็นระบบนิเวศวิทยาของเทือกเขาหินปูน ที่มีสัตว์ป่าหายากอาศัยอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ป่าสงวน ได้แก่ กวางผา เลียงผา และไก่ฟ้าปางลายขวาง ที่พบเฉพาะพื้นที่ป่าดอยหลวงเชียงดาวเท่านั้น รวมทั้งสัตว์ชนิดอื่น ๆ
3. ดอยหลวงเชียงดาวเป็นสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ (Subalpine Vegetation) ซึ่งหมายถึง พันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ ที่ขึ้นแถบเทือกเขาหิมาลัย พืชกึ่งอัลไพน์นี้พบอยู่จำนวนมากที่ดอยหลวงเชียงดาว และนอกจากนี้ยังมีพืชเฉพาะถิ่นที่ไม่พบแห่งใดในประเทศไทย จะมีเฉพาะที่ดอย

หลวงเชียงดาวเท่านั้น เช่น กุหลาบดอยเชียงดาว *Rhododendron Ludwigianum* Chiang Dao ค้อดอยเชียงดาว *Trachycarpus excelsa* Chiang Dao ฯลฯ หากมีโครงการกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวจริง ไม่ว่าจะเปิดอาคารสิ่งปลูกสร้าง สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ทั้งร้านอาหาร บ้านพัก อาคารสำนักงาน และจำนวนนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปกับกระเช้าไฟฟ้า จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของดอยหลวงเชียงดาวเป็นอย่างมาก

4. บนดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาหินปูน ไม่มีพื้นที่ราบที่กว้างมากนัก จะมีเฉพาะหุบเขา ซอกภูเขา เช่น บริเวณอ่างสลุง ซึ่งบริเวณอ่างสลุงนี้เป็นสังคมพืชป่าดิบเขา ลักษณะเดียวกันกับป่าดิบเขาที่พบยอดดอยอินทนนท์ ดังนั้น ไม่ว่าจะเปิดยอดภูเขาหรือที่ราบระหว่างหุบเขาก็คงไม่สมควรที่จะเปิดเป็นพื้นที่ป่าหรือมีอาคารสิ่งปลูกสร้างใด ๆ เพราะถ้าหากสภาพป่าถูกทำลายไปแล้ว ยากนักที่จะฟื้นกลับมาได้
5. บนยอดดอยหลวงเชียงดาวมีลักษณะเป็นเทือกเขาหินปูน โดยธรรมชาติแล้วฝนจะตกเฉพาะในช่วงฤดูฝนโดยประมาณ ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – เดือนพฤศจิกายน ของทุกปี น้ำฝนที่ตกลงมากจะไหลแทรกซึมไปในดินและบริเวณซอกหินปูน โดยสภาพพื้นที่ทั่วไปแล้วบนดอยหลวงเชียงดาวจึงไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ดังนั้น บนดอยหลวงเชียงดาวจึงไม่ใช่พื้นที่ที่จะให้บริการกับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการกักเก็บน้ำ การใช้น้ำเพื่ออาคาร บ้านพัก ร้านอาหาร และห้องน้ำ เป็นต้น
6. ในปัจจุบันแม้ว่าดอยหลวงเชียงดาวจะถูกกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แต่ก็มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้เข้าไปเที่ยวชมความสวยงามของธรรมชาติ ประมาณ 50,000 คนต่อปี ในจำนวนนี้มีนักท่องเที่ยวประมาณ 2,000 คนที่ขึ้นไปสัมผัสบนยอดดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยวตั้งแต่การควบคุมปริมาณโดยเฉลี่ย 200 คนต่อวัน การทิ้งขยะของเสีย การเก็บกล้วยไม้ พันธุ์ไม้ป่า การตัดไม้มาทำฟืน และใช้สอยในระหว่างพักแรม การก่อไฟที่เสี่ยงต่อการลุกลามเป็นไฟป่า การก่อให้เกิดเสียงอีกที่ก่อกวนสัตว์ สิ่งเหล่านี้ได้สร้างปัญหาให้กับระบบนิเวศของดอยหลวงเชียงดาวเป็นอย่างมาก และเป็นสิ่งที่ยากลำบากที่ทางเจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจะควบคุมได้อย่างทั่วถึง
7. ปัจจุบันการท่องเที่ยวบนดอยหลวงเชียงดาวมีอยู่แล้ว นักท่องเที่ยวสามารถที่จะใช้เส้นทางระหว่างตำบลแม่สะป๊อกจนถึงหน่วยพิทักษ์ป่าดอยขุนกอก (เด่นหญ้าขัด) ระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร เป็นทางลูกรังชั้นดี จะยากลำบากก็เฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น นักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมที่จะเดินทางโดยรถยนต์ตามเส้นทางนี้และต่อจากนั้นจึงเดินเท้าเข้าไปบริเวณอ่างสลุง และบนยอดดอยหลวงเชียงดาวอีก 5-6 ชั่วโมง โดยพักแรมที่บริเวณ

อ่างสูง และขากลับใช้เส้นทางเดินลงมาจากภูเขาผ่านจุดที่เรียกว่า “กิวลม” ลงมาทางหมู่บ้านหน้าถ้ำเชียงดาว ซึ่งนักท่องเที่ยวจำนวนมาก นิยมที่จะท่องเที่ยวในลักษณะของการผจญภัยและพึงพอใจกับการท่องเที่ยวในลักษณะนี้

8. ดอยหลวงเชียงดาว อ่างสูง ถ้ำเชียงดาว ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา และคุณค่าทางจิตใจของคนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้คนในอำเภอเชียงดาว และอำเภอใกล้เคียง จะเห็นได้ว่าทุก ๆ ปีจะมีพิธีกรรม และการทำบุญของคนท้องถิ่น โดยเฉพาะไม่ว่าจะเป็นที่วัดถ้ำเชียงดาว วัดถ้ำปากเปียง ของหลวงปู่ฉิม พุทธาจารย์ และวัดถ้ำผาปล่อง เป็นต้น การมีกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวจึงเปรียบเสมือนการลบหลู่ดูหมิ่น ชำخ่มของสูง เหยียบย่ำสิ่งที่คนท้องถิ่นเคารพบูชา
9. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยหลวงเชียงดาว เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เจ้าของผู้เสนอโครงการจะต้องทำ รายงานศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กำหนดให้ประชาชนโดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ตั้งแต่การร่วม รับรู้ข่าวสารข้อมูล ร่วมพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของโครงการและร่วม ศึกษาผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งร่วมรับฟังข้อคิดเห็น ในลักษณะของการจัดเวทีประชาพิจารณ์ ซึ่งแน่นอนว่า โครงการกระแสไฟฟ้าดอยหลวงเชียงดาวนี้ จะต้องผ่านการเห็นชอบของชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วน ตำบลและเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เป็นต้น
10. โครงการกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว เป็นโครงการขนาดใหญ่ ที่จะต้องใช้เงินลงทุนไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท ซึ่งไม่ทราบว่ารัฐบาลจะนำเงินมาจากไหน และถ้าให้ บริษัทต่างชาติมาลงทุนแล้ว ประโยชน์ที่จะได้รับก็จะตกอยู่กับผู้ลงทุนและรัฐบาลไทย อาจจะมีรายได้ที่ไม่มากนัก ถ้าเทียบกับค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมา ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว ผลกระทบ ด้านสังคม ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญประโยชน์ในแง่ของเศรษฐกิจ (เม็ดเงิน) นั้นก็จะตกถึงชาวบ้านได้ไม่มากนัก

ภาคผนวก ข

วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นจุดแข็งในการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวหลายประการ เช่น การเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งมายาวนานกว่า 700 ปี มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เอื้ออารี ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดและภาษาเขียนของตน บ้านเมืองมีความเจริญไม่แตกต่างจากกรุงเทพฯ มากนัก ผู้คนมีลักษณะนิสัยอ่อนโยน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เก่าแก่และมีเอกลักษณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามโดดเด่น มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์และหลากหลาย ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และผู้ประกอบการมีความเชี่ยวชาญในธุรกิจบริการ รวมทั้งมีโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง การติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับดี จึงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างกว้างขวาง ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศเดินทางมาเยือนเป็นจำนวนมากในแต่ละปี

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่ มีความสมบูรณ์พร้อมเกือบทุกด้านและเหมาะสมต่อการเดินทางมาเยือน ด้วยความเป็นเมืองที่มีเสน่ห์ สะดวกสบายและมีความสุขสงบ ทำให้ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 2510 เป็นต้นมา เชียงใหม่เริ่มได้รับการพัฒนาให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยว และในปี พ.ศ. 2512 รัฐบาลมีมติให้มโนนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จนในปี พ.ศ. 2522 เมื่อสนามบินเชียงใหม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นสนามบินนานาชาติ ยังผลทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มสูงขึ้น และในปีเดียวกันนี้เองรัฐบาลได้กำหนดนโยบายพัฒนาเมืองหลักและเมืองรอง ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เพื่อหาทางกระจายความเจริญจากกรุงเทพฯ ไปสู่ส่วนภูมิภาค ซึ่งการพัฒนาเมืองหลักได้เริ่มต้นอย่างจริงจังตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2522 นี้เอง จะเห็นได้ว่าความเจริญด้านการท่องเที่ยวได้ถูกส่งเสริมสนับสนุนจากส่วนกลางเสมอมา โดยมีรัฐบาลเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายแบบเบ็ดเสร็จ ทิศทางการพัฒนาเมืองหลักยังคงดำเนินต่อไป จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งมีการระบุอย่างชัดเจนว่า “จะพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน และขยายบทบาทเป็นแหล่งอุตสาหกรรม (เชียงใหม่-ลำพูน) ที่สำคัญมากขึ้น” จุดนี้เองที่ทำให้เห็นว่าแม้จะมีการกำหนดให้มีการพัฒนาเมืองหลักในส่วนภูมิภาคในหลาย ๆ จังหวัด แต่ฝ่ายรัฐบาลก็ยังให้ความสำคัญและจุดเน้นหนักในการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาในจังหวัด

เชียงใหม่คือ การกว้านซื้อที่ดินในจังหวัดของบรรดาผู้มีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการพัฒนา ทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่มากมาย จนล่วงมาถึงปี พ.ศ. 2534 รัฐบาลได้อนุมัติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) กำหนดให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจการค้า การบริการ แหล่งอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งทางอากาศ การศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการท่องเที่ยว สิ่งที่น่าทึ่งที่ปรากฏชัดเจนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า จังหวัดเชียงใหม่มิได้มีทิศทางการพัฒนาด้วยศักยภาพภายในของจังหวัดเอง แต่เป็นผลที่เกิดขึ้นจากนโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นจากส่วนกลางเป็นสำคัญ ผลพวงที่ตามมาจากนโยบายการพัฒนาดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมเชียงใหม่ใน 3 ระดับด้วยกัน คือ อิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ รายได้ และราคาสินค้า และการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี และอิทธิพลการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ดนตรีและค่านิยม ซึ่งอิทธิพลการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเพิ่มมากขึ้น (โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529) นอกจากนี้ยังก่อปัญหานานัปการ อาทิ ปัญหาการจราจรติดขัด อากาศเป็นพิษ น้ำเสีย ปัญหาการสร้างอาคารสูงในบริเวณที่ไม่เหมาะสม ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการใช้ที่ดินผิดประเภท ปัญหาสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการไม่เพียงพอ ปัญหาการเติบโตของเมืองอย่างไร้ทิศทางและไร้การควบคุม ปัญหาการขาดประสิทธิภาพของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น และส่วนภูมิภาคในการจัดการกับการเจริญเติบโตของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ เมื่อการดำรงชีพอย่างเรียบง่ายของชาวบ้านชุมชนท้องถิ่น ต้องแปรเปลี่ยนไปตามบริบทสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจ ที่เป็นผลมาจากการกำหนดนโยบายจากรัฐบาล ดังนั้น ความพยายามในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตแบบเดิมให้คงอยู่ในบริบทแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมใหม่จึงเกิดขึ้น

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการสร้างชื่อเสียง และภาพลักษณ์แก่เมืองเชียงใหม่ให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) จะพบว่าปัจจัยอย่างน้อย 9 ประการที่ส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ นั่นคือ

1. การที่ประเทศมหาอำนาจตะวันตกส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยว และกระตุ้นให้ประเทศกำลังพัฒนาส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงมองหาแหล่งท่องเที่ยวหลักเพื่อสร้างเป็นจุดขายสำคัญ

2. การขานรับของประเทศกำลังพัฒนา เพราะเห็นว่าเป็นการนำรายได้เข้าประเทศ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนของตน และทำให้เศรษฐกิจภายในประเทศเจริญเติบโต
3. ระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม หรือระบบการบริหารประเทศแบบรวมศูนย์อำนาจ ทำให้การตัดสินใจของรัฐบาลมีความรวดเร็ว ไม่ต้องปรึกษาและสอบถามความเห็นของประชาชนในท้องถิ่น การพัฒนาทั้งหมดตัดสินใจโดยอ้างเอาการพัฒนาประเทศและความอยู่ดีกินดีของประชาชนเป็นเป้าหมายหลัก
4. ระบบการบริหารท้องถิ่นที่อ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคมิได้ทำหน้าที่กำกับดูแลท้องถิ่น แต่ครอบงำท้องถิ่น หรือถูกควบคุมโดยอำนาจจากส่วนกลาง
5. ระบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคยังมีลักษณะแยกส่วน ขาดการพิจารณาปัญหาท้องถิ่นและภูมิภาคในภาพรวม การแก้ไขปัญหาไม่ต่อเนื่อง และไม่ได้เริ่มจากการคำนึงถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นในระยะยาว
6. ระบบการศึกษาที่เน้นวิชาชีพ ขาดองค์ความรู้ที่เป็นภาพรวม และขาดเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่น ทำให้ขาดพลังในการท้วงติงนโยบายการพัฒนาแบบเน้นวัตถุ และทำลายความยั่งยืนของท้องถิ่น และขาดพลังในการเสนอทางเลือกใหม่ที่จะปกป้องและพัฒนาท้องถิ่นของตน
7. นโยบายของรัฐและระบบการโฆษณาของรัฐและเอกชน ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจที่วัตถุ การเติบโตทางเศรษฐกิจการซื้อขายสินค้า การบริโภคสินค้า ทำให้ทิศทางการพัฒนาภูมิภาค การพัฒนาเมือง การพัฒนาท้องถิ่น และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มุ่งไปสู่การสนับสนุนกิจกรรมเศรษฐกิจแบบขยายทุน สร้างรายได้ สร้างกำไร และการบริโภคแทบทั้งสิ้น
8. องค์ประกอบและปัจจัยภายในของเมือง เช่น การที่รัฐมองเห็นศักยภาพของเมืองเชียงใหม่ในฐานะเมืองที่งดงาม มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น จึงนำมาสู่กระบวนการสร้างภาพให้เมืองในลักษณะต่าง ๆ
9. ค่านิยมและพฤติกรรมที่ได้รับการกระตุ้นเร้าจากระบบโฆษณาสมัยใหม่ ให้ประชาชนที่มีรายได้มากพอหันมาสนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย และการส่งเสริมกิจกรรมธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองงดงาม เมืองน่าเที่ยว เป็นเอกนครระดับภาค (Regional Primate City) และวิธีการคิดแบบเมืองใหญ่ต้องเป็นเมืองที่มีทุกสิ่งทุกอย่าง มีความเจริญในทุกด้าน ส่งผลให้เชียงใหม่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผนวกกับ

ณ วันนี้ยุทธศาสตร์การบริหารประเทศอยู่ภายใต้การบริหารแบบบูรณาการหรือ CEO (Chief Executive Officer) ประกอบด้วยกลุ่มจังหวัดทั้งหมด 19 กลุ่ม เฉพาะภาคเหนือมีทั้งหมด 8 จังหวัด ซึ่งกลุ่มล้านนาถือว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด ดังนั้นการต่อสู้เพื่อช่วงชิงบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัด ระหว่างภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นจึงเกิดขึ้น ในขณะที่รัฐพยายามใช้อำนาจในการบริหารจัดการผ่านนโยบายการพัฒนาต่าง ๆ ในส่วนของชุมชนท้องถิ่นก็มีการผลักดันให้รัฐบาลกำหนดนโยบายใหม่เพื่อมิให้ผู้มีอำนาจฝ่ายรัฐหาประโยชน์จากเมือง โดยมิได้คำนึงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน หรือมองเห็นคุณค่าของปัจจัยภายในของเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่ถูกพัฒนายกระดับทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการประกอบธุรกิจอย่างหนึ่งเพื่อแสวงหากำไรจากธุรกิจ ด้วยวิธีการโฆษณาชักชวนคนจำนวนมากมายมหาศาล ให้มาเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร บริษัททัวร์ บริษัทมัคคุเทศก์ บริษัทขายของที่ระลึก บริษัทจัดจำหน่ายตั๋วเดินทาง ฯลฯ

ประเด็นสำคัญที่สุด เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ และกำไรอย่างมหาศาลให้กับประเทศหรือจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง การค้นคว้าแสวงหาจุดเด่นหรือจุดขาย เพื่อดึงดูดเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวของสถานที่ต่าง ๆ จึงได้เริ่มขึ้น ธุรกิจการท่องเที่ยวจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยอุดมการณ์ที่ว่าธุรกิจประเภทนี้จะสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศ ทำให้เกิดการจ้างงาน คนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่สุขสบายมากยิ่งขึ้น เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่กำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีรายได้น้อย ดันรนทำมาหากินและตกอยู่ใต้อิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นการแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว แม้แต่วัฒนธรรม ประเพณี ก็ถูกทำให้กลายเป็นสินค้า จนหลงลืมไปว่าชนบทรอบนิคม ประเพณีอันดีงามของชุมชนท้องถิ่นได้ถูกทำลายไปพร้อมกับความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมที่เริ่มห่างหาย ด้วยอุดมการณ์ของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ที่จะนำไปสู่ศูนย์กลางของความทันสมัยทุกด้านในกระแสบริโภคนิยม สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนตลอดระยะเวลาแห่งการพัฒนาที่ผ่านมา คือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรมนุษย์ สังคมชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอด้านความสัมพันธ์ ทำให้คนส่วนหนึ่งเริ่มตระหนักและเริ่มพิจารณาทางเลือกในการพัฒนามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการหันกลับมาให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ซึ่งเป็นรากเหง้าสำคัญของวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่น เมื่อกลุ่มคนเหล่านี้เกิดการเคลื่อนไหวเป็นพลังในสังคม จึงอาจถูกทำให้กลายเป็นกลุ่มบุคคลผู้ต่อต้าน คัดค้าน “การพัฒนา” ไปโดยปริยาย

นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้ประกาศเจตนารมณ์ที่เน้นกระบวนการของการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีการปฏิรูปการบริหารประเทศโดยการ “กระจายอำนาจ” เกิดขึ้น แต่เรากลับพบว่า จากระบบการบริหารจัดการ การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น กลับกลายเป็นการส่งเสริมกระแสการรวมอำนาจของรัฐส่วนกลางให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น การพยายามรวมอำนาจการจัดการโดยอ้างว่าเพื่อเป็นการพลิกฟื้นวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งในความเป็นจริงยังไม่ยอมที่จะกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็อำนาจในการกำหนดสร้างโครงการต่าง ๆ การจัดการทรัพยากรหรืออำนาจในการดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ตัวอย่างของการรวมอำนาจ เช่น การให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ CEO (Chief Executive Officer) เราจะพบว่าแท้จริงก็คือ เป็นการรวมอำนาจเพื่อผลักดันอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ภายใต้แนวคิดนี้ ผู้ว่าเป็นเพียงผู้รับคำสั่ง รับนโยบายจาก CEO ใหญ่ของประเทศ เพื่อนำเอาความคิด แนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้แล้วมาสานต่อให้สำเร็จ ดังตัวอย่างเช่น กรณีโครงการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ 17 โครงการ ตามคำสั่ง ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้ประกาศในหลายวาระว่า จะทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว ศูนย์กลางกิจกรรมด้านสุขภาพ อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และหัตถอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวจะมีการเน้นพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์ประชุมนานาชาติ ศูนย์กลางการจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมู่บ้านโฮมทอป ศูนย์รวมสินค้าวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม ฯลฯ เมื่อนโยบายดังกล่าวได้ผนวกเข้ากับวิธีการบริหารจัดการแบบ Fast Track ซึ่งหมายถึง การบริหารแบบช่องทางพิเศษ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างรวดเร็ว ก็ได้สะท้อนถึงอำนาจแบบเบ็ดเสร็จในการบริหารจัดการพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ต้องดำเนินงานไม่เป็นไปตามขั้นตอน การนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโครงการพัฒนาก็ถูกลดบทบาทลง เพราะเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการไม่ได้ให้ข้อมูลใด ๆ มากนัก กลับกลายเป็นความไม่รู้ข่าวสารของคนในพื้นที่ชุมชน ท่ามกลางกระแสดังกล่าวนี้ ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่น กลุ่มอนุรักษ์ เอ็นจีโอ มีความรู้สึกว่ กระบวนการมีส่วนร่วมถูกละเลย ไม่มีสิทธิที่จะออกเสียงเพื่อชุมชนของตนเองในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ ทิศทางความเป็นไปของเมืองเชียงใหม่ด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่าเมืองเชียงใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ เมืองซึ่งถูกกระทำและถูกผลักดันจากนโยบายรัฐส่วนกลางเสมอมา (Top-down change) โดยที่รัฐคือผู้กำหนดทิศทางความเป็นไปให้แก่เมือง มากกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้มีส่วนในการกำหนด “การพัฒนา” ด้วยศักยภาพภายในของจังหวัดเชียงใหม่เอง

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดเชียงใหม่แบบบูรณาการ นำไปสู่การวางวิสัยทัศน์ การพัฒนาเพื่อสร้างสรรคิให้จังหวัดเชียงใหม่เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) และขยายความวิสัยทัศน์เพิ่มเติมว่า “เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือน ในฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวระดับเอเชีย พร้อมกับเป็นประตูการค้าและการลงทุนสู่สากล” จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้ แผนยุทธศาสตร์จึงได้กำหนดพันธกิจ 9 ด้านเพื่อรองรับให้เกิดการปฏิบัติที่จะทำให้อุดมการณ์ดังกล่าวเป็นจริง ประกอบด้วย

1. อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ยั่งยืน
2. ส่งเสริมและพัฒนาชุมชนเมืองและชนบท ให้มีความสวยงาม ความสุข และเป็นเมืองที่น่าอยู่
3. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐานสากล
4. ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. นำระเบียบวาระแห่งชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนา
6. พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการบริการ
7. พัฒนาส่งเสริมให้เป็นเมืองที่พร้อมต่อการลงทุนและการท่องเที่ยว
8. ดำเนินการพัฒนา โดยการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายในระดับอนุภูมิภาคระดับประเทศ และระดับกลุ่มจังหวัด
9. บูรณาการบริการสู่ประชาชน เพื่อความพึงพอใจของประชาชน

จากวัตถุประสงค์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดเชียงใหม่ข้างต้น ยิ่งเห็นชัดเจนว่าทุกสิ่งที่กำหนดไว้ในนโยบายการพัฒนาล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องทางกายภาพหรือทางวัตถุ โดยลืมนึกถึง “ฐานเศรษฐกิจใหม่บนฐานวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มีต้นทุนสำคัญอยู่ที่ระบบวิถีคิด และแบบแผนการประพฤติปฏิบัติของคนในท้องถิ่น ฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่แท้จริงของเชียงใหม่คือ เศรษฐกิจการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะที่เมื่อเกิดโครงการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ กลับจะนำมาซึ่งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าถูกทำลาย การเปลี่ยนแปลงสภาพวิถีการดำเนินชีวิตโดยภาพรวม ภายในชุมชนท้องถิ่นเริ่มมีเรื่องของผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าจะมีผลกระทบต่อจุดแข็งของเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานโบราณวัตถุ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

“ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ทั้งที่ทำร่วมกับ 8 จังหวัดกลุ่มล้านนา หรือภาคเหนือตอนบน และแผนเฉพาะของจังหวัดเอง ยังคงมีแผนชัดเจนและเสร็จสมบูรณ์เฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงรุกเท่านั้น ขณะแผนการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนา ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน การแก้ไขปัญหาเฉพาะที่อยู่ในอำนาจการบริหารของจังหวัด ยังอยู่ระหว่างการประชุมและจัดทำแผน แต่ยังไม่สมบูรณ์ ส่วนที่เกินอำนาจหน้าที่ของเรา หน่วยงานระดับกระทรวงก็อยู่ระหว่างจัดเตรียมแผน ผลกระทบที่จะเกิดจากการเร่งพัฒนาเชียงใหม่ในทิศทางที่รัฐบาลกำหนด อาจส่งผลกระทบทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม การอพยพย้ายถิ่นเข้ามามากขึ้นของประชากรทั้งไทยและต่างชาติ และภาวะเปราะบางด้านการค้าการลงทุน ที่อาจต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์แผนการพัฒนาที่เน้นการรุกไปข้างหน้า และเป้าหมายในการพัฒนาที่มุ่งให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางในเกือบทุกด้าน ได้สร้างความกังวลแก่ประชาชนในเมืองนี้ว่า อาจเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ความสงบเรียบร้อยของสังคมอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นของประชากร” (สุวัฒน์ ตันติพัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่, 31 มกราคม 2548)

“การเร่งพัฒนาอาจทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้เริ่มเกิดบ้างแล้วในปัจจุบัน เช่น การก่อสร้างอาคารเพิ่มมากขึ้นอย่างไม่มีระเบียบ ไม่มีผังเมืองกำหนดที่เข้มงวดพอ ทำให้เชื่อว่าจะในอนาคตอาจเกิดทรศนะจุดขึ้นในหลายพื้นที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งจัดระเบียบและวางกฎเกณฑ์ ไม่ใช่เน้นแต่การพัฒนาไปข้างหน้า ไม่เช่นนั้นคนเชียงใหม่จะต้องรับผลลบในอนาคตไปอีกนาน เหมือนที่ผ่านมาที่มีการลงทุนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนจากส่วนกลาง นำผลกำไรกลับไปยังส่วนกลาง ทำให้แม้จะมีการลงทุนมาก แต่ผลิตภัณฑ์มวลรวมและเงินออมของภาคเหนือตอนบนยังต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคอื่น เพราะรายได้ของคนในท้องถิ่นจริงไม่เพิ่มขึ้น ขณะที่ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตกอยู่กับท้องถิ่น” (วัชระ ตันตวานนท์ นายกสมาคมการค้าอสังหาริมทรัพย์จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน, 31 มกราคม 2548)

ความเป็นมาของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

แนวความคิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ริเริ่มมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 มาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลากว่า 40 ปี ซึ่งผลที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏว่ายังไม่เคยมีการผลักดันโครงการดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จได้ หากเราย้อนกลับไปศึกษาช่วงเวลาแห่งการเสนอโครงการ จะพบคู่ตรงข้าม 2 ฝ่าย ที่ขัดแย้งกันเสมอมา นั่นคือ ฝ่ายผู้รับผิดชอบผลักดันให้เกิดโครงการ กับ ฝ่ายประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ที่ต่าง

ฝ่ายต่างมีจุดยืนและการปฏิบัติการต่าง ๆ ในแนวทางของตนเอง ดังรายละเอียดความเป็นมาที่จะนำเสนอต่อไปนี้

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ : โครงการหนึ่ง

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ได้ถูกนำเสนอขึ้นครั้งแรก ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2508 อันเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าสู่เชียงใหม่ให้มากขึ้น นำโดยกองไฟฟ้าภูมิภาค กรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทยร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ มีแผนที่จะปรับปรุงบริเวณดอยสุเทพให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน การดำเนินการในช่วงแรกจะติดต่อบริษัทต่างชาติจากประเทศญี่ปุ่นมาสำรวจและติดตั้งกระเช้าไฟฟ้า โดยกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุนในวงเงิน 6,784,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 51.2 ต่อปี คาดว่าจะชำระหนี้หมดทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยภายในระยะเวลา 7 - 8 ปี จากนั้นจะมีกำไรปีละประมาณ 2 ล้านบาท ระบบการรับส่งของกระเช้าที่นำเสนอจะประกอบด้วยสถานีเชิงดอยสุเทพ และสถานียอดดอย ระหว่างสถานีทั้งสองนี้จะมีเสาโครงเหล็กสูงประมาณ 23 ต้น เรียงรายไปตามระยะทาง 3,000 เมตร เพื่อรับสายเคเบิลซึ่งผ่านล้อใหญ่อันหนึ่ง หมุนในแนวนอน รอบแกนตั้งในสถานียอดดอยแล้วลงไปรอบล้อใหญ่อีกอันหนึ่ง ซึ่งหมุนอยู่ในแนวนอนรอบแกนตั้งเช่นเดียวกันในสถานีเชิงดอย

รถกระเช้าที่เสนอในครั้งนั้นมีทั้งหมด 25 คัน อยู่ในสายลวด 21 คัน อยู่ที่สถานี 4 คัน แต่ละคันจะบรรทุกผู้โดยสารได้ 4 คน ความเร็วของรถ 3.15 เมตรต่อวินาที ระยะทางตามสายระหว่างเสาทั้งสองสถานีประมาณ 2,940 เมตร ใช้เวลา 15.5 นาที ในการทำงานตามปกติ ระบบกลไกของสถานีจะทำงานด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าชนิด 3 เฟส ขนาด 63 กิโลวัตต์ ถ้าไฟฟ้าเสีย จะใช้เครื่องยนต์น้ำมันเบนซินขนาด 30 แรงม้าทำงานแทน ส่วนอุปกรณ์สำหรับให้ความปลอดภัยที่เสนอขณะนั้น ได้แก่ การใช้ระบบโทรศัพท์ระหว่างสถานีบนดอยกับสถานีเชิงดอย ในรถกระเช้าแต่ละคันจะมีเครื่องวัดกำลังลมและสัญญาณเตือนภัยเมื่อกำลังลมถึงขีดอันตราย มีสวิชชุกเงินเพื่อหยุดเครื่องทันทีที่เครื่องเกิดขัดข้องหรือมีอันตรายเกิดขึ้น

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพครั้งแรกนี้ ต้องประสบกับปัญหาและชะงักไปด้วยว่าคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนำโดยอดีตเจ้าอาวาสวัดพันตอง ไม่เห็นชอบด้วย จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีขณะนั้น จึงมีบัญชาให้ระงับโครงการไว้ชั่วคราว ด้วยเหตุผลที่ว่า กลุ่มวางโครงการไม่ได้ถามพระเจ้าพระสงฆ์เสียก่อน ซึ่งการจะดำเนินการใด ๆ ณ ที่อเขาดอยสุเทพจะต้องปรึกษาหารือกับพระเสียก่อน

โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ : โครงการสอง

โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกนำกลับมาพิจารณาอีกครั้ง โดยกลุ่มองค์การส่วนบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ และองค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีการเพิ่มเติมรายละเอียดและกลวิธีจูงใจคนในท้องถิ่นมากขึ้น จากที่เคยมีบทเรียนว่า การดำเนินการใด ๆ ต้องปรึกษาหารือเหล่าพระสงฆ์เสียก่อน ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการเสนอโครงการ จึงได้นำโครงการไปปรึกษาพระชั้นผู้ใหญ่ คือ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ แล้วจึงนำโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเสนอในปี พ.ศ. 2511 - 2512 โดยอ้างว่าโครงการดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่แล้ว และวัดพระธาตุดอยสุเทพยังเห็นประโยชน์ขอมิให้หุ้นส่วนลงทุนด้วย การกลับมาของโครงการกระแสไฟฟ้าในครั้งนี้ มีรายละเอียดเปลี่ยนแปลงไปบางส่วน เช่น ขนาดกระแสที่บรรทุกผู้โดยสารจากเดิมมีขนาดเดียว บรรทุกได้ 4 คน มาเป็น 3 ขนาด บรรทุกผู้โดยสารได้ 2 คน 4 คน และ 8 คนตามลำดับ มีการตกลงจ้างบริษัทต่างประเทศชาวเยอรมัน มาสำรวจนอกเหนือจากบริษัทของประเทศญี่ปุ่น การสำรวจเพื่อสร้างกระแสไฟฟ้าของบริษัทผู้แทนจากเยอรมันใช้เวลา 4 เดือนครึ่ง และกำหนดจะสร้างให้แล้วเสร็จในระยะเวลา 14 เดือนเท่านั้น โดยมีงบประมาณการลงทุน 9 ล้านบาท ซึ่งการเสนอโครงการนี้ได้ใช้กลวิธีระดมทุน เปิดโอกาสให้เอกชนร่วมลงทุนด้วย โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ร้อยละ 50 และให้เอกชนซื้อหุ้นร่วมทุนอีกจำนวน 2,000 หุ้น ในราคาหุ้นละ 5,000 บาท เมื่อได้ผู้ถือหุ้นครบแล้วจะเรียกเก็บเงินล่วงหน้า 50%

บริษัทผู้สร้างจากประเทศเยอรมันจะใช้อุปกรณ์ทั้งหมดที่ผลิตจากเยอรมัน การชำระเงินงวดแรกจะต้องชำระก่อน 10% เมื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เดินทางมาถึงจังหวัดเชียงใหม่ และชำระงวดที่สองอีก 10% เมื่อติดตั้งอุปกรณ์เรียบร้อยแล้ว ที่เหลือจะผ่อนส่งอีก 5 - 6 งวด ในระยะเวลาประมาณ 2 ปี ระหว่าง 6 เดือนแรก ที่ติดตั้งรถกระแสไฟฟ้าเรียบร้อยแล้ว ทางบริษัทผู้สร้างจะส่งเจ้าหน้าที่ชาวเยอรมันมาควบคุมงานให้ ส่วนเส้นทางขึ้นลงของกระแสไฟฟ้า มีการพิจารณา 2 เส้นทาง คือ เส้นทางที่มีสถานีต้นทางที่ทางขึ้นดอยสุเทพเดิม และสถานีต้นทางที่วัดศรีโสดา โดยสถานีต้นทางที่วัดศรีโสดานั้น ต้องลงทุนสูงกว่าเส้นทางด้านถนนสุเทพประมาณ 7 แสนบาท ส่วนสถานีปลายทางก็พิจารณากัน 2 แห่ง คือ บริเวณโค้งขุนกัน และบริเวณเชิงบันไดนาค แต่โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพก็ต้องชะงักลงเป็นครั้งที่สอง เพราะปรากฏว่าประชาชนส่วนหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งคณะสงฆ์และฆราวาสไม่เห็นด้วยกับโครงการ จึงได้รวมตัวคัดค้านโดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ขณะนั้น ออกโรงคัดค้านอย่างเป็นทางการ และมีการประสานงานในระดับรัฐบาล เพื่อให้ยับยั้งโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ซึ่งรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร จึงมีบัญชาให้ระงับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพอีกครั้งในปี พ.ศ. 2513

โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ : โครงการสาม

เมื่อเวลาล่วงเลยมาประมาณปี พ.ศ. 2524 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของการเสนอแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 5 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ก็ได้บรรจุโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพอีกครั้ง นับเป็นโครงการหนึ่งในแผนหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยเหตุผลเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจรบนถนนสายขึ้นดอยสุเทพ ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ตามแผนการพัฒนายุคใหม่จะสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนสร้าง โดยตกลงให้บริษัทท่องเที่ยวพัฒนาจำกัด อันมีบริษัทสำนักงานไฟโรเอส จำกัด สถาปนิกที่ปรึกษาในการจัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ถือหุ้นและเป็นผู้รับดำเนินการ โครงการดังกล่าวได้เริ่มอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2528 - 2529 กำหนดสถานีต้นทางในบริเวณสวนสัตว์เชียงใหม่ และสถานีปลายทางที่เชิงวัดพระธาตุดอยสุเทพ เส้นทางยาวประมาณ 2.8 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 9 นาที 7 วินาที มีกระแสลักษณะแก่งขนาดบรรทุก 6 คน ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้า มีเครื่องจักรดีเซลสำรองกรณีไฟฟ้าดับด้วย ใช้งบประมาณการลงทุนทั้งหมด 113 ล้านบาท แบ่งเป็นค่าจ้างบริษัทชาวต่างประเทศ 13 ล้านบาท คืนทุนภายในระยะเวลา 8 ปี หากไม่มีการคัดค้านใด ๆ และเมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติโครงการแล้ว การดำเนินโครงการจะเรียบร้อยภายในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2530 อันเป็นปีแห่งการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามกระแสการต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า ก็ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง กว้างขวางและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น จากกลุ่มผู้นำที่มีทั้งพระสงฆ์ และฆราวาสที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ได้รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง กลายเป็นชมรมแกนนำสำคัญ มีการปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อตอบโต้ ต่อต้านผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลากรูปแบบ การคัดค้านอย่างจริงจังและต่อเนื่องของกลุ่มต่าง ๆ ในเชียงใหม่ ตลอดช่วงปี พ.ศ. 2528 - 2529 อยู่ในบริบททางเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศและระหว่างประเทศที่ตึงเครียด ด้วยปัญหานานัปการ ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระวังการพิจารณาสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพเป็นครั้งที่สาม ในวันที่ 1 กรกฎาคม 2529

โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ : โครงการสี่

เพียงชั่วระยะเวลาไม่นาน ภายหลังจากมีการระงับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพเมื่อ ปี พ.ศ. 2529 โครงการนี้ก็ได้นำกลับมาพิจารณาอีกครั้งอย่างจริงจัง ด้วยนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยว เพื่อต้อนรับปีแห่งการท่องเที่ยว พ.ศ. 2530 ด้วยเงื่อนไขเชิงจิตวิทยาที่ว่า “ทั้งนี้ต้องฟังเสียงคนเชียงใหม่ด้วย” จึงทำให้ฝ่ายเสนอโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า

ซึ่งนำโดยบริษัทท่องเที่ยวพัฒนาจำกัด เร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ และมีการสำรวจความเห็นของคนเชียงใหม่อย่างจริงจัง ในขณะที่โครงการดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล โดยรัฐบาลได้ประกาศนโยบายสนับสนุนโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ ในวันที่ 16 กันยายน 2529 หลังจากนั้นสมัชชาสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสูงยิ่งในการคัดค้านตลอดมา ได้มีการประชุมลงมติคัดค้านโครงการอย่างเป็นทางการอย่างเป็นทางการอย่างเป็นทางการอย่างเปิดเผย รวมทั้งมีการรณรงค์หลากหลายรูปแบบรวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อคัดค้านโครงการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง จนในที่สุดแล้วบทสรุปของโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ก็ต้องถูกยกเลิกและระงับโครงการลงอีกครั้งเช่นเดิม

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ : โครงการห้า

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพได้ถูกนำกลับมาพิจารณาอีกครั้ง เมื่อเวลาผ่านไปกว่าสิบปี โดย นาย อุดรพันธ์ จันทวิโรจน์ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ มีแผนจัดทำโครงการติดตั้งกระเช้าไฟฟ้าหรือเคเบิลคาร์ขึ้นดอยสุเทพ โดยใช้ชื่อว่า กระเช้าไฟฟ้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 380 ล้านบาท วางแผนดำเนินการก่อสร้างบริเวณสนามกีฬา 700 ปี บนพื้นที่ 30 ไร่ของกรมธนารักษ์ การดำเนินการจะกระทำในลักษณะนิติบุคคล ที่เปิดโอกาสให้นักธุรกิจในพื้นที่ไม่จำกัดราย ที่สนใจการลงทุนในโครงการดังกล่าว เข้ามาถือหุ้นในสัดส่วนประมาณ 90% และที่เหลือ 10% จะเป็นการถือหุ้นของทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด การที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ริเริ่มนำโครงการกระเช้าไฟฟ้ากลับมาพิจารณาอีกนั้น เป็นเพราะจากการประชุมซึ่งประกอบด้วยกลุ่มโรงแรม มัคคุเทศก์ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1 ต่างมีความเห็นว่าควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดให้มากขึ้น และคิดว่าจะทำอย่างไรให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่พักค้างคืน 2 คืนขึ้นไป เมื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก็พบว่า ปัญหาคือจังหวัดเชียงใหม่มีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวน้อย ดังนั้นจึงต้องหาจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม และทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1 เห็นว่าโครงการกระเช้าไฟฟ้าน่าจะนำมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง และควรให้การสนับสนุนสร้างขึ้น เรื่องหนึ่งที่ถกเถียงกันคือ เสาหลักแต่ละต้นที่จะสร้างทางขึ้นตามโครงการต้องใช้พื้นที่ระยะห่างต่อต้นประมาณ 400 - 500 เมตร ซึ่งกิโลเมตรหนึ่งทำเต็มที่ได้ไม่เกิน 3 ต้น ถ้าให้สร้างทางขึ้นดอยในแบบอ้อมไปอ้อมมาเพื่อหลีกเลี่ยงการตัดต้นไม้ จะต้องใช้พื้นที่วงเส้าประมาณ 11 กิโลเมตร แต่ถ้าสร้างเป็นทางดิ่งตรงขึ้นไป จะใช้พื้นที่ไม่เกิน 6 กิโลเมตร และเสาที่จะตั้งจริง ๆ ไม่เกิน 20 ต้น ซึ่งคิดว่าการตัดต้นไม้ไม่น่ามีต้นไม้ใหญ่และตัดเพียงไม่กี่ต้นเท่านั้น

จากนั้นทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้กำหนดให้มีการจัดงบประมาณจำนวน 6 ล้านบาท เพื่อให้ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ให้เป็นผู้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามประชาชนชาวเชียงใหม่ในทุกอำเภอ จากนั้นจะมีการจัดทำ การประชาสัมพันธ์อีกครั้ง โดยใช้เวลาในการดำเนินการประมาณ 6 เดือน ซึ่ง นาย อุดรพันธ์ ได้ แสดงความเห็นว่ "โครงการนี้จะมีการนำเสนอเข้าคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่เพื่อขอเสียงสนับสนุน และจะขอความคิดเห็นจากทางกลุ่มเอ็นจีโอและนักวิชาการใน พื้นที่ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง เนื่องจากโครงการดังกล่าวเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวโดยตรง และได้หลีกเลี่ยงการติดตั้งโครงการกระเช้าไฟฟ้าด้านหน้าดอยสุเทพ เพราะจะ เป็นการใช้งานกระเช้าไฟฟ้าข้ามอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย และโครงการนี้จะเกิดหรือไม่ จะพึงเสียง จากประชาชนชาวเชียงใหม่เป็นสำคัญ และไม่ต้องการให้ถูกมองเป็นโครงการผลประโยชน์"

หากว่าการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ไม่มีปัญหาหรือไม่มีการคัดค้าน คาดว่าโครงการ ดังกล่าวจะสามารถติดตั้งกระเช้าไฟฟ้าในสถานที่กำหนดไว้ในปี พ.ศ. 2545 และในปี พ.ศ. 2547 น่าจะเปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่ต้องการชมทิวทัศน์ของดอย สุเทพได้ และจะถือว่าเป็นกระเช้าไฟฟ้าแห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งใช้เวลาในการเดินทางสู่ดอย สุเทพเพียง 20 นาทีเท่านั้น โดยเชื่อว่าจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และช่วยกระตุ้นให้เกิด รายได้หมุนเวียนในพื้นที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

แม้ว่าทางหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ จะมีการวางแผนดำเนินการโดย นำปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต มาพิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ของการก่อสร้างโครงการกระเช้า ไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มนักวิชาการที่ ออกมาคัดค้านโดยการยื่นป้ายคัดค้านที่ทั่วเมืองเชียงใหม่ ในนามของเครือข่ายปกป้องดอยสุเทพ กระบวนการเคลื่อนไหวเริ่มขยายวงกว้าง และยังมีชมรมเพื่อเชียงใหม่ออกมาร่วมคัดค้านใน ประเด็นที่ว่าดอยสุเทพไม่ใช่ภูเขารธรรมดา นอกจากนี้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติแล้ว ยังเป็นที่ ประดิษฐานของวัดพระธาตุดอยสุเทพอีกด้วย อีกทั้งพื้นที่บนภูเขามีสภาพความสามารถในการรองรับคน จำกัด และจะทำให้เกิดผลกระทบด้านขยะมูลฝอยตามมา ซึ่งทางชมรมเห็นว่าโครงการนี้หากต้อง สร้างจะต้องทำในเขตอุทยานแห่งชาติแน่นอน แม้จะอ้างว่าสถานีกระเช้าไฟฟ้าอยู่พื้นที่ข้างล่างเป็น ที่ของกรมธนารักษ์ใกล้บริเวณสนามกีฬา 700 ปี แต่กว่าจะถึงยอดดอยสุเทพ ต้องผ่านพื้นที่อุทยาน แห่งชาติ เพราะพื้นที่ที่ต้องสร้างจะทอดผ่านอุทยานแห่งชาติ ประมาณ 6 กิโลเมตร ดังนั้นจะต้อง ขออนุญาตสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ และจะต้องแสดงรายงาน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (อีไอเอ) ให้ชัดเจนด้วย ในขณะที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ชี้แจงว่าก่อนสร้างจะจัดสัมมนาทั้งเอ็นจีโอ อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้ใหญ่ในจังหวัดเสียก่อน ซึ่งกระแสตอบรับสนับสนุนโครงการขณะนี้ไม่ต่ำกว่า 90% ส่วนเรื่อง

ความโปร่งใสไม่ต้องห่วง เพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้ซื้ออุปกรณ์เอง แต่ใช้ระบบมหาชน ซึ่งผลประโยชน์ที่ได้เป็นของคนเชียงใหม่แน่นอน แม้ว่าจะมีการชี้แจงจากเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการผลักดันโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในครั้งนี้ แต่ในที่สุดแล้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีอาจต้านกระแสการคัดค้านจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ได้ จึงได้ตัดสินใจล้มเลิกโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพอีกครั้ง

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว : โครงการหก

จากกระแสโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ จนมาถึงข่าวสารความเคลื่อนไหวโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เสร็จสิ้นภารกิจการตามเสด็จสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในพื้นที่ จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2546 และได้นั่งเฮลิคอปเตอร์ผ่านดอยหลวงเชียงดาว เห็นว่า ดอยหลวงมีทิวทัศน์ที่สวยงามและธรรมชาติที่น่าชื่นชม จึงได้มีแนวคิดพัฒนาศักยภาพของดอยหลวงเชียงดาวให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ของ จ.เชียงใหม่ เพื่อให้มีเม็ดเงินเข้าพื้นที่ จากเดิมปีละ 3.8 - 4 หมื่นล้านบาท เป็น 5 - 6 หมื่นล้านบาท

จากนั้นสื่อมวลชนและประชาชนได้รับประกาศให้ทราบว่า รัฐบาลจะมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดอยหลวงเชียงดาวโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้น โดยทางจังหวัดเชียงใหม่และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ พรรคไทยรักไทยเป็นผู้ออกมาให้ข่าว และอ้างว่าเป็นความประสงค์ของนายกรัฐมนตรี เพื่อเพิ่มพูนรายได้จากกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งโครงการนี้ใช้งบประมาณถึง 2,000 ล้านบาท โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา 1 ชุด เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาดอยหลวงเชียงดาว และได้มีการนำ Initial Conceptual Plan เสนอต่อ พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ถึงแนวคิดเบื้องต้นในการสร้างกระเช้าลอยฟ้า ซึ่งจะใช้งบประมาณ 3 ล้านบาท ของกรมอุทยานฯ มาใช้ศึกษาข้อมูล นอกจากนี้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2546 นาย ปลอดประสพ สุรัสวดี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้นำ มร.เคน แชนแมน ที่ปรึกษาโครงการจากบริษัท Skyrail International Management ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าจากออสเตรเลีย นั่งเฮลิคอปเตอร์ชมทัศนียภาพ และความเหมาะสมในการสร้างกระเช้าลอยฟ้าที่ดอยหลวงเชียงดาว รวมไปถึงการหาจุดที่ปักหลักตอกเสาเข็ม เพื่อตั้งเสาเคเบิลและหาบริเวณที่สร้างสถานีกระเช้า จากนั้นคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานโครงการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี จังหวัดเชียงใหม่ได้บรรจุเรื่อง โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในวาระการประชุม ซึ่งมี นาย ปลอดประสพ สุรัสวดี เป็นผู้บรรยายสรุปต่อ นาย

ประมวล รุจนเสรี รมช.มหาดไทยในเวลานั้น ซึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ในขณะที่ นาย สุวัฒน์ ตันติพัฒน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและพัฒนาดอยหลวงเชียงดาว โดยมี นาย ปริญญา ปานทอง รองผู้ว่าฯ เป็นประธาน คณะทำงานชุดดังกล่าว ได้มีการประชุมทั้งหมด 5 ครั้ง ที่ประชุมเห็นสมควรให้ดอยหลวงเชียงดาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และเห็นสมควรว่าควรอนุรักษ์และส่งเสริมให้เป็นมรดกโลกภายใต้ชื่อ “ หิมพานต์แห่งล้านนา ” และเสนอแนวคิดที่ไม่สมควรที่จะสร้างกระเช้าไฟฟ้า ทั้งนี้คณะกรรมการได้ทำหนังสือสรุปผลการทำงานต่อนาย พลอดประสพ สุรัสวดี ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นาย พลอดประสพ สุรัสวดี ได้ให้ความสนใจเฉพาะประเด็นทางสังคมว่าจะให้สร้างหรือไม่ให้สร้างกระเช้าไฟฟ้า และกำหนดว่าภายในระยะเวลา 6 เดือน ขอให้ทางจังหวัดเชียงใหม่ เน้นการศึกษาภาคสังคม โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาวนี้ มีการคัดค้านจากประชาชนในพื้นที่และองค์กรสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะบริเวณดอยหลวงเชียงดาวเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีสถานภาพเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการสงวนและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย นายพลอดประสพ ได้มอบหมายให้ทางจังหวัดเป็นผู้ชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ยากและเปราะบางที่สุดในการดำเนินโครงการ หลังจากนั้นได้มีการประชาสัมพันธ์ข้อดีของโครงการ รวมทั้งผลประโยชน์ที่ประชาชนในพื้นที่จะได้รับ โดยมีกรกล่าวว่เศรษฐกิจของชุมชนจะเติบโตขึ้น เม็ดเงินสะพัดมากขึ้น แต่ชาวบ้าน อ.เชียงดาว และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมเห็นว่า โครงการขนาดใหญ่เช่นนี้ ย่อมต้องมีธุรกิจประกอบการประเภทรีสอร์ท โรงแรม สวนอาหารต่าง ๆ ตามมา โดยธุรกิจเหล่านี้จะอยู่เหนือศักยภาพชุมชนที่จะรับผิดชอบดำเนินการได้ ซึ่งแน่นอนว่าย่อมเป็นของนายทุน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังคงมีความเคลื่อนไหวของทั้งสองฝ่ายอยู่เป็นระยะ มีการเข้ามาสำรวจพื้นที่จากทางราชการ ในขณะที่ชาวบ้านยังไม่รับทราบรายละเอียดใด ๆ ในโครงการนี้ชัดเจนมากนัก สิ่งที่น่าเป็นห่วงในโครงการนี้คือเรื่องความปลอดภัย เพราะจะมีการตั้งสถานีกระเช้าที่ระดับความสูง 2,220 เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งต้องมีเสานขนาดใหญ่รองรับตัวกระเช้าขณะที่ภูเขาหินปูนหากรองรับน้ำหนักมากเกินไปอาจพังทลายได้

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ : โครงการเจ็ด

โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นหนึ่งในโครงการพัฒนาโครงการข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือเชียงใหม่เวิลด์ (Chiang Mai World) โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้กำหนดให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เชิง

โดยสรุป ทั้งเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี โครงการสปาระดับโลก โครงการพืชสวนโลก โครงการศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ โครงการอควอเรียม โครงการอุทยานช้าง สวนสัตว์เชียงใหม่ น้ำตกห้วยแก้ว และโครงการพัฒนาลานครอบครัวให้ป็นสถานีรถไฟฟ้า ซึ่งในอนาคตจะมีการสร้างระบบโมโนเรลหรือโครงการรถไฟฟ้ารางเดี่ยว ในพื้นที่ตัวเมืองเชียงใหม่ เพื่อเชื่อมโยงระบบเส้นทางท่องเที่ยวและเป็นการส่งเสริมให้การท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น สำหรับโครงการเชียงใหม่เวิลด์ คาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์ประมาณกลางปี พ.ศ. 2550 โดยยังต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งในการพัฒนาจนกว่าจะมีความสมบูรณ์แบบ ซึ่งการสร้างกระเช้าลอยฟ้าเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่เชิงดอยสุเทพ ระยะทางประมาณ 10 - 15 กิโลเมตรนี้ จะแล้วเสร็จในช่วงสิ้นปี พ.ศ. 2549 ซึ่งเป็นที่คาดว่าทั้งโครงการจะเสร็จสมบูรณ์แบบ และเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการมั่นใจว่า จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวมากที่สุด ดังคำกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ว่า “ ผมมั่นใจว่า เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี และโครงการเชียงใหม่เวิลด์ จะเป็นแม่เหล็กที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวที่เชียงใหม่อย่างแน่นอน และเป็นสิ่งที่ช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่เมืองใหญ่ของประเทศบ้าง แทนที่จะกระจุกตัวอยู่แต่ที่กรุงเทพฯ”

โครงการกระเช้าลอยฟ้า (Cable Car) เชื่อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รอบดอยสุเทพที่รัฐบาลได้วางแผนลงทุนสร้าง จะมี 8 สถานี ได้แก่ไนท์ซาฟารี อุทยานช้าง น้ำตกห้วยแก้ว สวนสัตว์เชียงใหม่ ฮิมพาร์ค สปา และโครงการพืชสวนโลก คาดว่าจะใช้งบประมาณ 1,000 ล้านบาท ซึ่งเมื่อรวมกับโครงการแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วและจะกำลังจะเกิดขึ้นเชิงดอยสุเทพรวมเป็นมูลค่าลงทุนประมาณ 5,000 ล้านบาท โดยจะเป็น Cable Car ที่วิ่งสวนกันไปมา โครงการกระเช้าไฟฟ้าดังกล่าวนี จะศึกษาออกแบบและศึกษาความคุ้มค่าในการลงทุนควบคู่กันไป โดยจะใช้เวลาประมาณ 3 - 4 เดือน การก่อสร้างจะใช้เทคโนโลยีจากผู้เชี่ยวชาญระดับโลก ที่มีทางเลือกได้แก่ ออสเตรียและสวีตเซอร์แลนด์ ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเชี่ยวชาญที่สุดในโลก ซึ่งการออกแบบกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติในพื้นที่ จึงมั่นใจได้ว่าจะไม่เกิดผลกระทบหรือเกิดผลกระทบน้อยที่สุด ในขณะที่ นายปลอดประสพ สุรัสวดี ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะประธานกรรมการโครงการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีและโครงการเกี่ยวเนื่อง (สชน.) ได้เตรียมเสนอให้ตราพระราชกฤษฎีกัตั้งองค์กรมหาชนดูแลเชียงใหม่เวิลด์ เพื่อดูแลบริหารจัดการงานด้านการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ทั้งหมดเพื่อให้เป็นเอกภาพ ซึ่งองค์กรดังกล่าวนี้จะแยกออกจากองค์กรพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน และจะมีหน้าที่จำเพาะกว่า และรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณพิเศษแก่ สชน. จำนวน 13 ล้านบาท เพื่อให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ ซึ่ง สชน. ได้ลงนามว่าจ้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ศึกษาเส้นทางกา

ห้องเที่ยวในลักษณะเชื่อมต่ออย่างเป็นระบบ (Looping System) โดยกำหนดรายละเอียดเบื้องต้นว่าจะมี 4 ระบบเชื่อมต่อ คือการท่องเที่ยวชาวเขาและพื้นที่สูง การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและโบราณสถาน และการท่องเที่ยวด้านหัตถกรรม โดยจะให้ทุกเส้นทางท่องเที่ยวมีเชียงใหม่ในทิวทัศน์ร่วมอยู่ด้วย

จากข้อมูลโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ดังกล่าวข้างต้นเราจะพบว่าแม้จะมีการผลักดันโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้ามาเป็นระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษผ่านมาแล้วก็ตาม แต่การผลักดันของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จแม้สักโครงการเดียว แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะไม่เคยเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เลย จากข้อมูลที่ปรากฏในปัจจุบันนี้จะพบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีกระเช้าไฟฟ้าบนดอยสุเทพเพียงจุดเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นลิฟต์โดยสารทางลาด (AUTOMATIC CABLE CAR) รถรางไฟฟ้านี้ได้เริ่มสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542 โดยได้ทำสัญญาซื้อขายกับบริษัท ไอ เอ็ม ซี เอลลิเวเตอร์ จำกัด และได้เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2543 เป็นต้นมา เพื่อบริการนักท่องเที่ยวผู้มานมัสการพระบรมธาตุดอยสุเทพ ซึ่งมีระบบความปลอดภัยสูง มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกอยู่ตลอดเวลา เปิดบริการตั้งแต่ 07.00 น. – 18.00 น. โดยเก็บค่าบริการสำหรับการดูแลรักษาคนละ 20 บาท ทั้งขาขึ้นและลง (ฟรีสำหรับเด็กและพระภิกษุสามเณร) ขนาดน้ำหนักบรรทุก 1,350 กิโลกรัม รับส่ง 2 ชั้น 2 ประตู จำนวน 4 ชุด ซึ่งข้อมูลทางเทคนิคเบื้องต้นของกระเช้าไฟฟ้างดังกล่าวนี้ คือ

1. ห้องโดยสารมีขนาดประมาณ 2.2x1.7x2 เมตร ลักษณะเป็นห้องสี่เหลี่ยมด้านบนมีช่องระบายอากาศได้ มีช่องกระจกใสทั้ง 4 ด้าน ประตูบานเลื่อนทางเข้าออก 1 ด้าน และมีประตูฉุกเฉินด้านตรงข้ามอีก 1 ประตู
2. น้ำหนักห้องผู้โดยสารรวมผู้โดยสาร 3,500 กิโลกรัม
3. ห้องโดยสารเคลื่อนที่ขึ้น - ลงตามแนวลาดเอียง 26 องศา ของยอดดอยสุเทพ เคลื่อนตามรางรถไฟบนลูกล้อ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 8 นิ้ว ทั้ง 4 มุมของห้องโดยสาร รวม 8 ล้อ
4. ห้องโดยสารเคลื่อนที่ด้วยแรงดึงของลวดสลิง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 มม. จำนวน 6 เส้น ด้วยมอเตอร์ไฟฟ้ากระแสสลับและเบรคไฟฟ้า มีเพื่อทดสอบความเร็วรอบอุปกรณ์ควบคุมการหยุดการเคลื่อนที่ด้วยอิเล็กทรอนิกส์
5. ห้องโดยสารแต่ละห้องสามารถเคลื่อนตัวแยกเป็นอิสระต่อกัน โดยมีแผ่นน้ำหนักถ่วง (ประมาณ 3,500 กิโลกรัม)

6. จุดศูนย์ถ่วงของห้องโดยสารและผู้โดยสาร ออกแบบให้อยู่สูงกว่าระดับวางรถไฟ 1,200 มม.
7. ความเร็วสูงสุดที่ใช้ออกแบบในการเคลื่อนที่ห้องโดยสาร 1 เมตร / วินาที และสามารถหยุดการเคลื่อนที่ด้วยระบบเบรกอัตโนมัติในระยะทาง 1.4 เมตร
8. ระยะห่างของล้อหน้าและล้อหลังห่างกันประมาณ 2,700 มม.
9. โครงสร้างสำหรับยึดติดต่อม่อและวางรถไฟ ออกแบบเป็นทรงแท่งไขว้เพื่อรับแรงเคลื่อนที่และการสั่นสะเทือนได้เป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างจดหมายนำแบบสอบถามประชาชนในพื้นที่โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงผล
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2 มกราคม 2549

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ”

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญาณิศา คำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงผล คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” โดยมี รศ.ดร. อรวรรณ ปิลันธนีโอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทกรรมกรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามมากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ที่มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต และยังเป็นการเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่าน ในการตอบแบบสอบถาม และโปรดส่งแบบสอบถามกลับคืนภายในวันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 ขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นาง ญาณิศา คำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงผล

ตัวอย่างจดหมายนำการขอสัมภาษณ์นักวิชาการในชุมชนท้องถิ่น

ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

31 มกราคม 2549

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเข้าไฟฟาในแหล่งทองเที่ยวจังหวัดเชียงใหม ”

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญานิศาคำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาชาวาทวิทยา ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเข้าไฟฟาในแหล่งทองเที่ยวจังหวัดเชียงใหม ” โดยมี รศ.ดร. อรวรรณ ปิลันธนีโอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทรกรรมพัฒนาแหล่งทองเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทรกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทรกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดั้งเดิมมากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในเชิงวิชาการ อันนำไปสู่การแสดงทัศนะ แนวคิด ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ต่อกรณีโครงการสร้างกระเข้าไฟฟาเพื่อพัฒนาแหล่งทองเที่ยวของจังหวัดเชียงใหมนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ในวันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ณ.....โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งทองเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต และยังเป็นกรเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านเพื่อให้สัมภาษณ์ ตามวัน - เวลา ที่ระบุดังกล่าวข้างต้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นาง ญานิศาคำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

ตัวอย่างจดหมายนำการขอสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การพัฒนา

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 ธันวาคม 2548

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ “

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญาณิศา คำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” โดยมี รศ.ดร. อรวรรณ ปิลาธนโอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทรกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทรกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทรกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามมากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่มชุมชน อันนำไปสู่การแสดงทัศนะ แนวคิด ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ต่อกรณีที่กำลังมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ ในวันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....
ณ .....โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไป ในอนาคตและยังเป็นการเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านเพื่อให้สัมภาษณ์ ตามวัน - เวลา ที่ระบุดังกล่าวข้างต้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นาง ญาณิศา คำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

ตัวอย่างจดหมายนำการขอสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนา

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

31 มกราคม 2549

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ”

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญาณิศา คำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” โดยมี รศ.ดร. อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามมากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ และโครงการจัดสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในวันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....
ณ ..... โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคตและยังเป็นการเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านเพื่อให้สัมภาษณ์ ตามวัน - เวลา ที่ระบุดังกล่าวข้างต้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นาง ญาณิศา คำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

ตัวอย่างจดหมายนำการขอสัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชนในชุมชนท้องถิ่น

ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 ธันวาคม 2548

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ”

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญาณิศา คำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาชาวาทวิทยา ภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” โดยมี รศ.ดร. อรรถธรณ ปิลาพันธ์โอวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทกรรมกรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทกรรมกรทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทกรรมกรแสดหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรม ประเพณีอันดั้งมามากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการเป็นผู้ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่มีส่วนร่วมคัดค้านเกี่ยวกับกรณีที่กำลังมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว อันจะนำไปสู่การแสดทศนะ แนวคิด ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ในวันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....ณ ..... โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปรูปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต และยังเป็นกรเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านเพื่อให้สัมภาษณ์ ตามวัน - เวลา ที่ระบุดังกล่าวข้างต้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดความนับถือ

(นาง ญาณิศา คำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสด

ตัวอย่างจดหมายนำการขอสัมภาษณ์สื่อมวลชนเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวสารโครงการพัฒนา

ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 ธันวาคม 2548

เรื่อง ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบวิทยานิพนธ์

เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ”

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด

ด้วยดิฉัน นาง ญาณิศา คำภีระ นิสิตปริญญาโทสาขาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ วาทรกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ” โดยมี รศ.ดร. อรวรรณ ปิลาธนนโธวาท เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมาย ความคิดเห็นของประชาชนต่อวาทรกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ และปฏิบัติการทางวาทรกรรมทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา และประชาชนในเขตพื้นที่การพัฒนา เพื่อปะทะกับวาทรกรรมกระแสหลัก และแสวงหาทางเลือกในการคงไว้ซึ่งคุณค่าแห่งเมืองที่มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีอันดั้งเดิมมากกว่า 700 ปี

เนื่องจากท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการเป็นผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมในการทำงานด้านสื่อสารมวลชนที่นำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหว เกี่ยวกับกรณีที่กำลังมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว อันจะนำไปสู่การแสดงทัศนะ แนวคิด ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ในวันที่.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. ....เวลา.....
ณ ..... โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาสรุปเป็นผลวิจัย อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ดีสำหรับการตัดสินใจกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต และยังเป็นเปิดมุมมอง เปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เขตการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความร่วมมือจากท่านเพื่อให้สัมภาษณ์ ตามวัน - เวลา ที่ระบุดังกล่าวข้างต้น และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นาง ญาณิศา คำภีระ)

นิสิตปริญญาโทภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามสำหรับประชาชนในเขตพื้นที่โครงการพัฒนา

เรื่อง วาทกรรมกรพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ   ชาย   หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนท้องถิ่นปัจจุบัน.....ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. หรือเทียบเท่า	☐ อนุปริญญา / ปวส. หรือเทียบเท่า
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	
5. อาชีพหลักของท่าน
☐ ค้าขาย	☐ แม่บ้าน / พ่อบ้าน
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว	☐ รับราชการ
☐ เกษตรกรรม	☐ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ บริษัทเอกชน	☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารและความต้องการในการมีส่วนร่วม
ในโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น**

1. ท่านเคยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของ
จังหวัดเชียงใหม่หรือไม่

- เคย ไม่เคย

2. ถ้าท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ท่านได้รับจากแหล่งใดบ้าง
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- วิทยุ โทรทัศน์
 หนังสือพิมพ์ นิตยสาร / วารสาร
 จากทางราชการ จากการสนทนาพูดคุยกับบุคคลอื่น
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ท่านต้องการให้มีการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ใน
พื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ต้องการ เพราะ.....
.....
.....

- ไม่ต้องการ เพราะ.....
.....
.....

- ไม่แน่ใจ เพราะ.....
.....
.....

4. ทางหน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการมีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชน
ท้องถิ่นได้ทราบถึงโครงการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชนของท่านหรือไม่

- มี ไม่มี

- ไม่แน่ใจ เพราะ.....
.....

5. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด

ต้องการ เพราะ.....

.....

ไม่ต้องการ เพราะ.....

.....

ไม่แน่ใจ เพราะ.....

.....

6. ท่านเห็นว่าโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

มีผลกระทบ เพราะ.....

.....

ไม่มีผลกระทบ เพราะ.....

.....

ไม่แน่ใจ เพราะ.....

.....

7. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่มีความเกี่ยวข้องกับอำนาจของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคนจังหวัดเชียงใหม่

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ไม่แน่ใจ เพราะ.....

.....

8. ท่านคิดว่าในชุมชนท้องถิ่นของท่านมีจุดเด่นหรือมีเอกลักษณ์ใดที่สำคัญ ซึ่งเป็นพลังในการผลักดันมิให้โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของท่าน

.....

.....

.....

9. ท่านมีการแสดงออกทางการกระทำใดบ้าง ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือคัดค้านเกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน

สนับสนุน.....

.....

คัดค้าน.....

.....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มาเยือนจังหวัดเชียงใหม่มากขึ้น					
2. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะช่วยให้การท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่สะดวกสบายและน่าสนใจมากขึ้น					
3. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะช่วยเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเชียงใหม่มากยิ่งขึ้น					
4. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าไม่เป็นผลดี เพราะจะมีผลกระทบต่ออาชีพ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น					
5. ผู้ที่จะได้ประโยชน์จากการสร้างกระเช้าไฟฟ้าคือกลุ่มนายทุน มิใช่ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีโครงการพัฒนา					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
6. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ได้ เช่น ระบบนิเวศและพื้นที่ป่า					
7. การสร้างกระเช้าไฟฟ้าเป็นการดี เพราะจะทำให้จังหวัดเชียงใหม่มีชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยว					
8. การสร้างกระเช้าไฟฟ้ามีความจำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและรองรับการขยายตัวของชุมชน สร้างความเจริญแก่จังหวัดเชียงใหม่ได้					
9. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น					
10. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้เกิดการทำลายป่าไม้และก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น					
11. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าจะทำให้วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป					
12. โครงการพัฒนาโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีการรับและเลียนแบบวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น					
13. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้ายังถือว่าไม่จำเป็น เพราะสามารถมีวิธีการอื่น ๆ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้					
14. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าไม่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่และวิถีชีวิต ความเชื่อศรัทธาของชุมชนท้องถิ่น					

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
15. ก่อนการดำเนินโครงการควรมีการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม(EIA)และผลกระทบด้านสังคม(SIA) ด้วยเสมอ					
16. ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นของท่านมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ เกี่ยวกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า					
17. เมื่อเกิดความไม่เข้าใจต่อโครงการพัฒนา ทางหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโครงการมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเปิดเผย โปร่งใส ไม่ปิดบังข้อมูล					
18. ท่านต้องการให้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว

เรื่อง วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน-เวลา-สถานที่.....

ตำแหน่งหน้าที่.....

1. ความเป็นมาขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นโยบายการทำงาน บทบาท ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ เป็นอย่างไร
2. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่อยู่ในความดูแลขององค์การในปัจจุบันและต่อไปในอนาคต มีอะไรบ้าง
3. ทางองค์การได้มีการประชาสัมพันธ์ มีการชี้แจงให้ทราบ ทำความเข้าใจให้ประชาชนเชียงใหม่หรือประชาชนทั่วไป ได้รับทราบรายละเอียดโครงการพัฒนาต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร ด้วยวิธีการใดบ้าง
4. ทางหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการรับรู้ วางแผน ตัดสินใจ กำหนดทิศทางการพัฒนาโครงการต่าง ๆ หรือไม่ มากน้อยเพียงใด
5. ผลของการพัฒนาที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งในด้านประโยชน์ที่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่จะได้รับหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เป็นอย่างไร
6. โครงการใดบ้างที่ได้รับการสนับสนุน และโครงการใดที่ได้รับการต่อต้านคัดค้าน จากประชาชนชาวเชียงใหม่หรือชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เขตการพัฒนา และประชาชนมีการตอบสนองต่อการดำเนินการขององค์การอย่างไรบ้าง
7. มีประเด็นใดบ้างที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการฯ ได้ชี้แจงทำความเข้าใจแล้ว แต่ประชาชนทั่วไปหรือชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นไม่ยอมรับหรือมีการเจรจาต่อรอง
8. หน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา มีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง / ความต้องการของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อย่างไร
9. ทางองค์การมีรูปแบบ วิธีการใด หรือการดำเนินการใด ๆ ต่อผู้ที่ไม่เข้าใจโครงการพัฒนาต่าง ๆ

10. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คืออะไรบ้าง และทางองค์กรมีวิธีการจัดการอย่างไร
11. ท่านต้องการให้ทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
12. ขอให้ท่านแสดงทัศนะ ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล รายละเอียดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของทั้งจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตหรือที่กำลังจะนำกลับมาทบทวนให้มีขึ้นอีกครั้งในปัจจุบันหรือในอนาคต ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
  - 12.1 จุดเด่น / เหตุผลที่ควรให้มีการจัดสร้าง
  - 12.2 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งในระดับชุมชน จังหวัด ประเทศ
  - 12.3 ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีการดำเนินโครงการ
  - 12.4 กระบวนการ ขั้นตอน วิธีการดำเนินการเพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสม ควรเป็นอย่างไร
  - 12.5 ข้อมูล / รายละเอียดอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ หรือต้องการฝากให้ประชาชนได้คิดทบทวนต่อโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สำหรับผู้นำชุมชน / ผู้นำกลุ่มประชาชน

เรื่อง วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน-เวลา-สถานที่.....

ระยะเวลาอยู่อาศัยในชุมชนท้องถิ่นปัจจุบัน.....ปี อาชีพหลัก.....

ตำแหน่งหน้าที่.....

1. ความเป็นมาของโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในเขตพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น
2. ในอดีต คนในท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์อะไรบ้างจากพื้นที่ที่กำลังจะมีการสร้างกระแสไฟฟ้า
  - 2.1 ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด
  - 2.2 มีปัญหาใดเกิดขึ้นบ้าง
  - 2.3 ความเห็นเกี่ยวกับโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จะมีผลอย่างไรบ้าง
3. หน่วยงานราชการผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา มีการแจ้งให้ทราบ ซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ ต่อโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้น
4. ท่านเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระแสไฟฟ้าดังกล่าว มีเรื่องของอำนาจ และผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร
  - 4.1 อำนาจของผู้นำประเทศ
  - 4.2 อำนาจของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการ
  - 4.3 อำนาจของฝ่ายนายทุน
5. ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการหรือไม่ต้องการให้มีโครงการสร้างกระแสไฟฟ้า เพราะเหตุใด
6. ภายหลังจากทราบรายละเอียดของโครงการพัฒนา ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีจุดยืน หรือมีการดำเนินการอย่างไร
  - 6.1 ช่วงระยะแรกเมื่อได้รับข่าวสาร
  - 6.2 ช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินโครงการ
7. โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าที่เกิดขึ้นท่านเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับภารกิจที่จังหวัดเชียงใหม่ มีนายกรัฐมนตรีเป็นคนเมืองเชียงใหม่หรือไม่ เพราะเหตุใด

8. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง / ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อย่างไร
9. มีสิ่งที่คุณชนท้องถิ่นเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม / ความยุติธรรมจากโครงการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
10. ชุมชนท้องถิ่นมีรูปแบบ วิธีการใด เพื่อตอบโต้ / ต่อต้าน โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าดังกล่าว
11. การต่อรอง ตอบโต้ / ต่อต้าน ของชุมชนท้องถิ่นเป็นผลสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง
12. ชุมชนท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร
  - 12.1 ระดับท้องถิ่น
  - 12.2 ระดับประเทศ
13. ท่านเห็นว่ามีวิธีการอื่น ๆ ที่ดีกว่าการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ และควรเป็นวิธีการใดบ้าง
14. ท่านต้องการให้ทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของท่าน หรือทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับนักวิชาการในชุมชนท้องถิ่น

เรื่อง วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน-เวลา-สถานที่.....

ตำแหน่งหน้าที่.....

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน
2. โครงการดังกล่าว มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดต่อจังหวัดเชียงใหม่ เพราะเหตุใด
3. การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ท่านเห็นว่าจะทำให้จังหวัดมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ ในทิศทางใด เพราะเหตุใด
  - 3.1 เอกลักษณะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น
  - 3.2 การเมือง
  - 3.3 เศรษฐกิจ
  - 3.4 สังคม
4. ท่านได้รับทราบโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการดังกล่าว
5. ท่านเห็นว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนผลักดันให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
6. ในทัศนะของท่าน ผลกระทบจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และผลเสียที่อาจเกิดขึ้น มีอะไรบ้าง
7. ท่านเห็นว่า ประชาชนเชียงใหม่หรือคนในชุมชนท้องถิ่น จะได้ประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการนี้
8. ท่านเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้างดงกล่าว มีเรื่องของอำนาจ และผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร เช่น
  - 8.1 อำนาจของนายกรัฐมนตรีนี่เป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่น
  - 8.2 อำนาจของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการ
  - 8.3 อำนาจของฝ่ายนายทุน

9. ในฐานะนักวิชาการในชุมชนท้องถิ่น ท่านได้มีบทบาท / มีส่วนร่วมใดบ้าง ต่อโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
10. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อการดำเนินการทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา กับความเคลื่อนไหวของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน
11. มีประเด็นใดบ้างที่ท่านเห็นว่าชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับความเป็นธรรม / ความยุติธรรมจากโครงการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
12. ชุมชนท้องถิ่นควรมีรูปแบบ วิธีการใดที่เหมาะสม เพื่อตอบสนอง / ตอบโต้ โครงการสร้างกระแสไฟฟ้างกล่าว
13. ท่านเห็นว่ามียุทธวิธีอื่น ๆ ที่ดีกว่าการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ และควรเป็นวิธีการใดบ้าง
14. ท่านต้องการให้ทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของท่าน หรือทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
15. ประเด็นคำถามอื่น ๆ เพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนในชุมชนท้องถิ่น

เรื่อง วาทกรรมการพัฒนา : การสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

วัน-เวลา-สถานที่.....

ตำแหน่งหน้าที่.....

สังกัด.....

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน
2. โครงการดังกล่าว มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดต่อจังหวัดเชียงใหม่ เพราะเหตุใด
3. การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ท่านเห็นว่าจะทำให้จังหวัดมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ ในทิศทางใด เพราะเหตุใด
  - 3.1 เอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น
  - 3.2 การเมือง
  - 3.3 เศรษฐกิจ
  - 3.4 สังคม
4. ท่านได้รับทราบโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า (Cable Car) เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อโครงการดังกล่าว
5. โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าที่เกิดขึ้นท่านเห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับภารกิจที่จังหวัดเชียงใหม่ มีนายกรัฐมนตรีเป็นคนเมืองเชียงใหม่หรือไม่ เพราะเหตุใด
6. ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการหรือไม่ต้องการให้มีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า เพราะเหตุใด
7. ท่านเห็นว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนผลักดันให้เกิดโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
8. ในทัศนะของท่าน ผลกระทบจากโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า ทั้งด้านที่เป็นประโยชน์และผลเสียที่อาจเกิดขึ้น มีอะไรบ้าง
9. ท่านเห็นว่า ประชาชนเชียงใหม่หรือคนในชุมชนท้องถิ่น จะได้ประโยชน์อะไรบ้างจากโครงการนี้

10. ท่านเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยการสร้างกระเช้าไฟฟ้าดังกล่าว มีเรื่องของอำนาจ และผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร เช่น
  - 10.1 อำนาจของนายกรัฐมนตรีที่เป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่น
  - 10.2 อำนาจของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการ
  - 10.3 อำนาจของฝ่ายนายทุน
11. ในฐานะผู้ทำงานด้านองค์กรพัฒนาเอกชนในชุมชนท้องถิ่น ท่านได้มีบทบาท / มีส่วนร่วมใดบ้าง ต่อโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
12. ภายหลังจากทราบรายละเอียดของโครงการพัฒนาที่กำลังจะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ท่านมีจุดยืน หรือมีการดำเนินการอย่างไร
  - 12.1 ช่วงระยะแรกเมื่อได้รับข่าวสาร
  - 12.2 ช่วงระยะเวลาที่มีการดำเนินโครงการ
13. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร ต่อการดำเนินการทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา กับความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่นที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน
14. มีประเด็นใดบ้างที่ท่านเห็นว่าชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับความเป็นธรรม / ความยุติธรรมจากโครงการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
15. ท่านเห็นว่า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีการตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง / ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อย่างไร
16. ชุมชนท้องถิ่นควรมีรูปแบบ วิธีการใดที่เหมาะสม เพื่อตอบสนอง / ตอบโต้ โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าดังกล่าว
17. การต่อรอง ตอบโต้ / ต่อต้าน ของชุมชนท้องถิ่นเท่าที่ผ่านมาเป็นผลสำเร็จหรือไม่ เพราะเหตุใด มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง
18. ท่านเห็นว่ามียุทธวิธีอื่น ๆ ที่ดีกว่าการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ และควรเป็นวิธีการใดบ้าง
19. ท่านต้องการให้ทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของท่าน หรือทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
20. ประเด็นคำถามอื่น ๆ เพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ฉ

ประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น : รากเหง้าแห่งจิตวิญญาณล้านนา อัตลักษณ์ ตัวตน และพลังแห่งกลุ่มสังคมที่ผลักดันสู่ความสำเร็จ

“มนุษย์แต่ละชาติที่เกิดมา ต่างก็มีท้องถิ่นที่เกิดและดำเนินชีวิตซึ่งมีลักษณะจำเพาะ หรือที่เรียกกันว่าเอกลักษณ์ ในระดับพื้นฐาน สิ่งดังกล่าวย่อมสร้างความรู้สึกลึกซึ้งถึงรากฐานจิตใจ ที่จำเพาะเจาะจงอยู่กับลักษณะ และภาวะของท้องถิ่นที่ตนเกิดและดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมในด้านภูมิศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญมาก และมีผลผสมกลมกลืนอยู่กับสภาพแวดล้อม ในด้านวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่มีโอกาสสัมผัสกับกระแสดังกล่าวอย่างอิสระ ปราศจากการถูกแทรกแซงจากกระแสภายนอก ย่อมทำให้กระแสชีวิตประจำวันของตนเองมีความหมายลึกซึ้งมากขึ้น”(ระพี สาคริก,2536)

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า รากเหง้าแห่งวัฒนธรรม ประเพณี ความงดงามแห่งวิถีชนล้านนา ได้หยั่งรากลึกเปรียบเสมือนระบบความคิดที่เป็นแหล่งหล่อหลอมจิตใจส่วนลึกของชาวเหนือ ที่ก่อให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม อันเป็นแบบแผนที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานและซึมซับอยู่ในสายเลือด โดยสืบทอดจากการบอกเล่าหรือการปฏิบัติตามกันมา เมื่อพลังจากรากเหง้าเหล่านี้ได้ถูกกระตุ้นเข้าเพื่อให้ต่อต้านคัดค้านเทคโนโลยีที่จะเข้ามาทำลาย หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในชุมชนท้องถิ่น จึงกลายเป็นพลังอันเข้มแข็งยิ่ง ตลอดระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่มีการริเริ่มโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าทุกโครงการมีอันต้องล้มเลิกและยากที่จะต้านทานพลังจากกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นพลังแห่งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับรากเหง้าแห่งความเป็นชุมชนล้านนา เมื่อได้ศึกษาถึงความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนท้องถิ่นเชียงใหม่ในเขตพื้นที่การพัฒนาที่เป็นส่วนที่ก่อให้เกิดรูปแบบของวิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนในสังคม และมีพิธีกรรมซึ่งเป็นส่วนที่แสดงออกถึงความเชื่อนั้น พลังความเชื่อของชุมชนท้องถิ่นล้านนานั้นจะประกอบด้วยความเชื่อใน 2 เรื่อง สำคัญ คือ

1. ความเชื่อเรื่องการนับถือผี
2. ความเชื่อเรื่องการนับถือศาสนาพุทธ

ความเชื่อเรื่องการนับถือผีนั้น เป็นความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา หรือเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายได้ ชุมชนท้องถิ่นจึงมักเชื่อว่ามาจากการกระทำของ “ผี” ซึ่งมีทั้งผีที่ดีที่ให้การคุ้มครองคน และ ผีร้ายที่มักชอบทำอันตรายให้แก่ผู้คนอยู่เสมอ ผีที่เป็นอยู่ในความเชื่อของชุมชนล้านนาที่สำคัญ คือ

1. ผีที่รักษาธรรมชาติ
2. วิญญาณบรรพบุรุษ / วิญญาณ

การนับถือผีที่รักษาธรรมชาติ เป็นความเชื่อดั้งเดิมของมนุษย์ที่ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเป็นแหล่งก่อให้เกิดชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ อันเป็นสายใยชีวิตต่อมนุษย์ มนุษย์จึงต้องปฏิบัติสิ่งที่ดีและนับถือธรรมชาติที่ให้คุณแก่ตน แม้แต่การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือการทำมาหากิน จะต้องมีการเซ่นสังเวย บวงสรวงต่อเจ้าป่าเจ้าเขา แม่น้ำ มีการไหว้เจ้าป่าเจ้าเขา การไหว้ผีขุนน้ำ การไหว้ผีเหมืองฝาย เป็นต้น

การนับถือผีบรรพบุรุษ / วิญญาณ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณผู้เคยมีพระคุณต่อชีวิตและต้องการให้ปกป้องรักษาคุ้มครอง ดังเช่น การเคารพต่อดวงวิญญาณของครุบาทศรีวิชัยผู้มีพระคุณอย่างเอกอนันต์ด้านการเป็นผู้นำชาวบ้านสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ส่วนความเชื่อเรื่องศาสนานั้น เป็นความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธา สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถมีโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ หรือดอยหลวงเชียงดาว หรือแม้แต่การสร้างกระเช้าไฟฟ้าเพื่อเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวรอบเชิงดอยสุเทพได้ ก็เพราะชุมชนท้องถิ่นมีความเชื่อศรัทธาเรื่อง การบูชาพระธาตุที่ตั้งอยู่บนภูเขา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญแก่ขุนเขาที่มักเชื่อว่าเป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ (พระบรมธาตุดอยสุเทพ ที่ตั้งอยู่บนดอยสุทธจบรรพต ซึ่งเป็นที่บำเพ็ญเพียรของवासुเทวฤาษีและที่สถิตดวงวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของชาวลัวะ ต่อมาในสมัยของพระยากือนาก็ได้ปรับเปลี่ยนขุนเขาที่อยู่ของผี มาเป็นการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุภายใต้พระเจดีย์สีทอง ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ แทนที่ผีบรรพบุรุษ)

กรณีดอยหลวงเชียงดาวนั้นได้มีตำนานเจ้าหลวงคำแดงและถ้ำเชียงดาว ซึ่งชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นเชื่อกันว่า ตำนานเจ้าหลวงคำแดงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งขุนเขา เป็นเจ้าแห่งผีทั้งหลายเป็นที่เคารพสักการะของชาวเหนือ และตำนานถ้ำเชียงดาวซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเมืองเวทของเจ้าหลวงคำแดง ตั้งอยู่ด้านหน้าของดอยหลวงเชียงดาว ซึ่งเป็นขุนเขาที่ชาวเชียงใหม่นับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าเป็นที่สถิตของผีเมืองเชียงใหม่ทุกองค์ ตั้งแต่ก่อนพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ ผีเมือง

เชียงใหม่มีเจ้าหลวงคำแดงเป็นประธานใหญ่กว่าผีเมืองทั้งหมด ชาวเมืองเชียงใหม่ยังเชื่อว่าผีเมืองทั้งหมดจะปกปักรักษาบ้านเมืองเชียงใหม่ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อมีการชนไหว้ผีเมืองเชียงใหม่ทุกปี ผู้ทำพิธีจะกล่าวคำอัญเชิญเจ้าหลวงคำแดง ซึ่งเป็นหัวหน้าผีและผีเมืององค์อื่น ๆ อีกหลายองค์ ด้วยเหตุนี้เจ้าหลวงคำแดงจึงเป็นวีรบุรุษในอดีตกาล เป็นเทวรักษ์หรือหัวหน้าผีสิงสถิตอยู่ที่ถ้ำเชียงดาว เพราะความศรัทธาในพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้านั้น ได้ต่อยอดความสำคัญของดอยหลวงเชียงดาวให้มีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้นไปอีก เพราะถือว่าเป็นพุทธสถานอีกแห่งหนึ่งซึ่งชาวพุทธและชาวล้านนาทั้งปวงจะมากกราบไหว้ เพราะมีพระพุทธรูป เจดีย์ ต้นโพธิ์ รวมทั้งฤๅษีและมีความวิญญูณของเจ้าหลวงคำแดงสิงสถิตอยู่ ความเชื่อเหล่านี้เองที่ได้ปลุกกระแสให้ชาวบ้านสร้างพลังขึ้นมาด้วยตัวเอง เป็นพลังที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป หรือแม้แต่โครงการพัฒนาที่จะเข้ามาทำลายระบบความเชื่อ วัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นให้ชุมชนสามารถตั้งรับและต่อสู้กับภัยคุกคามภายนอกได้ ดังที่ อ. ฉลาดชาย รมิตานนท์ (รายงานเวทีช่วงฉายา, 2547) ได้แสดงทัศนะที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ตัวตนของความเป็นนครล้านนา ต่อกรณีคัดค้านโครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว ไว้ว่า “ความเชื่อเรื่องเจ้าหลวงคำแดง เป็นเรื่องของอำนาจที่แพร่ขยายมีอยู่ในล้านช้าง ล้านนามาเป็นหลายร้อยหลายพันปี เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นอำนาจ สัญลักษณ์ของอำนาจในที่นี้ อยากจะขยายความต่อไปว่า หมายถึงการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนของคนในภูมิภาคนี้ ในถิ่นนี้ ไม่ว่าจะเป็ในล้านนาหรือล้านช้างก็ตาม ความเป็นตัวตนนี้จะไปปรากฏขึ้น หรือนำไปใช้ก็ต่อเมื่อตัวตนนั้นมีความหลากหลายของอำนาจที่เข้ามา หรือดำรงอยู่ในขณะนั้น หากเมื่อไหร่ที่มีความคับสนในตัวตนแล้ว เนื่องจากถูกอำนาจแหล่งอื่น ๆ เข้ามาทำลาย จะมีการวกกลับไปหาหรือย้อนกลับไปหาในเชิงสัญลักษณ์ คือ การเอาอำนาจที่สามารถจะรวมผู้คนที่ม่อัตลักษณ์เดียวกัน หรือถูกบอกว่าเป็นพวกเรา หรือถูกนิยามว่าเป็นพวกเรา เข้ามาใช้ให้เป็นสัญลักษณ์ของการแสดงออกซึ่งความเป็นเรา ซึ่งต่างไปจากคนอื่น ในกรณีนี้ อำนาจและอัตลักษณ์และสัญลักษณ์นั้น เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้.....” จากความเข้าใจและเห็นคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชีวิต จนชุมชนท้องถิ่นได้สร้างเป็นระบบความเชื่อ ซึ่งแฝงไปด้วยปรัชญาการเคารพต่อธรรมชาติ รวมทั้งมีกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษา ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะ “จิตวิญญูณแห่งธรรมชาติ” อาทิ ฝิขุนน้ำ ฝิป่า ฝิทุ่งฝินา เทพารักษ์ ฝิฝาย เป็นต้น อันเป็นกฎเกณฑ์ควบคุมให้ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเพียงเพื่อการดำรงชีวิตเท่านั้น กฎเกณฑ์ภายใต้ความเชื่อนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงองค์ความรู้ในการจัดการ หมายถึง การใช้ประโยชน์และการดูแลรักษาธรรมชาติให้มีความยั่งยืน สืบต่อไปชั่วลูกชั่วหลานอีกด้วย

จากการศึกษาวิจัย ได้ค้นพบคำตอบที่อาจแตกต่างจากพื้นที่เขตการพัฒนาอื่น ๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของเหตุผลที่ว่าเพราะเหตุใดโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลากว่า 4 ทศวรรษที่ผ่านมา คำตอบเหล่านี้แปรผันตามสถานที่ที่ถูกกำหนดให้สร้างโครงการกระแสไฟฟ้าในตัวเอง การสร้างกระแสไฟฟ้าขึ้นโดยสุเทพที่ประชาชนออกมาคัดค้าน และเห็นว่าโครงการดังกล่าวไม่เหมาะสม เหตุเพราะพื้นที่เขตพัฒนามีความสัมพันธ์กับการแสวงบุญของนักบุญล้านนา พระสงฆ์องค์เจ้าที่ต้องการปลื้กวิเวก ภาวนา ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการเข้าสู่บุญบารมี นิพพาน การบริกรรม เป็นสิ่งหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการแสวงบุญ ดังนั้น การนำกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นสิ่งแปลกปลอมเข้ามา ก็ถือว่าเป็นกระบวนการที่ทำลายกระบวนการเช่นกัน และกรณีโดยหลวงเชียงดาวประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่างรับรู้ในจิตใจได้สำนึกว่าเป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อ วิถีชีวิต อีกทั้งยังมีคุณค่าความสำคัญทางระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ และอีกเหตุผลหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเช่นกันคือ พื้นที่ป่าทั้งดอยสุเทพและดอยหลวงเชียงดาวต่างก็มีศักยภาพ และสมรรถนะในการรองรับทางธรรมชาติได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น สภาพป่ารองรับของเสียได้จำกัด มีการปรับตัวตามธรรมชาติ มีฤดูแห่งการสูญเสียน้ำและระยะเวลาแห่งการทดแทน ซึ่งต้องคำนึงถึงจุดนี้เป็นหลัก

การให้ความเคารพและความเชื่อศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนา วัดวาอาราม และความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าแห่งความเป็นจิตวิญญาณแห่งล้านนา : อุดมการณ์แห่งชนล้านนา การเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และคุณค่าของสถานที่ที่ไม่เหมือนใคร แม้ว่าผลดีของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่จะดีสักเพียงใด ก็มีโอกาสผลักดันให้โครงการสร้างกระแสไฟฟ้าประสบความสำเร็จได้ ในทางตรงข้ามกรณีโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ในโครงการพัฒนาโครงข่ายการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียงในโครงการเชียงใหม่เวิร์ล (Chiangmai World) จะสามารถเกิดขึ้นได้ในอนาคตภายในปี พ.ศ. 2550 ก็เป็นเพราะสถานที่ที่มีการก่อสร้างโครงการนั้น ไม่ได้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีวัดวาอารามหรือมีประวัติศาสตร์ความเชื่อใดที่สำคัญ เพียงแต่อาจเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนา ต้องพิจารณาว่าโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าจะไม่ทำลายสภาพพื้นที่ป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่เท่านั้น

ภาคผนวก ช

บทวิเคราะห์ว่าทฤษฎีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

ภาพความหมายใหม่แห่ง “การพัฒนา” ในฐานะการสร้างจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็น “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity) ได้ทำให้โครงการพัฒนาต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ในฐานะพื้นที่การพัฒนาพิเศษ ผ่านแผนนโยบายการพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ และแผนพัฒนาจังหวัดตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โครงการพัฒนาดังกล่าวได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิต วัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด เช่น ความเจริญของอาคารสถานที่ ถนนหนทางกว้างขวาง แหล่งอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่เดิมและแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ได้ถูกพัฒนารูปแบบ และมีวิธีการบริหารจัดการให้มีความหลากหลายและครบวงจร โครงการใหม่ที่เกิดขึ้นมากมายนี้ ถูกพัฒนาขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองอุดมการณ์ที่จะสร้างความพึงพอใจอย่างสูงสุด ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาจากเชียงใหม่ ให้สัมผัสกับเป็นนครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง ซึ่งจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ด้วยความรวดเร็วนี้เอง ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนามุ่งดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยขาดโอกาสในการชี้แจง ทำความเข้าใจกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ทำให้กลายเป็นเรื่องของอำนาจในการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ ผลของการบริหารจัดการและนโยบายการพัฒนาที่มาจากอำนาจรัฐส่วนกลาง ส่งผลให้โครงสร้างของอำนาจรัฐส่วนกลางแผ่ขยายและกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผ่านโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังเกิดขึ้นในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จากการศึกษาทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค จะพบว่าภายใต้ “แผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่” ได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือที่ชอบธรรมในการขยายอำนาจรัฐ ให้เข้ามามีอิทธิพลเหนือชุมชน และยังเป็นเครื่องมือที่มีแนวทางปฏิบัติรอบด้านทั้งในเชิงอุดมการณ์ ซึ่งมีการขยายแนวคิดครอบคลุมชุมชนในเขตพื้นที่การพัฒนาหรือแนวคิดอื่น ๆ จนทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกลายเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลและชอบธรรมในการดำเนินการ

ในนามของ “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว” ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ภาครัฐได้พยายามดำเนินการอย่างรวดเร็ว รวดเร็ว โดยองค์กรผู้รับผิดชอบพิเศษ เช่น องค์กรบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ซึ่งคณะผู้บริหารจังหวัดทั้งในระดับจังหวัดหรือในระดับท้องถิ่น กลับเป็นได้เพียงคณะกรรมการผู้มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเพียงบางส่วน ที่มีได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดูแลโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองโดยตรง แรกเริ่มเดิมทีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดทั้งหลาย ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่เป็น

อย่างดี ด้วยการเปิดโอกาสให้รัฐเข้ามาบริหาร จัดการ เพื่อให้เกิดความเป็นระบบระเบียบในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับลักษณะนิสัยของประชาชนที่โอบอ้อมอารี ไม่ชอบความขัดแย้งรุนแรง การต่อต้านคัดค้านจึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นมากนัก แต่เมื่อความเจริญก้าวหน้าด้านการท่องเที่ยว เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่จังหวัดมากยิ่งขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ ปัญหา มลพิษ การเจริญเติบโตของเมืองอย่างไร้ทิศทาง การนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาย่อส่วน ลดทอนให้กลายเป็นเพียงสินค้าที่ถูกลำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็น ประเด็นที่ทำให้ผู้คนกลุ่มหนึ่ง เริ่มตระหนักถึงผลเสียแห่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังดำเนิน ไปแบบก้าวกระโดด และหันกลับมาพิจารณารายละเอียดเนื้อหาแต่ละโครงการพัฒนาว่า โดยเนื้อ แท้แล้วจะส่งผลดีหรือส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นด้านใดบ้าง ภาพแห่งความขัดแย้งจึงได้เริ่ม ปรากฏขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรัฐได้เปิดโอกาส และเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 การเคลื่อนไหวในแต่ละภาคส่วนจึงปรากฏอย่างชัดเจน อำนาจอรัฐ ในการบริหารจัดการตามนโยบายที่มาจากส่วนกลางมิได้มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเสมอไป และ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ก็ได้เป็นฝ่ายรองรับผลการพัฒนาต่าง ๆ ฝ่ายเดียว แต่ ได้เรียกร้องขอเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายการพัฒนาโดยชุมชนท้องถิ่นเอง หรือมีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นของตน กระบวนการพัฒนาที่ ดำเนินการโดยภาครัฐ จึงกลายเป็นเงื่อนไขใหม่ ที่สามารถเอื้อประโยชน์ให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นให้สามารถเข้าถึงโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และปรับโครงการมาต่อตรงกับ ผู้รับผิดชอบโครงการที่มีอำนาจเหนือกว่าได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

เมื่อกล่าวถึงประเด็นเรื่องของ “อำนาจ” ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ได้ สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ คำว่า “อำนาจ” เป็นเรื่องของ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจมากกว่าเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนา โดยผู้บริหารประเทศในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใช้อำนาจในการกำหนดแผนการพัฒนา ให้มี โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้าในแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่อดีตกาลที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันผู้ดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นบุคคลในชุมชนท้องถิ่น เป็นชาวเชียงใหม่ที่ต้องการเห็นท้องถิ่นของตน เจริญก้าวหน้า เป็นการต่อรอง การช่วงชิงพื้นที่ในเขตการพัฒนา โดยส่วนใหญ่แล้วอำนาจจากรัฐ ส่วนกลางจะมีพลังในการกำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ท้องถิ่นมากกว่าชุมชนท้องถิ่นเป็นฝ่ายเรียกร้องให้มีการพัฒนา เมื่อเราพิจารณาอำนาจในการ พัฒนา จากโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ผ่าน โครงการสร้างกระเช้าไฟฟ้า จะเห็นได้ว่า กระบวนการผลิตระบบ การสร้างกฎเกณฑ์ ซึ่งอาจอยู่ใน รูปแบบต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความจริง หรือแม้แต่การสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนา แล้วใช้ภาษาในการ สร้างภาพจินตนาการ และดึงเอาจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ คุณค่าของสถานที่

เป็นเครื่องมือเพื่อสร้าง และให้นิยามความหมายการพัฒนาให้ก้าวไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ของชีวิต เป็นนครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง รวมทั้งกำหนดเอกลักษณ์ของการสร้างกระแสไฟฟ้าว่าเป็นความทันสมัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว เป็นความเจริญทางด้านเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้เป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาที่ทำให้โครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่อย่างรวดเร็ว โดยชุมชนท้องถิ่นขาดโอกาสในการรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหว และขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จนในที่สุดประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ตระหนักรู้ว่า วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์อาจถูกกลืนจนคุณค่าให้กลายเป็นเพียงสินค้าที่ถูกนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้ชม ก็ได้ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อแสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีความเจริญที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยวเหล่านี้ ไม่สามารถเข้ากันได้กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการทำลายระบบความเชื่อ คุณค่าสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางธรรมชาติ เทคโนโลยีความเจริญที่เข้ามาสู่ชุมชนโดยการกระทำของรัฐผ่านนโยบายการพัฒนา ตั้งอยู่บนฐานของการใช้อำนาจรัฐที่ทำให้ถูกต้องชอบธรรม ผ่านแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตามข้อสั่งการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นับเป็นวาทกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของรัฐที่มุ่งเน้นไปที่วัตถุและเทคโนโลยี จนละเลยการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเชิงสังคมวัฒนธรรมควบคู่ไปด้วย

การขยายอำนาจรัฐเข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบโครงการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งมีอิทธิพลเหนือชุมชนท้องถิ่นนั้น เรายังพบว่ายังมีข้อจำกัดในการใช้อำนาจอยู่ด้วย นั่นคือ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นในฐานะผู้มีอำนาจด้อยกว่า สามารถรวมกลุ่มและเรียนรู้กลวิธีการต่อต้านคัดค้านโครงการสร้างกระแสไฟฟ้าที่มีความสลับซับซ้อนและแยบยลกว่าการต่อต้านโดยตรงและซึ่งหน้า โดยได้มีการปรับนิยามความหมายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นไปทิศทางที่เอื้อประโยชน์แก่ชุมชนมากขึ้น การเปลี่ยนกลวิธีในการนิยาม การสร้างความหมายใหม่ หรือการเลือกตีความ จนชุดความหมายนั้นมีความแตกต่างกับความหมายเดิมจากรัฐ โดยใช้เหตุผล กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ความมีเงื่อนไขของโครงการต่าง ๆ และความไม่โปร่งใสของโครงการพัฒนา มาเป็นจุดในการสร้างอำนาจการต่อรองกับรัฐ

ดังนั้น การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้รวมกลุ่มออกมาเคลื่อนไหว เพื่อดำเนินการระดมรวบรวมอำนาจในเชิงนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขบวนการเหล่านี้ได้แสวงหาเทคนิคการต่อสู้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการหาข้อมูลข่าวสารในเชิงพฤกษศาสตร์ แมลง ในเชิงของพืช ในเชิงของชีวิต หรือที่เรียกโดยรวมว่าข้อมูลทางด้านชีวภาพ แสดงความหลากหลาย โดดเด่น ความมีเฉพาะที่ และดำเนินการแปลงข้อมูลเหล่านี้ให้กลายเป็นความรู้เฉพาะถิ่น เป็นอำนาจเชิงวัฒนธรรม เป็นเรื่องของความเชื่อ เป็นเรื่องศรัทธา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองให้เข้มแข็งและท้าทายอำนาจกระแสการพัฒนาหลัก

ได้ จะเห็นได้ว่าความเชื่อเรื่องสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ของดอยสุเทพหรือความเชื่อเรื่องเจ้าหลวงคำแดงนั้นเป็นความเชื่อที่สามารถจะรวมเอาพลังต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่น และพลังต่าง ๆ ที่อยู่ในอาณาเขตของวัฒนธรรมล้านนา ให้หันมามองปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการทำลายสภาพธรรมชาติ การทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น การเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นไปเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เรื่องของความเชื่ออันจะมีพลังก็ต่อเมื่อความเชื่ออันนั้นถูกโยงเข้ากับความรู้ และถูกตีความว่าเป็นความรู้ การที่ชุมชนท้องถิ่นได้นำตำนานการก่อสร้างถนนหนทาง ขึ้นไปสู่พระธาตุดอยสุเทพด้วยความยากลำบาก ซึ่งนำโดยครูบาศรีวิชัย หรือการกล่าวถึงการมีอยู่ของตำนานเจ้าหลวงคำแดง ทั้งหมดนี้ถูกทำให้กลายเป็นความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพราะว่าหากกลายเป็นความรู้ขึ้นมาแล้ว ชุมชนท้องถิ่นก็สามารถสถาปนาความรู้ขึ้นมาเป็นอำนาจ เพื่อเจรจา ต่อรอง รวมทั้งการดำเนินการยื่นหยัดการต่อสู้การรบบอำนาจรัฐ ฉะนั้น ตำนานความเชื่อต่าง ๆ ที่ชุมชนนำมาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ถือได้ว่าเป็นความจริงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะไม่ใช่ความจริงทางวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นเมื่อเป็นความจริงแล้วก็สามารถที่จะแปลงความจริงตรงนี้ให้เป็นความรู้ และใช้ความรู้นี้ให้เกิดเป็นอำนาจเพื่อใช้ในการต่อสู้ต่อไป

เมื่อหันกลับมาพิจารณาทัศนะมุมมองของนักวิชาการในชุมชนท้องถิ่น ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า จังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์ด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม (Nature and Cultural Destination) นักท่องเที่ยวมาจังหวัดเชียงใหม่เพื่อต้องการศึกษาความงดงามของวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างจากที่อื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจากการศึกษาขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้วิเคราะห์ว่าแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกจะเปลี่ยนจากการท่องเที่ยวที่เป็น Package มาเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้ทำกิจกรรมแบบศึกษาเรียนรู้ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การไถนา การทำนา ฯลฯ ภายในปี พ.ศ. 2562 คาดการณ์ว่านักท่องเที่ยว (อันดับ 1) จากฝรั่งเศสหรือกลุ่มยุโรปจะมาท่องเที่ยวในแถบเอเชียมากขึ้น จุดสำคัญคือนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะผ่านเข้ามายังประเทศไทยมากขึ้น และเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีที่มีความแตกต่างจากกลุ่มตน ดังนั้นโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ขณะนี้ นับว่ามีทิศทางสวนกระแสกับแนวโน้มการท่องเที่ยวโลกที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งรัฐจำเป็นต้องตระหนักและเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น รัฐจำเป็นต้องทำความเข้าใจและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาจากเชียงใหม่ ซึ่งจะพบคำตอบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากอเมริกา ที่ต้องการมาดูความงดงามทางธรรมชาติ มาทำกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติ รองลงมาคือกลุ่มนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น ที่ต้องการมาท่องเที่ยวเพื่อดูวัฒนธรรม เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการ

พัฒนา ควรเน้นทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยส่งเสริมความเป็นชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจมองได้ 3 ส่วน คือ

1. มองในเชิงนโยบาย ต้องทำให้เชียงใหม่มีทิศทางที่ชัดเจน จุดสำคัญคือต้องให้ความรู้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในชุมชนให้มาก หรือแม้แต่การกำหนด การเข้ามาช่วยกันจัดตั้งองค์กร หน่วยงานในลักษณะที่เป็น Chiang-Mai Watch ที่มีหน้าที่ในการเฝ้าดูแลความเป็นไป สถานการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาผลดีผลเสียจากการพัฒนา ซึ่งองค์กรนี้ต้องศึกษาคอบคลุมในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ คนเติบโตมาด้วยทุนท้องถิ่น มีการสะสมทุนและพัฒนาโดยไม่ต้องอาศัยความเจริญจากรายได้ภายนอก ภายในจังหวัดมีการหมุนเวียนทุนภายในเมืองกันเอง
2. กลุ่มผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ต้องเข้าใจจิตวิญญาณ เข้าใจวัฒนธรรม เข้าใจประวัติศาสตร์ ประเพณีของความเป็นเมืองเชียงใหม่
3. ทิศทางและแนวโน้มการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต ต้องเน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนรวมตัวกันสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวด้วยตัวชุมชนเอง ใช้ระบบการพัฒนา การวิจัยที่ผลักดันให้ชุมชนสร้างคุณค่าสิ่งดีที่มีในชุมชนออกมาเผยแพร่

โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เอกลักษณ์ของความเป็นเมืองเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไป เช่น วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นแก่นแท้ของการประพฤติปฏิบัติได้เลือนหายไป คงเหลือไว้เพียงรูปแบบพิธีกรรมอย่างง่าย ๆ ซึ่งคนรุ่นปัจจุบันก็มีอาจเข้าใจความหมายของประเพณีต่าง ๆ ได้อย่างแจ่มชัด เครือข่ายการติดต่อสื่อสารในชุมชนท้องถิ่นเริ่มหายไป ความผูกพัน ความมีน้ำใจลดน้อยถอยลง ความดีความงามหมดไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่ถูกกระทำทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาที่มาจากรัฐส่วนกลาง นั่นคือ การกระทำโดยตั้งใจเกิดจากการหลังไหลเข้ามาของการประกอบการจากแหล่งทุนภายนอกที่เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่มีจุดเด่นที่ขายได้ นโยบายของรัฐที่ตั้งใจทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของความเจริญทุกด้าน ส่วนการกระทำโดยไม่ตั้งใจคือกระบวนการพัฒนาทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมหลายอย่างตามมา โดยมีได้คาดคิดล่วงหน้าว่าจะประกอบไปด้วยปัญหาใดบ้าง หรือแม้แต่การเข้ามาอย่างรวดเร็วของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ต่าง ๆ มากมายในสังคม ภายใต้ความตั้งใจทำให้เกิดกระบวนการที่ไม่ตั้งใจขึ้น เช่น การขาดการวางแผนล่วงหน้าว่าจังหวัดเชียงใหม่จะมีความสามารถในการรองรับ (Carrying - Capacity) นักท่องเที่ยวได้เท่าใด การมาใช้ทรัพยากรธรรมชาติหรือสมรรถนะทางธรรมชาติที่จะรองรับได้ที่ยัง

ไม่เคยมีการคำนวณอย่างจริงจัง สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาเรื่องขยะ น้ำ สิ่งแวดล้อม ความแออัดของผู้คน ฯลฯ และที่สำคัญปัญหาของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาคือ เจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาไม่เข้าใจ ไม่มีความจริงจังในการพัฒนา การขาดช่วงในการบริหารงาน การได้รับแต่งตั้งให้เข้ามาดูแลพื้นที่ซึ่งอาจเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ ทำให้ขาดความเข้าใจในความเป็นเมืองเชียงใหม่ วัฒนธรรมอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ชุมชนท้องถิ่นเน้นการ “พัฒนา” ที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม คือ การให้คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรม กลับมาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เหตุเพราะวัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานเช่นสังคมล้านนา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิดและสติปัญญา ทำที่และวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ทำที่การมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้ หากนำมาปรับใช้กับการพัฒนาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างสมดุล ย่อมนำไปประโยชน์อย่างมหาศาลมาสู่ชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งภาวะสมดุลนี้เกิดจากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ มนุษย์ที่มีกายและใจ ธรรมชาติแวดล้อมหรือระบบนิเวศ และสังคม “การพัฒนา” ที่มีความเหมาะสมจะต้องไม่มุ่งเอาแต่ความเจริญทางวัตถุและปริมาณ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องให้เทคโนโลยีส่งเสริมวัฒนธรรมพัฒนาวัฒนธรรมขึ้นมาเป็นตัวคุมและค้ำ เป็นเครื่องนำทางความเจริญทางเศรษฐกิจและการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หากการพัฒนาละเลยองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมแล้วนั้น ก็จะทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มีความแปลกแยก เพราะการพัฒนาไม่เข้ากับพื้นเพภูมิหลัง ไม่กลมกลืนกับสภาพจิตใจ คุณค่า และลักษณะนิสัย ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ บุคคล และนามธรรม ก็ไม่ได้ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ในระบบวิธีการพัฒนา การพัฒนาจึงกลายเป็นความสูญเปล่า ไร้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนากับชุมชนท้องถิ่นดังที่ปรากฏอยู่เสมอมา

ในอีกด้านหนึ่งประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ประสงค์ที่จะให้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัด ต้องเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดวิกฤติทางวัฒนธรรมในอนาคต (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2537) นั่นคือ ไม่ต้องการให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีวิถีคิดที่ขัดแย้งในตัวเอง ซึ่งเป็นวิถีคิดที่วางอยู่บนผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง โดยขาดความรับผิดชอบต่อชุมชนสังคมของตน ก่อให้เกิดการใช้วิธีการทุกอย่างรวมทั้งอำนาจและความรุนแรง

เพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์นั้น จนถึงกับต้องดูกฎวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนและสามารถขายทุกสิ่งทุกอย่างได้ทั้งวัฒนธรรมและศีลธรรม ปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมในสังคมไทยมีความเกี่ยวพันโดยตรงกับแนวคิดและทิศทางในการพัฒนา ที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาของรัฐส่วนกลางจะเน้นการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า ทันสมัย มุ่งรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แล้วลอกเลียนความคิดจากภายนอก โดยไม่พัฒนาสานต่อภูมิปัญญาเดิม ผลที่ตามมาก็คือ การพัฒนาจะเต็มไปด้วยความขัดแย้ง เช่น ให้ความสำคัญกับปัจเจกชนอย่างมาก แต่กลับไม่เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นคน ส่งเสริมองค์กรขนาดใหญ่และอำนาจรัฐอย่างเต็มที่ แต่กลับไม่สนับสนุนสังคมที่พลเมืองทุกคนมีส่วนร่วม (Civil Society) ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดวิกฤติทางวัฒนธรรมประชาชนชาวเชียงใหม่จึงได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อแสดงจุดยืนต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมและจัดการทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง กลายเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ดังจะได้อธิบายต่อไป

แม้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ ของสังคมไทยปัจจุบัน จะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาที่เน้น “เทคโนโลยีเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ไปสู่กระบวนการทัศน์การพัฒนาแนวใหม่ที่เน้นเรื่อง “คนและชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับความแตกต่างหลากหลาย สร้างเวทีสาธารณะให้ชุมชนท้องถิ่น ให้มีพื้นที่ในการแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ของตนต่อสังคม หรือการให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น และระบบองค์ความรู้ของคนพื้นบ้าน สนับสนุนให้ท้องถิ่นเกิดระบบการบริหารจัดการภายในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองในระยะยาว โดยไม่ต้องรอพึ่งพิงความช่วยเหลือจากกลไกอำนาจรัฐส่วนกลาง สร้างการเมืองแบบใช้อำนาจร่วมกันระหว่างรัฐ สังคม และประชาชน มีกระบวนการทำงานร่วมกัน จากความริเริ่มของชาวบ้านเอง ส่วนบทบาทของรัฐคือภาคการสนับสนุน โดยยึดถือความต้องการของชุมชนเป็นตัวตั้ง รวมถึงชุมชนสามารถก้าวนำความคิด ผลักดันไปสู่ภาคชุมชนระดับรากหญ้าด้วยกัน เกิดเครือข่ายที่ผูกพันเหนียวแน่น กลายเป็นการสร้างกระบวนการพัฒนาแบบรากหญ้า เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน และเกิดพลังของการมีส่วนร่วมของการเมืองภาคประชาชน ที่พร้อมต่อการพลิกบทบาทจากการตามมาเป็นผู้นำก็ตาม แต่กระบวนการทัศน์ที่ชุมชนท้องถิ่นพยายามผลักดันดังกล่าวนี้ ก็ยังไม่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นจริงได้ในแง่ของการปฏิบัติ ชุมชนท้องถิ่นก็ยังคงตกอยู่ภายใต้กระแสวาทกรรมการพัฒนาของรัฐ ตราบเท่าที่รัฐยังคงมีอำนาจในการบริหารจัดการมากกว่าชุมชนท้องถิ่น อำนาจยังคงเป็นเรื่องของความไม่เท่าเทียมกัน ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นของประเทศไทยเสมอมา

ภาคผนวก ซ

กระแสการพัฒนาที่คำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน

ชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ได้เน้นการ “พัฒนา” ที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม กล่าวคือ การให้คุณค่าของมนุษย์และวัฒนธรรม กลับมาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ให้คุณค่าทางวัฒนธรรมรวมอยู่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เหตุเพราะวัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานเช่นสังคมล้านนา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยม คุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิดและสติปัญญา ท่าทีและวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจ ท่าทีการมองและการปฏิบัติของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้ หากนำมาปรับใช้กับการพัฒนาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นอย่างสมดุล ย่อมนำประโยชน์อย่างมหาศาลมาสู่ชุมชนท้องถิ่นได้ ซึ่งภาวะสมดุลนี้เกิดจากองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ มนุษย์ที่มีกายและใจ ธรรมชาติแวดล้อมหรือระบบนิเวศ และสังคม “การพัฒนา” ที่มีความเหมาะสมจะต้องไม่มุ่งเอาแต่ความเจริญทางวัตถุและปริมาณ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องให้เทคโนโลยีส่งเสริมวัฒนธรรม พัฒนาวัฒนธรรมขึ้นมาเป็นตัวคุมและค้ำ เป็นเครื่องนำทางความเจริญทางเศรษฐกิจ และการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หากการพัฒนาละเลยองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมแล้วนั้น ก็จะทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา มีความแปลกแยก เพราะการพัฒนาไม่เข้ากับพื้นเพภูมิหลัง ไม่กลมกลืนกับสภาพจิตใจ คุณค่า และลักษณะนิสัย ทวิพยากรณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุ บุคคล และนามธรรม ก็ไม่ได้ถูกใช้ให้เป็นประโยชน์ในระบบวิธีการพัฒนา การพัฒนาจึงกลายเป็นความสูญเปล่า ไร้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐ ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนากับชุมชนท้องถิ่นดังที่ปรากฏอยู่เสมอมา

ในอีกด้านหนึ่งประชาชนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ ไม่ประสงค์ที่จะให้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังจะเกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัด ต้องเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดวิกฤติทางวัฒนธรรมในอนาคต (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2537) นั่นคือ ไม่ต้องการให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีวิถีชีวิตที่ขัดแย้งในตัวเอง ซึ่งเป็นวิถีคิดที่วางอยู่บนผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง โดยขาดความรับผิดชอบต่อชุมชนสังคมของตน ก่อให้เกิดการใช้วิธีการทุกอย่างรวมทั้งอำนาจและความรุนแรง เพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์นั้น จนถึงกับต้องดูถูกวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนและ

สามารถขายทุกสิ่งทุกอย่างได้ทั้งวัฒนธรรมและศีลธรรม ปัญหาวิกฤติทางวัฒนธรรมในสังคมไทย มีความเกี่ยวพันโดยตรงกับแนวคิดและทิศทางการพัฒนา ที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาของรัฐส่วนกลางจะเน้นการพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า ทันสมัย มุ่งรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แล้วลอกเลียนความคิดจากภายนอก โดยไม่พัฒนาสานต่อภูมิปัญญาเดิม ผลที่ตามมาก็คือ การพัฒนาจะเต็มไปด้วยความขัดแย้ง เช่น ให้ความสำคัญกับปัจเจกชนอย่างมาก แต่กลับไม่เห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นคน ส่งเสริมองค์กรขนาดใหญ่และอำนาจรัฐอย่างเต็มที่ แต่กลับไม่สนับสนุนสังคมที่พลเมืองทุกคนมีส่วนร่วม (Civil Society) ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดวิกฤติทางวัฒนธรรมประชาชนชาวเชียงใหม่จึงได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อแสดงจุดยืนต่อการมีส่วนร่วมในการควบคุมและจัดการทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฅ

การท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) และเจตนารมณ์เชียงใหม่ “เมืองยั่งยืน”

การท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) เป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน แต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด ด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชนอีกด้วย นับเป็นแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อ “สิทธิการจัดการชุมชน” ด้วยตัวของคนในชุมชนเอง ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการที่รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งทีกล่าวมานี้ก็คือ ที่มองเห็นสิ่งที่ชุมชนควรได้รับ เพื่อแลกกับสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องเสียไป ในลักษณะของการได้กับได้ (win-win) ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐ และคนในชุมชนเอง David A. Fennell (อ้างใน บทความจากกองบรรณาธิการ นสพ. ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 30 มกราคม 2547) ได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนว่า จะต้องประกอบไปด้วย 5 ประการได้แก่

1. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชน ในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใด ๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน อย่างไรก็ตาม เจ้าของที่พักเองก็ควรได้รับการฝึกอบรม และเตรียมความพร้อมเพื่อให้พร้อมรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยกับครอบครัวของตนเอง
2. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน “เพื่อสมาชิกในชุมชน” แต่มิใช่ “เพื่อนักท่องเที่ยว”
3. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตก (westernization) เช่น โคคาโคลา แม็คโดนัลด์ มารีฮิวท ฯลฯ เข้ามาสู่ชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับดึงสำนึกร่วมของคนในชุมชนออกไป ด้วยการกลืนสมาชิกในชุมชนให้อยู่กับความทันสมัยดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรม ที่จะเกิดขึ้นตามมาอีกเป็นจำนวนมาก

4. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแม้ว่าการท่องเที่ยวบางประเภทที่พยายามติดฉลากว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หากแต่ไม่มีกิจกรรมในลักษณะของการสร้างจิตสำนึกดังกล่าว ก็มิอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวอันเป็นการท่องเที่ยวชุมชนโดยแท้
5. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาค ที่ล้วนอยู่ภายใต้ขนานวัฒนธรรม โดยนัยยะนี้การท่องเที่ยวชุมชน ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และไม่มองว่าใคร "เจริญกว่า" และใคร "ด้อยกว่า"

สำหรับเจตนารมณ์การส่งเสริมให้จังหวัดเชียงใหม่เป็น “เมืองยั่งยืน” เหตุเพราะทิศทางการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ขาดความเป็นอิสระ นโยบายการพัฒนาส่วนใหญ่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และขาดเอกภาพ เมืองยั่งยืน ในที่นี้จึงหมายถึง เมืองที่มีสังคมดี ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเสมอภาค ชุมชนมีความเข้มแข็งและเก็บรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้ มีธรรมรัฐ คือ การบริหารจัดการที่โปร่งใส ประชาชนสามารถกำหนดนโยบายพัฒนาเมือง เป็นเมืองที่มีเศรษฐกิจดี มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีการจ้างงาน ความยากจนถูกขจัด และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ปลอดภัย ปลอดภัยระบบนิเวศและความหลากหลายทางธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าการประกาศเจตนารมณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทย ของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญระหว่างตัวแปรหลัก 3 มิติ คือ ระบบนิเวศ การพัฒนาเศรษฐกิจ และความเท่าเทียมกันทางสังคม โดยมีกลไกการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน เป็นพลังขับเคลื่อนและบริหารจัดการไม่ให้เกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันในแต่ละมิติของการพัฒนา

มิติทางนิเวศวิทยา การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับที่สามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด จะต้องมีปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาด (Clean Technology) มาใช้ให้มากที่สุด

มติทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังที่ส่งเสริมการขยายตัวอย่างเพียงพอในระยะยาว สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในสังคม โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการต้องรวมค่าใช้จ่ายทางสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในต้นทุนการผลิต เพื่อให้การผลิตอยู่ในระดับที่เหมาะสม และนโยบายการเงินการคลังต้องเอื้อประโยชน์ต่อคนยากจนและสนับสนุนการกระจายรายได้ไปสู่ทุกภาคส่วนของสังคมอย่างเป็นธรรม

มติทางสังคม จะต้องนำความเข้มแข็งของทุนทางสังคมที่มีอยู่มาสนับสนุนแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคม และศักยภาพการผลิต โดยอยู่ในระดับธรรมชาติสามารถแบกรับได้ และให้ลูกหลานมีโอกาสได้ใช้ทุนทางนิเวศได้อย่างต่อเนื่อง ประชาชนในแต่ละกลุ่มต้องร่วมกันสร้างฐานความสัมพันธ์ที่ดีในหน่วยการผลิตแต่ละหน่วย เพื่อก่อให้เกิดการกระจายผลผลิตอย่างเป็นธรรม และนำไปสู่การผลิตสินค้าที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อน 3 มิติข้างต้นที่กล่าวมา ซึ่งต้องเสริมสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างกระบวนการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและการสร้างขีดความสามารถของท้องถิ่นและชุมชน โดยรัฐจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของภาครัฐ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างฉันทามติ เกิดการยอมรับ และผลประโยชน์เกิดกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นาง ญาณิศา คำภีระ เกิดวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2515 ที่จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี นิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ในปีการศึกษา 2536 และได้รับทุนอุดหนุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย